ГЛАСНИК
СРП. УЧЕНОГ
ДРУШТВА

Acad. 7 9/(9

<36632916010013

<36632916010013

Bayer. Staatsbibliothek

ГЛАСНИК

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

ДРУГО ОДЕЛЕЊЕ

КЊИГА ДЕВЕТА

9.

ПРИПОВЕТКА О АЛЕКСАНДРУ ВЕЛИКОМ

У СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1878

ПРИПОВЕТКА
О
АЛЕКСАНДРУ ВЕЛИКОМ
У
СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

КРИТИЧКИ ТЕКСТ И РАСПРАВА

ОД

СТОЈАНА НОВАКОВИЋА

У БЕОГРАДУ
У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1878

ꙉ V h/58/595

Bayerische
Staatsbibliothek
München

9.

Где је што.

	Страна
Приступ.	
1 Црте за главну карактеристику приповетке о Александру	I
2 Нешто о судбини приповетке о Александру у средњем веку	III
3 Југословенски рукописи приповетке о Александру. Бугарски (старији) и српски (познији) превод јасно се разликују, ма да је приправна грађа мало разрађена	VI
4 Српски (познији) превод према познатим византијским редакцијама Псевдо-Калистенова текста. Оригинал му се сад не зна, али је исти, из кога је потекла новогрчка редакција; по неким знацима излази, да ни редакција византијског оригинала не може бити старија од XIII века	XXII
5 Грађа из приче о Александру помешана с народним умотворинама	XXVII
6 Извештај о издању и рукописи, на којима је издање основано	XXXIII
Преглед текста приче о Александру, која се у овом издању у свет пушта	XLIII
Текст. Део први	1
Део други	46
Део трећи	93

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

1.

ЦРТЕ ЗА ГЛАВНУ КАРАКТЕРИСТИКУ ПРИПОВЕТКЕ О АЛЕКСАНДРУ.

Позно александријско доба старе грчке књижевности имало је књижевних дела од врло знатне раширености и још знатнијег уплива на потоњу књижевност средњих векова, може бити баш за то, што дела та не могу пристати у врсту оних, којима је стара грчка књижевност као класична позније толико на глас изашла. Једно од таких дела, с којим се у томе друго ниједно поредити не може, јесте дело о Александру Великом, које нам се сачувало под подметнутим именом Псевдо-Калистена, дело нѐ историчко, као што су дела старих писаца Аријана и Куртија Руфа, него романтично-историчко, у ком су дела Александрова обрађена као роман, испреплетана са причама о немогућним, али појетичним и забавним догађајима. То је дело после стекло судбину као мало које, и дочекало, да га преводе, преписују, препевају и причају књижевни људи свега писменог света у средњем веку, осим ваљада јединога крајњег истока, Китаја и Индије. „То је дело саставило у једну чудновату смесу пола учене пола просте скаске, што их веза око тога најчудноватијег јелинског јунака и владаоца мешовито становништво чудновате светске вароши, коју је основао[1]“. „Оно се распространило у латинским редакцијама по свој западној Јевропи средњих векова, и постало је извор толиким појетичким приповеткама и романима, у којима се описује делање и прослављеност Александра Македонца. Та опћа омиљеност, која паде у део роману Псевдо-Калистенову, може се објаснити и симпатичном личношћу самога јунака и песничким колоритом, који му је

[1] Zacher. Pseudocallisthenes, Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage. Halle, 1867, VI.

дат још у првој редакцији. Далеки походи Александрови, слава и знаменито историчко значење његових освојења, прионуше неодвојно за душу народима. Источни га народи ни до данас нису заборавили; на западу је он средњевековне читаоце заносио нарочито својим витешким карактером, својим великодушјем, племенитошћу, срећом оружја и раном смрћу. Странствовања и чудни проналасци Александрови нашли су учешће толико, колико и војничка дела његова. Фантастичне приче о земљама и народима, које су се у јелинском свету још од времена Омирових проносиле, концентрисане су око Александра. Око тога стожера још је прионуло много из баснословних сказака источних, те је тако приповетка о Александру постала романтичном етнографијом и романтичним описом природе. Крсташки ратови само су већма подјегли вољу за читање о чудноватим људима и појавима природним, што их беше видео Александар. И свет је негде на далеком истоку почео замишљати и тражити тајанствено Елдорадо, пуно чудеса и опасности[1].“ Тога ради се у „познијим византијским и осталим редакцијама тога романа историчко значење Александра заборављало са свим. Александра већ приповедаше сваки као јунака свога стања ствари, као хришћанина средњега века. Тако се Александар, као представник грчког непријатељства с вечитим њиховим непријатељима на истоку, оружа и креће на незнабожачке народе, ради по вишим одредбама, одликује се уважењем к светињи, и смирено признаје ништавост славе своје“.[2] Тим путем је роман о Александру постао мало по мало једно од оних забавних дела средњега века, по којима се литерарно-психолошким средствима тако добро хвата укус, ступањ образованости и начин мишљења оних, којима је он био толико омиљена лектира.

И ово дело, које је толико интересантно по судбама својим, које почетком пада још у александријски период јелинске књижевности, а позним се животом привија средњем веку и његовим појмовима, па се уплеће нераздвојно у почетак и

---

[1] А Пыпинъ, Очеркъ литературной исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ. Спбргъ. 1857, 25, 26.
[2] А Пыпинъ, ibidem, 47.

историју нових јевропских књижевности, ушло је и у словенску, и у стару српску књижевност. Не само ванредно многи преписи, не само помени у старим писцима сведоче нам, да је и наша старина упоредо с целом осталом Јевропом познавала и читала ово дело, него нам о великој познатости и раширености његовој сведоче још и неки трагови у народним умотворинама. Али пре него што дођемо на то, потребно нам је прегледати у кратко развиће овога дела у грчкој и византијској књижевности, да бисмо према томе, према извору и основи наших превода, могли истима литерарно-историчку карактеристику установити.

2.

НЕШТО О СУДБИНИ ПРИПОВЕТКЕ О АЛЕКСАНДРУ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ.

Литерарно-историчка литература о Псевдо-Калистеновом Александру врло је опширна. Њу је побројао В. Јагић уза своје издање хрватског текста ове приче у Starinama III, 203 до 206, а може се видети још и у горе наведеним делима J. Цахера и А. Н. Пипина. Но данас је свеколиком најновијем знању о текстовима основ оно, што се може читати у XXVI књизи париске Фирмен-Дидотове збирке Scriptorum graecorum bibliotheca, где је по три рукописа париске библиотеке текст Псевдо-Калистена критички издао Карло Милер. Кратак критички преглед осталих грчких рукописа, који се по главнијим библиотекама јевропским находе, налазимо у делу J. Цахера Pseudocallisthenes, Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage, Halle 1867, које се може сматрати као зналачки наставак и допуна делу заслужнога за ову ствар К. Милера. И по једном и по другом делу ја ћу овде изложити кратак преглед историчког развића Псевдо-Калистенове приповетке о Александру.

Приповетка о Александру, позната под именом Псевдо-Калистеновим, могла је постати управо само у Александрији, јер се у њој на знатно место међу и кроз целину проводе

јегипатска предања о Нехтенаву, Сарапиду и т. д. којима се Александар гради национализовани и законити владалац и јунак јегипатски; јер се у њој с нарочитом пажњом и на широко казује александријска мѐсна прича о постању Александрије, о одношајима Александровим према њој, о његовој сахрани у њој и т. д.; и јер карактер целога дела одговара потпунце начину александријскога мишљења. Може се мислити, да ју је писао Фаворин, писац времена Трајанова и Адријанова. Јулије Валерије превео је ту приповетку на латински, и његов превод већ је 340 године употребљен као извор у делу Itinerarium Alexandri, које је те године постало. Дело само могло је дакле постати међу 100 и 340 годином, и пошто је књига Јулија Валерија већ превод, и превод оригинала, који не беше остао неповређен, то постанак дела можемо примаћи пре почетку него ли крају онога периода, и тако као право време постања дела узети годину 200 по Хр., што би се са свим добро слагало и са садржином и карактером његовим. Немачки писац, по коме ово радим, не сећајући се да су и Словени (нарочито јужни) били кроз толике векове у најближем културном додиру с Византијом, наводи, како поменуту александријску приповетку о Александру ми данас познајемо у три облика. Један је — њезин првобитни грчки облик, други је онај у латинском преводу Јулија Валерија, и трећи је — у јерменском преводу. Горе већ беше напоменуто, како је латински превод Валеријев, послуживши још 340 као извор за дело Itinerarium Alexandri, морао постати пре тога времена, може бити у почетку IV века. За јерменски превод показали су знаоци, да припада петом, или најкасније шестом веку. Од грчких до сад познатих и сачуваних рукописа најстарији је онај париске народне библиотеке бр. 1711, који је К. Милер обележио знаком *A*. Он је писан на пергамену у XI веку, и највише се примиче првашњем оригиналном облику дела. Али је тај рукопис веома рђаво сачуван, па већ и у оном рукопису, који је преписалац његов као оригинал пред собом држао, било је знатних празнина, предругојачења и уметака, а преписалац је, уз то, и сам свој посао веома небрежљиво и грубо незналачки радио, те с тога тај рукопис К. Милер није ни могао употребити онако, како би заслуживао по

старини преписа и текста. Осим тога рукописа употребио је К. Милер за своје издање рукопис париски број 1685, обележивши га знаком *B*, који је преписиван год. 1469, и рукопис № 113 supplementi обележивши га знаком *C*, који је преписиван године 1567. Карактеристику тих рукописа најбоље даје К. Милер у приступу к своме Псевдо-Калистену (Introductio IX—X). За рукопис *A* он говори, да је у њему језик такав, какав је био у обичају деветога века. И приповедање је овога рукописа обилатије у ономе, што више припада првашњем облику приповетке. Дометакâ познијих векова или никако нема, или су још неспојени с приповетком, и још не изгледају тако, како их је потоње доба заокруглило. Рукописи *B* и *C* већма су налик један на други, али се и знатно разликују. *B*, који је К. Милер за основу свога издања одабрао, у ствари има краћу приповетку него *A*. Много је изостављено, много скраћено, нешто предругојачено и преметнуто; новога је веома мало. Али ипак рукопис *B* припада и бољој и старијој класи познијега времена. Међу тим рукопис *C* знатно све остале надмаша опширношћу текста. Јер осим онога, што има *B* и што и у *C* истим редом иде, има *C* још пуно уметака, које је писац из разних извора покупио. А све то већином показује доба постања веома позно (aetatem infimam), посао крајње невешт и небрежљив, који често нити је супротности изгладио, нити је умео пазити, да се једна иста ствар два пут и три пут не казује. По неким знацима К. Милер (Introductio XVI) мисли, да је ову рецензију приповетке о Александру радио какав Јеврејин или Сиријанац хришћанин. И ако и не каже век поименце, види се по осталоме говору ученога издаваоца Псевдо-Калистена, да је ова рецензија тешко могла постати пре XI или XII века.

Сад се отвара питање, по којој су од ове три класе текста (најстаријој *A*, познијој *B*, и још познијој *C*) Словени за се превели приповетку о Александру? Одговор на ово питање може бити знатан и по опће литерарно питање о тако званој Псевдо-Калистеновој приповедци о Александру, и, што је за нас најзнатније, по њему, можемо према веку византијског оригинала, одредити доба, кад су Словени стекли у својој литератури превод овога дела. Тога ради ћемо прећи

на преглед словенских рукописа и на оно шта се до сад о њима зна, како бисмо тим путем дошли до питања, које овај час истакосмо.

3.

ЈУГОСЛОВЕНСКИ РУКОПИСИ ПРИПОВЕТКЕ О АЛЕКСАНДРУ

БУГАРСКИ (СТАРИЈИ) И СРПСКИ (ПОЗНИЈИ) ПРЕВОД ЈАСНО СЕ РАЗЛИКУЈУ, МА ДА ЈЕ ПРИПРАВНА ГРАЂА МАЛО РАЗРАЂЕНА

Број словенских рукописа, по којима данас ми познајемо приповетку о Александру, није мали. Прегледао их је В. Јагић уза своје издање хрватског текста у Starinama III, 208. Од њих ћемо овде оне југословенске, који су до сад познати, само у кратко побројати. Тако је

1. Рукопис народне библиотеке бр. 117. Народној га је библиотеци год. 1864 поклонио г. Симо Андрејевић Игуманов, патриотични трговац, који се, проживевши дуго времена у Одеси, у последње време настанио у Београду. Као што ми је поштовани пронаходник рукописа лично приопћио, он је рукопис тај нашао у манастиру св. Марка, сахат више од Призрена, ниже манастира Коришког. О томе манастиру говори Гиљфердинг Боснія итд. 3 изд. стр. 152—154. То је један од најбољих текстова ове приповетке, који ми данас имамо. У свом издању хрватског текста В. Јагић је из тог рукописа побележио варијанте, и њиме је неколике празнине попунио. У „Примерима књижевности и језика старога и српско-словенскога. Београд 1877“ ја сам, на стр. 445—465 наштампао један одломак из тог рукописа. И овоме је издању он положен за основу, те за то ће се о њему мало даље на ново говорити. Знак *a* јесте знак, који овом рукопису В. Јагић даде, а Јагићевим се знацима и ја служим.

2. Рукопис народне библиотеке бр. 149. „Слаже се рукописом *a* у толико, што се види, да им је у неко старије доба објема један извор био; иначе је овај рукопис пуно ружније, доста непомно писан, пак му је и текст мјестимице, и то врло

често исквaрен до потпуна несмисла, који се једва уз помоћ рукописа *a* даде којекако размрсити[1]". В. Јагић га је обележио словом *b*.

3. Рукопис Српског Ученог Друштва бр. 50. „Биће из прошлога вијека. Текст овога рукописа још је горе исквaрен него ли у *b*. Преписач је имао по свој прилици лош ексемплар пред собом, пак пуно тога није разумио. И тако има у том рукопису гомила несмисла. Језик овога рукописа пуно је обновљен на народну[2]". В. Јагић даде овом рукопису знак *c*.

4. Рукопис збирке Михановићеве (сада својина југословенске академије у Загребу). „Уз *a* ово је најбољи текст Александриде језика српско-словенскога. У главноме подудара се текст његов с *a* и *b*, те се види да му је један те исти с њима извор[3]." Миклошић се служио њим у својим лингвистичким делима, те га помиње у речнику (Lexicon I) под знаком Alex.-Mih. Јагић му је дао знак *m*, којим сам се и ја служио. Ја сам се њиме при овоме издању знатно помагао, као што ће се ниже видети.

5. Рукопис књижнице Гајеве у Загребу. По Јагићевој оцени он је из XVII века. Језик је скроз народан. Јагић му је дао знак *d*.

6. Рукопис књижнице кнезова Лопковића у Рудници у Чешкој, босанском ћирилицом, чакавским дијалектом писан. Њега је В. Јагић поставио за основ свом издању хрватскога текста. Да не би ко помислио, да је онај рукопис, о ком се помиње у Гласнику VII, 329 по почетку који би у препису поднесен Српском Ученом Друштву, какав особит рукопис, изјављујем овде, да сам тај почетак, поднесен год. 1854 друштву од пок. Ј. Гавриловића, прегледао, и нашао, да је с овога рукописа. Добавио га је пок. Ј. Гавриловић из Прага, који је он у лето те године походио.

Ово су рукописи, којима се В. Јагић служио при своме издању, понајвише за купљење варијаната и попуна уз текст наведени под 6. Сад ћемо тај ред наставити.

---

[1] В. Јагић, Starine III, 310—211.
[2] В. Јагић, Starine III, 211.
[3] В. Јагић, Starine III, 212.

7. Рукопис народне библиотеке бр. 222. На првој му корици пише **„Сїѧ книга Ієромонаха Митрофана Панћића, пострижника манастира Рибнице“**. Рукопис је писан XVII века, у језику са свим сличан рукопису *b*.

8. Рукопис народне библиотеке бр. 150 писан крупним рукописом на хартији средње четвртине. Препис је то Сима Ђорђића учитеља сарајевског, израђен 1782 у Сарајеву. В. Јагић помиње овај рукопис у Starinama III, 212 као текст особита извора и редакције, о чем ће ниже бити говора, али сам ја, проучивши га из ближе, дошао до противног уверења, те мислим, да је рукопис тај само слободна, махом скраћена прерада познијега времена, али да му извор не може бити у другој него у садашњој познатој редакцији. Ред причања потпуно је исти; често се повраћају исте реченице, на местима, где се оба текста приближују; и имена, ма да су где где јако искварена, показују такође исти извор. Само на месту, где се говори о пророку Јеремији, овај рукопис помиње Јоаду. Али и то он сам објашњава записом на л. 17*b*, који гласи: **„Боголюбезнипи исторіє любителю и чтателю! Ѵ єдинемъ книгамъ Алеѯандріямъ кое се в насъ находе, пишв да є биѡ пророкъ Єремиа када є Алеѯандаръ ѵ Єросалимъ доходиѡ, ама ѵ московскимъ и латинскимъ библіямъ не пише тако, веће да є биѡ ондан Іѡада архиереи, а Єремиѧ є ѵмро пріє на 200 лѣтъ, а ти верви како хоћеш. Како наша' тако и пишемъ“**. На крају је већ и сам заборавио за ово, те пише опет, држећи се текста који је имао пред собом, Јеремија. Запис овај толико је знатан, што показује да приповетка о Александру, Александрија, није била ретка књига још ни 1782. Иначе је језик у овој књизи, изузевши неке русизме у фонетици, чисто народни.

9. Рукопис манастира Ремете, писан 1719, који помиње П. Ј. Шафарик у Gesch. d. serb. Schriftth. 236.

10. Рукопис (писан руско-словенски) патријаршијске библиотеке у Карловцима, који помиње П. Ј. Шафарик у Gesch. d. serb. Schriftth. 236, и В. Јагић у Starinama III, 212. Тај је рукопис 11 Јулија 1739 нађен на разбојишту код Болеча ниже Београда, и по том је дошао у карловачку библиотеку. И то је један по руско-словенском дотеран препис исте редакције приповетке о Александру, која се овде штампа.

Добивши тај рукопис посредовањем г. архим. гргетешког И. Руварца (коме нека је овде за то хвала изречена), у стању сам дати овде ближу карактеристику. Књига је у кварту, писана уставним словима руске форме. Изгледа, да нема ни почетка ни свршетка, али како су остављени и у почетку и на свршетку празни листови, и како је и унутра често остављано празна места за попуњање, то је писац имао у рукама оштећен некакав српско-словенски текст, па је свуда оставио празна места, с намером да празнине попуни. На првом листу има запис: „**Вь лето Христа спаситела ѧѫѱѡ Іюла .аі.-го межд8 цесарскимъ и т8рскымъ конистскомъ превелика битка бисть на Гроцкои, где многи и племенити господахь цесарскихъ погибе и т8рски паша много паде, и конистка обоихъ странъ многое число числитъ се изгибшее; и на Болеч8 ѡбретена бисть сїа книга у разбоишт8, и намъ т8 ѡбретающимъ се тогда по нашемъ синаѯар8 Іюл-11-го, по римскомъ того 22-го. Алеѯендаръ Рашковић** (не Ратковић како стоји у Starinama III, 212) **синь Господина ѡбрщера дарова ми**“. Писац записа потписао се таким заплетеним монограмом, да га никако нисам могао разабрати.

11. Рукопис библиотеке дерпатскога свеучилишта у Русији, који описа Востоков у свом делу „Описаніе русскихъ и словенскихъ рукописей румянцовскаго музея“, под бр. 175, где се описује један препис рукописа. Рукописа сама нико није описао, али се по белешкама Востоковљевим у горе поменутој књизи може потврдити, да припада XVII веку. Одломак тога преписа Рум. музеја, који је описивао Востоков, наштампао је А. Н. Пипин у своме „Очерку литературной исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ“, страна 303—306.

12. Рукопис Кирило-бјелозерскога манастира, српске редакције, писан 1497. О њему се зна по књизи А. Попова Обзоръ хронографовъ итд. I, 120. По два места, која су свега из тог рукописа позната, В. Јагић је у Starinama III, 213, написао да се текст тога рукописа (бар на та сад позната два места) не слаже с оним текстом, који је у В. Јагићеву и у овоме мом издању, и да је овај наших издања текст опширнији од тога рукописа. По тим истим местима судећи ја бих рекао, да ни ту није различна од ове редакција, већ да је овај текст

у том рукопису скраћиван и прерађиван. По томе се види, колико би вредно било познати га.

13. Рукопис санктпетербуршке духовне академије, српске редакције, писан 1492 године. О њему нађох у В. Јагића приступу, Starine III, 213. Ближа му се никаква карактеристика не зна.

14. Рукопис императорске публичне библиотеке XV, Q. 45, бугарске редакције, писан 1562 године по заповести Григорија, сучавског и њемечког митрополита за манастир Њемец. Извештај о том рукопису има од В. Јагића у Starinama V, 22—27. Употребивши из тог рукописа оно што има у том Јагићеву извештају, бележио сам га знаком *f*.

15. Рукопис пећски, о ком се чува извештај у збирци рукописа Српског Ученог Друштва под бр. 235. То је хронограф и то трицарставник, у ком се помињу и руски кнезови. Рукопис се сад почиње приповетком о Александру, а што је од хронографа пре тога било, оно се, као што је очевидно, изгубило. Рукопис је сам у Пећи у некога грађанина, а извештај о њему, доста невешто писан, послао је 1868 г. тадашњи учитељ пећски г. Паја Поповић. У извештају томе има 80 наслова из приповетке о Александру, те по њима и по реду којим иду, могу мислити, да ће он припадати редакцији другој, а не овој нашој, сад познатој. Тако је 15 наслов **„о ѹбитїи Паѵсанїа Солоѹнꙗнина“**, где сви сад издати наши текстови имају Анаксарха; тако је 21 наслов **„О въꙁѧтїи Ѳїи и проѹихъ Єлинь“**, што одводи мисао на Тиву (Тебу), која се такође у нашем познатом тексту не помиње; тако је наслов 26 **„О моштехъ Єремїи пророка“**, и то одмах, пошто је Александар у Јегипат дошао, о чем наши текстови ништа немају на том месту; тако је наслов 27 **„о въꙁѧтїи градовь оть Александра“**, што на том месту претпоставља причу о узећу Газе и Тира (J. Zacher l. c. стр. 121 под 35.), о чем такође наши текстови ништа не знају; тако је наслов 50 **„Александрь ходи самь къ Пороѹ“** и наслов 54 **„Паде же и конь Александровь“** на месту где се прича бој с Пором, о чем такође наши текстови ништа не знају. О р а х м а н и м а прича у пећском је рукопису после приче о сукобу с Пором, а у нашим је до сад познатим пре ње. Старешина р а х м а н с к и у нашим се ру-

кописима зове Јефант, а у пећским је Дандамије и зове се игоумень, докле наши рукописи Јефанта зову царем. У свем овом јасни су знаци особите редакције и превода с грчког текста старијег од оног, који је послужио као оригинал преводнику сад познате редакције. Штета је, што Ученом Друштву није испало за руком добавити тај рукопис, јер се из извештаја ништа више извући не може.

16. Рукопис из ман. св. Јанићија Девичког, сад у г. Милана Д. Ковачевића многогодишњег учитеља приштинског, у овај мах чиновника српског у Врањи. Г. М. Д. Ковачевић показивао ми је свој факсимиловани препис, по коме се из једног записа види, да и тај рукопис припада времену пре друге поле XVIII века. Редакција је и овом тексту с овом нашом једна.

17. На послетку овде ћу уврстити, да је једна редакција исте ове приповетке о Александру преко новогрчке литературе допрла и у савремену нам литературу, те се у њој штампом ширила. То је „Происхожденіе рожденіе и житіе храброгъ, славногъ, чудовитогъ и безсмертногъ великогъ Александра царя греческаго. Преведена съ Елінскогъ на свой матерни єзыкъ Георгіемъ Димићемъ. У Новомъ Саду, писмены Екатерине Іанковића Вдове“ 1844, на 8-ни 148 стр. Дело је преведено још 1832, као што се из потписа на предговору види, па је до 1844 у рукопису остало. У другом издању појавила се та књига под насловом „Исторія Александра Великогъ цара македонскогъ, коя описує нѣгово рођенѣ, животъ и храбрость безсмртну“, и тако ју је 1851 у Београду неки Ђорђе Ћирић Пироћанац штампао с незнатним променама језика. Уз овај пристаје и један бугарски превод с насловом: „Історїа на великїй Александра Македонца, коѧто ѿписꙋва не́говото рожде́нїе, животъ, ю̑на́чество и̑ смѫрть. Преведе ѿтъ Грѫцки, ка́рловскїй Славено-бѫлгарскїй учи́тель Христо П. Васїлїевъ Протопоповичъ ѿтъ Ка́рлово. Бѣлъградъ. Въ Кнѧжеско Сѫрбската Тѵпографїѧ 1844. 60 стр. на 8-ни. У свима је овим један исти текст, који се с нашим издањем у реду и главним карактерним знацима длака у длаку подудара, изузимајући само ситнице редакције и текст много краћи. То је већ по овој бугарској књизи

и В. Јагић опазио у Archivu II, 27, где се каже „dass der wesentliche Inhalt in beiden Werken derselbe ist und in derselben Reihenfolge erzählt wird, doch ist die Uebereinstimmung nicht wörtlich, vielmehr hat das heutige griechische Volksbuch im Vergleich zu jenem für unseren slavischen Roman voraussusetzenden mittelalterischen griech. Text den Charakter eines treuen Auszuges.

Пошто се о првих шест рукописа В. Јагић већ бавио ради издања хрватског текста, и по што се на рукописима из те гомиле и ово издање оснива, то је сродност у тексту тих рукописа осведочена, и посве је јасно, да они сви имају за извор један превод. Наставивши студије о тој ствари, онде где их је В. Јагић, по свршеним пословима свога издања прекинуо, ја сам у стању додати, да тој истој породици рукописа припадају и рукописи горе наведени под бр. 7, 8, 10, 11, 14 и 16. За рукописе 9 и 13 не зна се ни од прилике како стоје ни један према другом ни оба према осталим рукописима. За рукопис Кирило-бјелозерскога манастира, бр. 12, зна се толико само, да не припада потпуно сад познатој редакцији, што може бити врло знатно, али кад би се о томе толико знало, да се о самом карактеру рукописа може рећи поуздан суд. У осталом нек се упореди, шта сам о том рукопису мало више написао.

Исто тако, ма да се толико мало зна о рукопису под бр. 15, ипак је очевидно, да ни он не припада сад познатој редакцији. Према томе би се могло положити питање, с чим је у свези рукопис, који се са до сад познатим издањима не слаже, т. ј. рукопис 15 (за 9 и 13 као са свим непознате да ништа и не говоримо), и како према њему стоје рукописи, који без сваке сумње чине једну породицу, а то су рукописи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14 и 16 па по свој прилици и 12? Али пре но што би се тачно проучио онај рукопис, на то се питање ни из близа не може одговарати. Довољно, да се данас и по рукописима српским већ може познати, да је на југу словенском било барем две редакције, а то ће рећи толико колико два превода приповетке о Александру. Нејасне црте онога, што сад знамо о рукопису 15, показују нам ипак, да је текст тога рукописа ма колико ближи старијем

облику византијском, облику *В* и *С*, него што је текст овога и Јагићевог издања. Али да би нам питање са свим јасно било, погледаћемо још и на оно, што се о судбини ове приповетке из руске литературе може научити.

Међу руским рукописима, у којима има приповетка о Александру, и којих такође није мали број, најзнатнији је извесно онај, који је кнез М. Оболенски објавио у „Времменнику императорскаго общества исторіи и древностей россійскихъ. Москва 1851“ књ. IX, у опису и издању рукописа „Лѣтописецъ Переяславля-Суздальскаго“. Ту се под насловом „Книга Александрь“ налази један варијанат Псевдо-Калистенове приповетке о Александру уметнут у препис летописца Јована Ант. Малале, за који ћу одмах напоменути, да је ту већ употребљен скраћен и с умецима из других писаца измешан, о чем ће се ниже ближа карактеристика извести. Рукопис тај преписиван је друге половине XV века из рукописа год. 1261 писаног, и сви се историци, који су се до сад о томе предмету бавили, слажу у томе, да је садржина рукописа бар 1261 у том се реду и опсегу налазила, у ком је видимо у поменутом препису друге половине XV века. По томе би превод приповетке о Александру, која се у том рукопису налази, био свакојако старији од 1261 — и у њем бисмо имали најстарији текст са забележеном годином. На жалост бар ја, пишући у Београду, могу употребити о томе рукопису само оно, што је у поменутој књизи „Временика“ штампано. У томе видимо, на стр. XVI, да се посланик Александру цару рахманском (**Въраҳмановъ**) звао Онисократ, о чем у нашем издању ништа нема, већ је „нагомудрима“ (гимнософистама) по такој поруци одлазио Филон; видимо, да тај Онасократ, дошавши на острв, говори: **радоуи сѧ, оучителю Въраҳмановъ, сыноу божїи, Пороуча велика, царь Александрь, еже есть всѣмъ чловѣкомъ владыка, ѕоветъ тѧ,** о чем у нас ни помена нема, нити се где место Амона име Перун меће; видимо, да се учитељ (у нас цар) врахмански (у нас макарски, макаронски) зове Дандамије (у нас Левант) управ као у пећском рукопису, где, исто тако, и име рахмана налазимо. Почетак и свршетак исписао је кн. М. Оболенски на стр. XXXV и XXXVI поменуте књиге, те се и то двоје ни у чем не слаже

с нашим текстом. Осим овога рукописа, у коме је већ нека врста компилованог хронографа, и више се пута у руским рукописима приповетка о Александру налази у свези управо с хронографима, и тада је обично ова редакција, а не она која се чита у овом мом и у В. Јагићевом издању. Већ А. Востоков у „Описанію русскихъ и словенскихъ рукописей румянцовскаго музеума. Санктпетербургъ 1842“ познајући по рукопису те збирке бр. 175 онај текст наше реценсије, који смо горе под 11 именовали, и познајући по хронографима бр. 454 и 456 приповетку о Александру, за коју видим да има сличности с истом овом, коју описује кнез М. Оболенски и која је у нашем пећском рукопису, опазио је да су ту два превода. „Скаска ова (т. ј. та што је у рукописима Рум. муз. под бр. 454 и 456) пунија је од српске што је под бр. 175 описана и од латинске, која се под истим бројем спомиње; и с једном и другом се на више места не слаже, а гдегде, особито у именима, видимо и да се слаже“, пише А. Востоков на стр. 756 горе поменуте књиге. Разматрајући питање ово по тој већ поменутој свези његовој с хронографима, А Н. Пипин у горе наведеној књизи „Очеркъ итд.“ стр. 41 говори: „Сумње нема да превод није био један: само се тим може објаснити знатна разлика преписа што се тиче самога садржаја“. У потврду овоме наводи А. Н. Пипин мало час опажени случај о убици Филипову Анаксарху, кога једна врста рукописа приповетке о Александру зове Павсанијем, те завршује, „како се без околиша морају замишљати два независна превода, којима су за основу служили различити грчки оригинали. Не би имала никаква слисла претпоставка, да су обадве приповетке потекле из каквога год једног текста. А ако се при том опоменемо, да је приповетка о Александру додата к бугарском преводу Малале, и да језик у тој редакцији има више бугарских него српских знака, то остаје изван сваке сумње мисао, да су била два превода, бугарски и српски, којима су се руски преписиваоци користили“.

Врло је знатно за тај бугарски превод двоје: што је извесно, да он није познији од 1261 године, и што га већ у то доба видимо у свези с компилованом прерадом једнога

византијског хронографа. Исто је тако за толике руске преписе овога текста врло знатно, да су тако често у свези са таким компилованим хронографом. Па и наш рукопис пеħски, који смо под бр. 15 навели, и за који се и по садањем оскудном знању нашем о овим текстовима опет види, да је с тима руско-бугарским текстовима у свези, види се, да је такође део хронографа и то хронограф трицарственика, за који се зна, да се из руске литературе у српску пренео. Као што је дакле, по јасно осведоченом разлагању И. Руварца (Летопис 115, 38) трицарственик у српску литературу пресађен из Русије, тако је исто с њим отуд и ова приповетка о Александру пренесена. То је у осталом, колико се до сад зна, једини рукопис српски, у коме приповетка о Александру не долази самостално него као уметак у хронограф. Српскоме је дакле преводу карактеристика, што се јавља, преписује и проноси као самостално дело, докле у руској литератури видимо другу, очевидно старију редакцију и старији превод, и видимо га, где се први пут, најстаријим преписом са рукописа од 1261, јавља у свези с преводом хронографа Малалина, и где и после тако често излази пред нас као саставни део потоњих на словенском земљишту компилованих хронографа. С тога добија одсудног смисла, што су и А. Н. Пипин и В. Јагић с толико интереса уставили поглед на хронографима, и што је В. Јагић (Starine III, 206) одсудно изрекао, да је „питање о доби и извору старословинске Александриде тијесно скопчано с истраживањем словенских хронографа“. Отуда је и рукопис московски, што га је у „Временику“ 9 описао кнез М. Оболенски, тако знатан.

Али знатност тога рукописа бива још већа, кад, погледајући на фазе, којима се ступањ по ступањ развијао компиловани словенски хронограф, опазимо, да је с истом овом прерадом Малале у свези и развијање поменутога компилованог хронографа. Јер јелински тако звани летописац (**лѣтописсцъ еллинскїи и римскыи**), који је први старији облик компилованог словенског хронографа, није ништа друго, него другим неколиким изворима попуњен Малалин хронограф. Постање пак јелинскога летописца већ се по самој

старини рукописа изводи у XV век, а две му одвојите редакције разликују се по томе, што се прва завршује годином 963, а друга 1204[1]. И једна и друга редакција имајући за основ превод хронографа Малалина, имају и приповетку о Александру, уметнуту на извесно место. С тога је искочило за литерарну историју толико знаменито питање, откуд приповетка о Александру у реченоме јелинском летописцу? Књижевници, који су се до сад о том питању бавили, различито су на њ одговарали. Једни су узимали, да је могао већ први словенски преводилац Малале још X или XI века унети у Малалу — Псевдо-Калистенова Александра; једни су (А. Н. Пипин) напомињали претпоставку, да је така компилација или смеса могла постати још у византијском оригиналу; једни (В. Јагић) одбијају обадвоје, и клоне се к мисли, да су и Малала и Александар морали бити сваки засебно преведени. Уз ово треће мишљење пристајем за бугарску књижевност и сам, али мислим, да није појав без вредности, што се у руским и то само у руским (колико је бар до сад познато) изворима јелински летописац, склопљен на основу Малале, јавља у свези с Александром, и што је то баш претежна карактеристика управо оне приповетке о Александру, која је од српске друкчија и старија. Отуда мислим, да управо поглед на почетак јелинског летописца, дакле поглед на постање првог компилованог словенског хронографа, може и овај спор расправити.

Већ у томе, што старија редакција јелинскога летописца допире до 963 а млађа до 1204 године нашао бих ја повод, да постанак самога летописца тражим у старије доба. Први облик тога летописца чини ми се, да је већ у оном рукопису, који кнез М. Оболенски описује у „Временнику“ 9. То је јасно показао В. Јагић у Архиву II, 4 и д. где се н. пр. каже: „Das also, was jene Handschrift bietet, ist nicht eigentlich die glatte Uebersetzung der Chronik Malala's, sondern eher eine chronographische Compilation, worin nur der Text des Malala den Hauptbestandtheil abgibt“. Овим је као

---

[1] Реферат др. Фр. Рачког о делу А. Попова о хронографима, Rad XIII, стр, 217 и др.

што треба карактерисан тај московски рукопис. Тим дакле обликом узводио би се постанак јелинскога летописца на 1261 годину. Говорећи о том јелинском летописцу, о најстаријем облику хронографа, и др. Фр. Рачки (Rad XIII, 220) пише, да је „јелински љетопис сложен из бизантинских хронографа, и то с малом изнимком из оних, који су давна, како видисмо, преведени били у слов. језик. Одломци — наставља даље др. Фр. Рачки на истом месту — који су из оних хронографа унишли у јелинске летописе, нису непосредно преведени, већ су из постојавших тада пријевода унесени. Тако носе одломци из хронографа Ивана ант. Малале и Георгија Хамартола, прем су рукописи елинскога љетописа касније добе, јасне знакове бугарскога пријевода. Овај нас биљег уједно упућује на домовину и постанак елинскога љетописа. Додајмо тому, да је једини уметак, који се у овом љетопису старије рецензије налази, црпљен из повјести бугарскога народа, именик на име бугарских владалаца; онда не можемо о томе сумњати, да је јелински љетопис у Бугарској састављен из наведених хронографа, који су ондје били од прије у пријеводу познати. — Неизвјестан дакле бугарски компилатор стави своме труду за основ стари пријевод Ивана ант. Малале с уметци из других изворника и с приписом о старих бугарских кнезових, у текст му унесе потпуну Александриду Псевдо-Калистена и библијске књиге по старом словенском пријеводу; а за наставак Малале употреби хронограф Георгија Хамартола с његовим продужењем, такођер у бугарском пријеводу“.

Према свему дакле ја бих у суми извео овако мишљење:

а. приповетка о Александру преведена је у Бугарској на сву прилику самостално, па је после ушла у компилацију тако званог јелинског љетописца;

б. она је у том виду (као саставни део јелинског љетописца) ушла у Русију већ око половине XIII века;

в. с тога се тај старији текст словенског превода приповетке о Александру јавља у Русији тако често у свези с хронографом, који у нас пре позајмице из Русије није био познат.

Како пак ми знамо, да доба оваких компилација није X век, и да су се историчке компилације с почецима уметања у њих народне историје, почеле поглавито XIII века, по обновљењу словенског државног живота на балканском полуострову, које се догоди за време крсташких ратова, и после узећа Цариграда, то се може за доба почетка јелинског летописца и преноса његовог у Русију узети прва пола XIII века, може бити време владе Јована Асења II. Јелински летописац, тако састављен, пренет је у Русију; с њим заједно пренесена је и приповетка о Александру. За превод саме приповетке о Александру може се данас само нагађати, да је у старије доба самостално преведен; иначе се о овом тексту, који се у свези с првим компилованим хронографом по Русији раширио, може толико рећи, да ни он није млађи од прве половине XIII века.

Рукопис Кирило-бјелозерски, који је горе у списку рукописа у нас под 12 назначен, В. Јагић у Архиву II, 26, износи као трећу редакцију (у њега по реду друга) приповетке о Александру, и то српску, пошто је тај рукопис српскога рода од 1457 године. Како ја нисам у стању ни по чем ни из близа одредити је ли то особит превод, и како у опће та редакција према горе показаним двема, српској и бугарској, стоји, то ћу овај посао оставити ономе, ко могне више знати о томе Кирило-бјелозерском рукопису. Међу тим, пошто смо за бугарски превод извели на чисто (колико се само могло по садашњој грађи, која је на руци), да му постанак није познији од прве поле XIII века, огледаћемо, да ли се толико може наћи за превод српски било онај који имамо у овом и у В. Јагићевом издању, било онај, којему је представник Кирило-бјелозерски рукопис, и који нам је непознат.

У животу краља Стеф. Дечанског, што је у арх. Данила „Животима краљева и архијепископа српских“, који је могао бити написан у почетку владе Душанове, дакле у другој четвртини XIV века, нађох несумњиве знаке, да је српска литература тада познавала приповетку о Александру. Писац тога „живота“, причајући о боју с бугарским царем Михаилом (Даничићево издање, стр. 183) говори: **и дошьдьшиимь имь мѣста того, вь иѥмь же бѣ семоу прѣвысокомоу кралю прославити**

се сь велемоштьныими своими вои, и научеть ихь крѣпькыими и сладькыими глаголы съвѣстити, ꙗко и сильныи царь македоньскыи, ѥгда сътвори брань сь царемь перьськыимь Дариѥмь. А мало даље опет га поређење одводи на приповетку о Александру, која му је, види се, живо у памети трептела, те на стр. 187 истога издања читамо речи: **и ꙗкоже нѣкогда сильныи царь македоньскыи Алексаньдрь, сътворивь брани сь царемь перьськыимь Дариѥмь и Поромь царемь иньдиискыимь и побѣдивь ихь, имы вь роукоу своѥю тѣлеса ихь и любьꙁьно плакавь се ихь, повелѣ ꙗ сь чьстию погрести.** Знатно је, што се тако добро налази обоје управо у овоме тексту, јер беседе Александрове војницима, на које нас опомиње цитат са стр. 183 могу се наћи у глави 5-ој и 6-ој друге књиге овога издања, и оне су (нарочито друга) доиста таке, да су могле читаоцу остати на уму. Текст о владалачким почастима, које Александар не беше укратио погинулим својим непријатељима, Дарију и Пору, на које нас с толико поноса и племенитости опомиње писац живота Стеф. Дечанског, могу се такође у овоме тексту наћи о Дарију у глави 14-ој друге, а о Пору у глави 5-ој треће књиге. У оно дакле време, кад је писан живот Стефана Дечанскога, био је и у нас познат један текст живота Александрова. Могло би се истина мислити и то, да је текст познат био писцу тога живота из грчког оригинала; али ако би ово већ било, и ако би се тај оригинал толико у душу удубио писцу, да га помиње у животу Дечанскога, писаном за ширу публику — ту бисмо имали још више добити за литерарну историју, јер време превода на српско-словенски не би се могло од тога времена далеко одвајати. Друга би претпоставка могла бити, да је писац могао знати о Александру по истом оном бугарском преводу, о коме смо мало час говорили. Ја бих и ту претпоставку одбио наводом, што се до сад у опће у српским рукописима мало трага нашло преписима с прваших историјских превода бугарске књижевности. Баш је у XIV веку, самостално и као засебна грана, потакнута јачим историјским развојем самога народног живота, развила се у Срба историчка литература. У то време би преведен Амартол, ма да су га Бу-

гари имали из давна преведена; у то време би преведен Зонара; у то време се поче радња на српским летописима; а бугарска историчка радња показује више свезе с руском, него са српском. Јер у нас нити се што нашло од летописа Малалина, нити од јелинског летописца, прве хронографске компилације, за коју ми се с доста извесности чини, да јој је почетак у Бугарској, нити од других дела историчких, преведених још у првом, Симеонском, периоду бугарско-словенске књижевности. Српска историчка литература средњега века развила се, по мојим посматрањима према грађи која је сад позната, самостално, под упливом јачег државног живота, којим се у XIV веку изврши уплив на литературу у правцу историчком. То су разлози, из којих ја мислим, да је у XIV веку, и као што се види, још у првој половини његовој, постао српско-словенски превод приповетке о Александру. Спис Константина философа о животу деспота Стефана такође утврђује, да је Александров живот био опширније познат у нашој књижевности у време кад је тај спис постао (1431 год.). То се види по глави .кı. (Гласник XLII, 248) и .кꙁ. (ib. 264), ако спомен и није такав, да би нам могао што казати о облику списа о Александру. Исто тако и мемоар Михаила Константиновића од Острвице, писан на крају XV века, у ком су побележени спомени из средине тога века, сведочи јасно (Гласник XVIII, 142 и нарочито стр. 169), колико је приповетка о Александру била у то доба позната на балканском полуострву. У делу Мих. Константиновића има и других знака, који сведоче, да је њему била позната српска књижевност његова времена, те ја не сумњам, да он Александра помиње такође по знању стеченом из домаће књижевности, о чему је за ме место на стр. 169 пресудно.

Одавно се већ зна, и по преписима, који су се од овога превода по Русији (сигурно XV века) раширивали, да је један превод, и то превод текста који је у овом издању, међу Србима постао. На то је упућивао већ А. Востоков у горе спомињатом „Описанiю русскихъ и словенскихъ рукописей“ стр. 216, па по том В. Јагић у Starinama III, 215, примерима: **и нарече име юмоу драмь иже по срьбьскомоу єзыкоу нарицеть се потечïште**, и на другом месту: **и нарекоше име юго**

ѡсненось иже глаголють се срьбьскыи единосрьдьнии сьстан'кь, и на трећем: **Макарони бо по срьб'скомь ѥзыкꙋ блажены нарнꙋть се.** Име српски у овим реченицама држи се у највећем броју рукописа, па чак и у руским преписима. Хрватски преписалац рукописа, који је В. Јагић у Starinama III штампао, има на једном месту место српском — нашем, а на једном је месту сачувао придев српски. Руски преписаоци метали су из незнања место српском — сибирском а на једном месту — словенском. Онај преписалац, који 1562 год. преписива Александра за Немечки манастир у Влашкој, ставио је на сва три места место придева српски придев словенски. Тога ради В. Јагић у Starinama V, 23, извештавајући о томе рукопису, подиже сумњу, да ли је баш Србин преводио овај текст Александра, као што је и сам у Starinama III тврдио, и као што се у том смислу и А. Востоков изрекао. Према свему што је довде речено о српском и бугарском преводу, према толико честим баш српским рукописима тога текста, према томе, што је сигурно из старијих рукописа, XIV или XV века, као што и сам В. Јагић мисли, тај превод продрьо и у Русију, па и тамо се тај придев сачувао — ја сам уверен, да значење онога *словенски* у рукопису од 1562 треба ставити упоредо са хрватскога преписиваоца нашим и са рускога сибирским и словенским. У оригиналу је стајало српски, а бугарско-влашки преписалац показао је само веће разумевање посла, кад је према укусу или обичају својих читалаца метнуо словенски.

Остаје још једно питање: је ли из тога српског превода приповетке о Александру у првој поли XIV века потекао баш овај текст? Довољно, да се горње реченице с придевом српски налазе у овом издању; да се с њим потпуно слажу оне напомене из писца Живота Стеф. Дечанскога; да и раширење по Русији претпоставља, да је превод у Србији могао бити израђен свакојако бар прве половине XV века, и да према томе ништа не би сметало, да и овај текст може бити управо тај превод прве половине XIV века, пошто би се и онако тешко могао стављати касније од прве поле XV века. У том погледу нам веома јако помаже критика текста, који се сачувао у до сад познатим рукописима. По тој критици, која

је опширније показана у 6-ом одељку овога приступа, сви српски рукописи, који ми беху толико приступни, да им текст могах оценити, деле се на две врсте, на старију и млађу. Старију заступа данас једини рукопис нар. библиотеке бр. 117, *a*, који је и овом издању за основу постављен; млађу сви остали, а најбољи јој је представник Михановићев рукопис југословенске академије из Загреба, *m*. Овој другој врсти, која је нека прерада прве, с намером да се већма народном стилу примакне, припада и рукопис *f*. петербуршке имп. публичне библиотеке. Пошто су дакле млађу врсту, прераду, на бугарско-словенски преписивали већ 1562 г., то може сведочити, да се време превода старије врсте тешко може метати у доба позније од 1450 године. Крајњи дакле, поуздан последак истраживања, истиче нам, да бугарски превод не може бити познији од прве половине XIII, и да је српски превод морао постати XIV или најдаље у првој половини XV века. У овом другом случају морала би се очекивати два српска превода, а не један. Садашња пак неизвесност моћи ће бити размршена истом онда, кад се о свима врстама текста знадне толико, колико се сад о овом тексту зна.

4.

СРПСКИ (ПОЗНИЈИ) ПРЕВОД ПРЕМА ПОЗНАТИМ ВИЗАНТИЈСКИМ РЕДАКЦИЈАМА ПСЕВДО-КАЛИСТЕНОВА ТЕКСТА

ОРИГИНАЛ МУ СЕ САД НЕ ЗНА, АЛИ ЈЕ ИСТИ, ИЗ КОГА ЈЕ ПОТЕКЛА НОВОГРЧКА РЕДАКЦИЈА; ПО НЕКИМ ЗНАЦИМА ИЗЛАЗИ, ДА НИ РЕДАКЦИЈА ВИЗАНТИЈСКОГ ОРИГИНАЛА НЕ МОЖЕ БИТИ СТАРИЈА ОД XIII ВЕКА

Са познањем дакле словенских текстова стојимо за сад тако, да само српски, онај који се у оригиналном тексту у овој књизи штампа, и који је у хрватској чакавској редакцији В. Јагић у Starinama III штампао, можемо упоредити

с оним, што је литерарна историја о овоме предмету до сад израдила.

Горе је већ показано, како се сад познати грчки текстови врстају у три редакције, редакцију *A*. *B*. *C*, и како те три редакције представљају свака по једно различито доба развоја ове интересне приповетке о Александру. Текст нашега сад изданог превода приповетке о Александру не може се прислонити ни на једну од горње три редакције. Највише сродства и једнакости има он са редакцијом *C*, но тако, да су све оне карактеристичне црте, које редакцију *C* од редакције *A* одвајају, много већма и много јаче изведене. У нашем тексту Александар се јавља већ као одлучни хришћанин. Њему се врло често мећу у уста аскетичке хришћанске беседе и исповести, по том опровргавање старих јелинских погледа и веровања, осуђивање богова и хвала једнога Бога, тако, да је нашем рукопису то једна од главних карактеристика. У кратко рекавши, наш текст представља потпуно развиће романа о Александру према потоњим чисто византијским назорима, које је у *C* тек започето. Проста је консеквенција овог истог главног правца, што се незнабожачки бог Амон јавља у нашем тексту само у првим главама (где се већ ни по мисији, коју он на том месту приповетке врши, не да заменити никојим свецем), а унутра у тексту, где га такође толики грчки текстови имају, у нас је место њега пророк Јеремија. Ј. Цахер н. пр. у свом изводу грчких приповедака има у другом делу главе 13 књиге друге (Pseudocallisthenes 129) ово: Ammon erscheint im Traume in der Gestalt des Hermes, und räth ihm, dass er selbst, gleichfals wie Hermes gekleidet, als Botschafter zu Darius gehen solle. На место тога се у нашем тексту јавља Александру пророк Јеремија с философом јерусалимским, и препоручује му, да иде собом да уходи Дарија. У причи о Атињанима наш се текст највише примиче редакцији *C* (J. Zacher I, 26), јер већ не помиње имена Демостенова, али је опет на том месту далеко опширнији од *C*, те тиме опомиње на старије текстове (C. Müller, J. Zacher II, 2—5). Тако у првој књизи, глави 26, има Ј. Цахер само по *C* ово: Die Gesandten von Darius welche Tribut fordern, bescheidet Alexander, nach Philipps

Tode werde er keine Tribut mehr zahlen, vielmehr den bereits früher gezahlten wieder zurückfordern. Тај део, који и у нас по реду на истом месту долази, у нашој је редакцији већ оволико развијен: Дарије пише писмо, које се у целини у нас чита, и којим тражи младог Александра, да му се пошље на васпитање. А докле он не позна, хоће ли или неће Александар бити за владу, шаље Дарије Македонцима за старешину свога намесника Кандархуса. Војводе Александрове, које беху изашле у сретање Кандархусу, натерају га, да се он поклони копљу Александрову. Александар, примивши писмо, одговара Дарију, упућујући га, да је његова брига излишна, и да Македонија није безглавна. Познавши том приликом Александра, Кандархус опомиње Дарија, да се с њим не титра. Тим је глава ова изашла далеко опширнија него у до сад познатим грчким изворима. Тако се исто већим пространством него у грчким текстовима одликују у нашем тексту главе, у којима је причање о узећу Атине и Рима, о острвима блажених, о борби с Индијанцима, где је извесно, као што упоредна литерарно-историјска истраживања осведочавају, приповетка о Александру попуњавана другим изворима, а може бити и иначе од позних преписивача и прерађивача раширивана. Исто тако су оних неколико речи, које Милерово издање има у глави XLII о Ахилу, у нас на широко разведене причом о тројанском рату, која је сигурно опет из познате особите приповетке о пропасти Троје изведена. Таких уметака и раширених места, као год и са свим прескочених или премештених глава, има пуно у целој причи, те по што ја на свом месту дајем опширан преглед целе садржине наше приповетке у реду, којим је сложена, нека је тамо упућен сваки ко жели још потање поредити.

Већ је напред напоменуто, да се с овим знацима у свем слаже онај текст, који је у овом веку с новогрчког на ново превођен на српски и бугарски, и штампом растуриван. Како се чудна ствар ту десила! Текстове су преводили и штампали полу-образовани или онаки књижевни људи нашега времена, каквих се и данас и увек налази, који се ни мало не брину о дневним потребама наше књижевности и о задатку њеном, да се с напредним кругом идеја јевропских

књижевности изједначи. Ти су људи нека ултра-конзервативна странка у књижевности, они траже чим ће се прихранити она маса писмених људи у народу, који су и по образовању и по веровањима и по начину мишљења, дакле по целој својој интелектуално-моралној физиогномији, последњи наставак нашега средњег века, те их још ни до данас није нестало измеђ' нас, а у четвртој и петој десетини година било их је много више но данас. Па и не слутећи, да се у прерађеном старом средњевековном преводу чувао роман о Александру до самог почетка овог века и до колебања и ратова, којима се он почео, они су чудноватом нехотичношћу на ново преводили тај исти роман са ново-грчког. Колико је с једне стране интересно, што се течајем педесетих година тај роман у нас два издања (ако не и још које) дочекао, толико је још интересније, што се истим начином, којим је и у нас у сарајевском тексту од 1782 године већ скраћен онај текст што је још у XIV или XV веку преведен, тај исти текст и међу потомцима старих Византинаца исто тако метаморфозисао, и што је савршено исти. За штампани текст под 16 већ сам навео речи В. Јагићеве из Архива II, 27. Стало ми је било да потврдим, да је наш текст не само онакав, као што је онај, што га J. Цахер Pseudocall. 31 помиње, него онај исти, јер се све, што тај писац онде примера ради наводи, и у нас налази. И ништа лакше, него да је Димић, радећи своје дело у Томашевцима у Банату, пре 1832, служио се управ оним грчким у Млецима штампаним издањем, које J. Цахер помиње. Пријатељи дакле литерарног метаморфозисања Псевдо-Калистенове приповетке могу наћи у изводу, који, даље мало, из нашег текста дајемо, и садржину последњега ново-грчког текста, који је у овом веку штампан. И пошто смо ми за нашу редакцију ставили изван сумње, да је ексистовала већ у XV веку, то је и редакција ново-грчког превода истога века, и тако се и наша и ново-грчка враћају без сумње на некаку последњу византијску метаморфозу ове приповетке. Врло би дакле од интереса било, кад бисмо ма из близа нашли јој време, у које је могла постати.

Па ни за ову жељу нисмо савршено без материјала. Има једна карактеристична ситница, која ће нам помоћи, да ма-

кар по издаље одредимо барем време, пре којега није могао постати овај роман. Средство за ову другу сврху јесте у разлици народних имена, која се у тексту ове приповетке у различитим редакцијама спомињу. Тако на месту, где сви текстови помињу неку побуну, која се диже, пошто је Александар оца Филипа с Олимпијадом измирио, и пошто се Филип након тога разболео, грчки текстови, које је прикупио Ј. Цахер (I, 23), помињу махом ту побуњену страну именом Methone. И текст *C*, који се и на овом месту најбоље слаже с нашим рукописом, помиње истина Метону, али за њом додаје још С к и т е, које Александар савлађује лукавством, па се после према њима врло племенито понаша. Наш стари текст не зна ништа о Метони, а место о С к и т и м а говори о К у м а н и м а, почињући приповетку речима: **Слишак'ше же севѣрныѥ странѣ Коуманє, .є. сьть тисоуштъ сьбраше се и на Макєдонїю придоше** (I д. гл. 15). По овом би се још могло мислити, да те Кумане (место Скита) наши преписаоци замишљају негде на северној страни Дунава. Али у глави 17-ој књиге прве, где се прича, како је Александар владу примио, помен Кумана находимо у оваком тексту: **Алексен'дрь же самодрьжьць наӡвл се и ѥпистолїє по всѣхь градовѣхь и странахь посла; кь Филипоустоу врати се рече. И сьбрав'шимь се Макєдонѣномь и Пелагонѣномь и Єлагѣномь и Коумане в'си, велици и мали.** Новогрчки текст, који по горе поменутим преводима могах упоредити, следи са свим овај наш стари, само што другога места нема ради своје краткоће. И то је дакле све било тако у оном заједничком средњегрчком оригиналу, из кога је и наш текст и новогрчки извод потекао. Тога ради држим, да се не варам, што за овај текст мислим, да је склопљен према оном положају Кумана, који су они на балканском полуострву могли имати тек века XIII, пошто су испред навале Татара оставили своја седишта у Влашкој и Молдавији и населили се у западној Бугарској и северно-источној Македонији. Само то би могло метнути Кумане на једну ногу с Пелагоњанима, Јелађанима и Македоњанима. Тако бисмо и овде имали један доказ, да ни грчка редакција није могла постати много раније од српскога превода, те ако би се могао он још боље потврдити, могао би послу-

жити ка расветљењу хронологије у метаморфозама ове забавне приче.

Но ако хоћемо, да у реду досадањих редакција укажемо место, које би могло припадати нашем тексту, онда би се могли извести ови резултати:

новогрчки текст и овај српски превод XIV—XV века (не после прве половине) имају за основу један исти средњегрчки текст приповетке о Александру;

тај текст је крајња у византијском духу предузета метаморфоза Псевдо-Калистенове приповетке о Александру, која је могла постати у другој поли XIII или у самом почетку XIV века, и она би се могла уз до сад познате текстове *A B*, *C*, ставити као *D* или као *E*, ако би се замишљало, да је неопходан какав прелазни ступањ између већ познате метаморфозе *C* и ове у нашем издању.

5.

ГРАЂА ИЗ ПРИЧЕ О АЛЕКСАНДРУ ПОМЕШАНА С НАРОДНИМ УМОТВОРИНАМА.

Мноштво словенских рукописа и преписа, на самом југу мало што испод броја, у ком су нам познати грчки рукописи; популарност Александра међу самом полу-образованом масом, која је набавила толико купаца и читалаца штампаним преводима с ново-грчког ове приповетке о Александру — довољно показују колико је у нашем народу из давна био раширен роман о Александру. Али осим тога, имамо ми и других још непосреднијих доказа о тој раширености. То су разне искрице, које су се из овог књижевног дела помешале међу народне умотворине и приче. Већ је А. Н. Пипин у свом „Очерку“ 49—50 с неколико напомена посведочио, како приповетка о Александру може бити интересна и за

изучење народних предања. „Мудри одговори рахмана[1] на питања Александрова, напомиње изврсни литерарни историк руски, преношаху читаоце у круг њихових властитих прича, те је име Рахмана прешло у саме народне скаске (Архивъ, Калач. 2., 2, 45); у једној скасци самоме се Александру приписује, да је изнашао и почео заводити баште; у другој се казује, како је Александар затворио у планини Гога и Магога, и како ће ови изаћи из гора, те опустошити земљу (Kohl, Reise in Südrussl. 1841, I, 292).“

Овоме могу и ја додати неколике белешке, на које сам наишао спремајући ово издање. Тако је В. С. Караџић у Рјечнику под Тама забележио, шта се прича за тамни вилајет овим речима: „Приповиједа се, како је некакав цар, дошавши с војском на крај свијета, пошао у тамни вилајет, гдје се никад ништа не види; не знајући како ће се натраг вратити, оставе ондје ждрјебад од кобила, да би их кобиле из оне помрчине извеле. Кад су ушли у тамни вилајет и ишли по њему, све су под ногама осјећали некако ситно камење, а из мрака нешто повиче: „Ко овога камења понесе, кајаће се; а ко не понесе, кајаће се“. Гдјекоји помисли: „кад ћу се кајати, за што да га носим?“ а гдјекоји: „дај барем један да понесем“. Кад се врате из таме на свијет, а то оно све било драго камење. Онда они који нијесу понијели стану се кајати што нијесу, а они што су понијели, што нијесу више. Ваљада се на ову таму и оно мисли — напомиње на завршетку В. С. Караџић — гдје се пјева:

Па се носе по Косову равном,
Док на таму починуло сунце“.

Бавећи се у Црној Гори арх. Н. Дучић је забележио и у Срб. далм. Магазину 1863, 62 штампао варијанат исте приче, који гласи: „Био је велики Лесандар, па је узео био васу васелену. Најпошље дође с војском на крај свијета, до таме;

---

[1] У старијем су преводу рахмани, врахмани, где наш познији превод има нагомудре и макароне или блажене. Ту и народна традиција потврђује наше домишљање о старијем бугарском, после по Русији раширеном, и о познијем српском преводу. То још више потврђује позније наведена прича бугарска.

али тамо нађе некакво дивно камење. Па Лесандар рече својој дружини: узмите од овога камена, па знајте то: и ко узме, кајаће се; и ко не узме, кајаће се! Тако неко узме, а неко не узме. Но кад се врате кући, али се позна, да је то камење драго камење. Па они, што нијесу узели, кајаше се и у прси лупаше што не узеше; а они, што су узели, кајаше се и у прси лупаше што не узеше више. Те тако и једни се и други кајаше". Прочитавши ове народне приповетке, ко погледа у главу 29-ту друге књиге овога издања, биће му изван сумње, да су ова народна казивања из овог дела у народ допрла. Тога ради је врло драгоцено, што обе горње белешке имамо од људи тако поузданих и с крајева, тако удаљених од новога књижевног уплива, који ни у ком случају није могао толико далеко допрети. И сам језик црногорске приче, архаизам васу васелену, упућује очито на стари књижевни извор. В. Јагић је већ у Historiji književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga, Zagreb 1867, 95 стр. под нотом забележио бугарски варијанат ове исте приче, који наштампаше браћа Миладиновци у свом зборнику бугарских народних песама на стр. 526. „Цар Александар, прича се тамо, шћаше да узме бесмртне воде. Али ко би год отишао, не враћаше се назад, јер до ње ваљаше путовати три дана по тмини ноћној, па би тако свак залутао, нити би се могао вратити на бели дан. Цар Александар онда узме са собом кобилу и ждребе, па по тамнини остављаше на дохват гласу ждребе, па кобилу, па све тако док дође до бесамртне воде. Она беше међу две планине, које се отвораху и затвораху. Са страшном брзином напуни Александар једно стакло, па се по гласовима кобила и ждребади врати натраг. Стакло са бесмртном водом остави на прозор с намером, да се напије у недељу, и наручи сестри, да пази, да га како не преврне. Али сестра, метући собу, нехотице га разбије. Чувши то Александар страшно се наљути, а сестра му, бежећи од љутине његове скочи у море, те се створи делфин, који и сад, чим чује име Александрово, бежи у морске дубине". Бесмртну воду ове бугарске приче наше народне песме и приповетке зову живом водом, и она се у њима често налази, премда се с њом никад не помиње Александар, те јој може бити

извор и где на другом месту. Али је ова бугарска прича извесно потекла из друге неке редакције приповетке о Александру. У нашој редакцији истина је прича о тама-вилајету у глави 29, а прича о језеру живе воде у глави 30 друге књиге, али је концепција друга, и нема свезе с овом бугарском приповетком, докле се глава 29, која је у наше народне приче ушла, с њима добро слаже. И ово би, мислим, могло послужити као потврда за две редакције и два превода, српски и бугарски.

Зачудио сам се не мало, наишавши и на једну причу о Дарију и Пору, узету из уста народних, и нарочито на локализацију, које ради је прича и забележена. С. Обрадовић, описујући старине ужичкога округа и сам округ у Гласнику X, казује на стр. 326 и 327, како у селу Тубићу имају на два брда у четврт сахата даљине две зидине, од којих се једна зове Градина, а друга Злоступ. Ниже њих је римско гробље с великим надгробним камењем. Мештани причају за ове градове, да су били римски, и да су под њима погинула два цара, Дарије и Порије. Прича каже, да су ти цареви били савезници, и да су пошли један другом да се састану, па да иду против трећег, ваљда Александра Маћедонског[1], пак се ту у магли из непажње побили и изгинули. Овде је дакле као јасан знак гола реминисценција имена пренела се и помешала с другом грађом. Али нам она ипак сведочи, да су се из овог књижевног дела некад и већи одломци, него што је онај о тамном вилајету, по народу причали.

Имам још нешто да поменем, што такође показује популарност јуначке приче о Александру. У манастиру св. Ђорђа у Темској, близу Пирота, налазе се у прочељу десно од врата на која се улази у другу, стару препрату, насликане муке паклене[2], н. пр. онога који криво мери, који прео-

[1] За помен Александра не показује стил белешке коме припада, да ли бележнику писцу, да ли народном казивању.

[2] Такође веома позната тема старе средњевековне књижевности, коју је народна појезија обрадила у песми „Огњена Марија у паклу“ с разним њеним варијантима.

рава бразду, итд., а одмах до њих *Ева*, па **царь Алеѯандрь, царь Дарна, царь Пора, царь Акадвносорь**[1].

Исто тако не мислим да је случајно, што се у нас у 11-ој глави друге књиге (с чим треба упоредити главу 31 на стр. 91) у опису палата Дарнјевих налазе речи: **четири же камены на четири оугле тоѥ полати бѣхоу, иже вь ношти ꙗко ог'нь вь мѣсто свѣшть свѣштахоу**, и што наша народна песма меће у џепове Душанову просиоцу Роксанде девојке из Леђана града прстење са бисером и драгим камењем, од којега се *у мраку*, по ком Латини беху извели Тодору Роксанду *да је види* — *разасјава* соба од камења. Нити је случајно, што таки камен познају и многе друге народне песме, и што га песма о женидби Максима Црнојевића описује речима, које кажу, како је у кошуљи младожењиној

> У колијер уплетена гуја,
> а под грлом изведена глава,
> баш се чини као да је жива,
> на глави јој *алем камен драги*
> *каде иде момак са ђевојком*
> *у ложницу, да не носи св'јеће,*
> *нек свијетли алем камен драги.*

А исто тако тешко да ће бити случајно, што је у истој песми Душановој, која овај камен помиње, име невести Душановој *Роксанда*, име, које се не слаже с историјом, а толико слаже с текстом приповетке о Александру, којега се жена такође звала Роксанда.

Иначе на народна причања опомињу често поједини делови ове приповетке. Прстен Клеопатрин меће Александар на руку, кад хоће да се начини невидљив. У глави 29-ој треће књ. долазе к Александру, те му јављају смрт пророка Јеремије, па му одмах за тим долазе становници његова града Александрије, и говоре му, како у граду, што га је он подигао, живети не могу. Кад их Александар упита за што, они му одговарају, да из Нила реке змије многе излазе, те људеује-

---

[1] Прибележено из извештаја г. М. Ракића о путу по манастирима у пределима ратом 1877—1878 ослобођеним, поднесеног начелнику штаба врховне команде г. ђенералу К. С. Протићу.

дају и море. Он им на то одговара, да у облику крста узидају у зидове градске кости пророка Јеремије, јер његова молитва јед змијски вида. „Од то доба, наставља прича, у Александрији змија човека ујести не може“. Одломка овога не нађох ни у ономе, што су К. Милер и Цахер од садржине старих текстова Псевдо-Калистена ку̑пили, ни у нашим преводима новогрчког текста. С тога упућујем на веровање народно о Јеремијеву дне (Рјечник под тим речима), где се каже да у Грбљу, онај који је рад да му онога љета змије не досађују, на Јеремијев дан у јутру, лупајући око куће у просуљу говори: Јеремије у поље, а све змије у море! То је исто М. Ђ. Милићевић[1] забележио и за источне крајеве, Сјеницу, Зајечар, Подибар, Копаоник, приопћивши и веће варијанте песме, која се том приликом, али све у истом смислу пева. Не наводим ово с намером, коју сам мало више имао, да покажем, да су ови обичаји поникли из приповетке о Александру, пошто их, већ по њиној толикој раширености у народу, држим за старије од ове приче међу нама, него што ће показати, да је приповетка о Александру онако исто примала у се од народног веровања и причања (било нашег, било византијског, било заједничког и нама и Византинцима, што ће најпре и бити) као што га је и собом богатила, преносећи скаске из једног народа у други.

Уза све до сад казано грехота би било не поменути како Гундулић у песми трећој Османа (строфа 14 и др.) почињући бројати ред јунака српске народне појезије, овако пева:

Тијем у њих се још зачина,
што се у пјесан стави одавна,
од Лесандра Србљанина
Врх свијех цара — цара славна.

Јагић, Rad XXXVII, 128 мисли, да је Лесандра Гундулић појетском лиценцијом убројао међу друге јунаке. Али пошто су скоро сви други, које Гундулић на том месту помиње, и данас јунаци народне песме, и пошто ето и ми данас нађосмо трагова Александру баш у народним предањима, то би се и о овоме могло још барем промислити, пре него што се коначно на појетску лиценцију баци.

---

[1] Гласник XXII, 96, XXXVII, 117—118.

6.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗДАЊУ И РУКОПИСИМА, НА КОЈИМА ЈЕ ОСНОВАНО.

Сад ми је на реду, да дам извештај о рукописима, којима сам се за ово издање служио, и о начину, којим сам га изводио.

За рукопис нар. библ. бр. 117, о ком је у другом чланку овога приступа нешто казано, већ је В. Јагић, Starine III, 210 казао, да би ради правилности језика и слога био вредан посебна издања, и о томе сам се и сам ближим испитом и нарочито поређењем са рукописом Михановићевим (*m*) уверио. Међу српским рукописима, који су до сад познати или приступни, то је доиста најбољи. Он је на хартији листова 0·14^{m} високих и 0·10^{m} широких. Сачуван је у старинскоме кожноме повезу с дрвеним корицама; последњи му је лист цео, првога нема. Писан је на хартији памучној, словима полууставним. Црвенило је свуда избледело. Записа кад је писан нема, а по спољним знацима В. Јагић је (Starine III, 210) оценио, да је свакако „из XVI ако није већ испод конца XV вијека“, а ја бих био готов приписати га јасно другој половини XV века. Правопис је овога рукописа у овом издању сачуван начином, који ће се ниже показати.

Почињући бројање првим писаним листом, рукопис овај има 162 листа, испуњена текстом, али међу тим, колико се чини да је добро сачуван, налази се у њему много празнина. Те празнине испуњао сам у моме препису свагда из других рукописа, нарочито из *m*. Овде ћу их све редом побројати. Тако нема првог листа, и он је попуњен из рукописа *f* (види у другом одељку бр. 14). Празнина је даље међу 4 и 5 листом, и та је попуњена из рукописа *b*, јер се ту још текстови рукописа *a* и *m* не подударају, пошто *m* има различит почетак; по том је празнина међу листом 5 и 6 и попуњена је из *m*; међу листом 9 и 10, и попуњена је из *d* и *m*, јер је у *m* лист 11, на ком је тај текст, поцепан на дну, а на другој је страни

истог листа још и преписалац цео лист прескочио; — међу листом 10 и 11, и попуњена је из *т*; — међу 17 и 18, и попуњена је из рукописа *h*, јер је тај део (књига прва, гл. 18) у *т* у кратко казан, и нема писма Даријева у целини. На листу 20 а у средини је писац са свим прескочио причу о покорењу цара солунског Кархидона, коју сам узео из *т*. На листу 21б такође је прескочен цео лист, који сам узео из *т*. Међу 42 и 43 исцепљен је лист, те сам га узео из *т*. Међу 55 и 56, 70 и 71, 108 и 109, 114 и 115, 121 и 122, 127 и 128, 159 и 160 такође су празнине, које су свагда попуњане из *т*. Међу 160 и 161 такође је празнина, која је попуњена из *т* и *d*, јер је *т* на том листу јако оштећен мољцима.

Још се рукопис *a* одликује и тим, што има црвеним исписане наслове, којих сваки рукопис нема. Пошто је моја подела, на другом основу предузета, одскочила далеко од те старе и онако непотпуне поделе, ја сам ипак те старе наслове оставио сваки на свом месту у заградама.

Други рукопис којим сам се служио, јесте некадашњи Михановићев (види у другом одељку бр. 4) којим се и Миклошић служио за речник старога словенског језика (где носи знак Alex. Mih.) Рукопис је тај сада, као и цела Михановићева збирка, својина југословенске академије у Загребу, и што сам се њиме могао послужити, захвалност припада просвеђеној предусретљивости г. председника академије дра Фр. Рачкога. У њему нема ништа више осим приповетке о Александру, и има сад 202 листа на хартији осмине $0{\cdot}21^{m}$ високе а $0{\cdot}14^{m}$ широке. Осим што су у почетку три главе изостављене, и овога су рукописа листови гдегде оштећени мољцем, гдегде окрњени оцепком; гдегде је опет преписалац непажњом по лист и по два прескакао; те тако ни он не би никако сам могао послужити за основу потпуном издању, да се баш не обазремо и на неисправности текста, којих такође није мало. Што се тиче времена, кад је овај рукопис писан, Миклошић га је ставио у XVI век. Наслов му је исписан црвеним и гласи овако: **Съ богωмь поүнилемь романьць, житиѥ и повесть келемоштнога и вь храбрехь храброга и надь цари цара великаго Алекьѯан'дра како и ѿ коүдоү** . . . што испуња шест врста прве стране првога листа, па се даље последњом речју шесте

врсте црним наставља: ꙁа[1] .... и како вьсꙋ подсльньчьнꙋю ꙁемлоу и вели ... цр ... ськрꙋши и прими ꙗ ....[2] никогда же и никтоже ѿ вѣка не сьтвори такова храбрьства инти могаше кто противити се .... царь-Алеѯандровоу витежьствоу и нравоу ꙁане не бысть ѿ чловѣчьскаго рожденїꙗ ни ѿ тѣлеснаго ꙋтвора, нь ѿ некоего виновьнаго ꙁачетїа и рожденїа. За тим се прелази приповетком све оно, што има глава I, II и III о Јегипту и о Нехтенаву, па се прелази непосредно на главу IV, која се мало друкчијим стилом казује, као што се може напред испод линије у варијантима видети. Осим те разлике прве четири главе у почетку, текст овога рукописа ни у чем не одступа од текста *а*, што би се тицало редакције саме приповетке. Видеће се касније, из којих разлога ја мислим, да и ова разлика припада само преписаоцу овога текста.

Како сам ја овај текст ставио на друго место, те се њим служио само за попуњање празнина и за извођење варијаната, то ми је дужност овде одредити његов положај према тексту *а*, којега ради сам тако и учинио. Упоредивши од почетка до краја и реч по реч у оба рукописа оно што и један и други имају, ја сам се уверио, да при свој привидно већој разлици рукопис *т* није ништа друго, него нека, гдегде јача, гдегде са свим незнатна прерада текста, који је у *а* очевидно у старијем облику сачуван, и о томе нисам остао ни у каквој ни најмањој сумњи, ма да сам добро пазио, да ли се неће у *т* показати знаци каква особита превода. Прерађи је тој карактеристика, што је *т*, где одступа од *а*, само шира парафраза онога, што је у *а* краће и збијеније казано. Једно изгледа јасно, што ће се напред по умецима и варијантима довољно моћи видети, да је преписалац рукописа *т* имао пред собом неки текст потпунији, но преписалац рукописа *а*. Какве су пак природе горе поменуте парафразе, показаће ове неколике паралеле:

	а.	*т.*
I. 22:	всоу ꙁем'лю еллинскоу;	вьселеньскые ꙁемли;
	прагове;	пиргове;

[1] З је још црвено. Изедено је остало, али бих рекао, да треба читати з а ч е с е.
[2] На сву прилику е л и к о.

a.	*m.*
Лоїнеоу ;	Лоаноу ;
имень царьскыихь лишише ;	царскихь имень оуслишише се ;
коӡла же юдинорога ;	коӡла же единородиаго ;
жены же не вѣдѣште ог'ньное юст'ство вь пламень вьлетахоу, и тѣмь крила изгарахоу, и на ӡемлю падахоу ;	жени же тие огньнаго естьства не ӡнаюште вь плами вьлетахоу и на ӡемлоу падахоу и симь крила изгарахоу ;
вь Югуп'тѣ сь ними сроуи се сьстати ;	вь Египьте сроуиста се сь ними ;
юдиносрьдьни сьстан'кь ;	вьсе срѣдѣ станькь ;
II. 2: азь же вьса сїа прѣӡрѣхь, Алексен'дра же паче изволихь имѣти паче вьсѣхь царствїи ӡемльныихь ;	вьса же сїа юко ни вь что же азь прѣзрехь и прѣобидехь, Александра же едииого изволихь имети паче вьсехь царствїи ӡемльнихь ;
II. 9: о окаюн'наа чести моꙗ, вь прьво кь мнѣ посмѣа се, и напоконь гор'ка кь мнѣ оӡрѣ се ;	о окаюни азь Дарие, чьсть бо моꙗ оу прьвиноу кь мне тихо насмеꙗ се ; а на кон'ць гор'ка кь мнѣ оӡре се ;
и како Алексен'дрь животь юмоу дарова ;	и како емоу Александрь оть роуки своє даде емоу животь ;
II. 14: аште ли оумрешь, тѣло твою по достоюнию имамь поунсти царски.	аште ли оумрешн, тѣло твое имамь поучьсти царски поставити ;
вь царски дворь юго вьнѣше ;	вь царски его двѣри вьнесоше ;
II. 19: полю же то чловѣчьскыихь костїи пльно бѣше ;	поле же то пльно мрьтвихь чловѣчьскихь кости беше ;
II. 21: обичаю имь не ӡнаахоу что юдоуть ;	обичаю имь не ӡнае и не вѣдѣ что юдоуть ;
II. 27: вси же его слад'ко целикахоу :	вьси его облобиӡаюште целикахоу его сладко ;
III. 4: (пошто ударише слоновима с пирговима на леђима) в'семь прапор'це носити рече, и ноги слоновомь подсѣцати ; слонове же, пра-	людемь же вьсемь прапорце на коне поставити рече, и тако кь нимь брьӡо поиде, и люди .к. сте тисоушть ороужьнихь пешихь поведе, и ноги стльпо-

прапорьць ѕвекь не видѣв'ше[1], оуплашив'ше се побѣгоше;	**комь подсецати рече; стльпове же, прапорьць ѕвекь видевьше, оуплашивьше се побегоше.**

По побележеним у тексту варијантима видеће се, до душе, да гдегде и *a* према *m* у оваки исти одношај стаје, али ми се чини, да је то и ређе, и да не долази до оваких размера. Како је мени то и била главна намера при бележењу варијаната, да изнађем све, што је где исправније него у *a* — то су ова одступања напред на свом месту сва побележена.

Оваки су и овако стоје један према другом рукописи *a* и *m*, по свему најзнатнији и таки, да су они данас једини достојни, да се на њима критично издање оснује. Сад ћу проговорити реч две о још два рукописа народне библиотеке, у којима је приповетка о Александру, и којима сам се, радећи на овом издању, могао послужити.

Тако је први на реду рукопис народне библиотеке бр. 122, који је напред под 7 споменут. Формат му је већа осмина, 0·193^{m} висока, 0·135^{m} широка, и јако је оштећен. Писан је, као што напред споменух, XVII века, и то на сваки начин прве половине, јер на л. 222б. има запис да је рукопис читан већ 1660 г.; и како сам и њега на једном два ли места употребио, дао сам му знак *d*. Садржина је тога рукописа ово:

1. Приповетка о Александру, без почетка. Садашњи први лист рукописа јесте 2-ги лист кватерниона .к., те је по том још 9 листа пред њим било. На овом је листу друга половина главе 4-те, те по том мислим, да је он имао цео почетак овако као што је у мом издању, а не онако, како видимо у Михановићеву рукопису *m*. Приповетка, с мањим прекидима ради погубљених листова, свршује се на 177-ом листу.

2. На 178-ом листу почиње **Громовникъ**, па му је после 184 листа ради изгубљених листова прекид, за тим је на 185 листу наставак списка, у који дан кога месеца разни небесни знаци спадају, па је на 188 листу према том чланак **А се числа громоу: аште кь число окние погрьмить....** итд.

[1] И овде је погрешка. Држим да би требало вѣдѣвьше.

3. **Начело рождекьнице по месецехь**, почиње с листа 191-ог.

4. **Повѣсть прѣдивна, испльна страха и трепѣта, и таинстко келїе, еже откри Богъ оугодникомь своимь, иже вь скетихь оца нашего Меѳодїа патрьскаго сказанїе истинное о царихь и послѣднихь лѣтехь**, лист 209b.

Тај четврти чланак већ се не налази цео.

Приповетка о Александру у овом рукопису јесте препис не старијега текста *а*, него познијега *т*, само што је тај препис још више дотериван према народном језику, али је писац и својим незнањем много погрешака починио. Свакојако дакле рукопис овај може вредити као препис текста *т*, искварен и још већма попут народнога језика дотеран.

Рукопис нар. библиотеке бр. 149 писан је такође XVII века, на 16-ни 0·148^{m} високој и 0·110^{m} широкој, и то пре у другој него у првој половини. Записа нема о томе никаква. У њему је ова садржина:

1. **Ѡ ц(ар)и Костѣ, при немь же вьзрасте срацинскы кождь и льжекменити пророкь Моухамедь ѿ едниого племенѣ сына Авраамока. И зде ксемь царсткїи вьсь закѡнь кѣтхїи и новїи и кѣлика полза проуитающїимь и слишещимь ѡбрештеть се** То је књига, за коју Вук у Рјечнику каже да се зове Мухамедлија, те мислим да се не мора узети, да је написана само руским језиком.

2. Листа 19 одсечена је уз дуж једна половина. На дну друге стране оне половине која је остала свршује се Мухамед, а почиње неко пророштво градовима и народима, које траје до краја листа 21.

3. На листу 22а почиње **Скетаго Меѳодїа оуказанїе истоие ѡ царехь и ѡ послѣднехь лѣтехь.** Овај се чланак свршује на листу 31b.

4. На листу 31b почиње: **Сказанїе и повѣсть ѡ Іѡвѣ иже нарицаще се прѣжде Іѡвавь богатїи.**

5. **Прѣподоб'наго ѿца нашего Ефрема Сїрина ѡ прекраснемь Іѡсїфе** слово, почиње на листу 72b.

6. На листу 104b. почиње **Житїє иже вьсехь великаго цара царемь Алеѯандра како бысть ѡ семь.** Овај чланак траје све до краја 291 листа, којим се овај рукопис свршује.

Приповетка о Александру овде је такође препис познијега *т* текста, и то препис паралелан рукопису *d*. С тога је знатно, што је у овом рукопису почетак (који имамо цео) потпуно онакав као у рукопису *a*, ма да иначе сав припада тексту *т*. Отуда ја мислим, да одступање почетка рукописа *т* није никаква карактеристика ове редакције, него да га ваља просто приписати ономе преписаоцу.

О рукопису ученога друштва бр. 50 нисам мислио да је вредно још што говорити после онога што о њем рече В. Јагић у Starinama III, 211. Довољно, да и он припада оној породици текстова, којој је најбољи заступник *т*.

За познање карактеристике редакције *т* опазио сам, да би врло много вредио *f* рукопис петербуршке библиотеке, који је у другом одсеку овога приступа под 14 наведен. Употребивши све оно, што је В. Јагић у Starinama V из тог рукописа наштампао, уверио сам се, да је тај рукопис управо један са рукописом *т*, јер се свуда са *т* слаже, где од *a* одступа. Тога ради ме је и оно мало, што сад о том рукопису знамо, уверило, да је он бољи представник породице *т*, него ли сам *т*. Отуда су две користи. Прва је, што је очевидно, да је прерада старијега превода, коју видимо у *т*, старија од 1562 године, које је онај рукопис преписиван; друга је, што је по почетку, који нам је В. Јагић саопштио, очито, да одступање почетка у *т* припада само преписаоцу, јер се у томе *f* потпуно слаже са *a*. Тога ради сам недостатак почетка у *a* могао с потпуном поузданошћу попунити из *f*.

На послетку упоредивши карловачки рукопис, горе под бр. 10 наведен, с текстом *a*, који је основа овом издању, уверио сам се, да је и онај рукопис, са кога је неко од београдске школе међу 1720—1737 преписивао тај садашњи карловачки рукопис (јер мислим да у друго време рукопис тај није могао постати), припадао такође преради *т*. Неке варијанте побележио сам у неколиким главама прве књиге, обележивши их знаком *k*. И тај рукопис показује, да је почетак Михановићева рукописа случајно онакав. Истој тој редакцији

припада и рукопис дорпатски, Рум. музеја препис бр. 175, као што се види по препису, који је А. Н. Пипин у „Очерку" 303—306 наштампао.

Из овога прегледа рукописа могу на послетку извући овај последак:

Рукопис *а*, који је за основу овоме издању постављен, представник је старијега, по свој прилици оригиналнога српског превода.

Тај превод после је неко, на сву прилику друге поле XV века, прерађивао, догонећи га, где више где мање, ближе народноме говору и разумевању (према ондашњем појимању тога посла). Разлике су негде једва осетне, негде пак јаче. Међу српским рукописима је те прераде најбољи заступник *т*, и њој припадају готово сви преписи, (па и хрватски превод, што га је Јагић издао). Те је прераде и препис бугарсковлашки *f* од 1562, тако да ону прву редакцију имамо сад потпуно усамљену у рукопису *а*. Пажљивим поређењем излази ипак, да је прерађивач редакције *т* имао пред собом текст бољи и пунији од овога што га ми имамо у *а*. За познање пак текста *т* изгледа да би рукопис *f* врло знатан био. Где нпр. *т* има **драгоманоу** у *f* читамо **тлъмачю**. У глави 11-ој друге књиге *а* има: **Даріє же парастась келикь сътвори**, *f* место **парастась келикь** — има **поꙁоришт℮ келико**, а *т* — **мьчьтаніа некоѩ многа.** Опазивши ово, чинио сам кораке код дирекције Императорске публичне библиотеке, да ми се рукопис на неко време пошље, (што се сад у интересу науке у целој Јевропи чини), али ми је одговорено (у Мају 1877), да се р а т а р а д и не може.

Према овоме лако је било поставити начела уредби овога издања. Рукопис *а* по свему је заслуживао, да се постави за основу издању. Празнине у њему ваљало је истина попунити исте врсте текстом; али пошто такога бар мени овде приступнога нема, то сам све празнине попуњао из рукописа *т*, или осталих, као што је свуда назначено знацима, којима су рукописи напред обележени. Али где је год што у тексту међу угластим заградама [ ], оно је увек из рукописа *т*. Дошавши

тим начином до текста колико је могуһно пунијега, који ипак с погледом на ситнице стила није у стању пређашњега превода, ја сам се старао, да га вежем с јевропским истраживањем о Псевдо-Калистеновој приповедци о Александру, које је за ову страну посла довољно заступљено у делу Ј. Цахера Pseudocallisthenes, Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage, Halle, 1867, где је на стр. 112—177 преглед садржаја до сад познатих рукописа, и у издању Карла Милера, које је штампано у Фирмен-Дидотовој париској Scriptorum graecorum bibliotheca свеска XXVI. Тога ради сам поделу на књиге и главе, која је у оба та списа на једном истом основу, увео у овај наш текст, у колико се год он подудара ма у главном с тим грчким текстом. Грађа приповетке, која никако не долази у тим грчким текстовима, подељена је иначе. Упуһивање на главе грчкога текста стављено је свуда у заграду, и како је хрватску редакцију исте ове приповетке издао В. Јагиһ у Starinama књ. III, то сам уза сваку главу нашег текста ставио упутство, у којој је врсти и на којој страни хрватског тога издања ова глава. Тим сам, како се надам, олакшао даља поређења, а истим начином показао и спољашњим путем, у каквој је свези наша (познија византијска) ова редакција са старијим византијским редакцијама, као и колико се од ње разликује. Истој сврси је посвеһен и последњи одсек овога приступа, у ком се излаже опширнији садржај ове приповетке.

Што се тиче правописа, у томе сам се служио начином, којим се чува оригиналу све осим спољашњих ситница, за које сам се нарочитом студијом правописних начела познијега времена старе југословенске књижевности уверио, да нису ништа друго но ситнице. Тако пошто су по том правопису ȣ и щ и ѿ само писарска скраһења, и пошто ни ѡ не показује нигде ни приближне правилу консеквенције — то сам простоте ради, а с јасним уверењем, да тим стари правопис ничим не мењам, писао оү, шт, от и о. Како сам опазио, да се ʼ разликује од ь, пошто бољи познији рукописи теже на то, да оним обележе ишчезло ь — ја сам оба знака верно чувао, сваки на свом месту, одступивши од пређашњег обичаја, којим се место ʼ метало свагда ь. Опазивши, да се є од

є разликује јасним нацртом, те да ово друго заступа ѥ у почетку речи и после гласника, и опазивши, да то бива ређе него што само ѥ на тим местима стоји — налазио сам, да је са свим умесно, да ѥ испишем и на место тога є што је такође учињено. Тим су исцрпене све промене, које сам ја предузео, а остало је све верно сачувано. Растављање речи и интерпункција уведена је по данашњем обичају.

На послетку што се тиче варијаната, које сам из *т* и *f* под нотом обележио, у томе сам се држао овога правила. Од свију тамних или знатнијих места стављени су варијанти ако их само има. Исто тако су побележена сва знатнија одступања стила и језика, по којима се може видети карактер прераде. Међу тим на прост премештај реда ради или на очевидне погрешке и квареж текста није обраћана пажња осим појединих случајева, у којих би и то било интересно.

Употребивши за штампање ове старине садашња слова напомињем само то, да тога ради, по недостатку слова, **іа** **іе** стоји свуда место ћириловског ꙗ и ѥ.

ПРЕГЛЕД ТЕКСТА ПРИЧЕ О АЛЕКСАНДРУ, КОЈА СЕ У ОВОМ ИЗДАЊУ У СВЕТ ПУШТА.

Део први. 1 (I. Јагић 218). Време кад се родио Александар; својства његова, којима је покорио свет. Пориче се, да је он син Филипов, јер је рођен од Нехтенава влхва, цара јегипатског, и царице Олимпијаде, жене Филипове. Нехтенав своје царство није држао ни ратом ни војском, но је био таки мађијоник, да се мађијама бранио од свију царева и градова.

2 (II. Јагић 220, вр. 13[1]) Околнима се царевима то досади, те се договоре, да га заједнички из царства истерају. Нехтенаву то јавља његов војвода крајишник, и опомиње га, да сад мађије неће помоћи, но да војсци ваља супрот ставити војску.

3 (III. Јагић 222, 3) Нехтенав на то распише по Јегипту, да се купи војска, а сам стане у тепсији тражити пророштво, и позна, да ће га Персијанци потући. Обрије браду и главу, те утече у Македонију, и ту се каже за лекара (врача) и звездара. Јегипћанима остави писмо, у ком беше пророштво, да ће им се вратити после 30 година младићем. Пророштво потврде и божанства јегипатска, којима народ беше притекао.

4 (IV. Јагић 223, 13) Олимпијада, жена Филипа цара маћедонског, беше неплодна. Полазећи на војску и саставши се с њом, цар јој каже, да му не излази на очи ако не роди. Ожалошћеној тога ради царици каже робиња за јегипатског врача Нехтенава, и царица заповеди, да он одмах дође. Нех-

[1] Врсте се увек броје озго.

тенав, устрељен у срце лепотом царичином, каже јој, да види богове Амона и Финеса и Јеркурија, и да ће постати мати, ако овима приступ к себи отвори. Олимпијада тога ради заповеди, да се Нехтенаву близу двора начини колиба, да би јој долазак богова објавио.

5 (V и VII са свим у кратко; Јагић 224, 19). Нехтенав се сам преруши у облик бога Амона, и тако превари и обљуби Олимпијаду, објавивши јој као бог, да има у утроби цара.

6 (XII у главном, Јагић 224, 29). Нехтенав се својом мађијском вештином стара, да Олимпијада роди у добар час. Мали Александар, чим падне на земљу, кроз плач проговори: у четрдесетој години вратићу ти се опет, мати. То пророштво (смрт и повратак матери земљи) потврђује Аполон Дафнеон, којему мати Олимпијада беше дете у цркву однела.

7 (VIII и XI, Јагић 225, 15). Филипу на војсци јави се бог Амон, и каже му, да му се родио син Александар. Цар зовне Менеандра и Аристотеља, „два македонска философа“, да му сан тумаче. У тај мах орао, прелећући врх чадора царева, испусти јајце цару на крило. Цар у страху скочи с постеље, јајце падне на земљу и разбије се, а змија изађе из њега, и крај врата умре. Философи на то кажу, да је то знамење, да је сан истинит.

8 (XIII ал' другог дела грчки извори немају. Јагић 226, 1.) У тај мах приспеју и гласници Олимпијадини Филипу. Филип и сам на скоро отиде у Македонију, и поздрави дете радосним речима. На науке га да̂ Аристотељу, и дете успеваше прекрасно; ту оно „илијаду и оксу“ за годину и „орган велики“ такође за годину изучи. Деца га упуте, да треба од Нехтенава да научи **„небеснаго кроуга хождениѥ“** и **„ѵасокыѥ хытрости и прѣстоупаниѥ“**. На захтев његов мати га да на науку и Нехтенаву. Нехтенав га научи **„вьсои ѥгупьтьскои хытрости и верьлигїнскои“**.

9 (XVI—XIII—XIV одломци. Јагић 226, 28). Александар показује се над свом децом надмоћан у боју, који међу децом уреди Аристотељ, да би познао нарок Александров. У разговору показује се исто тако надмоћна интелигенција. Нехтенава, другог учитеља, упита Александар, може ли знати од кога ће умрети, а он одговори, да ће умрети од свога чеда. Александар, да би га утерао у лаж, гурне га с неке висине. Нехтенав умирући изусти, да му је он отац, што, на питање Александрово, и Олимпијада потврди. Нехтенава укопају с почашћу, али све без знања Филипова.

10 (XVII. Јагић 229, 5). О коњу Дучипалу, који се никоме не даваше прихватити, те су, тога ради, преда њ само осуђене на смрт слали, а Александар га узјаха и на трци све претече. Филип се томе веома радоваше.

11 (XVIII Јагић 230, 9). Александар полази на олимпијске игре.

12 (XIX. Јагић 231, 21). Борба Александрова на олимпијским играма с витезима неглиторским Лаомедушем и Калестенушем. Александар убија Калестенуша, а Потоломеј Лаомедуша. Философ Ураније, гледајући јунаштво Александрово, прориче будућу силу његову, и моли га за град свој, да му буде милостив.

13 (XX и XXI. Јагић 231, 11). Повративши се с олимпијских игара у Македонију, Александар застане Филипа, где слави женидбу с другом женом. Кад гости пред Александром почеше оговарати Олимпијаду, матер му, Александар у љутини столицом тројицу од гостију помлати, а остали се разбегну.

14 (XXII само у неколико речи. Јагић 231, 23). Филип на то врати Олимпијаду, а ону другу отера.

15 (XXIII само у главном. Јагић 231, 25). Филип се разболи. Чувши то Кумани на северној страни, нападну на Македонију. Александар заменивши оца, надбије их са свим, убије њихова цара Атламиша, и постави им за цара првог братучеда Ланцатура.

16 (XXII с промењеним именом. Јагић 232, 27). Чувши за Кумане, пође на Македонију Анасархос, пелагонски цар, који се једном, приликом гозбе у Филипа, беше загледао у Олимпијаду. Анасархос смисли обману, и начини се, да са 12 хиљада војске иде у помоћ Филипу. Филип му изађе на сретање с Олимпијадом, а он ухвати Олимпијаду, и утече. Филип пошавши с мало њих у потеру, буде самртно рањен. Александар стигне за рана, ухвати Анасархоса, и Филип, већ на самрти, успе, да га својом руком убије.

17 (XXV само у главном. Јагић 233, 28). Александар објављује своју владу, саветује се с војводама о начину владе, и савет налази, да треба војевати. Као спрему за ратовање почиње се ковање шлемова, и метање Александровог белега, волује главе, на штитове.

18 (XXVI. Јагић 235, 3). Дарије пише писмо, и тражи младог Александра, да му се пошље на васпитање. А докле он не позна, хоће ли или неће он бити за владу, шаље им за свога намесника Кандархуса. Војводе Александрове, које беху изашле у сретање Кандархусу, натерају га, те се он поклони копљу Александрову. Александар на писмо одговара, показујући му, да је његова брига излишна, и да Македонија није безглавна. Кандархус, познавши Александра, опомиње Дарија, да се не титра с њим.

19 (XXXVI. Јагић 237, 8). Не обзирући се на то, Дарије на ново пошље некаква Кливу, и по њему „струглу" и коло и две велике вреће мака с поруком у писму, да му као детету шаље струглу и коло за играчку, а мак, да пребројавши га сазна силу његову, и још два празна ковчега за данак.

20 (XXVIII. Јагић 238, 1). Александар мак сажваће, за ковчеге заповеди да их разбију; за струглу поручи му у писму да значи круг земаљски, којим ће он (Александар) обладати.

21 (Јагић 238, 19). Александар полази с војском на солунскога цара Кархидона, који се поплаши, па и не ишчекавши га, пошље му даре и покорност. Александар се према њему врло благо покаже.

22 (XXVI. Јагић 239, 20). Прича о Атини, о њеној управи. Атињани се саветују, шта да чине према Александру. Философ Софоклије препоручује да се предаду, други напротив да се бију. Диоген приповеда, да је видео Александра на олимпијским играма. И Ураније (који такође с олимпијских игара познаваше Александра) препоручиваше предају. Атињани се одлуче, да се бију, и одбију понуду Александрову, којом их позиваше на предају. Александар напада, али са штетом буде одбијен. У нападу се поименце помињу Македонци и К у м а н и, а К у м а н и н а је Александар и као тумача у Атину слао. Диоген, атински философ, светује Александру, да преваром савлада Атињане. По том савету Александар се учини, да је одступио, војску међу тим сакрије. Атињани пођу за њим, а он их изненадно нападне на виталијском пољу. Тако Атина падне, и заједно са свима боговима својим би спаљена, којом приликом Александар већ као хришћанин говори: да су били богови, сами би себе од огња спасли.

Одатле полази у Рим, Римљани питају бога Амона за савет, и кад чују од Амона, да је Александар његов син, по Амоновој препоруци дочекају га веома свечано, што наш текст

по ситно описује. Ту Александар чује пророштва, која му казују, да ће покорити исток.

Од Рима полази даље, нађе звере „човекообразне и двојеглаве“, железну гору, жене дивље и крилате обрасле у длаку, којима могаше само ватром одолети, океан реку. У Неглиторви дошав, заповеди војсци да се одмори, и да се начине галије. По том пође на галијама морем с три тисуће галија к истоку. Галије се разделише на четворо, и осташе на мору тридесет дана и ноћи.

23 (XXXVI. Јагић 247, 9). Море изнесе Александра у Јегипат, где он оснује Александрију[1], Селевкије оснује у Киликији Селевкију, Антиох, где њега море избаци, оснује Антиохију, Визан — Византију. Сви се на послетку нађу и оснују Осијенос. Дочекавши ту коњичку војску, пође у Азију и оснује град Триопољ, а војводама не допушташе, да и они, како хоћаху, градове оснивају.

24 (XLII. Јагић 248, 13). У Азији доспе до стране придијске. Ту је у кратко прича о Троји, Јелени, Мелеушу Прејелмужу **„ꙗкоже Омирь кь своихь книгахь пишеть“**. Тројанци сретоше Александра с великом чашћу, изнесоше му оружје Ацилешево, штит Ајакшев, бележац оружни Јекторов и многе друге знаменитости. Ту прочита Александар књигу некаког философа из Рима о тројском разорењу од почетка до краја. Тога ради потражи гробове Ацилеша, Јакшата и Јектора. На понуду философа који ту бише, да и њему похвалу напишу бољу од Омирове, одговара: **больше ми ѥсть кь Омировѣхь писанїихь царь конюхоу ѕвати се, нежели оть вашихь писанїи ѥдинои ѕемли царь.**

25 (XXVIII. Јагић 251, 3). По том се враћа у Македонију (након седамнаест година). Мати Олимпијада и учитељ Аристотељ сретају га на реци Скамандруши. После три месеца опет пође на исток. Ту се причају две три црте из уређења војске Александрове.

26 (XL. Јагић 252, 8). Узнемирен наступањем Александровим на његове области, Дарије му пише писмо, да ће му опростити и данак, који му је дотле давао, ако се даљега прође, иначе ће га напасти свом силом персијанском.

27 (XXXVII, у главном. Јагић 253, 3). Александар прочитавши то, у љутини нареди, да се посланици повешају.

---

[1] То је све што наш текст има о Александрији.

Али се после тога остави, и на писмо одговори Дарију веома оштро, да се не нада, да ће му лако бити од Македонаца, који се смрти не боје. Дарије, распитавши посланике о Александру, почиње мислити озбиљније о њему, и купи војску на поље Сенарско.

Део други. 1 (В XXIV у главном. Јагић 254, 17). Александар се креће у јудејску земљу, на Јерусалим, где беше старешина пророк Јеремија. Александар позива Јевреје на покорност, а они му одговарају, да ће то учинити, ако он покори Дарија. Александар им одговара, да је ружно, да се они, „људи Бога жива“, покоравају идолослужитељу, и да он баш на Дарија онда тек мисли ударити, пошто се поклони богу Јерусалимском. Пророк Данило јави се те ноћи пророку Јеремији, препоручивши Александра; а виђењем пророка Јеремије у сну и Александар буде у својој намери утврђен. По том се описује свечани улазак и дочек Александров у Јерусалиму. Ту чује Александар пророштва Данилова о победама својим на истоку, и прими дарове од Јевреја и Јерусалима.

2 (В XXV. Јагић 257, 8). Александар полази на Јегипат. Окупавши се у хладном језеру, разболи се. Чувши за то, Јегипћани кушају да подмите Филипа, лекара Александрова, да га отрује. Не успевши у томе, кушају да опадну Филипа пред Александром, потказујући, да су га бајаги поткупили. Филип излечи Александра, и тим осведочи, да је чист.

3 (В XXVI. Јагић 258, 27). Александар напада на град Јегипат. Јегипћани га, као сина њихова цара Нехтенава, моле за милост, јер „им се млад враћа“.

4 (В XXVII. Јагић 258, 33). На питање Александрово Јегипћани објашњавају напред наведену причу и пророштво о Нехтенаву, јер су му тога ради рекли, да „им се млад враћа“. Пророштво је још говорило, да ће поновљени Нехтенав бити, коме се са статује Нехтенавове, у средини града, сам венац на главу спусти. Александар начини четири статује, једну своју, а три тројице војвода. Филипа лекара постави за свога намесника Јегипту.

5 (cf. са XL али посве различито. Јагић 259, 17). Гласови долазе Александру, да је Дарије са свом силом изашао на Јефрат. И Дарије и Александар пребрајају своју војску. Александар хвата уходе Даријеве, и стара се, да преко њих

произведе у Даријевој војсци за своју силу повољан упечатак. Дарије шаље војводу Миманду, да, прешавши Тигар реку, ухвати Александра. Александар беседом храбри војску. За тим војску Даријеву разбију. Дарије утече. По том Александар пређе Јефрат реку, и заповеди, да се мостови развале.

6 (Јагић 261, 27). Дарије купи нову силу у Вавилон, и полази на Синар поље. Александар се мало препадне од толике силе, али се тим чвршће стане за бој спремати, и храбраше војску беседом. Те ноћи јави му се пророк Јеремија, проричући му успех, ако само спомене бога Саваота. Александар удари, разбије коначно Персијанце, а Дарије утече у Персипољ.

7 (Јагић 263, 1). Александар полази на Вавилон, и узима га вештином, одведавши на страну реку Тигар. Ту му грађани изнесоше блага ризнице Даријеве, и остало Даријево имање.

8 (Јагић 263, 30). Чувши Дарије за пад Вавилона, силно јадикује. Властела га његова теши надом, да и Александар може бити разбијен.

9 (В IX други део. Јагић 264, 17). Један од властеле Даријеве, Амвис (Авис), који беше у милости, нуди се Дарију, да, благодарности ради за учињена му добра, убије Александра. Амвис пође, али промаши ударцем, те не учини ништа Александру. Александар му поклони живот за то, што је тако веран свом господару. Вративши се Дарију, Амвис му каже, шта је било, и изјављује, да га оставља, по што му се у свем одужио, а да иде оном, који га је сад, живот му поклонивши, задужио. Дарија смућава толика срећа Александрова, отпушта Амвиса с поклонима, и поручује Александру, да се не понесе, и да ће он који дан на њ ударити.

10 (В XIII други део; Јагић 266, 26). Александру се те ноћи јавља пророк Јеремија с философом јерусалимским, и препоручује му, да иде собом да уходи Дарија. Александар јавља то војводама, и казује им, шта ће учинити с царством, ако би се њему (Александру) што у боју догодило.

11 (В XIV. Јагић 267, 9). Александар полази Дарију као писмоноша. Описује се палата Даријева. Писмо се Александрово пред њим чита, где му јављају, да за петнаест дана буде готов бити се с њим на Арсопорској реци. Дарије уставља Александра на вечеру.

12 (В XV. Јагић 268, 24). Александра поставе на посланичко место. Кад почеше служити, Александар стрпа златну чашу у недра. Тако и другу, за коју заповеди Дарије да му се налије. Кад га за то опомену властела Даријева, он се правдаше, да је таки обичај у Александра на гозбама. Ту га Кандархус, који је први био у Македонији као посланик Даријев, позна, и објави то Дарију. Александар, осетивши, да може бити ухваћен, узме из тоболца у руку прстен Клеопатре, јегипатске царице, који, кад се стави на прст, чињаше човека невидљивим. Пошто му Дарије напомене, да га кажу налик на Александра, и Дарије отиде да се с властелом договара, Александар измакне. Чашама превари вратаре, те му град отворе, реку Синор по леду пређе. Даријеве војводе потрче за њим, увере се по остављеним у вратара царским чашама, да је то доиста био Александар, али га не стигну. Цео тај догађај страшно смути Дарија. Река асирска (мало пре Синор), преко које пређе Александар, об ноћ се замрзаваше, а преко дан одмрзаваше.

13 (В XIX. Јагић 271, 5). Дарије пише индијском цару Фору, и тражи помоћи. Фор му је пошље. И тако Дарије с обе те војске удари на Александра. Индијске војводе послаше уходе. Њих Александар ухвати, и постаравши се, да добију добар упечатак о сили његовој, пошље их натраг њиховим војводама. Војске се ударе, и после дугога и силног боја, Александар, нестрпељив, својом личном храброшћу и одабраном војском одлучује битку на своју страну.

14 (В XX. Јагић 272, 17). Дарија у бегству убијају два његова властеличића, Карданвуш и Аризварн. Александар то сам објављује индијској и персијској војсци, да не би бежала, но да би се предавала. Војвода Александров Филон поручује индијском цару Пору, да мирује. Александар, идући у Персепољ, нађе Дарија једва жива, који му се тужним речима обрати. Александар га одликује царским почастима, и тако га унесу у град, а он, Александар, заузима престо Даријев. Дарије му даје своју кћер Роксанду за жену. Александар је весело прима, и Дарије утешен умире.

15 (В XXI. Јагић 275, 14). Александар наређује, да се Кандарвуш и Аризварн, убице Даријеве, убију, и венчава се с Роксандом.

16 (В XIII у главном; Јагић 275. 27). Александар пише Олимпијади царици и Аристотељу о својим победама и о женидби. Војску награди, и обдари благом Даријевим, а с јед-

ног ступа исповеда јавно да индијска и персиска божанства проклиње и да исповеда једног бога.

17 (В XXIX. Јагић 276, 31). Александар полази на Креза, људи му га жива доведу, а по том отиде на десно на исток, и наиђе огромне дивље жене, космате као свиње.

18 (В XXX. Јагић 277, 7). За тим дођоше у земљу пешчану, где мрави беху толики, да су коње у своју јаму увлачили. Ту пређе Александар реку, која беше дан хода широка.

19 (В XXXI. Јагић 277, 14). У тој земљи нађоше људе питике, колико лакат велике. Александар их уреди, и постави им цара. Прешавши за десет дана земљу питика, дођоше на неко поље украј студена, бистра и слатка језера, где нађоше крај језера човечји лик, извајан у злату. То је био Сънхос цар, који је, пошавши да види крај земље, дошао дотле, и ту био разбијен од дивљака. Александар заклони од војске лик његов, на ком стајаше написано: „Човече, ако ко пође на исток, нек довде дође, па нек се врати“.

20 (В XXXIII. Јагић 288, 2). Одатле дођу на некаку гору, и ту нађу људе огромне и космате. К њима посла једну жену, а од њих један стаде је јести. Кад жену један војник стане бранити, они ударе на војску, и бој се заметне, у коме их војска најпосле савлада. Александрови људи желе, да се већ врате с пута. Александар их обрлаћа, да иду још.

21 (В XXXIV. Јагић 278, 32). Прошавши земљу дивљих људи, нађоше мало даље ликове Ираклија цара и Серамиде царице у злату извајане. По том нађоше људе шесторуке и шестоноге, а за тим псоглаве. На послетку наиђоше на раке морске, који коња и човека у море увлачаху.

22 (В XXXV. Јагић 279, 23). По том наиђоше на нагомудре, који живљаху на острву у мору, у који најпре уђе Филон, да га испита.

23 (Јагић 283, 3). За њим пође Александар, и стаде се разговарати с њима и питати их откуда они ту, откуда они за њ знају. Своје насељење вежу они с причом о Ираклију цару. Александар се диви умереном и мудром животу њихову.

24 (Јагић 280, 13). Нагомудре пита Александар, шта је даље. И они му казују за макаронске (блажених) острве у океанској реци. Ту се прича о становницима макаронских острва, о Адаму и Јеви, Каину и Авељу. Генеалогија ста-

новника макаронских показује, да су они од Сита, који је остао ту, пошто су му отац и мати одатле истерани.

25 (Јагић 282, 8). Александар полази, да види макаронска острва, (у неку руку рај). Уз пут наиђе на неко мало високо острво, на ком остави начињен свој лик с мачем. Отуд дође на неке веома високе горе, где нађе грдна човека, привезана гвозденим веригама. Глас његове кукњаве чуо се на четири дана места. На другој гори нађу онаку исту жену, веригама за гору привезану, којој беше змија око ногу. Педесет дана одатле наиђу на језера пуна змија, из којих се чујаше јека.

26 (Јагић 282, 23). Ту дође на острва блажених, где их под дрветом близу воде на лишћу дочека цар тих острва Јефант. Умерени цар ових острва сусреће Александра разговором пуним племенитог немара за блага земаљска, и проричe му да, освојивши цео свет, неће видети свога отачаства. Александар заповеди, да се, поклона ради Јефанту, донесе хлеб и вино, али то не хте ни погледати човек, који се хранио воћем, а пио воду. Јефант осуђује ратове и борбу земаљску, па и лов. Женâ не беше с њима, и зачуђеном Александру беше одговорено, да оне живе на особитом острву, и да се људи с њима један пут у години на месец дана састају. Деца мушка преводе се к мушкарцима, а женска остају са женама. Александар пође и на то острво, где жене живе, али на њему нађе од меда зид, и не може видети ништа.

27 (Јагић 284, 22). На том острву Александар постави ступ висок с натписом грчким, да је дотле, до острва блажених доходио, и да ту јелинских богова нема, но да су у аду, те се тамо, по заповести бога Саваота, муче. По том се врати к Јефанту. На питање Александрово, шта има даље у напредак, Јефант му одговара, да је даље, на другој страни горе, Једем, рај, у ком је био Адам. На питање Александрово, може ли он то видети, одговори му Јефант, да не може, и светује га, да се врати натраг, рекавши му: **„вьсоу ꙁемлю прѣѥмь и самь вь ню вьнидеши“**.

28 (XXXVI и XXXIX одломци; Јагић 285, 15). Александар казује војводама, шта је видео, и креће се натраг, и после десет данâ наилази на дубок ров, који прелази вешто зиданом камаром, оставивши о томе на самој камари натпис.

29 (XXXIX и XL одломци; Јагић 285, 26). Александар улази у тамну земљу на кобилама, оставивши ждрепце у

стану. Ко шта узе са земље из те таме, све беше злато, бисер и драго камење.

30 (В XXXIX и XL одломци; Јагић 285, 35). Александар срете два птића с човечјим ликом, који га опомињу, да се враћа, па да покорава Фора, цара индијског. По том дођоше на језеро, у ком кувар пра сухе рибе, а оне оживеше. Ту Александар заповеди, да се сви људи и коњи окупају, и то им би веома на здравље.

31 (В XLII. Јагић 286, 11). Два дана по том дођоше на језеро воде слатке као шећер. Хотећи у њем окупати се, Александар једва утече од рибе, која полете за њим на сухо. Кад је убију и распоре, нађу у њој камен колико гушчије јајце, који је Александар после место светионика пред војском носио. Об ноћ изађоше из језера жене, које прекрасно певаху. Шест дана даље наиђоше на њих људи лика до појаса озго човечанског а од појаса коњског, са стрелама не гвозденим него од камена адаманта. Он их нахвата, ископавши јаме, које прикри озго, и шћаше их, ради брзине, употребити у биткама. Али кад дођоше у насељен свет, они пропадоше од хладна ветра.

32 (Јагић 287, 5). По том дође Александар у сунчани град, и ту затече писма с пророштвом о смрти његовој. За тим нађе људе једноноге с овчијим реповима. Они се замолише Александру, да их пусти с миром, што он учини; али кад они, утекавши на гору, почеше му се за то ругати, јер је, вељаху, њихово месо најслађе на свету, он их похвата, и увери се, да је истина што говораху о сладости меса њихова. У становима њиховим нађоше много зеленог камена. Шест дана по том дођоше у индијске пределе, и ту се први пут насмеја, од како му, шест месеци раније, беше казано пророштво да ће умрети.

Део трећи. 1 (С II. Јагић 287, 31). Фор цар шаље Александру гласнике с охолим писмом, и тражи данак, а Александра упућује у Македонију. Александар му одговара, да се не поноси, јер нема чим, пошто би, да је имао чим, Дарију помогао, и јавља му, да ће га помоћу бога Саваота савладати.

2 (В XLIII. Јагић 288, 27). Александар пише писмо Олимпијади и Аристотељу, где их извештава о дотадашњим делима својим.

3 (С III у главном; Јагић 290, 29). Пор изводи своју велику силу; Александар храбри своју војску, јер му би доказано, да се, ради страха од Пора, против њега спрема завера. Том приликом им каза, да ће он сам ићи на двобој Пору. Македонци баце кривицу на Персијанце, за које Александар заповеди, да их у женско одело обуку.

4 (cf. С III. Јагић 291, 27). Александар спрема војску да удари на Пора, и поручује Филону у Персији (кога беше тамо оставио, да чува Роксанду), да му пође у помоћ. Александрова и Порова војска удариште се, и не могаху једна другој одолети. У другом боју, где беху употребљени слонови, Александар одолева слоновима, подсецајући им ноге и звечећи прапорцима. И тај дан не може бити ништа. Најпосле стиже Филон из Персије, те он, вештином прешавши реку, која растављаше Порову и Александрову силу, разби и обрати у бегство Пора. Пор призива у помоћ северне цареве, и они му долазе.

5 (С IV. Јагић 294, 9). Александар шаље Филона к Пору с писмом, у ком га позива на двобој, да њих двоје тако пресуде ствар, да им не гину људи. Пор полази на двобој, Александар призивље бога Саваота, и бише се, докле Александар не употреби лукавство, рекавши Пору, да није право, да њему сва војска у помоћ полази. Пор се обазре, да види, је ли тако, и Александар га самртно удари. Александар по том заузима Порово царство. Описују се палате и благо Порово.

6 (С XXV. Јагић 296, 26). Александар постави над Индијом Антиоха, а сам пође на амастронске жене, и заповеди, да се на њихов град напада. Оне му шаљу посланство с изјавом покорности и даровима, и траже његову слику, која да им господује место њега.

7 (С XXVI. Јагић 297, 27). Александар им отписује, шаље им копље место себе за господара, и тражи тридесет хиљада жена у помоћ, јер полази на Јевримитра.

8 (Јагић 299, 5). Креће се на Јевримитра мерсилског цара. Селевкије, војвода Александров, ухвати Јевримитра, и Александар заповеди, да му одсеку главу.

9 (С XXIX, cf. XXVI. Јагић 299, 13). Александар потера северне погане народе, који се поплашише, и отера их до високих северних страна, које се зову северни хуми, те их зазида, по што се, на молбу његову Саваоту, два хума један другом примакну. Ту сазида кавкаска (каспијска) врата, и зазида двадесет и пет поганих народа.

10 (С XIX. Јагић 300, 5). Кандакија царица набавља слику Александрову, јер беше чула, да он има обичај собом уходити царства, па шћаше да га ухвати. Кандакијин син Каратор беше ожењен ћерком Пора, цара индијског. Други син Кандакијин Кандавал, цар агримски, стане од Александрова страха бежати матери Кандакији, али га нападне солурски цар Јевагрит, разбије га, и зароби му жену, кћер и имање. Кандавал са сто коњика измакне, али и он западне у Александрове страже, које га ухвате. Александар, чувши за то, начини се војвода, а Антиоху заповеди, да се покаже као цар, и да њега пошље са Кандавлом у посланство к матери му. Антиох (представљајући Александра) заповеди Александру (који у тај мах представљаше Антиоха), да пође и да избави жену, ћер и имање Кандавлово. Александар утврђује Кандавла, да њега тражи у посланство к матери његовој Кандакији.

11 (С XX. Јагић 302, 7). Александар пође с војском на Јевагрита и разбије га коначно. Јевагрит се сам мачем прободе. Кандавал иште Александра од Антиоха, да с њим пође к његовој матери. И Антиох (све представљајући Александра) га шаље с поруком Кандакији, да се покори и да пошље данак.

12 (С XXI. Јагић 303, 16). Александар и Кандавал полазе. Кандавал уверава Александра о својој оданости и обавези, и доводи га до једне пећине, за коју му каже, да у њој живе јелински богови, али да помахнити ко у ту пећину уђе. Александар ипак пође, и одмах га сретоше некакве утвари зверскога облика, које се растурише, кад он призва Саваота бога. Александар тамо доиста нађе Араклија, Аполона, Крона, Ермија. Ту нађе и Сьнхоса цара, којега је слику на крај света видео, па и Дарија, који га опомену, да ће га познати Кандакија царица, јер има слику његову, и питаше га за своју кћер и за Персију. Пошто ту виде и Пора, цара индијског, Александар се врати.

13 (С XXII. Јагић 306, 15). Кандакија царица дочека Кандавла и Александра сјајно и пријатељски. Уведавши га у собу, где је слику његову држала, Кандакија се покаже, да зна ко је он, ма да се он издаје за Антиоха. Пријатељски га светује, да то од јако не чини, и Александар је узима за мајку место Олимпијаде царице.

14 (С. XXIV. Јагић 309, 18). У тај мах стигне Кандакијин син Дорифор (у другом рукопису Дориф), зет Поров (онај исти, којега рукопис назива и Каратором), разбијен од

Александрових људи, и хоћаше за освету убити Антиоха. Мати га једва уздржаваше од тога. Кандавал приспевши у то, умеша се и сам, и једва се Дорифор (Дориф, Каратор) смири, поражен храброшћу, коју том приликом сам Александар показа. Кандакија и синови јој обдаре Александра, и он се с њима у љубави раставља.

15 (Јагић 312, 5). Војводе Потоломеј и Антиох, и Филон, изашавши на сусрет Александру, жале се на његово толико тумарање, којим и себе и њих у толику опасност баца. Предлажу, да се иде у Персију, да се отпочине, и да се господства изделе.

16 (Јагић 312, 16). Александар дели своје царство на војводе, проведавши с Роксандом годиште у великој веселости.

17 (Јагић 312, 26). Александар полази у Вавилон. Јавља му се у сну пророк Јеремија, и дужим говором о души и телу објављује му, да ће умрети.

18 (Јагић 314, 2). Тим пророштвом сневесељен пробуди се Александар. Филон и Потоломеј, затекавши га у сузама, теше га беседом пуном хришћанских идеја. Александар им таким истим рефлексијама одговара.

19 (Јагић 316, 19). Од тога времена Александар се сетан непрестано бави размишљањем о бићу с оне стране гроба.

20 (Јагић 317, 1). Александар се креће даље Вавилону. Дошавши на Синар поље, у земљи Авсидији, где је живео праведни Јов, великаши му приправљају једну смотру његове силне војске, да би га развеселили. Александар почасти војску, и прими даре од власти и кнезова с разних страна.

21 (Јагић 317, 22). Долази Аристотељ као посланик Олимпијаде, матере Александрове. Александар га поздравља с одушевљењем, и казује му о макаронским острвима, да у њима нема душа човечанских као што погрешно казују мударци јелински. Аристотељ казује Александру поздрав мајке му, којим се нуди, да она дође к њему, ако Александар к њој не може.

22 (Јагић 318, 23). Александар посађује Аристотеља за ручком на врло почасно место. Аристотељ износи даре Олимпијадине Александру и Роксанди. Ту се чита писмо Олимпијадино Александру.

23 (Јагић 319, 17). Разговори Александра и Аристотеља, и причице о догађајима тих дана, којима Александар показује бистрину ума свога. Једном страшљивцу, којему беше име Александар, рече, да промени или име или ћуд.

24 (Јагић 321, 9). Александар обдарује Аристотеља, и шаље га натраг у Македонију, да доведе матер његову Олимпијаду.

25 (Јагић 321, 14). Неки човек случајно нађе сакровиште, и кад Александар пође, да га види, покаже се, да је сакровиште Даријево. Александар заповеди, да га разнесе војска.

26 (Јагић 321, 26). Долазак и свечани дочек Олимпијаде царице, матере Александрове. Гозба и јуначке игре у част Олпмпијадину.

27 (Јагић 323, 5). Александар имађаше уза се два витеза Македонца, које је из давна љубио и у себе државо. Они су имали матер у Македонији, која их је више пута звала, да се од Александра изиштy, те да дођу мало кући на виђење; али се они од Александра не могаху отргнути. Матери се то досади, и скува слатко (гликизмо) с отровом, па им пише, да то слатко треба само да окуси Александар, па ће их одмах пустити. Браћа беху Левкадуш и Вринеуш. Левкадуш, поштенији, каже брату, да то слатко баци, али Вринеуш га не послуша. Чешће је Вринеуш молио Александра, да му да̑ управу над Македонијом, али Александар му не даваше, говорећи, да Македонију себи задржава. Вринеуш га с тога замрзи, и један пут га баш шћаше отровати, али га одврати Левкадуш, и Вринеушу се и самом сажали, гледећи лепоту Александрову. Левкадуш мишљаше, да то јави Потоломеју, али се раскаје.

28 (Јагић 314, 17). Једног дана за гозбом великом, Александар напи Роксанди великом самотворном чашом од андракса камена, којом је он обично пио. Вринеуш, понесавши чашу Роксанди, испусти је, те се разбије. Александар га за то мало покара, а на то се Вринеуш веома расрди, и смисли отровати Александра, надајући се још, да после смрти његове он може бити цар свему свету!

29 (Јагић 325, 6). Александру се јавља из Јерусалима, да је умрьо пророк Јеремија. У исти мах туже му се из Александрије, њим основане вароши, да у њој од змија живети не могу. Александар им препоручује, да пођу у Јеру-

салим, па да кости јеврејског пророка Јеремије, којега молитва јед змијин вида, узидају на крст у граду, па ће се опростити змија. — Истог дана Александар заповеди, да се језик одсече жени, која се њему тужи на свога мужа, јер жена ваља да слуша мужа. На молбу властелина Дандаруша распусти великаше, да могу поћи својим кућама, обдаривши их лепо. Сам пак са женом и матером пође у лов.

30 (Јагић 326, 8). Тога дана Вринеуш опет заиска господство над Македонијом. Александар, као и увек не хотећи дати Македоније, нуђаше му Ливију, Киликију и Антиохију. Вринеуш не хтедне, него отрује Александра. Александар с места позна, да је отрован, и повиче лекара Филипа, који каже, да га већ не може у живот повратити. Левкадуш, Вринеушев брат, чувши шта је било, прободе се сам својим мачем, не могући преживети смрти Александрове. Александар говори с осећањем, жалећи за овим светом.

31 (Јагић 326, 8). Лекар Филип расеца мазгу, те у њу посађује Александра. Ту се опрашта са Роксандом, Олимпијадом и осталима. Ту изводе преда њ коња Дучипала, који растрже Вринеуша, убицу Александрова. Говорећи о виђењу на оном свету, кад мртви из гробова поустају, Александар издахне. Роксанда се над његовим мртвим телом прободе, а Александра сахране у Александрији.

Bayerische Staatsbibliothek München

Кннга Александра Македон'скаго.

Житїє н повѣсть, достолѣпно н дивно, кь вонистиомь оустрьмлающтн се поль'зно чьстн н слышатн, добродѣтел'на, благочьстнва же н велеоумна моужа, веднкаго Александра, македонскаго царга, како н оть коудоу бысть, н како н до где прѣнде н кыихь радн добродѣтелен подсльньчион вьсен царь н самодрьжьць нарнца се. Подобаєть чьтоуштомоу разоумѣтн, а разоумѣвштомоу сего вонстьвным н моужьстьвным добродѣтелемь подобнтн се. Нмѣюн сьмысль, да разоумѣєть; єсть же снце[1].

ДЕО ПРВИ.

1. (I. *Јагић* 218). Бысть великои божіеи прѣмоудрости създавши храмь себѣ и седмими сего оутврьдивша стльпы, вь петотысоуштное же лѣто сего стоіаніа, и царствоуюштоу великаго Рима Таркинію царю, начелствоуюштоу же іисраилитьскымь людемь, еувреискомоу господьствоу, Іодае архіереоу и Іеремію пророкоу, господствоуюштоу же вьсточнымь странамь Дарію сыноу Куроусовоу, об'дрьжештоу Индію тогда Пороу, великомоу царю, и Егуптомь же великымь обладаюштоу Никтонавоу вльхвоу соуштоу и царю, тогда фридіискымь же странамь и македонскои земли и еладскымь островомь обла-

[1] Ђ. у кратко: Житіе иже вьсехь веліклго цара царемь Александра како бысть о семь.

даюштоу Філіппоу Грькоу и Елліноу. Роди же се тогда емоу сынь, и нарече име емоу Александрь, по грьчьскомоу іезыкоу глаголеть се избрань моужь, избрань же изь млада іавліааше се и добльстьвьнь, красьнь же и благооб'разьнь кь вьсѣмь зрештимь его бѣ. Се же не бѣ емоу[1] оть тѣлеснаго рожденіа ни оть чловѣчьскаго оустроіеніа, ни оть великаго божіа промысла[2]. Кь симь же имѣіаше соудь правь вь іезыцѣ, такожде и вѣроу непоколѣбимоу[3] и роуцѣ податливѣ[4]; имѣніа іако тлѣн'наа и мимотекоуштаа вьмѣніаше; дьлготрьпѣливь кь сьгрѣшаюштимь безмѣр'но: сими же четир'ми добродѣтел'ми четиремь вьселіен'ные кон'цемь самодрьжьць назва се; сими бо .д.-ми добродетеліи всакы царь своіе царство окрьмліати подобаеть; сими бо и Александрь ревноуе толицемь градовомь и странамь царь назва се еліко невьзможно есть вь книзѣ сіе испісатіи, ни на срдце чловѣкоу невоинстьв'ноу вьзітіи. Александрови же добродетели доушевные же и телесніе прѣди рекше, повѣсть о рождени его и храбрости начнѣмь[5]. Глаголюштіи бо іего быти сына цара Филипа; льжоуть, нь сы сынь іесть цара егупѣтскаго Анехтенава, великаго вльхва, и царице Филипови Олим'біади. Сьлоучи же се Нехтенавь великыи вльхвь, царь егуптьскь, и хытростію звѣздочьтьць, хитрь зѣло, ни бран'ми, ни рат'ми, ни воисками, ни ороужіемь противліае се, нь помошть имѣіе вльшьб'ноую хытрость. Сею в'сѣмь против'ліааше се градовомь и царемь.

---

[1] Почетак је довде из f. — [2] b. и f.: нь оть всехь віновнаго и благимь велікаго промисла (f. још: помагаюшта). — [3] f. имѣше кь симь естьстьвные добродѣтели; соуть же сіа: непотворное вь іезыцѣ и непоколѣбимое имѣше. — [4] f. податливь же вь роукахь іако никтоже дроугыи бѣше. — [5] Из b исправљено рукописом f.

2. (II. *Јагић* 220, врста 13[1]). О семь же в'си околніи цариіе, стоужив'ше си, сьвѣть сьтворише, глаголюште: что сьтворимь лоукавомоу семоу и вльшьбномоу егуп'тьскомоу к'незоу, вьса благаа землıе нашеıе и богатьство лоукавою своıею хитростію и оухиштреніıемь вьзьмь и кь своıеи земли приложи, мы же сице страждоуште недооумѣваıемь; нь кь томоу не трьпимь лоукаваго сего, нь, вь коупь вьси сьбрав'ше се, на зем'лю егуп'тьскоу оустрьмимь се и того изь царства изьгнав'ше опеть своıа пріимѣмь, бесплодноу соуштоу и безь наслѣдіа, лоукавоу же и страшливоу, и сама таа противить се ıемоу егуп'тьскаа землıа. Бѣхоу же сьвѣштав'ше на Нехтенава ıезыци: Персціи, Ивери, Кіане, Арапи, Іетиопіа, Іелагы, и ини вьсточ'ніи ıезыци мнози. Сихь оувѣдѣвь множьст'во неизьчтен'но егуп'тьскыи краишт'никь, Вер'вехь именомь, вь егуп'тьскаа краишта пришьдьшихь вьсплакавь се и рече: о горе тебе, великыи градѣ Егуп'те, ıако до небесе вьзнесе се, до ада сьнидеши; роукы бо твоıе бѣхоу на вьсѣхь, ныніа же роукы вьсѣхь на тебе; сласти бо наситивь се медов'ныıе, гор'ка вькоусити ıада доспѣль ıеси! И тако оустрьмивь се, Нехтенавоу течаше о нашьст'ви вьз'вѣстити ıемоу неизьчтен'ныıе вьсточ'ныıе воискы. Пристоуп'ль же кь ніемоу рече: вѣдомо да ти ıесть, цароу, ıако сьмрьтію животь из'мѣноуıеши дьньсь; Даріе, пер'скыи царь, на мегю землıе твоıе доиде, иже тьк'мить се богомь, сь в'сѣми вьсточ'ними цари, и ранами ранити имать Егуп'ть тебе ради; да скоупи воиске на брань, и прѣма ихь оустрьми се. Ничтоже бо имать оуспети сил'нои воисцѣ и храбримь витезомь вльшьб'ноıе чарованиıе, нь царь на цара и моужь на моужа, и обои честь помошт'ника имоуште, царство бо множьствомь

---

[1] Врсте ваља увек бројати озго.

люди сьстоить се, ıакоже и море своими вльнами, и тако и плавающтимь ıавлıаıеть се страш'но. Сіа же Вер'вехоу Нехтенавоу рек'шоу, вьсмеıавь се рече: ти оубо вѣрноу ти работоу добрѣ сьврьшиль ıеси, о нашьствіи Іезрьксена кралıа на Іегуп'ть и вьсточ'ныихь царь сіе ıако немоудрь и страшливь рекль ıеси; рать бо мнозѣми людми не биваıеть, нь добрими и храбрими срьдци; многашти бо львь ıединь множьст'во чрѣдіи ıелень тераıеть, и ıединь влькь напрас'но скочивь многе раз'гонить и стада: ты оубо на отречен'ноую ти работоу иди, и сію често сходи, и мнѣ често посилаи. И сіа рекь Вер'веха отпоусти.

3. (III. *Јагић* 222, 3.) Самь же сѣдь к'ниги расписа по всѣхь градовѣхь и страпахь ıегуп'тьскыихь готовити се на брань за баштиноу и за отьчьство и за зем'лю и за царство. Нь идеже богь не хоштеть, чловѣкь не можеть. Самь же вь полатоу царскоу вьшьдь вльшьбноую лекаиомать[1] начеть творити, златоу роукомию воды налиıавь и двѣ воиске оть воска сьтворивь, соупротив'ноу и свою, и сиомь хитростію бити се на водѣ. Видѣ свою воискоу одь Персь побиваемоу, и видѣ крьмеште кораб'лıе вар'вар'скыıе, вьводеште воискоу вь Іегупьть. И вь недооумѣниıе вьпадь и вьсплакавь се рече: о горе тебе, Іегупте, на многа лѣта слави се сь царемь своимь, и вь ıедино лѣто погибѣ и сь царемь своимь; нѣсть бо радость, ıеи же не примѣшаıеть се жалость, ни же слава на земли, ıаже вь малѣ ıавлıаıеть се, а вь скорѣ погибаıеть. Горе надѣюштимь се вльшьбнои хитрости, вьнıег'да бо к'то наслонить се, подобна ıесть водѣ, наслонивь се и погроузивь се и безьчьстиıе вьмѣнить себѣ.

---

[1] λεκάνη, чинија, тепсија и μαντεία прорицање.

Нех’тенавь же бити вь Іегуп’тѣ не могыи, сь ратникы бо бити се не може, жалостію и срамотою одрьжимь бывь, брадоу си и главоу остроугавь, вь полоуношти изь царьскыихь дворовь изьшьдь вь дал’ніе и незнаіемѣ землıе ошьдь, и вь Филипоусть макıедоніискыи дошьдь никомоу іего знаюштоу. Сѣдь же тоу вь іединомь мѣстѣ скров’нѣ, врача себе оуказоваше быти и маистора хытра оть звѣздочьтьць іегуп’тьскыихь.

Іегуп’тенѣ же о нашьдьшихь иноплемен’ницѣхь пострадав’ше много и цароу своемоу Нехтенавоу притекоше, и того вь царскыихь дворохь не обрѣтоше, и, вь неоумѣни быв’ше, вьсплакаше горцѣ. Писаніе же обрѣтоше на одрѣ іего глаголюште сице: любими мои Іегуп’тене, зла вашего не могохь зрѣти и вь иноу страноу зем’лıе отидохь, и по .л.-тихь лѣтѣхь младь пріидоу кь вамь. Сиıе же писаниıе обрѣт’ше Іегуп’тенѣ, вь златѣ Нехтенава изьваıаше на висоцѣ стльпѣ, по срѣдѣ Іегуп’та поставише, и вь роукоу іего писаниıе оно, и на главоу іего писань вѣн’ць злать положише, сами [b: же кь пісадоноу[1] притекше богоу своıемоу о Нехтенавѣ молıеште се вьпрашахоу. Онь же, вь снѣ іавль се имь рече: по .л.-хь лѣтѣхь кь вамь имать прити, и м’чь неоуломніи деснице персидскіе имать затоупити, и враги ваше Персіи подь поги ваше имать покорити.

4. (IV. *Јагић* 223 13[2]). Вь Македоніи бивь Нехтенавь великь оть Македоніань мнѣше се бити, и великь врачь

---

[1] *Σέραπις*, откуд је у нас могао постати Серапид.

[2] m. има после наслова који је у приступу наведен одмах ову главу, и то овако: По вънегда же бити цароу именемь Филипь Грькоу соушти вь граде Филипоусте, царь беше вьсемь Елиномь и вьсеи земли македонискои и имеıаше царицоу именемь Олимьбіадоу, красноу зѣло, нь не имахоу чеда. Царь же Филипь велико скрь-

и вльховь нарицаше се оть них. Царь же македонискіи Філіпь имеіаше женоу, име іеи Олімбіада, многою скрьбію смоуштаюшти се, всакоую царскоую славоу и богатьство отметаюштіи, понıеже бо без'плодна, не имоушти отрочішта, старостна же беше зѣло. Зрешти сію Філипь, моужь ее, неплодноу, раскидаше се сьоузь любве иже кь неи имаше. Отходештоу емоу на воискоу все сь радостію призвавь, и бивь сь нею вь тоу ношть, и рече: Олімбіадо, свете очію моею, ıако аште до враштеніа моего не боуде ти отрочета, не кь томоу очіи мои видиши. И сіа рече, на воискоу отиде. Олімбіада[1] оста вь тоузѣ и скрьби вѣлицѣи, и не знаше[2] что хоште сьтворити. Едина же рабіна[3] ıеıе, видевь, ıако неплодьства ради скрьбить, рече кь Олімбіаде: ıесть вь граде нашемь чловекь Египтенинь, моужь хітрь словомь и деломь, и хоште вса промишлıениıа срдца твоего сьврьшити, и цароу Філіпоу лѣта и годінѣ овѣселіти[4].] Она же то чоув'ши[5] вь скорѣ пріити ıемоу рече. И пришьдьшоу Нехтенавоу рече ıемоу царица: о чловѣче Іегуп'тѣнинѣ, слышахь о тебе, ıако можеши хытростию своıею неплодные оутробы моеıе сьоузь раздрѣшити, и силномоу цароу Филипоу срьдце оутврьдити кь моıеи люб'ви, и

беше сь царицею своею Олимьбиıадою зане не имахоу чеда, и ра........ лоубовь междоу ними неплодствїа ради. И прилоучивьшоу цароу Филипоу вь некою страноу воевати, тако прѣбысть сь царицею своею и глагола еи : аште не боудеть оть сие лоубве чеда, не наречеши се вече ти мене царица, ни азь сьгледаю очи твое, о царице! И сіа рекьшоу Филипоу цароу, вьставь въ некою страноу сь своими вои воевати отшьдь.

[1] Одавде се подудара текст рукописа m, јер се овом реченицом наставља на оно што је под 2 на 5 стр. назначено. — [2] m. недоoумеваюшти. — [3] m. оть отроковиць. — [4] m. место те реченице има : тьчию аште видети сподобиши его. — [5] m. слишавьши.

безмѣрноую мою жалость на радость прѣложити[1]. Да аште [сіа] истын'наа соуть, сьтвори скоро и благаа вьзданіа[2] оть мене пріимѣши, и оть Макıедоніань великь наречеши се. Нех'тенавь же сіа оувѣдѣвь[3], и неизречен'нѣи красотѣ лица ıеıе оудив'ль се, очима же на ню вьзираıе и главою помаıавь стоıаше. Она же помыш'лıаше, ıако на ıединѣ хоштеть вештати, глагола ıемоу: что ми троуди наносиши, аште сіа дѣиствовати оумѣıеши, да не кьс'ни. Онь же приразивь се добротѣ лица ıеıе, и, оустрѣлıень бысть любовию вь срьдце, вльхов'ни чародѣи бысть[4], кь царици рече: виждоу богы, хотештеıе сь тобою быти, Амона и Финеса і Іеркоуріа великаго; да аште симь вьходь сьтвориши кь себѣ, то великоу цароу мати боудеши[5]. Се слышав'ши Олимпіада вьз'радова се зѣло, прѣльст'но моу рече: ıако да чедоу мати нарекоу се желаю[6]. И рече близоу полати цареве хижоу[7] сьтворити малоу ıемоу, ıако да пришьствіıе[8] бога Амона вьз'вѣстить[9] ıеи.

5. (V. и VII. врло у кратко, *Јагић* 224, 19.) Семоу же быв'шоу прѣльсти женоу водѣ подоб'ноу, прѣльст'ни бо соуть [m: кь вьсакомоу паденію прѣвраштати се жени; и самь вьниде кь неи вь образе бога Амона, таковь же образь бѣ бога Амона: глава орьлова и на неи рози василискови и ока си[1] аспидова и ного львове, крилоути же грыпьсови, злати и чрьни, сицовь образь бѣ Амоновь.

---

[1] m. прѣтворити. — [2] m. многа вьзьмьздиıа. — [3] m. сию видевь. — [4] m. вльховьнь же сь чародѣи. — [5] m. мати великоу цароу наречеши се. — [6] m. прѣльстнемь вльховьнемь речемь, ıако да чедомь мати назоветь се желаюшти. — [7] m. клет'цоу. — [8] m. вьхожденіе. — [9] m. провьзвествоуеть. — [10] опашь у Рум. рукопису бр. 175. А. Н. Пыпина Очеркъ, 306.

Вьниде же кь неи самь сь мьчтаниемь и бивь сь нею и изиде паки сь мьчтаниемь.

Сею же прѣльсти прѣльстивъши царица Олимбиада страхь соуштихь вь царскихь домовехь обьеть. Нех'тенавь же пристоупль кь царици рече: радоуи се, царице, а вь женахь ти іеси Олимбіада, дьньсь бо вьселен'нѣ цара вь чрѣве приела еси. Вьнегда же време рожденіа твоего придеть, призови мене кь себѣ, іелика аште рекоу ти, ти сьтвори.

6. (XII. *Јагић* 224, 29.) И семоу сице бивьшоу, часъ же рожденіа приспевьши пристоупль Нехтенавь и царици рече: подрьжи себе, о царице, не родити дондеже благорастворен'ни часъ придеть, аште вь сіи часъ родиши, раба и непотребна чловѣка родиши, коло бо кроуга небеснаго вь лоуне стоить, сьги пождавши мало дондеже небесние планите на оустави станоуть и стихие прѣстоупаніе, цара царемь родиши и велеоумьна чловѣка.

Пождьвши же роди великаго Александра мѣсеца Марта[1] вь .ві. дьнь вь часъ .ѳ., рождьшоу се отрочетоу и излезьшомоу на светь проплакавь рече: вь .м.-но лѣто паки вьзврашто у се тебѣ, мати. Олимьбіада же вьз'мьшии отроче кь Дафнеоноу Аполоноу вь црькьвь принесе, и оть того отрочиштоу благосовити се молаше и оть книгочіи Аполоновехь и вльховь искаше оувидети] каково сіе отроче хоштеть быти. Вльшьб'ною же хитростию[2] моудрьцемь іавль се Аполонь писмени кь нимь прорицаше о Алексен'дроу имоуште сице: іако отроче сіе в'сои подсльньч'нои царь боудеть, благочьстіемь и моудростию и разоумомь великь іавль се; отьца же своего оубивь по .м. лѣтоу[3] кь матери зем'ли отидеть[4].

---

[1] k. Маіа. — [2] m. вь снѣ. — [3] m. по .м.-номь же лѣте. — [4] Одсек о овом пророштву не могох наћи ни у ком грчком варијанту.

7. (VIII. и XI. *Јагић* 225, 15.) Филипоу же на воисцѣ[1] соуштоу, браани ıемоу тамо [сътворшомоу] многые, [и] паки ıемоу вь Макıедонию въз'враштаюштоу се, ıави се ıемоу богь Амонь вь образѣ львовѣ, вь снѣ, рогомь златѣмь, на нıемь же Александровоу роукоу ношаше[2], глаголıе: радоуи се и весели се, цароу Филипе, ıако соупостати своıе побѣди[3], сына родивь[4] Алексен'дра велика и нарочита цара[5]. Филипь же оть с'на възьгноувь[6] о виденıи раз'матраше,[7] и сего Менеан'дроу[8] и Аристотелю сповѣда, двѣма макıедон'скыма философома. И вь ть часъ ор'ль, великь прѣлетевь прѣзь шаторь царевь, ıаице напрасно испоусти на крило Филипово. Сь же, оужасноувь се, сь постелıе[9] скочи и ıаице на землю падь разби се, и змиıа изь нıего изьлезь [и ıаице обьшьдьши около паки кь оутлине изь нее же изиде възвраштьши се], на вратѣхь [ıаицоу] оумре. Аристотель[10] же кь Филипоу рече: цароу Филипе, истин'но ıесть ıеже видѣль ıеси вь с'нѣ вь ноштъ сию.

8. (XIII. *Јагић* 226, 1.) Вь ть часъ вѣст'ници прıидоше кь цароу Филипоу оть Макıедониıе, и дары крас'ни оть Олим'пıадѣ царице принесоше, и о отрочети рожденомь[11] възвѣстише. Филипь же скоро вь Макıедонıю прıиде, радостию великою испльнивь се о рожден'номь отрочетоу. Пришьдьшоу вь градь Филипоусть и отрочетоу его срѣт'шоу о семь царь възрадова се, весело и лю-

---

[1] т. на вьстоце. — [2] т. Александра носе на роукоу. — [3] т. победивь. — [4] т. добиль. — [5] т. соушта. — [6] т. вьзбоудивь се. [7] т. о видени сна разоуме размишлае. — [8] т. Менандроу. — [9] т. сь прѣстола. — [10] т. Тоу же прилоучи се прѣмоудри и велики вь Елинехь Аристотель филоусофь. — [11] т. и о рождени отрочета емоу.

бъз'но[1] іего приіемь, лобизаше, и глаголаше: въторыи прѣкрасныи Іосіфѣ, въторыи храбре Ацилешоу[2]; дьньсь бо ми оть бога даровань іеси, вьсакыи бо дарь сьврьшень оть бога сьходить, аште ми и оумрѣти [вь си часъ] приключить ми се, сьмрьть не вьмѣніаю; родивь бо чеда не оумираіеть. И се рекь царь Филипь призва великаго Аристотеліа, моужа искоус'на и оукрашен'на всакою[3] философ'скою прѣмоудростию[4] словомь и дѣломь, и рече кь ніемоу: сего отрока, богомь дарован'наго ми[5], вьз'ми, и наоучи іего омир'скыихь[6] писменехь и прочимь словесемь и своіеи прѣмоудрости.

Алексен'дрь же бѣ оупражніаіе се наоученіа к'нижнаа: оліадоу и ок'соу[7] за годиштѐ наоучи, и органь великыи за годиноу наоучи; и о семь вьзненавидѣше іего подоб'ніи іемоу отроци. Зависть же и ненависть всакомоу добромоу и изрочитомоу послѣдоуіеть. И рекоше іемоу отроци: іако аште бы кь Нехтенавоу вльх'воу шьль, о Алексен'дре, онь те би наоучиль небеснааго кроуга хождению и часовниіе хытрости и прѣстоупаниіе[8]. Сіа слышавь Алексен'дрь кь матери своіеи рече: аште хоштеши наоучити ме, іегупьтьскомоу моудрьцоу Нех'тенавоу прѣдаи ме. Слышахомь[9] бо искоусна соушта о небесныхь звѣздахь прѣхождению[10]. Она же скоро за Нехтенава[11] посла, Алексен'дра прѣдасть іемоу рек'ши: наоучи іего Нех'тенаве[12], своіеи хитрости; и на іединѣ рече іемоу[13]: прѣдаи[14], Нехтенаве, свомоу оть

---

[1] m. вьселоубозно. — [2] m. Ацелешоу; k. Анцелоушоу. — [3] m. великою. — [4] m. хитростию. — [5] m. даннаго ми оть бога. — [6] m. k. омировемь писмени. — [7] m. иліадоу и отлисию вьсоу; k. дионисию. — [8] m. небеснаго кроуга хождению, и часовь лоунних и стихие прѣстоупаниіе. — [9] m. Слишахь бо. — [10] m. подвигомь. — [11] m. маистора. — [12] m. маисторе. — [13] m. и таино емоу рекьши. — [14] m. подаи.

своихь. Богатьство бо в'сако слав'но, аште оубогымь подасть[1] се; такожде и моудрость слав'на[2] іесть, аште трѣбоуюштіимь повѣсть[3] се. Сіа слышавь отьць іего Филипь и рече: по истинѣ отрокь сии оть промысла небеснаго бысть,[4] поніеже небеснаа вѣштаіеть оученіа[5]. Нех'тенавь же наоучи іего в'сои іегуп'тьскои хытрости и Вер'лигіискои[6].[7]

9. (XVI[8]—XIII—XIV. *Јагић* 226, 28.) Вь іединь же оть дьніи Аристотель оучитель іего .р.[9] дѣтіи сьбра, соуврьстьныхь[10] Алексен'дроу, хотеи испитати нарокь іего, и прѣдь іединѣми[11] Алексен'дра постави [воеводоу, прѣдь дроузема же] Потоломѣа нѣкоего юношоу, сына Ар'факсадова воіеводѣ Филипова, и сихь нареди [бити се вь сьньгрите Филипове]. Дѣти же вьзьм'ше стапи, имиже рать творахоу; іегоже крьвав'ліахоу, ть іако побѣждень изь боіа исхождааше. Алексен'дроу же паче вьсѣхь прѣспѣваюштоу соупротив'ныимь одолѣ,[12] и оть всѣхь дѣтіи іако царь прослав'ліень бысть; и зрѣше чюд'ныи Аристотель, дидаскаль іего, и див'ліаше[13] се глаголіе: благочьстивомоу моужоу и бози и врази помагають, и злочьстивомоу ни присни іего помагають. Кь ніемоу же рече Аристоѳель: Фер'нире[14] Алексен'дре, аште царь на земли наречеши се, ч'то добро дидаскалоу[15] сьтвориши? Вьз'глагола же кь ніемоу Алексен'дрь: велѣоумноу моужоу не подобаіеть прѣжде да-

---

[1] m. поделоуеть. — [2] m. похвална. — [3] m. поделоуеть. — [4] m. есть. — [5] m. иштеть оучити. — [6] m. вер'гилискои. k. виргилскои. — [7] И ове главе последњи одсек о Нехтенаву не нађох у грчким изворима. — [8] И с овом је главом помешанон ајмање из XIII. — [9] m. .д. ста. — [10] m. још: соуштихь. — [11] m. двема стома. [12] m. добивь. — [13] m. чоуждаше. — [14] m. фарениде, k. френире. [15] m. мнѣ дадискалоу своемоу.

ніа[1] обѣштавати, нь аште азь вьзнесоу се, и ты сь мною великь боудеши зѣло; лоза бо не прилѣп'лıаıеть[2] се дал'ныхь дрѣвѣхь аште и висока[3] соуть, нь ближнимь, аште и мала соуть. Тако и царь великыıе оубо чтеть по достоıанию, прис'ниıе же своıе любить векіе.

Обычаи бѣ Алексен'дроу до обѣда ходити кь Аристотелю на оученіıе, кь вечероу же кь Нехтенавоу на вльшьб'ноую хытрость, оть ніегоже наоучи хожденіа небеснаа, .вı. живот'ныихь [небеснихь] и .з. планить, сльноу лоуноу и лоуноу извѣсто, акинось, сикронось, афродитиıерь идол'ноумь ира[4]; сиıа же на кседесь[5] оуписан'на бѣхоу по подобію[6]. Видѣвь же се Алексен'дрь кь дидаскалоу рече: вьзвѣсти ми, оучителю, како великаго божіаго промисла тваремь знахорь ıеси, и како обыавиши[7] сиıе чловѣкомь землънымь? Онь же кь ніемоу рече: божіи великыи недовѣдомыи[8] и непостижими промысль сы недовѣдомо како мнѣ бысть, ими же соуд'бами вѣсть[9] чловѣчьскомоу обыави родоу, ıако да сьдѣтель оть твари [своеи] познаıеть се. Алексен'дрь сь гнѣвомь рече ıемоу: вьса сіа вѣси, о Нех'тенаве, сьмрьть свою вѣси[10] ли, каква ти хоштеть быти? Онь же[11] рече: ıавѣ се знаю, оученіа оучеть ме, ıако[12] оть чеда своıего оубиıень хоштоу быти. [d и m[13]: Александрь не вѣрова, и

---

[1] m. данька. — [2] m. приплетаеть. — [3] m. велика. — [4] m. сльнца же и лоуноу, завесть и акин'тисть, кроносгь, арись, афоровить, ер'мись, ира. — [5] m. кеньдосе; k. дьсце. — [6] m. вьсака по своемоу подобию. — [7] m. обыавише се. — [8] m. недоведоми и неиследими. — [9] m. сіа недомисльно некако чловѣчьским оумомь, имьже соудбами вѣсть о сьнь. — [10] m. знаеши. — [11] m. Нехтенавь же кь Александроу. — [12] m. ıакоже звездь наоучеть теченіа. — [13] m. 11 л. поцепан је на дну, а на другој му страни преписалац је прескочио цео лист. За то сам ову празнину попунио из d, јер су у том рукопису два места исправнија но у b.

риноувь его сь високаго регетоньскаго камене близь соудишта царьскаго, рекь емоу, іако вь семь погрѣшиль еси, маисторе. Нехтенавь долоу падноувь едва глась испо҄сти рече: ни сие, сыноу мои Александре, не оутаи ми се, никто не зна, тькмо мати твоіа Олимбіада, и оузналь еси дьньсь; азь же, сыноу мои Алексен'дре, отхождоу вь адь вь нижныхь, идѣже прѣдани соуть вьси елин'сціи богы, оть великаго Саваоть-бога. И то рекь оумрѣ егуп'тьски царь. Алексен'дрь то чювь, жаль моу бысть вел'ма, и на рамо вьзеть его, кь Олимбіади отнесе матери свое. Олимбиада же видѣвши то, и оужасе се, Алексенд'роу рече: что іесть тои, сыноу мои? Онь же рече, и вса сказа еи, како бысть', и прашаше матерь свою, истиномь ли іесть отьць мои? Она же сказа іемоу всоу истиноу. И много плакав'ше повѣлевь же сь чьстію оукопати. То же Филипь не оузнаа.

10. (XVII. *Јагић* 229, 5.) [О коню доучипалѣ.] Придѣ же конюхь начелникь кь цароу Филипоу и рече: да знашь, цароу, іако въ лакиміахь твоихь конь чюд'нъ роди се, чюднеи оть всѣхь конь; волоуіа глава, на дѣснои бѣдри розы сь оушима[1] злати іавили се бише. Филипь заповѣда довести его. Приведоше же прѣдь цара Филипа, и рогь емоу бѣше израсль междоу оушима на лак'ть. То же видѣвь царь почюди се, и заповѣда гвоздѣноу конюшницоу сьградити іемоу; коихь на сьмрьть осоуждаше, прѣдь нимь мѣтахоу и, ник'то же не смѣше кь ніемоу пристоупити.] Алексен'дрь же често прихождаше кь коню томоу, и конь отметаше іарость, тихо хрепѐташе кь ніемоу, повиновеніе кь цароу своіемоу показоуіе. Іединою же Алексен'дрь за оухо іего похвати

[1] к. междоу оушима.

прозоромь, онь же сь тихостію послѣдоваше іемоу, іако юньць іар'мьникь. И се повиновеніiе коніа Алексен'дрь видѣвь, ключе оть клети вьз'мь, кь коню вьниде и сего осѣдлавь, вьсѣде на нь и на кон'ско оуристованиіе поиде[1]. Витезомь же макіедон'скымь на кон'скомь оуристованіи течюштимь сь високиіе[2] полати царь Филипь гледаше, коіегождо храбра с'матраіе теченіiе и на кони лѣпо сѣденіiе. Семоу сице быв'шоу, и се Алексен'дрь [вьнезапоу] изь кон'скыіе[3] грады на вологлавомь коню[4] изьіахаа, [видевше же вьси] макіедон'сціи коньниици, сьсѣдоше, и іако цароу свомоу поклонише се, и див'ліахоу се зрѣште чьст'но[5] сѣденіiе Алексен'дрово[6], на вологлавомь коню кь потечиштоу поіаха[7], болiе[8] вьсѣхь витезь потече и тврьдооуста коніа оустави іедва на четирехь звѣровид'них ь[9], градь же сьзда тоу и нарече име іемоу Драмь, по срьб'скомь іезыкоу Потечиште. Семоу царь Филипь почюдивь се на неоукомь коню отрока потеченію, видѣвь же се и рече : о горе приближаюштіимь се макіедониискымь прѣдѣломь, іако вь остры мьчь Алексен'дровь падоуть и кон'ми макіедоніиcкыми попран'ни [т. : боудоуть. И кь Македоніаномь посмеіавь се рече : іако вь подоби Иракліа витеза теталискога видехь Александра дьньсь моего, текоушта на вологлавомь коноу. Тогожде дне сьбра царь Филипь юноше Александроу подобних ь сьврьсьники тисоуштоу, и сихь сыноу своемоу прѣдаде глаголе : лови сь ними и кь воиньствоу искоушати се вь коупе же и стрѣлати.

---

[1] т. поіаха. — [2] т. великие. — [3] т царске. — [4] т. кони. — [5] т. маисторьски витеза. — [6] т. нема. — [7] т. приіахавь. — [8] т. изрочит'нее паче. — [9] т. тврьдокльноу же коноу соуштоу, оустави сь нождею на честихь изворехь.

11. (XVIII. *Јагић* 230, 9.) Въ олимбискихь же странахь двѣ коле сьтворене бѣхоу близоу соуштихь Дафенеона Аполона, а на техь же колехь вьсходеште витези оть землıе хитростию елиньскою некоеею, оухиштрениıе, кобь себе и нарокь питахоу .д. вь коупе и осьмь торпаюштимь се, и тако нарокь свои и кобь питахоу. Се же Александрь слишавь поити тамо вьжделе. Филипоу же сие вьзвестивь, не поушташе Филипь глаголе: не подобаеть тебе, сыноу мои Александре, на олимбиштемь коле веньчати се юноу соуштоу пети-на-десете-лѣт'нь, нь обаче, ıако да хотенıа твоего не прѣчоую, сь радостıю походи, великимь богомь оукреплень боуди. И тогда Александрь потребаа себе оть царствıа отьца своего Филипа вьз'мь, искоусне витезе и добротечние коне, и в'са ıаже царсце [k. чьсти] подобна, вь олимбииски отокь отиде, тоу бо .д. игри Елиномь бѣхоу, имь же юни витези искоушахоу се, нарицаеми бехоу сице: олимьбıа, истанıа[1], емеıа, посидона.

12. (XIX. *Јагић* 231, 21.) Тоу же Александрь пришьдь сь неглиторьскима витезома [k. двѣма] борити се вьроучи, Лаомедоушемь же и Калистеноушемь, онь же сь воеводою своимь Потоломеемь. И тоу оубо завьртевьшима се обема колома, четире се стекьше витези. Оударивьшимь же се имь, Александрь же Калесте]ноуша оуби, Потоломѣи же Лаомедоуша оурва. Людиıе же града того зреште Алексен'дра див'лıахоу се [красоте его] ıелико бо красвь бѣ Алексен'дрь, ороужавь се двоıе красьнь ıавлıаше се[2]. И тоу стоıе философь нѣкыи именемь Оураниıе рече: моудрость и храбрость не многолѣтиıемь почтен'на ıесть, нь тврьдими и добрими срьд-

[1] k. и стемıа. — [2] m. двоину того вь ороужи краснеи ıавлıаше се.

ци. Вьпроси же философь: к'то и оть коуду iесть Алексен'дрь? Самь же Алексен'дрь макiедон'скаго цара сынь повѣда се. Филосопь же рече: iако слышахь оть оучителiеи глаголюштихь, iако вьстати имать оть Макiедонiие оть Филипова града царь[1], и поразить вьсе к'незе западнiие и ськроушить в'се царе вьсточ'ныiе[2], да аште ты iеси, Алексен'дре[3], милостивь боуди градоу нашемоу[4]. О сихь же Алексен'дрь насмиiавь[5] се рече: не моимь промышлiенiемь, о философе, нь вышнiаага промысла произволiаюштоу и дѣюштоу.

13. (XX и XXI. *Јагић* 231, 11.) Сiа рекь Алексен'дрь вьзврати се вь Макiедонию. Филипа же цара обрѣте Олимпiадоу поустив'ша, и дроугоу женy поiем'ша вь мѣсто iее, и на бракоу веселешта се. Кь Филипоу же Алексен'дрь вь полатоу iако побѣдоносьць вьниде, отьць же сь радостiю и любовию срѣте iего[6], сь собою на трапезоу посади. И вь раскаiанiи бивь [о бивьшемь] Филипь царь, поникь[7] сѣдѣше. Настав'льше же iего Олимпiадоу поустити, пристоупив'ше[8] рече: весели се[9], цароу Филипе, iако бол'шоу царицоу[10] вьзель iеси, прьваа блоуд'ница бѣ, а си цѣломоудрьна iесть. Сiа же слышавь Алексен'дрь iарости и гнѣва испльнивь се рече: не бити томоу, цароу Филипе, а мнѣ живоу соуштоу. Iако[11] львь рикноувь сь прѣстола скочи, и столь маль вьзьмь трехь [сихь сьтворьшиихь] оуби, дроузи же, и не хотеште, низь полатоу скакахоу.

---

[1] m. царь оть Македоние и изидеть мьчь оть Пилипова града. — [2] m. земльние. — [3] m. хотеи прити. — [4] m. још: Филиповь сине. — [5] m. посмеiавь се. — [6] m. и. — [7] m. поникомь. — [8] m. виноу вьз'мьше кь Филипоу пристоупише. — [9] m. пи и весели се. — [10] m. женоу. — [11] m. Самь же iако.

14. (XXII[1]. *Јагић* 231, 23.) Сіа же Филипь видѣвь вь страсѣ бывь Олимпіадоу рече вратити на царство, дроугоую[2] же повелѣ вь своіа послати.

15. (XXIII. *Јагић* 231, 25.) Семоуже сице быв'шоу, вь немошть великоу вьпаде царь Филипь. Слышав'ше же севѣрные странѣ Коумане[3], .е. сьть тисоушть [сьбраше се, и] на Макıедонію придоше. Сіа же слышавь царь Филипь и вь скрьбь великоу вьпадь, призва Алексен'дра, и рече ıемоу: любимыи сыноу мои, Алексен'дре, се дьньсь[4] тебѣ пришло ıесть бити се за своıе отьчьство, вьзмь воискоу на бои поиди. Алексен'дрь же сьбравь макıедон'скые воıе .д. ста[5] тисоушть, и на бои поиде; самь же воискоу коуман'скоу сходивь, сихь неоуред'но видѣ стоıеште, вь ношть тоу сь своими вои пришьдь, ог'ніе многые около повелѣ наложити, и троубамь многогласнымь и накарадамь и праскавицамь около повелѣ бити. Сіа же Коумане слышав'ше[6] не надѣıемаго[7] боıа оубоıаше се, бѣгати начеше, в'соу ношть до сльньчнаго исхода. И замѣсише се вь коупь Макıедоніане и Коумане, свѣтоу бывшоу[8]. Оубиıен'но бысть .н. тисоушть, и оть Макıедоніань .в. тисоушти, тера же ихь Алексен'дрь .г. дьніи и .г. ношти и оуби оть нихь .рн. тисоушть, множьство же оружіа и конь ихь вьз'мь ıако побѣдоносьць кь отьцоу своıемоу вьзврати се, и живехь .ı. тисоушть кь отцоу своıемоу приведе. Рече кь нимь[9]: видѣсте ли, о дроузи, ıако божіи промыс'ль прѣдасть

---

[1] Као што се види, и ова је глава остала са свим скраћена. — [2] m. прочоую. — [3] *Μεθώνη*, *Μοθώνη*, *Μαθώνη* у грчким рукописима који су познати. — [4] m. време. — [5] m. тридесети. — [6] m. видевьше. — [7] m. изненада, а k још има ненадѣıемаго. — [8] m. вьсіавьшоу. — [9] m. Сихь же прѣдь Филипомь прѣдстати повелевь и прѣдь вьсеми Македонани кь нимь же рече.

вась вь роукы макıедон'скые, и мьчь вашь, наостривы се на Макıедониıани[1], дьньсь притоупи[2] се оть нихь роукь; цара вашега Ат'ламиша[3] оубивь и вась живѣхь оухватихь, да аште хоштете животь вашь коупити, зем'лю вашоу кь моıеи земли приложите и вь ıедино сь Макıедоніаны боудете. Они же рекоше: цароу[4] Алексен'дре, оть колѣ богь помага ти[5], по готовоу и вѣды [помагають ти], кьда[6] цара нашего оубиль ıеси, по готовоу мы твои ıес'мо; цара намь постави, и нась вь землю нашоу поусти. И сихь Алексен'дрь оувѣривь, цара имь постави братоучеда своıего прьваго, Ланцатоура[7] именемь, мала оубо тѣломь, велика же храбьрствомь, и сіихь оударовавь[8] отпоусти[9].

16. (XXII. *Јагић* 232, 27.) Семоу же сице быв'шоу и Анасар'хось пелагон'скыи[10] царь[11], слышавь коуман'ско нашьствіıе на Макıедонію, сьтвори оухыштреніıе (сицово]. Нѣкогда миноув'шоу ıемоу Макıедонию, гости ıего царь Філипь, и сь чьстію отпоусти ıего. Анасар'хось же оустрѣлıень бывь вь срьдце лѣпоти ради жены Филипови, отаи любовь вьхраніаше кь ніеи, она же не вѣдѣше. Соломонь прѣмоудріи рече: не боуди оуıазв'лıень добротою чоуждеıе жены, ıако да не видиши свою оуıазвлıен'ноу. Анасар'хось сьбра .ві. тисоушть воиске, „на помоштъ, рекь, кь Филипоу гредоу", Филипоуста же града дошьдь глаголаше: на помоштъ цароу Филипоу пришьль ıесьмь, и лоукав'ст'во своıе криıаше, Олимпі-

---

[1] m. македониско господство, — [2] m. приразивь. — [3] k. Алтамиша. — [4] m. кралоу. — [5] m. оть коле есть богь помагае ти. — [6] m. да оть коле. — [7] m. Ван'цатоура. — [8] m. сь чьстию великою. — [9] И ова глава готово у свем, осим главнога, одступа од оригинала. — [10] m. Анаксархь сь неки палагонитьски. — [11] Место овога имају грчки рукописи *Πανσανίας Θεσσαλονικεὺς*.

адоу вьсхватити хотѣıаше[1]. Видѣвь же пришьствııе ıего царь Филипь, радостьнь бывь зѣло, и слыша Филипь ıако Алексен'дрь врагы побѣдиль ıесть, и сь Олим'пıадою вь срѣтенııе ıего изыде. Видѣвь же ю Асанар'хось [изьвьнь града], вьсхвативь ю побѣже[2], Филипь сь малеми тераше ıего. Алексен'дрь же приспѣвь Асанар'хосовоу постиже воискоу, Филипа оур'вана постиже[3], и по главѣ посѣчена и по десној нозѣ. Того мало миноувь, [Олимбıадоу, матерь свою, отевь], Анасар'хосовоу постиже воискоу сь .и. тисоуштами вои на мѣстѣ нарицаıемомь Змикси[4] и разби ıего, и того жива кь Филипоу приведе. Филипа же обрѣте животь свои измѣнıаюшта сьмрьтıю. „Вьстани — рече — о Филипе, врагоу свомоу стани ногомь за грьло, и освѣти се ıемоу роукою своıею“. Филипь же ıед'ва вьставь[5] и вьзьмь мьчь роукама своима закла и, рекь „жалость дома моıего с'нѣсть ме, походи и ты, доуше, сь нечьстивими вь адь“. И се рекь Алексен'дра благослови и рече: сыноу мои Алексен'дре, роукы вьсѣхь на тебе, и твоıе на всѣхь“. И се рекь, оумрѣ царь макıедонııскыи Филипь[6]. И на златомь одрѣ положив'ше, вь градь отнесоше сь плачемь великомь, и сь чьстıю царскою погребоше ıего; оть землıе заимован'ноıе тѣло пакы кь земли вьз'вратише.

17. (XXV[7]. *Јагић* 233, 28.) Алексен'дрь же самодрьжьць[8] назва се и ıепистолııе по всѣхь градовѣхь и

---

[1] m. вьсхитити искаше. — [2] m. и вьсхитивь ю отиде. — [3] m. обрете. — [4] m. Изьмьки, а k. Змıкси. — [5] m. вьзлегь. — [6] m. још: Македонıане же тоу стоеште рекоше: тако да боудеть вьсемь противештимь се Александроу. Олимбıада же тоу стоешти плакаше се. — [7] И ове главе садржај знатно одступа од грчког текста у свима појединостима. — [8] m. самовласт'нь царь.

землıахь и странахь[1] посла; кь Филипоустоу брати се рече. И сьбрав'шимь се Макıедонıаномь и Пелагонıаномь и Іелагıаномь[2], и Коумане[3] в'си велици и мали. Кь нимь же Алексен'дрь рече: о дроузи мои и братіа моıа, любими[4] мои паче всѣхь Макıедонıане! Царь вашь а мои отьць Филипь оумре, и вь животѣ своıемь правѣше[5] вьса по достоıанию; мнѣ же господ'ствовати како повелѣвате[6]? Тогда ставь моужь моудрь Филонь рече: о кралю Алексен'дре, в'сакыи вьзрасть чловѣчь вь [своемь] чиноу потрѣб'нь ıесть[7]. Алексен'дрь рече: старость ıесть чьстпаа, нь не многолѣт'наа. И тоу стоıе Селев'коушь рече: кралю Алексен'дре, прѣмоудріи Соломонь вь книгахь своихь пишеть: цар'ст'во множьствомь людіи сьстоить се; царь несьвѣтьнь самь себе ратьникь ıесть; сьвѣштаваıеи же се, польз'наа творить зем'ли своıеи. И тоу стоıе рече Алексен'дроу Ан'тіохь: царемь ч'тениıе домов'ноıе трѣбоуıеть; стари же чловѣци покои трѣбоують, младимь же царемь воıевати подобаıеть, ıако да вь младости потроудив'ше се, на старость покои обрѣштоуть. Ан'тиногıень рече: о кралю Алексен'дре, подобаıе намь ıеште спештимь около нась ближнимь царемь оустрьмити се на нихь, и симь забавив'ше, сами своıе забави избавимь се. Симь же четиремь сьвѣть приıемь, воıевода[8] Потоломеи рече: о цароу Алексен'дре, подобаıеть намь воискоу прѣмѣнити вь свѣт'лаа ороужіа и белегь твои на штитѣхь поставити[9], ıако да знають, комоу цароу воюють, да не рекоуть соусѣди[10] наши, ıако

---

[1] ш. и странахь земле свое. — [2] ш. Іеладеномь.— [3] Грчки рукописи Кумане никако не спомињу. — [4] ш. мили. — [5] ш. окрьмьлаше. — [6] ш. повелеваете. — [7] ш. још: старость же на свете почтена есть. — [8] ш. присни емоу и лоубими его воевода. — [9] ш. оуписати. — [10] ш. соуседие.

оумрѣхомь іед'ньги сь Филипомь царемь. Сііе Алексен'дроу оугод'но іави се, и посла по все коваче и по в'се штитаре вь земли своіеи вь Филипоусть брати се. И шлѣмови начеше ковати, и на штитѣхь белегь свои ставити волюю[1] главоу; на хел'мѣхь же рози василіска сь аспидовѣми крилоути, и на всакь дьнь ороужахоу ковачи[2] четири ста витезь вь цѣло ороужііе, оклопи же на львовехь кожахь прѣстав'ліен'ни бѣхоу и хакизма парижемь оть кор'кодиловехь кожьь чиніена бѣхоу. Сіа же творе Алексен'дрь кь шьствію на брань готов'лıаше се.

18. (XXVI. *Јагић* 235, 3.) [Повѣсти начнемь о Даріи.] Даріıе же, пер'ски царь, слышавь іако оумре макіедонскы царь Филипь, поклисара оу Макіедонию посла, имоушта іепистолію, глаголюштоу сице: Даріıе царь пер'скыи, тькьмь земльнымь богомь, вь коупѣ сльн'цемь сиіаіе оть вьстока и до запада, и всѣмь земльнымь царемь царь и властемь владоуштимь господинь, кь обрѣтаюштіимь се вь Макіедоніи пишоу. Вь чоувениіе царствоу моіемоу пришло іесть, іако царь вашь Филипь оумрьль іесть, на царстви своіемь оставиль іесть отрока млада, всего неоукрѣпліен'на лѣти и оумомь. О сьмрьти Филиповѣ азь оскрьбивь се, отрока іего млада соушта пожалихь, и сего вь двори царства ми изволихь, іако да вьспитавь іего, пакы царскою чьстію почьть, вь отьчьство пос'лю. Посланиіе же моіе прочьт'ше вь скорѣ на спѣхь отрока кь мнѣ приведите. Кан'дар'хоуса же кь вамь послахь, іако вѣр'на ми соушта, земліею вашею праволѣп'но обладати и воискоу вашоу вь врѣме потрѣби кь царьствоу ми приводити, и дани соугоуб'ные прьвимь подоб'ніıе кь мнѣ приносити. Филипова

---

[1] т. львовоу. — [2] т. масторіе.

же сына кь царствоу момоу приведите сь всѣми белези царскими, болiихь бо iесть цар'скыхь сыновь вь дворѣ моiемь векiе .м.; да аште сего недостоина виждоу на царство, иного вь мѣсто iего пос'лю вамь цара. И сiiе же писаниiе Кан'дарькоусь вь Макiедонию принесе. Макiедонiане же поiем'ше iего, кь воiеводѣ Потоломѣю приведоше. Потоломѣи же приведе iего вь Филипоусть градь кь Алексен'дроу. Антiохь же срѣте ихь, хелмь Алексен'дровь на копiи изнесь, Кан'дар'коусоу рече поклонити се iемоу. Кан'даркоусь кь нiемоу рече: аште азь копiю Алексен'дровоу поклоню се, то ви нѣсте подроучници Дариiеви, и азь не смѣмь Дарiiевѣ очи видѣ(ти). [b: Антиохь же кь немоу рече: аште не сьтвориши тои, живота своего лiшень боудеши. И такои пристоупише, и копiю Александровоу поклонише се. Сихь же Антиохь кь Александроу на поклоненiе одведе. Пришьдьше же вь царскiи дворь Алексен'дра на престоле височѣ видеше седѣшта, прѣстоль же его оукрашень зѣло искоуснимь златомь и зелнимь каменiемь и слоновемь кости. Поклисарi же пристоупише, поклонише се дивномоу образоу Александровоу. Вѣнць бо на главе iего бе оть амьфiра[1] камена и оть великаго бисера сь мiрсiловемь[2] сьплетань листiемь, обь десноую iего и о левоую много м'ножьство вифезь вь венце стоiахоу. Селевкоуша вьставь и книгоу Дарiевоу прiемь, и сiю прочетавь. Александрь же слишавь писанiа та, iарости и гнѣва напльни се, и книгоу[3] прiемь раздре, кь нимь же iаростно рече: не подобаше цароу вашемоу Дарiю главоу зреште кь ногама беседовати; не тако бо Македонiа безглавна iесть, iакоже Дарiю мнить се бити. И сиiе рекь кь нимь, и вь скоре сiихь отпоусти, книгоу[4]

---

[1] k. самфира. — [2] k. мерсиловемь. — [3] m. епистолию. — [4] m. епистолию.

Дарію отписавь имеюште сицѣ: Александрь витезь и македонискы царь[1] Дарію перскомоу цароу. Книгоу[2] твою, еже кь моимь людмь, почтахь, и благодарихь о земли нашеи пекоуштоу ти се, и мене же млада соушта вь полате вьспитати требоуюшта; нь млекомь сьсоуштимь отрокомь питати вь] полатѣ царскои не подобаіеть бити, нь дебелехь[3] месь іадоуштимь; пожди оубо мене вь малѣ, дон'деже оть сьсцоу матер'ню[4] отрекоу[5] се. И тако кь пер'скои чьсти[6] пришьдь, вь царстви твоіемь вьдворити се имамь сь всѣми Макіедоніани. Кан'дар'коуса[7] же кь намь послаль іеси бити Макіедоніаномь цара. Не кь томоу пос'ли іего семо, не имаши бо іего видѣти; не тако бо Макіедоніа без'глав'на іесть, іакоже тебе мнить се бити. Алексен'дрь же ороужііе макіедон'ско вьзмь Кан'дар'коуса дарова рекь іемоу: оть царства моіего отиди скоро, и іегда брань сьтвореть Макіедоніане сь Пер'си, носи сііе на главѣ своіеи, да познав'ше не оубиють те Макіедоніане. Поклисарь же кь Дарію вьзврати се, посланиіе[8] Алексен'дрово вьдасть іемоу, прочьть же сііе Даріе посмеіа се. Кан'дар'коусь же кь ніемоу рече: не подобаіеть тебе, цароу, таковоу іепистоліоу приіемь смѣіати се іею, видѣхь бо вь младѣ юноши многолѣтноую старость[9]; да аште болешта зоуба не истрьгнеши, много страдати имаши оть ніего; финика[10] бо млада не истрьгь, о стара не коушаи се[11].

19. (XXXVI. *Јагић* 237, 8.) О сихь Даріе небрѣгь, пакы Кливоу[12] нѣкоіего оть вѣрныихь своихь посла вь

---

[1] m. још: синь Филипа цара и Олимбіаде царице. — [2] m. епистолию. — [3] m. трьпькихь. — [4] m. сьсце македониске; f.: сьсцоу македонскоую. — [5] m. отригноу. — [6] m. пишти. — [7] m. Каньдьрькоуса. — [8] m. епистолію. — [9] m. моудрость. — [10] m. кифариса. — [11] m. остаревшомоу не троуди се. — [12] m. Клитовоуша.

Макıедонию сь повелѣниıемь разорити в'са[1], Алексен'дроу же вьдасть строуг'лоу и коло[2] и [два ковьчега велика праздна и] велицѣ двѣ врекıе[3] мака и писаниıе[4] сиково: „Даріıе надь цари царь, пер'скыи богь, дететоу моıемоу Алексен'дроу радовати се. Не тако подобаше тебе моудрь бити и прѣзрѣти моıе прьвоıе писаниıе[5]; нь да вѣси[6], ıако младихь моудрованіа на глоумоу, сію послахь[7] тебѣ строуглоу, ıако да сиıею заврьтаıе играıеши, и коло, имь же младен'ци играють, и два ков'чега праздна и велицѣ двѣ врѣкıе мака, ıако да два ков'чега напльниши тріи лѣта дан'ка[8]; макь же прѣброивь, да оувѣси число воиске моıеıе. Да аште даньќь кь мнѣ не поустиши, свезань кь царствоу ми приведень боудеши, и милость царства ми не обрѣштеши“. Сію ıепистолію Клидоноушь[9] вьзьмь кь Алексен'дроу пріиде. Алексен'дроу же вь мьчтаніи мнозѣ на парастаси поклони се, писаниıе[10] вь роуцѣ подасть ıемоу и ков'чеге и макь и строуг'ли прѣдь Алексен'дромь положи.

20. (XXXVII. *Јагић* 238, 1.) Алексен'дрь же[11] прочьть посланиıе, главою же помаıавь рече: неизьчтен'ноıе грьдыніе твоıего високооумиıа[12], Даріıе, ıако богоу небесномоу подобыши се, и не знаюште и чловѣкомь можеши ли подоб'нь быти. До небесь вьзнесе[13] се, и до ада сьнидеши! И вьзьмь Алексен'дрь макь, начеть жвати ıего, и ков'чеге разбити повелѣ; писаніıе же кь Дарию поусти

---

[1] m. разоумь искоусити Александровь. — [2] m. строуглоу малоу и коло дрѣвено. — [3] m. вретишти. — [4] m. епистолию. — [5] f. прѣобидѣхь тебе вь прьвои моеи епистоліи. — [6] m. ведомо да ти есть. — [7] m. наглеиша соуть, нь послахь. — [8] m. тролѣтнимь данькомь напльниши. — [9] m. Клетовоушь. — [10] m. епистолию, и тако и иначе. — [11] m. још: приемь. — [12] m. о неисьчьт'неи грьдини твоеи и високооуміа твоего. — [13] m. вьзвисивь.

сиково: „Алексен'дрь царь Даріоу цароу. Вьсака чьсть творештомоу ю сьбиваıеть се; ты дет'скомоу[1] безоумию подоб'нь ıеси, мнѣ оудавь, имь же дѣти играють, и самодрьж'ца зем'ли сими оукрашаıеши[2] ме! И да вѣси, ıако кроугь кола сего вьсеıе зем'лıе кроугь приıети ми подобаıеть, и на те оустрьмити се, и врьтѣти се имаши прѣдь мною ıако строугла, макь же твой вьсь сьж'вахь, и тако сили твоıе побѣдивь сьтроу. Ков'чеге же твоıе мѣсто дара приıехь; доволюи вьсточ'ними странами [m.: междоу подобними тебе Перьси попоуе страшливеми соуште и невоиньствьнеми, запада[3] же остани се, ıако да вь немь не падеши се, и довольнь боуди оброки своими". И даровавь Клитовоуша отпоусти, вьдавь емоу кьбль пьпра. „Вь место твое мьчьниıе воиске оудахь тебѣ кьбль пьпра. И сего сьжвавь храбрость мое воиске оузнаеши".

21. (*Јагић* 238, 19.) Семоу же сице бивьшоу Александрь брати се повеле воисце на филипоушькомь поли, и прѣписавь ю и обрете сице тисоушть .е. сьть, три ста оубо остави Македонию блоусти, две сте сь собою поведе; на солóуньскаго оустрьми се цара. Кар'хидонь же солоуньски царь слишавь Александрово нашьствиıе на нь, и оубоıа се много, и не моги соупротивити се, поклисара же прѣма емоу посла, и злата множьства емоу оудавь, и конь .р. из'бранихь и колесницоу златоу оукрашеноу и сына своего Полоукратоуша кь немоу пославь сь епистолиею имеюште сице: „Кархидонь же соулоуньски царь Александроу македонискомоу великомоу цароу. Радость тебе приношоу имети нарокь и чьсть дан'ноу тебѣ оть бога. Міи вьси слишахомь и о сихь

[1] m. детинемоу. — [2] m. прообразоуеши. — [3] m. има задаже. Исправио сам по f.

благодаривьше боги великие кь дрьжаве царствию твоемоу приложити се изволихомь соупротивити се тебѣ не могоуште, ноуждоу лоубочьстіа сьтворихомь, сына своего Поликратоуша слоужити тебе на чьсть послахомь, и сь многоценими дарьми вь царстви твоемь да обретаемь се, и тебе елика по силе нашеи дани и воискоу да давамо, и милостивь боуди намь, Филиповь сыне, вьса бо подроучна тебе промисль вишни сьтворити имать, и аште оугодно ıавить се сие наше малое моление и послание, кь царствоу ти да придемо“. Александрь же епистолию приемь прочьть и радостнь бивь дари весело приемь, Поликратоуша же кь себе сь оусрьдиемь приемь о писан’них емоу оумиливь се епистолию повеле писати кь немоу: „Лоубимомоу ми братоу Кар’хидоноу, солоуньскомоу цароу, Александрь македониски царь радовати се пишоу. Іепистолию твою прочьть не толико и даромь радост’нь бихь, елико прѣклонемь и лоубознемь твоимь речемь. Глаголю тебе прич’тоу, ıако прѣклоноу главоу ни мьчь не сечеть. Сынь бо твои сь мною есть, ти же вь царстви сѣди, мнѣ же на помошть .вı. тисоушть воиске посилаи, на годиште .т. таланить злата посилаи“. Солоунь же приемь и царство его, кь Аѳинеи оустрьми се.]

22. (XXVII. *Јагић* 239, 20.) [Сказаніе о градоу Аѳинеи]. Аѳинеискыи[1] градь великь бѣше и в’сакыимь оукрашениıемь земльнымь оукрашень и мьчтаниıемь; .вı. риторь обладаше, имь и всоу зем’лю еллинскоу окрьмлıаше господствомь и соудомь правимь. Слышав’ше же Алексен’дрово пришьст’віе кь себѣ, сьвѣть творахоу не дати ıемоу градь, и не припоуштати ıего кь градоу[2].

---

[1] т. Аѳина. — [2] т. или Александроу дати се, или его кь градоу не припоустити.

Философь Софок'ліи[1] именемь рече кь нимь: не подобаіеть вамь сь Алексен'дромь быти се, Алексен'дрь бо Коумане прѣоубивь[2] и Анасар'хоса пелагон'скаго[3], землю ихь прѣіеть, Каридона[4] же солоун'скаго цара, мирно кь ніемоу пришьдьша, на законоу вь царстви іего остави. Дроуги же философь[5] рече: оть нелиже Аѳина зачела се іесть, ниединь царь не прѣіеть ю, оть нелиже великыи царь Фока[6] на Аѳіноу пріиде и рьва [сию много, ничто не оуспевь празднь отиде, и Ексеексень перьсидиски царь на ни пришьдь некогда сь силою великою, не тьчию ничто оуспевь] и, оть нась разбиень, бѣжа, и вь іединомь отоцѣ макіедон'скомь оутоноу; да не подобаіеть намь, тако сил'немь, Филиповоу сыноу дати[7] се. Діогіень нѣк'то, вышшіи философь рече: ходившоу ми прѣжде тріи лѣта вь олим'біад'скыи отокь, тамо Алексен'дра видѣхь, пришьль бѣ на олим'бьско коло оуристовати[8]. И Оураниіе же нѣкыи философь олим'біад'скыи, тоу стоіе, рече, іако юноша сіи славою земльскою великь боудеть, да сиіе в'сѣмь вѣдомо[9] іесть о ніемь, да не подоб'но есть Алексен'дроу противити се цѣлооумноу вь моужьствѣ; аште бо и младь іесть, нь величьствомь и воискомь зѣло крѣп'кь іесть, подоб'но іесть намь сь даромь и чьстію срѣсти іего, прѣжде прѣдѣль аѳінеискыихь, благь бо и Алексен'дрь благооугод'наа сътворить намь, и, не приразивь се намь, вь Римь поминеть. Сіа же Аѳінеомь лоуда[10] іавише се,

---

[1] Грчки рукопис с. има Диогена. Колико сам могао опазити, од грчких до сад познатих текстова ниједан не помиње Софокла. — [2] т. оубивь прьвее. — [3] т. Наксар'ха пелагонитьскаго цара. — [4] т. Кархидона. — [5] Бољи грчки текстови помињу по имену Демостена. т. има Андистень. — [6] т. Дионисие. — [7] т. поклонити. — [8] т. још: честь и витежьство свое питати. — [9] т. іаве. — [10] т. неоугодно.

философа же оукараше, рек'ше: оу всакомь моудрьци до волıе лоудости. Онь же сьжаливь се отиде оть града и кь Алексен'дроу прибѣже, и всемоу вешта сьтвори ıего.

Алексен'дрь же ıарости[1] испльнивь се, и воиске своıе нареди, по достоıанию вь аѳінеиско господство пріиде, и подь градомь Аѳінеомь ста, поклисара вь градь посла Ар'факса[2], моужа Коуманина, семоу же ıезыкоу[3] Аѳинеи не разоумѣше и по вьсемоу градоу искаше, [m.: едва единога коуманьски оумеюшта обрѣтоше, и сего драгоманомь оупрашахоу повелен'на емоу оть Александра вьзвестити. Семоу же кь нимь рекьшоу: тако вамь повелеваеть велики царь Александрь: дадите ми дани и воискоу, и цар'ствию ми поклоните се; аште ли сие не сьворите, мьчь македон'ски вьса блага земле ваше поразить, и по великои чтети, не хотеште, поклонити ти се имате. Се слишавьше Аѳинане Александровоу оубо посланію пороугаше се, и сего кь Александроу отпоустише, пороучивьше сице: Не подобаеть се тебе, Александре, Аѳинеıанόмь звати се царь; мнози бо тебе подобни царие подроуч'ни соуть вь Аѳине, и мнози больши витези и философи вь Аѳине вьдварають се. Да довольнь боуди вь Македониıе царствовати, ıакоже бо хоте вьшьль еси зде, и ıакоже хоштеши, и не изидеши оть соудоу. И сие рекьше, отпоустише поклисара, своемоу же драгоманоу[4] главоу отсекоше, прѣдь нимь рекоше: ıако ни драгомана требоуемь Александровемь рѣчемь. Александрь же сие слишавь, раз'гнѣвавь се рече: горе земли, еюже обладають мнози. И сие рекь на брань воисце направити се повеле и сь .д.-хь странахь, и рьвати градь рече, оубиствоу же сьтворьшоу се вели-

[1] m. гнева и ıарости. — [2] m. Арфаксада. — [3] m. езика. — [4] f. тльмачю.

комоу. Тогда Коумание Александрови сь едине стране града крепько налегоше. Беше видение стрѣль летештее вь градь іако облакь. Граждане же о семь тоу живьше, вьси напрасно градскихь врать отворивьше и на дворь изьскочивьше Александровехь Коумань .і. тисоушть оубише, и оть Александровехь Македоніань на дроугои страни града .д. ста коникь[1] банестрами[2] оубише, и оухиштрениемь некоемь ог'нь изь града врьгоше оу Александровоу заставоу, вь маліе его не опалише. Семоу же сице сьтворьшоу се, вечерь приспе, и Александерь на станове отиде, стражие же около воиске поставивь, властеле же старе сьбра кь себе векати: что да сьтворимь лоукавимь симь граждаломь, землоу же не разьроушивьше на градь придохомь и себе осрамотихомь, да что подобаеть намь сьтворити? Диогинь же, филоусопь аѳинеиски, иже вь мале оть Аѳинеи кь Александроу прибегьль іе, рече: цароу Александре, града аѳинеискаго помоучно приети не можеши, множьство же много люди рьвьчь вь немь есть, боле две сте тисоуштъ. Нь сьтвори хитрость, да измамимо ихь на дворь, іако да сь нами биють се, и сихь іако неискоуснихь бою победити имамо; сихь победивь градь по готовоу примимь. Семоу же сице бивьшоу, оухиштрение] Алексен'дрь сьтвори, іакоже иногда Грьци подь Троомь градомь. Рече, и плѣнише плѣнь; по томь рече двигноути се оть града .ві. пьпришть, и на околоу рече оставити плѣнь вьсь, ов'це и волове и прочаа в'са, и писаніе[3] остави писан'но сице: моужіе аѳінеисціи, не вѣдѣхь толикоу силоу богь вашихь; кь вамь пріидохь поразити вась, и не хоте богомь вашимь приразихь се; вь с'нѣ бо ми се вь ношть сію іавльше, многа и страш'на мнѣ

---

[1] f. још: изь града. — [2] f. бенестрами. — [3] m. епистолию.

рекоше; и сихь азь оубоıавь се вь землю свою вьзвратихь се; ов'це же и воли [оставихь на околе моемь много, и сихь] вьз'мше, богомь вашимь жрьтвоу принесите, и помолите ихь о мнѣ, да ме помилоують. И сіа рекь Алексен'дрь отиде сь вои своими .ві. пьпришть оть града и вь ıединомь лоузѣ скри се. За оутра же видѣше воискоу ошьдьшоу [граждане] на околь оустрьмише се, и писаніе[1] обрѣтьше рекоше: оть страха побѣже сынь Филиповь. И тако изь града изьлезоше терати вьси Алексен'дра.

Алексен'дрове воиске бѣше двѣ сте тисоуштъ пешьць и .р. тисоушть кон'никь. Философь же нѣк'то атин'скыи, Промахь именемь, рече: моужіе аѳінеисціи, сьнь видѣхь страшьнь вь ношть сію, ıако великаго бога Аполона храмь паде се, и прагове[2] вьси Аѳинеıе оборише се, и врата великаа Аріıеваледа падоше се. И Алексен'дра видѣхь на льву вь градь Аѳінеоу вьходешта[3], и видѣхь Макıедонıаани срьпи носеште, и класиıе пшеничьно, изьрастьше вь ширинахь града нашего, пожинахоу и зелено и зрѣло. Сіа рекь Промахь философь не даваше Алексен'дра терати. Граждане же того не послоушав'ше, нь вьслѣдь Алексен'дра идехоу.

Алексен'дрь же чекаше ихь при Костоломѣискомь[4], воискоу наредивь. И приспѣше граждане на Виталіиско полıе, и оуслышав'ше глась троубамь и накарадамь и праскавицамь, и воискоу видѣше изь лоуга исходештоу, оубоıав'ше[5] се, сами кь себѣ рекоше: о како прѣльсти нась сынь Филиповь! И не могоуште оубѣжати, и не хотеште, на бои гредехоу[6]. Бѣше же видѣти овехь оубиваıемыихь, овѣхь прѣсѣцаıемыхь, и прѣзь вьсе Вита-

---

[1] т. книгоу. — [2] т. пирьгове. — [3] т. выахаюшта. — [4] т. при кастилисцемь лоузе. — [5] т. оужасоше. — [6] т. придоше.

лiиско полiе тераюштихь. Доидоше до града тераюште се и сѣкоуште се о бои, и оу замесь вьнидоше вь градь Макiедонiане и Аѳiнеане. Бѣше же видѣти жалостьно видѣниiе, дѣти же и жены кь своимь текоуште[1] на срѣтенiе, и обои оубивахоу се, жени и дѣти, и вьп'лю до небесе досежоуштоу[2], обои замѣсише се по срѣдѣ града и крьви пролѣвахоу се.

Алексен'дрь по срѣдѣ ихь на вологлавомь кони iаздѣше и молiаше се сѣчю прѣстати, и, не моги оуставити ихь, рече градь запалити, ноуждно бо iесть моужа оуставити iарости напльнив'ша се. Жене же аѳинеискыiе, одрьв'ше лица своiа и кь Алексен'дроу вьпiаху: милостивь боуди намь, сыне Филиповь, цароу Алексен'дре! Онь же не моги оуставити сѣчь, повелѣ градь запалити. Людиiе и жены оу коулоу оутекоше и спасоше се оть ог'нiа. Тогда глаголiемыи ихь великыи и див'ныи [храмь] богь аѳинеискыи[3] сь вьсѣми богы паде се и из'горе.

Се слышавь Алексен'дрь, рече: аште быше се бози были, сами оть ог'нiа спасли се быше. Пакы же Алексен'дрь iарость и жалость смѣсивь рече: дьньсь макiедон'скаа ороужiа[4] крьвию аѳiнеискомь окрьвавише се, и не произволiениiемь моимь, нь нихь неоумѣниiемь. Диогiень философь рече: о горе неприiемлюштiихь моудрiихь сьвѣта; добрѣ речен'но iесть: моудра накажи моужа и вьз'любить те, безоум'на же, и вьз'ненавидить те; даи прѣмоудроу виноу, и прѣмоудреи боудеть. И вьсплака же градь аѳiн'скыи, и сь нiею[5] сметоше се в'си отоци вьселiен'сцiи, жалiахоу аѳiнеиска паденiа[6] царiiе

[1] т. идехоу. — [2] т. соуштоу. — [3] Требало би: аѳинеискыихь. — [4] т. чрьна ороужiа. — [5] т. и Тива сь нею. — [6] т. слишавьше сие царие сикилисци жалеште великаго аѳинеискаго града велико падение.

вьселіен'сціи велицін. Сіа же слышавь Алексен'дрь, рече: главоу не разбивь, не можь моз'га испити.

И оттоудоу вьставь Алексен'дрь шьствіе кь Рымоу твораше, отредивь сь собою тисоуштоу и четири ста витезь. Тогда срѣтоше іего царь тракіискыи и поул'скыи, и дамал'скыи и готь'скыи и тривал'скыи[1], и принесоше іемоу дари многи без'числьныи, стѣми царьскые многоцѣн'ные и даани .ві.-мь лѣтомь, и имень царьскыихь лишише се, сатрапомь повелѣ звати се имь.

Алексен'дрь же кь Римоу пріиде. Слышавше же Римліанѣ идоушта кь нимь сметоше се, Римь же на оп'кине[2] дрьжаше се, іакоже и Аѳініане. И[3] сьвѣшташе Рим'ліанѣ: чьто сьтворимь? Добро іесть Алексен'дра вь градь поустити сь почьст'ми мнозѣми и сь дар'ми, отложьше се на отьчьскыхь оуставѣхь, милостию непоколѣбимою на законѣхь быти. Кь Богоу же своіемоу Амоноу вь црьковь притекоше, и моліаахоу се іемоу вьз'вѣстити имь іаже о Алексен'дри. Сы же вь с'нѣ іавль се рече имь: моужіе великаго града Рыма, не боите се Алексен'дра, сынь мои іесть. Нѣкогда ходив'шоу ми по нѣкоіеи потрѣбѣ вь Макіедоніоу, быхь сь матерію іего Олим'біадою, и семоу быв'шоу роди се Алексен'дрь. Сего сь чьстію срѣштите, и поклоните се іемоу іако цароу, и прославѣте іего!

Вьніегда же кь Римоу приближи се Алексен'дрь, Рымліане же сь чьстію[4] великою срѣтоше іего. Бѣше же див'но и слав'но срѣтеніе іего. Четири тисоуште вѣн'чан'ныхь витезь на фарижехь бѣлѣхь срѣтоше іего и двѣ тисоушти дѣвиць на бѣлѣхь фарижехь, и крьзма

---

[1] т. тракисци и лакемедоньсци и моуреисци, и дальмацисци и трилисисци, и поульсци. — [2] т. обьштиною. — [3] т. слишавь же елика Аѳина пострада. — [4] т. сь славою великою и сь чьстию.

црьвена и везена сь златомь, и прочіихь люди тисоушта и четири ста. Сіи же в'си ношахоу дафиново вѣт'вые вь роукахь сь златомь. И двѣ тисоушти поповь[1] идол'скыхь, и ношахоу свѣште веліе вь роукахь, изыдоше на срѣтеніе и изнесоше іемоу крьз'мо великога цара Соломона црьвено, іеже бѣ вьзель[2] Навьходоносорь царь, іегда плѣни[3] Іеросалимь. И изнесоше блюдь самотвор'ныхь тисоуштоу и двѣ стѣ[4], іеже бѣ поставиль Соломонь царь вь храмѣ господни вь светаа светыхь, сь каменіемь многоцѣн'нымь, и вѣн'ць Соломоновь, вь немь же бѣхоу .г. камени, имоуште .ві. дѣист'віи исцѣліеціа[5]; и изнесоше іемоу стемоу цар'скоу Сивилѣ[6] царице, имоуште дѣиствіа многовльшьб'наа; и парижа изведоше подь кіепаз'момь[7] кор'кодиловемь, оседлана сед'ломь оть камена адаман'та[8]; и изнесоше іемоу ороужіе Агаміеоуша[9] кралıа, иже вьзеше вь Трои Алексан'дрово, Парижа, сына троискога кралıа Прѣмоуша[10]; изнесоше іемоу копиіе лифан'диново[11] сь бисеромь обнизано и каменіемь многоцѣн'ныимь Аıак'ша[12] Телемоникıа, и прочіихь копи .і.[13]; и изнесоше іемоу штить, попеть аспидовомь кожомь Таркиніа[14] рим'скога цара. Сіе же слав'ноіе срѣтеніе видѣвь Алексен'дрь, радостьнь бысть зѣло и много воиске своіе нареди, Макіедоніане же конь себе поіемь, самь же на чюд'наго Доучипала вьсѣдѣ, и вѣн'ць постави на главоу свою Леопатре[15] егуп'тьске царице .ві. камень

---

[1] т. іереи. — [2] т. плениль. — [3] т. прие. — [4] т. емоу .ві. блоудь самотворьнихь оть .ві. камень многоценихь. — [5] т. још : и .ві. имень синовь Исраилевь бехоу. — [6] т. юш'ке Сивиле. — [7] т. хакизмомь. f. : халкизмомь. — [8] т. адаманида. — [9] т. Агемононь. [10] т. Прѣльмоужа. — [11] т. алефандиново. — [12] т. Иакиша. — [13] т. још : и стемь прочихь .з. — [14] т. Тьрькниıа. — [15] т. Клеопатре.

имоушта многоцѣн'ныихь, коніе же повод'ниіе и троуб'ниіе гласи нареди по подобію, на срѣтениіе Римліаномь изыде.

Близь же быв'шемь имь, витези и дѣвице рим'скыіе сь конь сьсѣд'ше[1] поклонише се Алексен'дроу и рекоше: многа лѣта Алексен'дру сегаи свѣта цароу. И сіie рек'ше отстоупише на страну, и дроузи, по нихь пришьдьше, прославише іего. И попове[2], пришьдьше сь свѣштами и кадил'ницами, покадише іего воніами различ'ними, и прославише іего вь коупѣ веселеште се. Вьшьдь же вь градь Римь, приведоше іего вь храмь Аполоновь[3], іереи же Аполонови срѣт'ше покадише іего, и поклонише іемоу злато и ливань[4] измир'ноу, сіа оубо царьскаа дарованіа соуть, и изнесоше іемоу писаниіе, имоуште сице: „Вь петитисоушт'ноіе лѣто вьстати имать оть Макіедоніiе іединорогь коз'ль, и поженеть в'се пар'доусе запад'ниіе[5], и по томь кь вьстокоу оустрьмить[6] се, идеже великыи ов'нь двоіерогыи, іемоуже рози до облакь[7]. Сего іединорогыи оударить рогомь вь срьдце, [оубиеть], и потресоуть се Миди и Финици и вьсточ'ныи вьси[8] іезыци, и острыіе мьча пер'скаго притоупить[9]“.

Сіiе же писаніiе Алексен'дрь слышавь и соуштихь о ніемь тлькованіа вьпрашаше. Философь же кь ніемоу рече: великыи цароу Алексен'дре, вь дьніи іевреискаго цара, пророка Даніила слышахомь, іако вь писаниxь нашихь западниіе царе пар'доуси наричеть, ов'на же дво-

---

[1] т. на фарижехь поклонише се Александроу, сь конь же не сьседоше. — [2] т. іереи. — [3] т. још: поклонише се. — [4] т. и тьміань. — [5] т. још: грьдѣливиіе превьзносештеи се. — [6] т. вьзвративь. — [7] т. оть юга на северь досежоуть — [8] т. велици и страшни. — [9] т. још: и вь Римь пришьдь царь сьврьшень прославить се; и семоу белегь вь Римь пришьствіа боудеть, іако сь миромь поклонити се емоу вьсь Римь безь вьсакие рати.

ıерога пер'ско царство, [Миди же и Финици вьсточна велика наричеть царства], козла же ıединорога макıедон'ско царство наричеть, ıакоже намь мнить се быти[1], понıеже ıавѣ все творить чюдноıе твоıе пришьствіе вь Римь. И Алексен'дрь же рече: ıако промыслоу божию волıа ıесть, тако да боудеть, сил'ни бо падоше, и немошт'ніи прѣпоıасаше се силою. И тоу веселештоу се ıемоу сь Римлıаны и Макıедоніани, прıидоше кь нıемоу вьса царствіа запад'наа, и принесоше ıемоу дари многоцѣн'ни, [молеште се емоу не ратовати ихь]. Алексен'дрь о семь оумиливь се, [даань и воискоу .вı. лѣтомь даше ıемоу], Лаомедоуша[2] свога прис'нога и любимога вь Римѣ цара постави, и в'сѣмь западнимь царемь.

Злато же много и воискоу вьз'мь на оучеш'коу земьлю[3] оустрьми се, тамо же шьствіе творе[4], царства многа и крѣп'ка порази и всоу вьселıен'ноу прѣшьдь, даже до Окіана рѣкы[5] дошьдь[6], и трехь рѣкь[7] иже в'соу землю обьтичють. Звѣри обрѣте тамо чловѣкообразные и двоıеглавы, змиеви ногы имоуште, сь ними рать сьтворь великоу, и тѣхь побѣди, звѣри бо, ороужіа не имоуште, вь скорѣ падоше. И на желѣзноую нѣкоую гороу вьшьдь[8], жены дивиıе на Алексен'дра вьсташе, и рать великоу сь ними сьтвори, вь ıединь чась тисоуштоу[9] одь воиске ıего оубише. В'се жены тіи крила имѣхоу, и нок'ти ıако срьпи, крѣп'кы бѣхоу зѣло, тѣло же ихь одѣıан'но бѣше власы, и прѣлетаюште, изьдирахоу воıемь очи[10]. Сіа же слышавь Алексен'дрь повелѣ трьстіа запалити. Жены же не вѣдѣште ог'ньное ıест'ство вь пламень вьлетахоу, и тѣмь крила из'гарахоу, и на

---

[1] т. остро соуште и храбро. — [2] т. Лаомедона. — [3] т. юш'ке стране. — [4] т. шьствоуıе. — [5] т. великиıе реки. — [6] т. приспевь. — [7] т. нема трехь рѣкь. — [8] т. вь гвоздоу некоемь горь техь. — [9] т. .р. — [10] т. још: и лица раздирахоу.

землю падахоу. Сіе же вои прискачоуште оубивахоу, и тѣхь оубише векіе .к. тисоушть.

И Окіана рѣкы дошьдь[1], вь вьселіен'ноу врати се. Вь Неглитор'ви[2] дошьдь, воисцѣ починоути повелѣ, окол'-нимь же господамь .ві. тисоушть голіи сьтворити по-велѣ, и в'сака голиіа по тисоуштоу люди вьмѣштати сь всакою потрѣбою, и кь вьстокоу по великои поучине мор'скои поити, и по вар'вар'сцѣхь іезыцѣхь, и прѣдь ними Потоломеа воеводоу и Филимона[3] посла, вь Іегуп'тѣ сь ними срочи се сьстати. Повеле же имь вьсоуде зе-м'ліе и грады прѣіемати, и оть нихь воиске и дан'ки оузимати. Самь же вь голию вьшьдь, и доупоув'шоу вѣ-троу[4] боур'ноу, кь вьстокоу оустрьми се сь три тисоушти голіи, Ан'тіоха надь ними капетана и воеводоу постави. [Надь дроуземи же трема Селев'ка капетана сьтвори]. Над дроугими трьми[5] тисоуштами Визана[6] капетана и воіеводоу постави. И толико множьст'во голіи на че-тири чести раз'дѣлише се, и по мороу плаваше[7] .л. дьнь и .л. пошііи.

23. (XXXVI. *Јагић* 247, 9.) Алексен'дрь же приспѣ вь Египьть, и тоу паде воиска, и начеше градь зидати, и нарече іего вь свое име Алексен'дріа[8]. Селев'кіи[9] же сь своими голіами вь Киликію приста, и тоу градь сьзда и нарече іемоу вь своіе име Селев'кіа. Антіохь же ве-ликыи, идеже приста сь своими голіами, и ть градь сьзда,

[1] т. још: и тоу вь море понараюште видевьше. — [2] т. Глитероу — [3] т. Филона. — [4] т. дьхноувьшоу же югоу. — [5] т. трема. — [6] т. Византа. — [7] т. плоуше. — [8] т. овако има почетак ове главе: Александрь же вь Егуп'ть приспевь сь своими голіами, идеже златотечени Ниль вь море пристаеть, и градь сьзда вь име свое великь и красень ѕѣло, и нарече име емоу Александріа. — [9] т. Селевькоусь.

и нарече ιего вь своιе име Ан'тіохіа[1]. Визань[2] же сь своими голіами вь теснотоу тракіискагѡ мора приста, и тоу градь сьзда вь своιе име, и нарече име ιего Визан'тіа[3]. О семь же Алексен'дрь много оскрьбивь се, не знаιе, кои где присталь ιесть, и по .л. дьніи оузна о всѣхь, г'де кои приста и градь сьзда. И по малѣ сьсташе се в'си, и градь сьздаше, и нарекоше име ιего Осиιенось[4], иже глаголιеть се срьбьскыи: ιединосрьдьни сьстан'кь[5]. И вь томь градоу .ѕ. мѣсець сьтворише и кон'ничкоⷹ воискоу дочекаше[6]. Потоломеи же и Филопь Алексен'дроу повѣдахоу[7], колики сьлоучише се имь напасти, боιеве мнози и чюдни оть царь вар'вар'скыихь, и сихь всѣхь побѣдив'ше, свезанехь привождахоу, і ихь же Алексен'дрь оувѣривь, па свою землю отпусти ихь, завѣштавь за .ві. лѣть воискоу .р. тисоушть посилати.

И оть тоудоу Алексен'дрь двигь се, сь воисками вь Асію отиде, и тоу градь сьзда и нарече име ιемоу Тріополь[8]. И тоу хотехоу и дроузи гради зыдати. Раз'гнѣвавь се Алексен'дрь рече: о велемошт'ніи мои и мили Макιедоніане, не подобаιеть намь воин'ство оставити, да градове зигιемо, нѣсть бо вь них тврьгιе[9]. Мало ли градовь тврьдихь и крѣп'кыихь мы разорис'мо храбростію и воиньствомь?

24. (XLII. *Јагић* 248, 13.) И тоу в'соу Асію прѣιемь, и кь стране придіискои[10] пріиде. Пріиде же вь царство нѣкоιе[11], иже вь нѣкаа врѣмена Ел'лины прѣ-

---

[1] т. веліа Аѳиохіа. — [2] т. Визаньть. — [3] т. Визан'ѳа. — [4] т. ιенькарьдиось еносиль. — [5] т. вьсе срѣдѣ станькь. — [6] т. сь коничьскою воискою сьсташе се. — [7] т. вештахоу. — [8] т. Триполь. — [9] т. још: ни крепости, нь вь воисце и вь храбрехь витезехь. — [10] т. фаридискои. — [11] т. вь Трою.

ıем'ше разорише жены ради нѣкыıе Іелѣноуше, кралıа лакıедон'скаго, сына Мелеоуша[1], кралıа африкıискаго, Прѣельмоужа[2] именемь, Алексен'дрь Парижь, на вѣрѣ вьзьмь, вь Трою градь приведе, благодар'нь ıавль се свомоу господиноу. Менелаоушь же краль селев'киискыıе[3] и пелагон'скыıе и ѳеталıискыıе царе и витези на помошть призвавь, жены ради своıе Іеленоуше на Трою градь оустрьми се, и всоу африкıискоую[4] зем'лю острıю мьча прѣдавь, .ıı. лѣть Трою, великыи градь, рьваше и прѣıеше, и вьсь моужьскь поль огню и мьчю прѣдаше[5], ıакоже Омирь вь своихь к'нигахь пишеть. Тоу бо тогда мнози витези падоше вь остри мьча оть Іеллинь. Оть исконы бо града того обичаи оузаконише се, коликымь великымь повин'ны соуть злымь, прьвѣıе бо Адамь женою прѣльштень бысть[6], и паде, великыи и крѣп'кыи Сам'псонь женою погибе, и прѣмоудрыи вь чловѣцѣхь Соломонь жены ради адь наслѣди. И вь Трои градоу мнози храбри[7] витези и царıе за ıединоу женоу погибоше.

Тоу Алексен'дрь пришьдь, живоуштıи вь Трои градоу срѣтоше ıего сь чьстıю великою и дары многоцѣн'ными, изнесоше ıемоу ороужıе Ацилеша, Пер'леоуша[8] кралıа сына, на львове кожи прѣсталıено, и штить Аıак'ша Телемоникıа[9] и прьстень ıегупьтьскыıе кралице[10] оть камена ан'дракса[11], имѣюшть силоу таковоу, иже вь великоу немошть вьпадь[12], и на нь вьзираıе, исцѣлеваше.

---

[1] т. кралıа кемеденоньскаго Менелаоуша. — [2] т. Прѣльмоужа. — [3] т. вьсе ливииске; а пелагонски и теталски не помињу се у т. — [4] т. фиридискоу. — [5] т. још: сего же оухиштрениемь некимь прием'ше. — [6] т. паде се. — [7] т. изрочити. — [8] т. Ацелеша, сина Прѣльша крала. — [9] т. Иıакша Тельмоносıа. — [10] т. Іегоупе, троиске царице. — [11] т. аньтрас'ка. — [12] т. вь лоун'ноу немошть вьпадаеть.

Изнесоше iемоу на иконѣ написань образь Минерве кралице[1], на нь вьзираюшти троискаго краліа дьшти[2], вьса iеллин'скаа Трою градоу прилоуч'ша се разоумѣваше[3]. И изнесоше iемоу крьзно Поликсеніiе[4] госпогiе, дьштере краліа Прѣмоуша[5], юже прьстеноваль бѣше Ацилешь Пер'леоушевикь[6], iегда одь Грькь отврьже се, и кь Трои пристоупи, iегоже оубише братіа вь полатѣ на вечери лоукав'ствомь[7]. Алексен'дрь же видѣвь крьзно чюдодѣистьв'но; iегда облачаше се вь нь Поликсеніа[8] госпогiа, четиремь различиiамь подоблiаше се, и четири образѣ оуказоваше различ'ни оть различнаго каменіа. Iегда на зелено камениiе вьзираше[9], прибиваше се зѣлено каменiiе бѣломоу iеiе лицоу, и подоб'нь бѣше образь iее лоуне небеснои и паоуновоу позлат'номоу[10] перiю; iегда ли на црьвено каменіе вьзираше, бѣлоiе лице iеiе неран'жаномоу видѣнию прибиваше се; iегда ли на плавет'но камениiе вьзираше[11], прибиваше се плаветь кь бѣломоу лицоу iеiе, и небеснои плавети[12] образь iеiе подоб'лiаше се; iегда ли вь нiеи исхождаше[13], различнаа блистаніа блисташе оть камен'ныихь видовь, iаже оть крьзна того исхождахоу. То крьзно Алексен'дрь видѣвь, и подиви се женѣ тои наче всѣхь жень, и сию похваливь не толико за див'ноу оноу свитоу колико за вѣроу и любовь, юже кь Ацилешоу показа. Ацилешоу[14] бо оумьр'шоу, иномоу моужоу не хоте назвати се жена, глаголаше бо кь себѣ: iемоуже вьсь мирь не бѣ по-

---

[1] m. госпоге Минерьве. — [2] m. дьшти Кашандра. — [3] m. вьса елика о Трои прорече. — [4] m. Полискене. — [5] m. Прѣльмоужа. — [6] m. нема, — [7] m. и тоу его оубише братіа ее сь лоукавьствомь на вери вь храме Аполона трьнога дельфильскога, оуби же его Александрь и Дивоушь. — [8] m. Полишкена. — [9] f. приницааше. — [10] m. позлаштеномоу. — [11] m. приницаше на свима местима. — [12] m. плавоте. — [13] m. постоупаше. — [14] m. Ацилесоу.

доб'нь[1] витежьст'воу и храбрости и красотѣ іего, како іего запаметити имамь, или ин포моу нарешти се жена, ни вь поработаниіе себе не вьсхоте дати Трою разбив'шомоу цароу, нь изволи паче сьмрьть и Ацилешевь гробь[2], него жива поработити се вь пелагон'скоу землю[3]. И се моужеоумниіе жены, іеже по моужи своіемь любовь и чьсть сьблюдоше, двоіа имь іесть мьзда, оть Бога мьзда и оть чловѣкь похвала. „Боліе ми іесть, рече, сь моужемь моимь оумрети, нежели срам'но жити“. И изнесоше іемоу вѣн'ць Іетриве[4] госпогіе. Іегда кьто[5] на главоу постав'ліаше, невидимь биваше вь дьне, вь ношти же іако ог'нь свьтѣше се. И изнесоше іемоу бележьць ороуж'ныи прѣмогаго Іек'тора, сь бисеромь и сь камениіемь оукрашень и ськор'фіинеми[6] зоуби и аспидовеми кости[7], и кіепаз'мо[8] оть рибіе[9] коже. И принесоше іемоу к'ниги нѣкоего Философа оть Рима[10], кою бѣше сьписаль о троискомь разореніи оть исконы до скон'чаніа. И сію Алексен'дрь прочьть, и тоу подвигь великыихь витезь[11] слышавь, радости и жалости испльнивь се, рече: о колици сил'ныи падоше се жены ради мрьзкыіе и лоукавиіе! Алексен'дрь же вь градь троискыи вьшьдь, [и Троіане же вьпрашаше глаголе], где витеземь гробове соуть? Они же ведоше іего на гробы ихь. И вьзьмь ливань измир'но, покади ихь гробы, и вьсплакавь рече: о див'ни вь чловецѣхь храбри витези и львове, Ацилешоу[12], Іак'шате[13], и Іекьторе[14], аште быхь вась живѣхь видѣль, азь по достоіанию чьсть вьз-

---

[1] т. достоинь. — [2] т. на Ацилешеви гробе. — [3] т. пелагонитьскоу. — [4] т. тежде. — [5] т. Полиш'кена. — [6] т. скор'пиними. — [7] т. нокьти. — [8] т. хакиз'мо. — [9] т. рине. — [10] т. Омира. — [11] т. подвиги великихь витезь видевь. — [12] т. Іацилешоу. — [13] т. Іакоушоу. — [14] т. још: и Несторе.

даль бызь вамь[1], да іегда оумрьли іесте, жрьт'воу вамь, іако живемь, ливань твороу и вьздаю, нь поминаіеми[2] іесте и по сьмрьти [своеи, понеже великоу и дивьноу списателоу вь повестехь прилоучисте се Омироу], и прич'тосте се о сьмрьти мироу[3]. Се же слышав'ше философи[4] и кь Алексен'дроу рекоше: великыи цароу Алексен'дре, Ацилеша, Пер'леоуша сынь[5] по отьци брать ти іесть, оть Амона бо бога и Олим'біади царице родиль се іеси[6], и по прилице іако іединого отьца іеста, да аште сьмрьть прилоучить ти се, о цароу, бол'шими похвалами и подвигы царство твоіе напишемь и похвалимь, нежели вь Омири фригіискои[7] и іел'лип'скыихь царь. Алексен'дрь же кь нимь рече: бол'ше ми іесть[8] вь Омировѣхъ писаніихь царь конюхоу звати се, нежели оть вашихь писаніи іединои зем'ли царь звати се.

25. (XXVIII. *Јагић* 251, 3.) И семоу сице быв'шоу, Алексен'дрь вь Макіедонію пакы вьзврати се сь Макіедоніани и сь прочими запад'ними цари, ихь же приіель бѣше мьчемь. Сь всѣми силами іако побѣдоносьць вьз'врати се вь Макіедонию, имаше бо .зі.[9] лѣть оть Макіедоніе изьшьдь. Мати же іего Олим'біада царица и прѣмоудри іего оучитель[10] Аристотель сь в'семи макіедон'скыми люд'ми и женами и дѣцами срѣтоше іего на рѣцѣ Скаман'дроуши[11] сь чьст'ними дар'ми, и оть тоудоу вьси вь Филипоусть градь доидоше. Тоу Алексен'дрь повелѣ всѣмь Макіедоніаномь .г. мѣсеце вь домохь сво-

---

[1] m. још: и господинь светоу назваль се бихь сь вами. — [2] m. блажени. — [3] Ових последњих речи m. нема. — [4] m. има имена: Менандрь и Аристоклеи. — [5] m. Іацилешь, Прѣльша крала синь. — [6] m. оть Амона бога и Федиде жени родиль се іесть, и ти, Александре цароу, родиль се еси. — [7] m. фриидискии. — [8] m. бѣ. — [9] m. .гі. — [10] m. казатель. — [11] m. Скаменьдроуши.

ихь починоути и коніе хранити и ороужіа напраліати, и пакы на вьстокь оустрьмити се хотеште[1]. И по .г.-хь мѣсецехь пакы матерь свою и оучителіа[2] своіего Аристотеліа вь Макіедоніи остави. Вьзьмь же сь собою .р. тисоушть ороужне воиске Макіедоніань самѣхь[3] іеднаацѣхь ороужіемь и белези, и іед'наци хелмове и рогове на нихь, на всѣхь штитовехь львове главѣ и на всѣхь фарижехь іеднака кіепаз'ма[4] кор'кодилова, и тако повелѣ всѣмь шаторѣ около царева шатора ставити, а иномоу никомоу тоу вьмѣшати се. И вь макіедон'скоу воискоу постави благообразныхь жень двѣ тисоушти, и тѣмь повелѣ колес'нице и шаторе одредити, терьіаха[5] нѣкоіего надь ними постави, вьса о тѣхь же на разоумно оуправ'ліати, и іегда кто женоу трѣбоваше, кь терьіахоу[6] шьдь, и, златицоу давь, женоу вьзимаше, и колико ноштіи сію дрьжаше, толико златиць даіаше іеи. И в'сакаа воюющти сь Алексен'дромь по подобію и оуставоу нарваждаше се; .р. тисоуштъ Макіедоніань конь себѣ нарадиль бѣше, іако іегда Алексен'дрь на конь вьсѣдаше, іеднемь часомь в'си на конихь обрѣтахоу се; и іегда Алексен'дрь на обѣдь сѣсти хотеше, и тогда в'си они на трапезѣ обрѣтахоу се, и в'си сь нимь заіед'но бѣхоу, и никотори бо оть нихь хоужд'ши бѣше, нь в'си на іеднацѣхь конихь и свитами и ороужіемь. Воіевода же в'сѣмь Потоломѣи бѣше, моужь любимь и правь, и всакою добродѣтелию оукрашень, и любимь бѣше царемь и вѣр'нь. И іег'да кто оть Макіедоніань на бою оубиваше се, оть инѣхь воискь избираше царь моуже изроч'ны, и симь и на мѣстѣ полагаше, іако да число .р. тисоуштъ Макіедоніань не оумалить се.

---

[1] т. хоте. — [2] т. казатела. — [3] т. соуштихь Македоніань. — [4] т. хакизма. — [5] т. етеріаахар'ха. — [6] т. етеріархоу.

[Сказаніе о вьстокоу.] Алексен'дрь же шьствіе твораше кь вьстокоу, и ıелици волıею кь ніемоу пріидоше, сіи чьсть и проштеніе оть нıего пріимише; ıелици же против'лıаахоу се, симь грады раз'биваше, и тѣхь острию мьча прѣдаваше.

26. (XL. *Јагић* 252, 8.) И о семь страхь и трепеть в'се асіискые страны приıем'ше, и цари палестин'скыи, і ıевреиско господст'во и вьсь Іегуп'ть. Вьси бо тіи Даріоу слоужахоу и мнози оть нихь кь Дарію притекоше, и о нашьствіи макıедон'скомь томоу вьзвѣстише. Даріе же царь пер'скыи вѣст'никы посла кь Алексен'дроу сь ıепистоліею имоуштоу сице: „Даріıе, надь цари царь, великыи и сил'ныи грьдѣниıемь и земльскою славою, тьк'мо богоу небесномоу ıеднако сь сльн'цемь сиıаıе оть вьстока и до запада. Вѣсть вь оуши моıе пріиде, сыне Филиповь, ıако в'соу Іеладоу обыеть и до Рима дошьдь и в'се запад'ниıе царе и страны помель ıеси, и Океана рѣкы дошьль ıеси и не тьчию симь довол'нь ıеси, нь и юж'ниıе вар'вар'скые и ıеѳіоп'скые и в'се запады, под'роуч'ные моıемоу царствоу, поколѣбаль ıеси, и многаа оть нихь богатьства приıель ıеси, и ıеште недовол'нь ıеси, нь и на Аѳ'рикію, соуштоу мою зем'лю, настоупиль ıеси сь подоб'ними тебе гоусари[1] Макıедоніани[2], вь заб'веніıе подроученіıе наше полож'ше, ıеже кь царствоу ми имѣсте сь в'сѣми инѣми цари. Да довол'но боуди тебе обрѣсти се вь отьчьст'вѣ Іеладою ıединою обладати, и остав'лıамь ти законитоу дань, ıеже кь царствоу ми принашасте. И сиıе помилованиıе над тобомь чиню, за неизьчтен'ноую твою лоудость и безмѣр'ноую наглость,

---

[1] f. хоусаре. — [2] f. македонскыма отрокы, па тако и Јагићев хрватски текст.

іеже сь подобними тебе Грькы показаль іеси. Аште ли семоу не повинеши се, сь силою пер'скою подвигноути се имамь, и не може вьса вьселіен'наа оукрити те прѣдь очима моима, и мьчемь моимь наказати те имамь".

27. (XXXVII у главном; *Јагић* 253, 3.) Приіемь же Алексен'дрь іепистолию, прочьть, ть чась раз'драа; повеле же сь гнѣвомь поклисаре обѣсити и глави отсѣшти. Макіедоніане же пристоупльше рекоше: цароу Алексен'дре, не подобаіеть тебе поклисаре оубивати, онь же отвѣштавь рече имь: не кь цароу послани соуть, тьк'мо кь разбоиникоу и хоусароу[1]. И сіе рекь поклисаромь рече: не зазираите ми, нь цароу вашемоу роугаите се, азь бо цара іего имамь, а онь мене разбоиника наричеть; да іегда вась кь раз'боиникоу послаль іесть, тогда вамь главы отсѣкль іесть. Царь бо поклисаре не оубиваеть нигде, да ви, кь раз'боиникоу пришьдьше, погиб'ноули іесте, азь же не іако раз'боиникь, нь іако царь животь вамь дароую. Они же кь Алексен'дроу рекоше: аште нась оубиіеши, о цароу, самь себе по дѣлоу гоусара наречеши, Дарію же малоу ч'тетоу сьтвориши, законы же царскыіе нами разориши, нь оумилосрьди се о нась, доволни бо іесми вь Пер'сидѣ име твоіе прославити. О сіихь словесехь Алексен'дрь оумиливь се и кь Дарию сь іепистолиіею ихь отпоусти, имоуштоу сице: „Алексен'дрь царь Даріоу пер'скомоу цароу. Іепистолию твою прочьть благодарихь, поніеже не бѣ вь ніеи царска оустава подобиіе. Ты прѣтиши намь, како запад'наа царства прѣіехомь и разорихомь. Вѣдомо да іесть царствоу ти, іако всакь чловѣкь иштеть отьниж'нихь на выш'ніаа постоупити. И мы се разоумѣв'ше, западь

[1] f.: ноу іако кь хоусароу.

прѣием'ше на вьстокь идемь. Ты прѣтиши намь, говоре, іако не може нась вса вьселіен'наа оукрити прѣдь очима твоима. Вѣдомо да ти іесть, іако вьса вьселіен'наа пльна іесть моіего имене и Макіедониіань, ихь же ты хоусаре наричешь. Ты велишь, нась терать, а мы сами кь царствоу ти идемо. Ако нась и неіацѣхь и младѣхь велишь быти, нь паче камена адаман'та острѣишіи тебѣ іавимь се и паче пьпренѣхь зрьнь лютѣишіи, и господинь свемоу твомоу наречемь се. На выш'ныи промысль надѣіемь се, іемоуже ты противиши се. Тькьмь бить не оуздаи се оу Пер'сиди противоу нась изыти. Жене соуть сь тобою оукрашен'ны, Макіедоніане же соуть львове неоукротими; волію своіею сьмрьть за животь коупоують". Даріе же іепистолію прочьть и іарости и гнѣва испльнивь се рече поклисаромь: коіего вьз'раста іесть Алексен'дрь, каква ли оума, коіега ли лѣта рожденіемь, колико ли воиске оу нього іесть? Они же отвѣштав'ше рекоше: лѣти оубо .л.-лѣтнь іесть, оумь же старь[1] іесть оу ніего; красьнь, храбьрь ѕѣло и соудь правь имать[2], прѣмоудрость же іего вь посланихь познаіеши, о цароу; воиске же сь нимь видѣхомь .е. сьть тисоушть. Прѣмоудрыи же Соломонь вь к'нигахь своихь пишеть: посмѣіаниіе оусть и погледь очию и постоупь ногама вьз'вѣштаеть іаже о моужи. Даріе же сіе вь оумь вьсприіемь, рече: вь истиноу сіа соуть великыихь царь бѣлези, нь не м'ню истына семоу быти. Посла же по земліахь своихь расписовати воискоу и сьбирати се в'семоу на поліе сенар'ско, идеже іезыци иногда стльпь[3] сьздали бѣхоу, боіеште се вьтораго потоп'наго нашьствіа. Тоу іезыкомь размѣшеніе бысть, тоу Даріе вои-

---

[1] т. многолѣтьнь. — [2] т. роука же податлива, езикь непотвор'нь до коньца. — [3] т. пир'гь.

сцѣ повелѣ брати се, самь же вь Iегуп'ть и вь Iероусолимь писаниıе посла: не прѣдаваите се Алексен'дроу, татоу и хоусароу[1], азь бо сь силою пер'скою изьроучити вась имамь.

ДЕО ДРУГИ.

1. (B, XXIV. *Јагић* 254, 17.) Алексен'дрь, вьзмь воискоу, вь Iоудескоу[2] зем'лю отиде на ıевреиско господст'во вь Iеросалимь. Вь то врѣме обладаше ıевреискыми сьн'мишти Iеросалимомь пророкь Бога Саваоѳа Iеремiа именемь, и дроугыи iереи Iоуда именемь[3]. Кь симь Алексен'дрь поклисаре посла и писаниıе глаголıе сице: „Алексен'дрь царь надь цари, сынь Филипа цара и Олимбиади царице кь обрѣтаюштимь се начел'никомь ıевреискаго господства. Вѣдомо да ıесть вамь, ıако сьтвори ме Богь цара вышша паче всѣхь царь вь родѣ моıемь, и в'ѡу запад'ноу страноу приıемь и Рымь, кь вамь догосмо. Аште оугодно вамь мнѣ поклонити се, и сами на отьчьскыхь законѣхь безь забаве прѣбывати и баштин'нѣ землıе дрьжати, вѣст'никы кь мнѣ поустите, и дань и воискоу мнѣ пошлите“. Се слышавь ıеврѣискыи сьн'мь, мльвою великою одрьжими быше, посланиıе же Алексен'дрово проч'тоше, и вѣст'никы кь Алексен'дроу послаше и писаниıе[4] сицево: „Еѵреискыи сьн'мь Саваоѳа Бога великаго, людиıе вь Iеросалимѣ живоуште, Алексен'дроу цароу радовати се. Iелика писаль ıеси намь сь радостiю приıесмо[5]. Да вѣдомо да ıесть царствоу

---

[1] f. не прѣдаваите се татеви Александроу. — [2] m. iоудеискоую. — [3] f. и бѣше архiереи лѣта тога Iода именемь. — [4] m. епистолиею. — [5] m. оувидехомь.

твоемоу, ıако оть нелиже прѣидохомь чрьмноıе море, ниıединомоу не повиноухомь се цароу, нь водими ıесми десницею високою и мыш'цею непоколѣбимою Бога Саваоѳа. Се же на послѣдькь врѣмень раз'гпѣва се на нась Богь, и поработи нась вь роукы Нав'ходоносороу, и много лѣть вь расла̀блıенıи[1] быхомь, и пакы вьз'вратив'ше се вь свою землю, и ıесмо подроуч'ны пер'сид'скои дес'ници, ıеи же и много множьство подроучно ıесть[2]. Да аште тебѣ прѣдамо се дьньсь, а оутрѣ Дарııе пришьдь вса крас'наа землıе наше раз'дроушити имать[3]. Да аште Дарıа побѣдиши и остриıе мьча[4] пер'скаго притоупиши, вь Іеросалимь сь миромь прıидеши, и царь вьсеи вьселıен'нѣи боудеши; аште ли Дарıа не побѣдиши, вь Іеросалимь невьзмож'но ти ıесть вьнити". И Іеврѣанина ıединого сь писаниıемь[5] послаше. Алексен'дрь же ıепистолıю прочьть, дроугоу кь нимь отписа сице: „Алексен'дрь, царь надь цари, вьсѣмь обрѣтаюштıимь се[6] вь Іеросалимѣ пишоу. Іелика писасте ми, оувѣдѣхь[7]. Не подобаıеть вамь, людемь Бога жива, подроуч'нымь быти чловѣкоу идолослоужителю, да не кьснѣв'ше дары[8] кь мнѣ принесете, азь бо не поклонивь се великомоу вь Іеросалимѣ, на бои кь Дарıоу не идоу[9]. И вѣдомо да ıесть вамь, ıако Дарııеве напрасниıе дес'нице вась избавити хоштоу". Поклисаре[10] же отправивь, самь кь Іеросалимоу поиде[11]. Пророкь же Іеремıа, пришьствııе ıего слышавь, сьвѣть сьтвориıше рек'ше: Іеросалим'лıане, добро ıесть намь Алексен'дра вь градь поустити. Видѣхь бо вь сию ношть Данила пророка,

---

[1] m. пороблепıи. — [2] m. ıеи же вьса вьселен'на подроучна есть. — [3] m. разроушить. — [4] m. остри мьчь. — [5] m. епистолиею. — [6] m. живоуштимь. — [7] m. оузнахь. — [8] m. дани. — [9] m. не грѣдоу. — [10] m. вѣсника. — [11] m. шьствиıе твораше.

глаголюшта кь мнѣ: се гредеть кь вамь, о ніемь же азь прорекохь, иже бо оть Пер'сь пострадасте, сіа Алексен'дрь вьзьмьздіа вамь имать платити[1]. Се же людемь оугод'но іави се. Алексен'дрь же вь тоу ношть сьнь виде. Іави се іемоу пророкь Іеремія вь одежди Аарона[2], глаголіе іемоу: Алексен'дре, иди вь Іеросалимь, и тоу, поклонивь се великомоу Богоу Саваоѳоу, на Даріа иди, и, сего побѣдивь, Персомь господинь наречеши се. Алексен'дрь же оть с'на вьставь властеломь своимь сьнь сповѣда, и кь Іеросалимоу шьст'віе твораше. Приближ'шоу же се кь градоу, слышавь Іеремія пророкь, в'сакомоу диханию на срѣтеніе царево [m: излести повеле, самь же вь одело облекь се ар'хіереиско и с нимь тисоушта іереи вь оделехь ар'хіереискихь сь свештами и сь кьдильницами сего срѣтоше, покадише. Александрь же виде пророка кь властеломь своимь рече: іако вь ношть сию чловѣка сего видехь вь оделе семь, вь немь же нына зде виждоу. И тако с кона сьседь, поклони се емоу до земле, и целова ризоу его. Пророкь же покадивь его, и благословивь, за роукоу поемь вь Іероусалимь вьведе, и вьведе его вь црьковь господню поклонити се вь светаа светіихь, юже сьзда Соломонь царь. Александрь же оупрашаше пророка, глаголе: вьзвестите ми, коега бога вероуете? Пророкь же кь немоу рече: бога единого міи вероуемо, иже небо и землоу сьтвори, и вьса видимаа и невидимаіа, егоже око не виде и оухо слиша, ни на срьдце чловѣкоу не вьзиде. По семь же Александрь оудививь се рече: по истине великомоу богоу раби есте віи, да вероую и азь вь нь, и исповедоу его; дѣла бо его іаве твореть, и дароую емоу дани иже

---

[1] f. сіа вьзмьздіа Александрь имать отмьстити. — [2] m. архіереа Арона.

бихь оть вась вьзель, ıакоже оть прочихь езикь, и богь вашь да боудеть мнѣ богь, и мирь сь мною его да боудеть. Вьзмь же пророкь злато много сь людми града того, и принесоше емоу злата много кь Александроу. Онь же не вьсхоте вьзети ничесоже, нь рече: вь мѣсто дара сіа градоу дароую богоу Саваоѳоу. И сие рекь, изиде оть еѵреиске земле, и приде вь Егуп'ть, и провиди же его пророкь Іереміа до полоу дне, и вьса емоу пророчьства сказа] пророка Данила, иже оть прѣжде и кь Алексен'дроу рече[1]: помошть Бога Саваоѳа призиваи, и силоу пер'скоу побѣдиши, и вративь се, Іегуп'ть пріимѣши, и Фора[2] великаго оубиıеши, [и вь немошть великоу и вь две немошти имаши вьпасти, нь оть вьсехь сихь роука Саваоѳа бога избавить те], и вьсемоу оть вьстока и до запада царь наречеши се, и ıегда сіа вьса сьврьшиши, тогда близоу раıа доидеши, и тоу чловѣкы наидеши, иже[3] не живоуть дебелостию пльтьскою обрѣмеııен'ни, ıакоже мыи, нь мир'но нѣкако живоуть, близь бо аггельскаго житіа соуть. Сіи блажени нарекоуть се оть Бога. И тѣхь видиши, Алексен'дре, и в'са ıаже о вьз'враштеніи твоıемь вьз'вѣстеть ти[4]. И пакы Іıереміа рече: Алексен'дроу, не остави нась вь жалости[5], нь пріими нечто оть нась люб'ве ради. Алексен'дрь же рече кь ніемоу: ıакоже велиши, чьстныи отьче, да сьтвороу. И повелѣ Іıереміа принести камень лих'нитарь, на ніемь же бѣ писан'но име Господа Бога Саваоѳа, ıегоже на хел'мѣ ношаше Ісоусь Навиовь[6], ıегда на бои исхождааше на иноплемен'никы, и повеле принести мьчь Го-

---

[1] т. ıаже пророкь Даниль прѣжде прорекль бѣше о Александри. — [2] т. Пора. — [3] т. ту умеıе: несоуть осоуждени Адаамовемь осуждениемь. — [4] т. пророчьствовати имоуть. — [5] т. льсти. — [6] т. Навивинь.

ліата иноплемен'ника, іегоже оуби на рати Давидь, царь іеврѣискыи, и повелѣ принести хел'мь крѣп'каго[1] Сам'псона[2] сь змѣіеви пок'ти, и копіе Сам'псоново адаман'тово[3], іемоуже не стоіаше ниіедино ороужіе[4], и принесоше іемоу штить оть акін'та[5] гвоз'діа, іемоуже не можеть косноути се ниіедино железо, кои бѣше биль Анаѳана[6], сына Саоулова. Граждане же Іеросалимлимьс'ціи дароваше іемоу .в.[7] тисоушти кибьль мигдаль и кони двѣ стѣ. И благословивь іего пророкь Іереміа, и рече іемоу: кь томоу, Алексен'дре, отьчьст'во своіе не видиши[8]! И отпоусти іего сь миромь.

2. (B XXV. *Јагић* 257, 8.) Алексен'дрь же на Іегуп'ть отиде; они же на бои готов'ліахоу се, не хотеште повиноути се. Алексен'дрь же воискамь рече[9] рьвати градь крѣп'ко. Вь то же врѣме сльнь'ч'наа жега и варь бѣ вь воисцѣ, іезеро же бѣ велиіе близь Іегуп'та, бистро и стоудено зѣло. Алексен'дрь же, оть безьмѣр'наго зноіа стоуживь, прохладити се вьсхотѣ, и окоупавь се, прѣвьзеть вод'наа стоудень іестьствь'ноую топлотоу іего, и вь болесть великоу вьпаде, іелико в'сои воисцѣ вь страхь и вь жалость вьпасти. Іегуп'тене же, чюв'ше[10] немошть іего, лоукавоу сьворише іепистолію скров'ноу Алексен'дрову врачоу Филипоу, писан'но сице: „Великыи врачю Филипе, аште Алексен'дра скров'ними биліами оумориши врачьб'ними[11], ты в'семоу Іегуп'тоу царь боудеши“[12]. Филипь же писаніе приіемь, много посмѣіавь

---

[1] m. и f. прѣмогога. — [2] f. Сап'сона. — [3] m. адамандиново. — [4] m. гвоздие. — [5] m. анита, f. анкинѳа. — [6] m. Иоаѳана. — [7] m. .і. — [8] m. не кь томоу, Александре, имаши ме видети. — [9] m. Онь же сь своими вои Егуп'ть около огради и крепько рьвати рече. — [10] m. оуслишавьше. — [11] m. врачьбьнимь билиемь едовитемь. — [12] m. и оть Дариа вельми почьтень боудеши. Очевидно

се, раз'дра ιе, и кь нимь отписа сице: „О безоум'ни и нес'мысльныи ослы Ιегуп'тене! Аште царствію вашемоу похотель[1] бyхь, вь скорѣ мои господинь Алексен'дрь даль би ми инаа, бол'шаа вашего, царствіа, ихь же мьчемь своимь прѣιеть. Азь же вьса сіа прѣзрѣхь, Алексен'дра же паче изволихь имѣти, паче всѣхь царствіи земльныихь, вьсь бо мирь недостоинь ιесть ιединого власа, падаюшта оть глави ιего. Вѣдомо да ιесть вамь, ιако Алексен'дрь здравь ιесть, нь оухыштрениιе нѣкоιе творить, ιако да искоусить ваше невѣр'ствіιе, заоутра же хоштете видѣти ιего на великомь коню ιаздѣшта, здрава и весела". Сію же книгоу[2] Ιегуп'тене слышав'ше оубоιаше се[3], и кь Алексен'дроу скров'ноу[4] писаше: „Вѣдомо да ти ιесть, великыи цароу, ιако Филипь, врачь твои, чаров'нымь[5] билиιемь хоштеть напоити те и оуморити за невѣр'ствіιе[6] живота своιего; невѣрьнь бо ти ιесть". И сіιе писаниιе Ан'тіохоу принесоше. Ан'тиохь же Алексен'дроу. Царь же писаниιе прочьть, и вь роуцѣ сіιе дрьже. Вь ть часъ Филипь врачь вьниде, носе пльнь потирь[7] биліа растворена, и кь цароу рече: оустани, о Алексен'дре, сіιе биліιе піи, исцѣлѣιеши оть одрьжештеιе те болѣз'ны[8]. Алексен'дрь же вьставь, и потирь[9] вь роуцѣ приιемь и прослъзивь се рече: любимыи мои Филипе, теж'ко ми ιесть сіιе пити[10]. Филипь же рече: цароу, пи, не бои се[11]; по льст'но ти кіе бити[12]. Царь же рече: на пол'зоу ли сіιе мнѣ даιеши, любими мои? Филипь же врачь, царево соумнениιе разоумѣвь, вьз'мь

је, да је ово несмислица. — [1] т. пожелель. — [2] т. епистолию. — [3] т. и вери непоколебимие Филипови оубоιаше се. — [4] т. скрьвеноу. — [5] т. едовитемь. — [6] т. да не вьвери. — [7] т. поутирь. — [8] т. немошти. — [9] т. поутирь. — [10] т. велиши ли мнѣ сие пиво пити? — [11] т. не оусоумьни се. — [12] т. польэно бо ти боудеть и оть немошти исцелееши.

потирь оть роукоу царевоу, и половиноу испить. Царь же сiе видѣвь рече: оть роукы твоiеiе и сьмрьть мнѣ слат'ка iесть. И, вьз'мь потирь, испить; Филипоу же писанiе[1] оно даде. Онь же прочитаiе, главою помаiавь, просльзи се, и цареви рече: о великыи цароу Алексен'дре, о твоiеи главѣ всѣхь царь землныхь глави висеть; да аште сiе вьсхотѣль быхь сьтворити, iедине твоiеiе главе паденiемь вьса вьселiен'наа поколѣбала се би. И вьсь мирь нѣсть достоинь iединомоу власоу падаюштоу оть главы твоiеiе. И тебе оубивь, которомоу господиноу рабь назваль се бихь? Нь бол'ше iесть мнѣ живоу вь зем'лю вьнити, нежели[2] твоимь животомь вьсь мирь поколѣбати? Алексен'дрь рече: врачь цара не оубиваiеть, [вьсакомоу врачоу] велика вѣра iесть. И то рекь, леже спати вьсь дьнь. И оть вечера вьз'боудивь се, на вечероу сѣде, и много веселивь се сь Макiедонiани.

3. (В XXVI. *Јагић* 258, 27.) И всоу ноштъ покоино спавь, за оутра воисцѣ ороужати се повеле[3], и кь градоу сь всѣхь страна направ'но поити. И около града .р. пракь постави, и много люди изби вь градоу. И бѣ видѣти стрѣли вь градь летеште, iако облакы; Iегуптѣне же прѣзь дьнь[4] не можахоу гледати, и вьзоупише велiемь гласомь глаголюште: помилоуи нась, цароу Алексен'дре, цара нашего Нехтенава сыне, вьчера[5] бо оть нась отшьль iеси, и пакы младь кь намь пришьль iеси.

4. (В XXVII. *Јагић* 258, 33.) Алексен'дрь рече прѣстати рьвани. Iегуп'тене же вьпрашаше, како старь оть вась отидохь, и како кь вамь младь прiидохь? Они

---

[1] т. епистолию као обично. — [2] т. негли. — [3] т. рече. — [4] т. прѣзь зьдь. — [5] т. старь.

же рекоше: іако Нех'тенава цара имѣхомь, іемоуже сынь іеси ты. И отходештоу іемоу оть нась, писаніе[1] намь остави сиково: „Оть вась отхождоу старь, и пакь пріидоу кь вамь младь, и сикови белегь боудеть моіего пришьствіа: іегда кь образоу моіемоу пріидоу и поклоню се іемоу, іеже на стльпѣ стоить срѣдь града Іегуп'та, тогда вѣн'ць оть роукы іего на главоу мою[2] пад'неть". Алексен'дрь же сіа слышавь, кь стльпоу пріиде, кь образоу Нех'тенава; и оур'ва се вѣн'ць сь глави[3] іего, и на Алексен'дра паде, Іегуп'тене же видѣвше, и дивише се. И тоу рече царь четири стльпи сьздати велиіе[4], и на іединомь стльпѣ себе вь златѣ сьтворити повелѣ, на в'торомь Потоломѣа воіеводоу, на третиіемь Антиоха, на четврьтомь Филимона[5] храбраго, и вьси кь вьстокоу зрѣти; и на свои стльпь Алексен'дрь вьзьшьдь, бѣ бо високь зѣло, и по Іегуп'тоу погледавь, повеле іего разбити вьсоуде, Филипа же врача, господина Іегуп'тоу сьтворити, самь же вь Іегуп'те наиде скровишта прьвыихь царь.

5. (*Јагић* 259, 17.) Семоу же сице быв'шоу и се вѣст'ници кь Алексен'дроу пріидоше глаголюште: вѣдомо да ти іесть, великыи цароу, іако Даріе, царь вьсточ'ныи[6], сь всѣми силами[7] вьсточ'ними на рѣкоу Іефрать паде[8]. Алексен'дрь же то слышавь, наредивь воискоу, кь Іефратоу идѣше. Іефрать же рѣкоу не дошьдь, воискоу прѣписати рече, и обрѣте шесть сьть тисоуштъ кон'никь и .д. ста тисоуштъ пешьць. И Даріе свою воискоу прѣписати повелѣ, и обрѣте тисоуштоу тисоуштъ кон'никь

---

[1] m. писме. — [2] m. емоу. — [3] m. сь роуки. — [4] f. повелѣ четыри стльповы сьтворити. — [5] m. Филона. — [6] m. перьсидиски. — [7] m. цари и силами. — [8] m. приде,

и тисоуштоу тисоушть пешьць. И вь ть дьнь сходоу Даріıевоу оухватише, и рече обѣсити ихь, ıако да вьз'вѣстеть ıемоу число воиске пер'скые, они же истиноу повѣдаше. Алексен'дрь же рече држати ихь до ношти, и воисцѣ рече: сваки чловѣкь ог'нь да наложить; сходникы же на високо брьдо изведь, они же видѣше множьст'во безчисльно ог'ніевь. И отпоусти ихь, и на походѣ рече имь: законь ıесть Макıедоніаномь, ıегоже на бою оухватають, главоу отсѣцають, никого жива не поуштають; да аште сь Дариıемь сьразимь се, ви оу бои не идете, болıе бо ıесть чловѣкоу свои животь, неже свега свѣта богатьст'во[1]. Цароу же вашемоу Дарию р'цѣте: цароу сь царемь не подобаıеть бити се; да ıегда нач'немь быти се, иштите ме на златои колес'ници мегю львовеми белези. Где видите позлакıене хел'мѣ[2] и типанѣ[3] фариже, тоу ıесть макıедон'скыи плькь. И то рекь, отпоусти ихь. Сходници же кь Даріоу пришьдьше, сказаше ıемоу в'са, ıаже видѣше, Алексен'дра же хваліахоу много[4], и воискоу повѣдахоу сил'ноу. Даріıе же рече имь ıезыкы оурѣзати, ıако да Пер'сомь не казоують. Самь же воискамь рече на бои направ'лıати се. Сьвѣть же сьтворише междоу собою глаголюште, ıако не подобаа самомоу Даріоу на бои поити. Алексен'дрь бо хоусарь[5] ıесть оть малихь и поред'нихь царь, [Дарие же великь и сильнь на земли есть паче вьсехь царь], и се оугод'но цароу бысть. Даріıе же призва воıеводоу великаго, Миман'доу именемь, и кь ніемоу рече: шесть [сть] тисоушть вьз'мь изьбран'ныхь Пер'сь и двѣ стѣ тисоушть Мидѣнь, [и .в. тисоуште Етиопь] и .д. ста тисоушть пешьць стрѣльць[6]; и Тиг'рь рѣкоу прѣшьдь,

---

[1] т. имание. — [2] т. хльмове. — [3] т. тапане. — [4] т. вельми. — [5] т. гоусарь. — [6] т. сь стрелами.

Алексен'дра, сына Филипова, кь мнѣ приведете. Аште ли побегнеть, а ты тераи, не остани га се іего нигде, [и оу мои нарокь походи], боги пер'скыми оукрѣп'лѣаіемь. Миман'да же воискоу вьзьмь и Тигрь рѣкоу прѣшьдь и Алексен'дровоу воискоу видѣвь[1], на бои рече напраліати се. Алексен'дрь же пер'скоу воискоу видѣвь[2], воисцѣ повелѣ ороужати се. Іегда же ороужаше се, и на коніе вьсѣдоше, тогда Алексен'дрь рече: „Макіедоніис'ціи витези[3], помошть Бога Саваоѳа іесть сь нами и покровь іего; видѣсте ли, како Римь прѣіес'мо и западоу свемоу господа назвахомь се, отокы в'се прѣіем'ше, Іеросалимь [приіемьше], и тоу Богоу небесномоу поклонихомь се, и того помошть вьзьм'ше, Іегуп'ть прѣіес'мо, и великаго цара Даріа доидохомь. Да аште того оубиіемь, господа в'семоу іеговоу боудемь. Аште ли онь нась раз'биіеть, то в'са вьселіен'наа не можеть нась оукрити прѣдь образомь іего. Боліе іесть намь на бою оумрѣти, неже ли прѣдь Пер'си бѣжати; в'сакомоу бо велеоумноу моужоу боліе поч'тена сьмрьть, неже[4] срамотьнь животь. Вѣдомо да іесть вамь, іако раз'бити ихь хоштемь[5], поніеже цара ихь нѣсть сь ними, вьсака бо воиска безь цара своіего безьглав'на іесть. Видите ихь неоуправ'но[6] на бои идоуштихь, вь скорѣ бѣжати нач'ноуть[7], без'глав'ни бо соуть; ви же знаіете, іако Пер'си ов'це наричоуть се, Макіедониіане же вльци, и прѣдь іединемь вькомь многе ов'це бегають. Пер'си бо на бои погнани соуть, ви же своіею воліею и сь царемь своимь идете. Нь молю вьсѣхь вась, храбро на бои сь поити,

---

[1] т. оузревь. — [2] т. оузревь. — [3] т. о вьсесильни мои и лоубими мои и велемоштни Македоници, консци и пелагонитьсци витези и лакемедоньсци витези. — [4] т. негли. — [5] т. имамо. — [6] т. неоуредно. — [7] т. имають.

паче инѣхь боіевь; іегда бо воиска на воискоу идеть брьзо[1], остротоу [воиске] оноіе [храбростию своею] оубиваіеть". И се рекь, на великога коніа вьсѣдь, и хел'мь[2] на главоу вьз'мь, воискоу на три боіеве[3] раз'би, самь же вь макіедон'скомь пльскоу по оуставоу іездеше[4]; Ан'тіоха и Потоломѣа сь двѣма пльскома посла. И тако брьзо поіаз'див'ше, копіа оуломише, [и мьчеве трьгоше], пакы же соузоубь мьчеви оудрише се[5]. Пер'си же не могоуште одолѣти[6], бѣжати начеше. Алексен'дрь же оу замесь сь ними идеше, и кь Даріиевоу околоу приспѣше. Даріе же, видѣвь воискоу раз'биіеноу, на брьза коніа вьсѣдь, бѣжа. Алексен'дрь же [сихь разбивь], мрьтвиіе рече оукопати, живііе же сь чьстію поустити, рекь: р'цѣте цароу вашемоу Дарію: довол'но боуди об'рокы своими. Миман'доу же, воіеводоу Даріева, оуби. И тако двигь се, Іефрать рѣкоу прѣиде, и мостове оборити рече.

6. (*Јагић* 261, 27.) Семоу же сице быв'шоу, Даріе царь по всѣхь зем'ліахь своихь повелѣ воисцѣ брати се вь Вавѵлонь[7]. И, сьбравь двѣ стѣ тисоушть[8], на Синарь[9] поліе доиде, и на Алексен'дра поиде. Алексен'дрь же множьство воиске Даріеве видѣвь, страхь на срьдци вьз'мь, сего Макіедоніаномь не обыавліаше. По срѣдѣ же воиске на височѣ ставь рече: „О любими мои, да вѣсте, іако в'сакь бѣгаіе брьжи іесть тераюштаго. Многе коуч'ке мѣд'веда тераюють[10], нь малѣ оуіедають; и іедномоу львоу рик'ноув'шоу, мнози звѣріе оумирають. Да

---

[1] m. храбро и оштро. — [2] m. хльмь. — [3] m. збоеве. — [4] m. оу заставе идеше. — [5] f. мьчевы истрьгоше, и тако сьзоубь мьчевы оудрише се. — [6] m. остріа мачь македонискихь трьпети. — [7] m. вь Вавиле. — [8] m. .в. сте тисоуште тисоушть воиске коничьке сьбравь. — [9] m. Сенарьско. — [10] m. лають; f. гонеть.

намь оузакони се терати вьсегда и оубивати; Пер'сомь же бѣгати вьсегда прѣдь нами и оумирати. Даріе бо великы воискы на нась ведеть, и, не хоте, намь чьсть творить, оубиваемь бо много множьст'во оть них, тѣмь же мнозѣи чьсти намь Даріе достоинь. Миман'доу оубихомь; аште Даріа оубиемь, бесь печали боудемь: вьси бо оть прьваго боіа оутек'шеи, на сы не пріидоуть". И се рекь, на бои поиде, имѣие сь собою тисоуштоу тисоушть [воевь] ороуж'никь. И повелѣ вь воисцѣ личити, іако аште к'то нач'неть прѣгіе раз'биіеніа драти[1], безь расоужденіа[2] да оумреть іако рат'никь.

Вь тоу ношть іави се вь с'нѣ Алексен'дроу пророкь Іеремія, глаголіе: походи на Даріа безь соумнѣніа, имѣие сь собою помошть[3] Бога Саваоѳа; носи же сь собою камень на главѣ своіеи, имѣюшть име великаго Бога Саваоѳа, іегоже дахь ти вь Іеросалиме, и оусти своими глаголи, іегда на бои идеши: іединь свеѫ, іединь Господь, небо и землю сьздавыи[4] и на хероувимѣ почиваіеи Адонаи[5] Саваоѳь Богь. И се глаголіе, побѣдиши, аште и вьсь мирь[6] соупротивить се. Алексен'дрь же сьнь видѣвь, и радостьнь бивь вел'ми, и оусрьдно на бои идеше, и сь обою страноу троубамь оударив'шимь, и воиске оудрише се. И бѣше видѣти вьп'ль конь и чловѣкь и клопоть ороужіа, іако зем'ли тои достоужити се, сѣчоу бив'шоу оть оутра до плад'не. И тако Пер'си бѣгати начеше. Макіедоніане же тераше ихь .г. дьніи и .г. ношти, и четири ста тисоушть оубише оть них, и двѣ сте тисоушть живѣхь оухватише и кь цароу доведоше. Алексен'дрь же кь нимь рече: кь томоу на бои

[1] m. прѣждѣ боіа дрѣти сьднеть. — [2] f. безь сьмнѣніа. — [3] m. m. помоштника. — [4] m. сьтвориви. — [5] m. Аданіа. — [6] m. светь.

не ходите, и поусти ихь. Дариıе же сь .р. кон'никь вь стол'ныи градь оутече, вь Пер'сиполь.

7. (*Јагић* 263, 1.) Алексен'дрь же на Вавѵлонь поиде. Граждане же на .р. пьпришть не даıахоу ıемоу [кь градоу] прити, толика бѣ сила ихь, ıако рѣка Іефрать вьхождаше вь нь непрѣходимаа, граждане же на конихь сію бродехоу[1]. Алексен'дрь же више града ставь сь своими, водоваждоу рече копати, по срѣдѣ воиске, широкоу прѣмо рѣцѣ. Вь ıединоу же ношть Вавѵлонıане жрьтвоу Богоу Аполоноу творахоу, вьси вь храмь сьбрав'ше. Алексен'дрь вь тоу ношть рѣкоу оть града поусти вь полıе; водоваѓıею же рѣч'ною сь воисками вь градь вьниде; не могы одолѣти ıемоу[2], запалити ıего рече. Граждане же, видѣвше, вьзоупише: помилоуи нась, макıедон'ски цароу и пер'скыи господине! Тог'да Алексен'дрь повелѣ ог'нь оугасити, и поклонише се ıемоу граждане, и прославише ıего цара. Принесоше ıемоу дари див'ни и многоцѣн'ни; изнесоше ıемоу злато Дарııево, иже бѣ тоу, ͵в. тисоукıе таланьть[3], и тисоуштоу конь зоб'ныхь Дарııевехь из'ведоше, и .р. львовь вь златихь веригахь, и тисоуштоу пар'доусь лов'ныихь, и сто фарижь[4] аравıискыихь, иже соуть изрочити оть всѣхь конь[5]. И изнесоше ıемоу двѣ тисоушти блюдь самотвор'ныихь[6] Дарııевехь, и двѣ тисоушти роговь слонов'нихь, златомь окован'ныихь, и великыи бисерь на нихь, и каменıиıе многоцѣн'но, тисоуштоу[7] ороужıа цѣла сь златомь и би-

---

[1] m. толико же бѣ величьствомь Вавилонь, ıако реце Ефратоу вьтецаюштоу вь нь, непрѣходне соушти и велице, идеже изь раıа истецаше, тоу на конехь бродехоу. — [2] m. не могоуште его приети. — [3] m. .в. сте тисоушть злата таланьть. — [4] m. парижь. — [5] f. .р. фарижь арапскыхь иже бѣхоу изрочни паче всѣхь. — [6] m. настольнихь. — [7] m. .ı. тисоушть.

серомь, и тисоуштоу потирь изваıанѣхь оть раз'лич'ныихь камень и многоцѣн'ныихь. И десеть тисоушть кıепазмь[1], иже бѣхоу оть рибiıе коже[2], ихь же железо похватити не можеть. И крьзно Сексена[3] цара пер'скаго, иже бѣ сьтворен'но оть змiıевѣхь очiю, сь многоцѣн'ныимь каменııемь, и вѣнаць Сьн'хоса вьселıен'скаго цара, и трапезоу оть сам'фира камена Дарiıевоу; ıегда на нıеи ıадеше, никьдь злосрьдь не биваше[4].

8. (*Јагић* 263, 30.) Слышавь же Дарiıе царь, ıако прѣıеть Алексен'дрь Вавѵлонь, жалости великы напльнивь се, рече: о окаıан'ныи азь, како в'сего лишихь се вь животѣ моемь, како бога небеснаго мневь се сил'неи, ни земльнихь чловѣкь достоинь быхь, и ıединь оть малихь царь силоу мою раздроуши! О окаıан'наа чести моıа, вь прьво кь мнѣ посмѣа се, и напоконь гор'ко кь мнѣ озре се. По истинѣ рекьль ıесть рекыи: сѣıеи и сь радостiю неправед'но, сь плачемь и радостiю пожнıеть[5]. Прѣмоудрiи Соломонь вь писанихь своихь рекль ıесть: иже чоуждаа сь радостiю вьзехь и своихь сь жалостию лишихь се. Нь бол'ше бѣ на бою оть Макıедонiань оумрѣти, нежели зле живоуштоу Пер'сомь царь звати се; Пер'си бо на многа лѣта оть Макıедонiань даны вьзеше, ныніа[6] же главами своими плакıають. Се же Пер'си слишеште, тѣшахоу ıего, глаголюште: о великыи цароу Дарiıе, великымь корабомь великаа паденiа соуть, и велицiи вѣтри велика дрѣва полам'лıають. И царство множьствомь людiи сьстоить се, ıакоже море великыми

---

[1] m. хакиз'мь; f. схакузмь конскыхь. — [2] f. оть рыбы ипiи. — [3] m. Ексер'ксна. — [4] m. ıегда на неи сѣдеше, никогда зло срьдце не имаше. И тоу Александрь сьтвори вь Вавилоне .л. дьни. — [5] m. сиıе сь плачемь и жалостию пожноуть. — [6] m. сьга.

вльнами и плавающтимь страш'но ıавлıаıеть се. Да не скрьби о семь, цароу! Вьчера[1] Алексен'дрь нась разбиль ıесть, а мы за оутра[2] побѣдимь ıего; не мали бо се хотеть[3] подвизати пер'скыи витези за отьчьскоую зем'лю.

9. (В IX, други део. *Јагић* 264, 17.) Пріидс же нѣкы прис'ныи и любимь милостникь властеличикь[4] Даріıевь, и рече: великыи цароу Даріıе, [вьсаки присни вь поужди потребнь есть, да] мене хранилъ ıеси за многа лѣта, и велика добра сьтвориль ми ıеси. Да азь видѣвь тебе жалост'на, животь мои за твою жалость отдамь, Алексен'дра животомь моıемь оубию. Даріıе же кь нıемоу рече: о мили мои Ан'вися[5], аште се сьтвориши, и Алексен'дра своимь животомь оубиıеши, и Пер'сидоу толикиıе напасти свободиши, сьмрьть твоıа вь мѣсто живота вьмѣнить се, и мнѣ цар'ство оть роукы твоıеıе дасть се, и ты великь оть Пер'сь наречеши се. И сіи рекь Даріıе; Ан'вись[6] же вьз'мь бѣлежьць, на ороужіıе своıе вь Алексен'дровоу воискоу вьмѣси се. Алексен'дроу же ороужноу ıаздѣштоу[7], и свою прѣписоуюштоу воискоу, Ан'висоу[8] же близоу ıего приıахав'шоу, мьчь свои трьгь, хотеше Алексен'дра по очию оудрити, и грѣшивь, врьхоу хел'ма оудари ıего [m: и вьсь врьхь отсече, и косме его[9] ıако бритвою мьчемь остроугавь. Александрь же мнѣвь, ıако оть своихь емоу бысть невера, рече: не оудари ме роука перьсидиска, нь ме оудари роука макıедониска. И Амьвисоу же повьторити не даше, нь мьчь емоу вьзмьше и, хльмь его вьсь сньмьше, кь Александроу приведоше. Александрь же рече кь немоу: кто и

---

[1] m. ючера. — [2] m. оутреи же. — [3] m. имоуть. — [4] m. именује: Имамвись. — [5] m. Амвисе. — [6] m. Амьвись. — [7] m. ездештоу. — [8] m. Амьвисоу. — [9] f. космы врьха его.

оть коудоу еси ти, о чловѣче, и како име тебе есть? Онь же кь Александроу рече: Амьвись име ми есть, Перьшанинь же есмь, Дариевь же властеличикь есмь, лоубьвою же господина моего обьдрьжимь бивь, тебе животомь моимь оубити хотехь; господина же моего сьмрьтию твоею обьвеселити хотехь. Нь оубо елико могохь, сьтворихь; богь же, иже вьсхоте, сьтвори. Александрь же рече кь немоу: о безоумьни Амьвисе, се ты волоу господина своего сьтвориль еси, и по твоемоу изволению дьньсь оубиень есмь, мене же богоу сьблоудьшоу, и ты по твоемоу изволению оумрьль еси; нь понеиже за господина своего поболель еси, и главоу свою положиль еси, іако оть Македоніань сьтвориль се еси, се тебе оть роуки мое животь тебе дароую, понеиже дело сьтвориль еси, еже никтоже нигдѣже не сьтвори. И здравь кь цароу своемоу походи, и тако емоу р'ци: егоже богь хранить, того чловѣкь не оубиваеть; іегоже богь не хранить, того вьсе роуки чловѣчьскые оублоусти не могоуть; да прѣломи неоуломное свое срьдце и отложи прѣвьзносноую свою грьдиноу, и царствию моемоу поклони се], и дани мнѣ даи и сь подроучними цари почиваи. Авись[1] же, кь Даріоу пришьдь, повѣда в'са іелика сьтвори, и како Алексен'дрь животь іемоу дарова. Онь же рече[2] іемоу: іелика хоштеть богь, да творить[3]. Авись же рече іемоу: тебе дьньсь в'соу работоу мою платихь мьчемь, и животь мои оть роукы Алексен'дрови вьзехь дьньсь. Вьса добра, іелика сьтвори ми, дьньсь животомь моимь платихь ти; азь бо дьньсь мрьт'вь іесьмь тобою, а Алексен'дромь живь іесьмь. Іелика

---

[1] m. Амьвись, и у напредак. — [2] m. Тогда Дарие покима главою рече. — [3] m. міи елика можемь да творимь, и господь же елика хоштеть, да боудеть.

могохь, сьтворихь; богь, іего же любліаше, сьхрани. Да покланіамь се тебе, цароу Даріе, работати хоштоу, иже ми животь дароваль іесть. И поклонивь се Дарию, кь Алексен'дроу отиде.

И жалостьнь бывь Даріе рече: іемоуже бози соупротив'ліають се, томоу чьсть на безьчьстіе прѣмѣноуіеть се[1], и того и прис'ни и любиміи дроузи оставліають; добрѣ бо рече рекыи: вьз'ношеніе годишт'на кола и низ'ношеніе имать ниско; и в'сакь вьз'носеи се, смѣраіеть се, а смѣраіеи се, вьзносить се. И се рекь, Ависа дарова, и пороучи іемоу: р'ци Алексен'дроу цароу: не прѣвьзноси се зѣло, вьсакь бо вьзносеи се, вь скорѣ смѣрить се. Сьн'хось царь зѣло прѣвьзнесь се, оть дивихь людіи смѣрень бысть; Іексер'сена пер'скыи царь зѣло прѣвьзнесь се, оть Даф'неа смѣрень бысть; и азь оубо прѣвьзнесохь се, и оть своихь смѣрень быихь, и ты оубо аште прѣвьз'несеши, смѣриши се. Аште вьз'можно іесть, боуди довол'нь оброкы своими; аште ли ти се неоугод'но іесть, боліе намь богатьствомь нашимь и царствомь и сьмрьть приіети. Іакоже немошт'но іесть тебе поклонити се мнѣ, такожде нѣсть мошт'но мнѣ поклонити се тебѣ. Царь цароу не кланіаіеть се николиже, нь іединомоу оумьр'шоу дроугы мироуіеть. Нь готовь боуди на брань, вьноутрь бо .н. дьніи идоу на те сь остав'шіими Пер'си и сь непобѣдимими Индіани. И тако бив'ше се, или тебе и твоихь побѣдити имамь, или сь своими на отьчьскои зем'ли почтено оумремь. И сіа рекь царь, Ан'виса отпоусти. Ан'вись же кь Алексен'дроу пришьдь, в'са речен'наа вьз'вѣсти іемоу. Александрь же, главою помаіавь, рече: о царствѣ нѣсть мира ни сь кымь, царство бо

---

[1] т. не може честь на злочестие прити.

велика гора ıесть и висока зѣло, водами и воштіами различними оукрашен'на, ıаже вѣр'ныимь красна и слад'ка ıав'лıаıеть се, невѣр'нымь же непристоуп'на и притран'на. И па сію чловѣкь вьшьдь, и на красотоу ıеıе вьзираıе, не мнить се слести когда, аште разоумомь окрьм'лıаıеть се.

10. (В XIII. други део. *Јагић* 266, 26.) Алексен'дроу же вь тоу ношть ıави се пророкь Іеремiа сь философомь Іеросалимскымь, и кь ніемоу рекоста: дрьзаи, чедо Алексен'дре, самь се поклисарь сътворь, и кь Дарію поиди, и сходи ıего, и виждь воискоу великоу, юже ведеть Даріıе па те, и аште оувѣдѣнь боудеши, имаи помошть бога Саваоѳа, и избавить те. Вьставь же царь оть с'на Ан'тіохоу и Потоломеıю сьнь свои сказа. И походе кь нимь рече: аште тамо мнѣ сьмрьть прилоучить се, в'са земльнаа царствіа имате раздѣлити, макıедон'скыи же пльк[1] добрѣ сьблюдите[2]. Они же сь плачемь дрьжахоу ıего, глаголюште: аште сіıе мыслиши сътворити, прьво намь главѣ изьотсѣцаи. Онь же кь нимь рече: аште промыслоу божію годе мене оубити, ви вьси не можете ме оухранити; аште ли ıемоу годе боудеть съблюсти ме, в'се пер'скыıе роукы не могоуть ме оубити.

11. (В XIV. *Јагић* 267, 9.) И се рекь кь Дарію отиде писание носе[3]. Об'лѣкло же пер'ско на се вьзьмь и сьврьхоу плашть финичьскыи, на главѣ же клобоукь макıедон'скыи сь аспидовѣми рози и златѣми печат'ми. Даріıе же парастась великь сътвори[4], ıако да чюд'нь

[1] m. сьть. — [2] m. сьблоудете. — [3] m. И сь плачемь великимь сь ними раставь се, вь Перьсидоу отиде ıако поклисарь кь Дарию, и епистолию оутворен'ноу кь Дарию принесе. — [4] m. има још: и мьчьтаніа некоıа многа; f: Даріе же позориште велико сьтворивь.

поклисароу Алексен'дровоу ıавить се. И тако Алексен'дрь кь Дарію вьшьдь, писаниıе· давь, и рече: господинь мои Алексен'дрь, царь царемь, тебе, пер'скомоу цароу Даріоу, мною послаль ıесть радовати се. Писаніıе прочьть, мнѣ дроуго одпиши. Даріıе же сѣдѣше на мѣстѣ высоцѣ[1]. Около ніега ıако лица аггелскаа сьтворен'на бѣхоу[2]. Вьса же полата оть злата свѣт'ла сьтворен'на бѣше, и ıако лица аггел'скаа томоу ıако богоу прѣдстоıахоу. Стльпове злати камениıемь многоцѣн'ныимь оукрашен'ны бѣхоу; четири же камены на четири оугле тоıе полати бѣхоу, иже вь нощи ıако ог'нь вь мѣсто свѣщть[3] свѣтехоу. Писаниıе[4] же Алексен'дрово приıемь, Даріıе див'лıаше се крьз'ноу ıего и клобоукоу. Писаниıе же велегласно повелѣ чисти[5]. Пер'шанинь же нѣк'то начеть чтати[6], иже оумѣıаше макıедон'скаа словеса. Іепистоліа же писан'на бѣше сице: Алексен'дрь, царь надь цари и всемоу свѣтоу царь выш'ніаго промысла изволıениıемь, Даріоу цароу пишоу радовати се. Помниши ли, Даріıе цароу, кьдь данькь пріимаше оть отьца моıего, оть Макıедоніань, и томоу оумьр'шоу мене на прѣстолѣ остави, ты же поноуждень бысть лоукав'ствомь своимь мене оть прѣстола и отьчьства изьгнати и иного вь мѣсто мене поставити[7]? Сіа видѣвь божіе в'севидѣштеıе око, иже вьса видить и помышлıеніа срьдьчна знаıеть, и мѣрами правед'ними вьз'мѣраıеть тебѣ дьньсь; мене же, ими же вѣсть соудбами, господина отьчьствоу моемоу и вьсѣмоу свѣтоу сьтвори. Ты же повелѣль бѣше

---

[1] m. Дарие же бѣ на некоемь прѣстоле великомь и прѣвисоце сѣде. [2] m. овде има: и семоу ıако богоу сь свештами предстоıахоу. Наш рукопис има то ниже. — [3] m. мѣсто лоуча. — [4] m. ıепистолию као обично. — [5] m. прочитати. — [6] f. чьсти. — [7] m. и иного мѣсто мене Македоніаномь господина сьтворити, и мене оть баштине земле изг'нати.

кь себѣ привести ме; азь же самь прïидохь[1]. И ıакоже ты хотеıаше свемоу нашемоу господинь назвати се, такожде и азь свемоу твомоу господинь хоштоу назвати се. Нь не тако азь немилостивь ıесьмь, ıакоже тебе мнить се быти[2]; нь прѣклони непрѣклон'ноу свою грьдыню мнѣ, поклони се, и дани мнѣ даи, и боуди господствоуıе. Аште ли ти се неугодно ıесть, то Пер'сомь ты пиз'матарь ıеси, и симь заклати се радь ıеси оть Макıедонïиского мьча. Боуди готовь сь в'сѣми своими на бои .еı. дьнь, на Ар'сопор'скои рѣцѣ[3]". Писаниıе же Дарïıе слышавь, кь своимь си рече: надѣıаше ли се к'то таковеи подвижи и таковеи[4] ıарости оть Макıедонïе изыти? Алексен'дрь же, стоıе прѣдь нимь, рече: не чюдо, аште Макıедонıане свѣтомь обладають. Дарïıе же рече: по ч'то? Алексен'дрь рече: по ч'то соуть вьси ıединосрьди и храбри безь кон'ца и моудри же и любими. Пер'сенинь же нѣкто рече: по ч'то тако великомоу цароу глаголıеши? Онь же рече: сил'на господина вол'нь поклисарь. И то рекь, отстоупи. Дарïе же рече: боуди оу нась на вечери, дон'деже писанïıе Алексен'дроу одпишоу[5].

12. (В XV. *Јагић* 268, 24.) И тако, Дарïоу на вечероу сѣд'шоу, Алексен'дра посади на поклисар'скомь мѣстоу прѣмо ıемоу[6]. И ıегда начеше слоужити, Алексен'дрь златоу чашоу испивь, скри вь нѣдра. Тогда слоуга Дарïоу повѣдѣ. Дарïıе же рече дроугоу ıемоу налиıати.

---

[1] m. И ти оубо млада ме соушта кь себе велеше привести, азь же вь моужьство приспевь самь кь тебѣ пришьль есмь. — [2] m. ıакоже ти мниши бити. — [3] m. ıакоже мнѣ бити мнѣ мнить се боуди готове се сь вои своими на бои: азь бо кь тебе вьсесрьдно грѣдоу и .еı. дьнь на Арьсинеисце рецѣ сь вои своими стати имамь. — [4] m. толицеи. — [5] m. одпишеме. — [6] m. још: и поставе естив'не поставише.

Онь же и тоу испивь, ськри вь нѣдра. Іединь же оть вел'моужіи Даріιевѣхь рече ιемоу: не подоба на царскомь столѣ сѣде тако творити. Онь же рече: оу господина мога Алексен'дра прьвоу и вьтороу чашоу всакыи поклисарь себѣ оузимать[1]. Се же слышав'ше Перси оудивише се. Кан'дар'коусь же, ιегоже бѣше Даріιе вь Макιедонию послаль[2], сь вечере вьставь, Дарію рече: да вѣси[3], цароу, ιако дьньсь в'соу волю твою бози сьтворише[4]. Онь же рече: како? Ть же рече: сы поклисарь самь Алексен'дрь ιесть. Даріιе же радости испльнивь се рече: аште се истына, то азь свемоу свѣтоу царь, и тако честь тихомь лицемь кь мнѣ обраштати се начеть. Нь семоу не вѣровавь рече: вьсѣхь главь глава не обѣшаιеть се, нь кон'ци[5]. Кан'дар'коусь рече: аште се истына не боудеть, в'сеιе чьсти да оулишоу се, и главоу мьчемь отсѣци[6]. Александрь же, домысливь се, прѣжде оухвакιевіа прьстень вь тобол'ци врьхов'ныи вьзеть, иже бѣ вь Трои вьзель Клеопатре егупьт'ске царице. Іегда ть прьстень на роукоу став'лιааше[7], оть всѣхь невидимь бываше. И вь роукоу ιего вьз'мь[8], хоте искоусити Даріιево малодоушіе. Даріе же кь ніемоу рече: прилична ми те кь Алексен'дроу кажоуть. Онь же рече: прилик͏ы ради любить ме господинь мои, приличьнь бо ιемоу ιес'мь, и мнози мнѣ поклонише се, мнѣв'ше ме Алексен'дра. И тако Даріιе вь раз'мышлιеніιе вьпадь[9], не рече оухватити ιего. Трапезоу же ногою риноувь, оу ложницоу отиде, сьвѣштаваιеть[10], како оухватити ιего. Свѣшт'никы сь царемь однесоше, Алексен'дрь же сь властели оу великои коуки оста. Вь

[1] т. вьземлеть. — [2] т. још: обладати и господьствовати. — [3] т. вѣдомо да есть. — [4] т. сьврьшише. — [5] т. на единомь коньцоу. — [6] т. главоу же мою мьчемь да оусекьнеши. — [7] т. полагаше. — [8] т. још: на прьсть свои положи. — [9] т. раз'мисль вьниде. — [10] т. сьвештати хоте.

т'мѣ сьвлѣче сь себе многоцѣн'но крьз'но и [македониски] клобоукь, прьстень же на роукоу положивь вльхов'ныи. И тако кь вратомь градоу отиде, чашоу златоу изь нѣдрь изьмь, дасть вратароу, рекь: вьзми сію чашоу и храни, Даріе царь посла ме страже наредить. И отвори іемоу. Пришьдь на дроуга врата, дроугоу чашоу изьмь, дасть вратароу, рекь: дрьжи чашоу сию; царь бо посла ме воіеводѣ призвати, да страже оутврьдеть. И тако отворише іемоу скоро. Изь града же изьшьдь, и на великога коніа вьсѣдь, на Синор'скоу[1] рѣкоу тьк'мо[2] сь свѣтомь дошьдь, и сию помрз'шоу обрѣть, прѣиде цѣль. И тоу чекахоу іего Ан'тѵохь и Филонь и Ан'тиногень[3]. И повѣда имь вьса, іаже сьлоучише се іемоу вь Пер'сидѣ. Дариіе же вь ложницоу вьшьдь, призва .ві. властель[4], и кь нимь рече: вѣдомо да іесть вамь, іако сь поклисарь самь Алексен'дрь іесть. Они же рекоше: аште се истин'но іесть, бози на ны на милость оумилосрьдише се. Даріе же рече Кан'дар'коусоу и Клидоуксоу[5] лидон'скомоу цароу оухватити Алексен'дра. Они же свѣште велике вьжег'ше вь великои коуки искахоу іего, и много о ніемь вьпрашаше, и не обрѣтоше. И кь вратаромь текоше, [и вратаре вьпрашаюште о немь]. Вратари же рекоше: два сьсоуда злата вь си чась оставивь, чловѣкь вь воискоу изыде, рекь: царь посла ме страже наредить. Кан'дар'коусь же лоукавьст'во Алексен'дрово знаіе, три ста доброконьникь вьзьмь, на асир'скоу рѣкоу іеднако сь сльнцемь доспѣ, и рѣкоу помрьз'шоу се обрѣтоше; а Алексен'дра сь оне странѣ видѣше. Вь недооумѣни быв'ше, посрамише се. Алексен'дрь кь нимь рече: по ч'то терате вѣтра, іегоже не можете оухватити? Нь, да знате,

[1] т. арьсинеискоу. — [2] т. еднако. — [3] т. Аньпигонь. — [4] т. вельможь. — [5] т. Крисоу.

іако макіедопіискыихь конь ни асор'скаа[1] рѣка оудрьжати не можеть, Дарію же р'цѣте: почьсти твоіе захваліамь, вь дьніи же сіе ишти мене сь всѣми моими на асор'скои рѣцѣ. Даріеви же кь Дарію вьз'вратив'ше се, вьса о Алексен'дри вьз'вѣстише. Рѣка бо асирскаа всакоу ношть замрьзаше, прѣзь дьнь же, размразив'ши се, течаше сь камениіемь и паромь замѣсив'ши се. Даріе же, лоукав'ство видѣвь, жалост'но проплакавь, рече: видѣсте ли, коликымь лоукав'ст'вомь прѣльсти нась Филиповь сынь, зем'лю нашоу прѣіеть и царство. О невѣр'наа и неоустав'наа чести, како чловѣкомь ис-прьва[2] слад'ка іавліаіеши се, и на послѣдькь гор'шіи іада[3] обрѣтаіеши се[4].

13. (В XIX. *Јагић* 271, 5.) Се рекь, много жалост'но плакавь, и кь Фороу индіискомоу сил'номоу цароу посла писание сицево; любимь бо емоу бѣ зѣло. Бѣ бо царь .лѕ. езыкомь, писаніе же Даріево сицево: „Иже вь бозѣхь богоу и в'сѣмь царемь цароу, великомоу Фороу, цароу ин'діискомоу, Даріе пер'скыи, окаіан'ныи, оумиліен'ныи и невол'ныи, радовати се тебе пишоу. Іеда пришло іесть вь слоухь твоіемоу царствоу оть многыихь малаа[5], іелика намь отрокь макіедон'скыи нанесе? Под'роучьство кь намь имѣше; сего нѣкако избѣгь, и, нась господ'скы наіахавь, в'се страны зем'ліе моіе до Вавѵлона кь своіеи запад'нои зем'ли приложи. Сего Пер'си, не вѣдѣ како, оубоіаше се. Дваштн сь нами бив'ше се, дваштн ни раз'би; противити се не вьз'могохомь. Да молю величьство ти не прѣзрѣти нась, роукоу помошти намь даи, на третиомь[6] на бои идоу, или да ихь оубию, или почтено да оумроу[7]. Сила бо ин'-

[1] т. арьсиненска. — [2] т. вь прьвиноу. — [3] т. еда змииего. — [4] т. оуказоуеши. — [5] т. да и мало. — [6] т. третицею. — [7] т. или оть нихь оубиень боудоу почтено.

діиска непобѣдимаа ıесть; ты же тьк'мь богомь ıеси. Милостивь боуди моимь мол'бамь, воискоу сил'ноу мнѣ поустивь[1], избави ме оть лютихь Макıедоніань. Не подобаıеть бо мнѣ селико ноуждноу быти, сил'ноу тебе соуштоу!" Форь же писаніıе приıемь и сіıе прочьть, главою же помаıавь[2] рече: нѣсть радость, ıеи же не примѣшаıеть се жалость; и Даріıе бо нѣкогда тькьмь богомь бѣше, ныніа же оть Макıедоніань гонимь ıесть. Призвавь вельможе своıе и кь нимь рече: .д. тисоуште тисоуштъ воиске възьм'ше на помошть кь Даріоу идете, и пазѣте, ıако да Алексен'дра жива кь мнѣ доведете, дльжьнь[3] бо ıесьмь видѣти ıего; моудра бо ми ıего и и сьмысльна казоують. И тако кь Даріоу поидоше. Пришьствиıе же ихь Даріıе слышавь, оть великые скрьбы вь малоу радость пріиде; Пер'сомь сьбрати се повелѣ, и обрѣть сихь тисоуштоу тисоушть. И тако на Алексен'дра сь всѣми силами поиде. Воıеводѣ же индіиске сходоу на Алексен'дра послаше, и сихь Алексен'дрова стража оухвати и кь Алексен'дроу приведоше. Алексен'дрь же на високо брьдо извести ихь повелѣ, воисцѣ в'сои ороужати се повелѣ, и на сьбоıеве сихь оуредивь, на бои на Даріа поиде. Сход'никомь же гледати повелѣ. Іегда бо близь Дариıевѣ воиске пріидоше, сходнике даровавь, отпоусти; сходници же кь воıеводамь индіискымь пришьдьше, рекоше: воискоу сил'ноу и остроу видѣсмо, срьдито и брьзо на бои идеть, не соумнешти се ништа, в'си ороуж'ни соуть добрѣ, кони же имь пастоушати соуть в'си. Іелико очима нашима могохомь разоумѣти, до .д. ста тисоуште тисоштъ бѣхоу. [Индіане же страхомь велицемь одрьжими бѣхоу]. Сьстав'шима же се двѣма воискама, сльньце оубо оть праха помрьче;

[1] т. пошли. — [2] т. покимавь. — [3] т. жльднь.

страхь же и Индіане и Макıедопіане обыеть. Вь коупѣ же замесив'ше се, ıедини оть дроузѣхь не познавахоу[1] се. Вѣтроу же боур'ноу вь ıедино дьх'ноув'шоу, и прахь оть нихь отıем'шоу, и тако сѣшти начеше се. Вьсь дьнь сѣчоу быв'шоу, Алексен'дрь трьпѣти сего не могыи, нь сь заставою своıею сь тисоуштоу тисоушть изьбран'ныихь витезь по срѣде ихь вьниде, и самь мегю пими на златои колес'ници по срѣде ихь вьниде. Ин'діане же и Пер'си, сего оузрѣв'ше, и страхомь велиıемь одрьжими быше, бѣжати оустрьмише се.

14. (В XX. *Јагић* 272, 17.) Даріıе же в'са сьлоучив'ша се видѣвь, и вь очаıаніи бывь, и вь недооуменіıе вьпадь. И вса оставивь[2], бѣжати начеть. И бѣже ноужд'наа словеса глаголаше: о окаıан'ныи азь, како небеснымь подобе се, ни земльнымь сподобыхь се быти достоинь, како свѣмоу свѣтоу царь быхь, и вь моıемь отьчьствоу не сподобихь се оумрети! Сіа ıемоу глаголюштоу, и кь Пер'сиполю свомоу градоу бѣжаше, стигоше ıего два вел'моужа ıегова присна, Кар'даньвоушь[3] и Ариз'вар'нь[4], ıегова властеличикıа, ıединь одь ıедне стране, а дроугыи оть дроуге, мьчеви ıего оубодоше, и сь коніа оур'васта, одрьше[5] ıего сь ороужіа, и мало жива ıего остависта. Алексен'дрь же ıединого оть воıеводь своихь призва, ıемоуже бѣ име Финикь. Семоу сице рекь, кь ин'діиской и пер'скои воисцѣ поити, и тако кь нимь глаголıе: ıако царь вашь оубиıень ıесть, Даріıе, да не бѣгаите, нь станете[6]. Аште бо бѣгати нач'нете, в'си дьньсь оумрѣте[7]. И кь Индіаномь посла ıего, рекь: стоите, не бѣгаите; имамь бо сь чьстію отпоустити вась кь цароу вашемоу.

[1] т. не разьзнавьхоу — [2] т. оставль. — [3] т. Кан'дарьвоусь. — [4] т. Ар'зиваржь. — [5] т. одрѣше. — [6] т. немоите бегати, ноу стоите. — [7] т. оумрети имате.

Аште ли бѣгате, а не станете, вьси дьньсь оть мьча оумрете. И Селев'кіа оубо посла кь Индіаномь, коніе и ороужіа вьзети, и нихь живехь цароу своіемоу отпоустити. Филонь' кь нимь пристоупивь повелѣниіе Алексен'дрово рече, они же на землю пад'ше, поклонише се, стегове же в'се Форове и великиіе накараде и великиіе троубы и коніе в'се и ороужіа Филоноу прѣдаше; и проштениіе оть ніего приием'ше, на свою си отидоше зем'лю. На походе же кь нимь Филонь рече : цароу своіемоу Фороу р'цѣте : боуди доволюіе[2] индіискымь царьствомь, и оу своои оу храброи зем'ли, и роукоу помошти кь чюждимь на Макіедониіане не посилаи[3]. Вѣдомо да іесть тебе, Форе, индіискыи цароу, іако іаа Филонь, по милости Алексен'дрове, Пер'сомь господинь назвахь се, и соусѣдь тебѣ бити имамь. Перси же слышав'ше, оть Индіань отдѣлише се и кь Филоноу пристоупише, и семоу мѣсто Алексен'дра поклонише се. Не іелико Макіедоніане, добив'ше, радовахоу се, толико Пер'си радовахоу се, поніеже Александроу сподобише се работати. И тако теравь Алексен'дрь, сь всѣмь макіедон'скимь пльком до великаго Пер'сиполіа приспѣ. Не дошьдьшоу же іемоу до града, видѣ Даріа лежешта, мало жива, іедва дихаюшта, и хотешта замѣнити животь свои сьмрьтію. И кь Алексен'дроу, леже, вьпіаше : цароу Алексен'дре, соусѣди[4] скоро кь мнѣ, и глась мои оуслыши! Алексен'дрь же, озрѣвь се кь ніемоу, рече : к'то ты іеси, зове ме? Онь же рече : азь іесьмь Даріе царь, іегоже коло годишт'ноіе до небесь вьз'виси, и честь[5] неоустав'наа до ада с'низи; азь іес'мь Даріе, иже нѣкогда бѣхь свемоу свѣтоу царь, а сьди отьчьствоу моіемоу не сподобихь се бити; азь іесьмь Даріе, іеже оть многихь тисоушть

---

[1] т. такође има Филонь овде, а горе Селевкиіе. — [2] т. довольнь.
[3] т. не даваи. — [4] т. сьседни сь кона. — [5] т. чьсть.

людіи почитаіемь бѣхь, а сьди[1] самь поврьжень лежоу. Да ти, Алексен'дре, самовѣд'ць[2] биль іеси мнѣ, оть коликіе слави спадохь, и каковою сьмрьтию оумираю; да таковиіе сьмрьти и ти оубоіавь се, не остави мене вь прахоу семь подь кон'скимь оумрети ногама. Не тако бо, іакоже Пер'си, немилостивь іеси, нь вь всѣмь[3] те благодар'на и благооутроб'на бити и благодѣтел'на кь своимь злотворомь, тако бо вьсѣмь велеоумнимь подобаіеть. Добрѣ бо рече рекыи: не въз'даи зла за зло, іако да и богь оть зла избавить те! Сіа же Алексен'дрь слышавь, и Даріевѣми оумили се рѣч'ми, скоро сьсѣдь сь коніа; плашть[4] сь себѣ сьн'мь, Даріа покри. Макіедоніаномь повелѣ на злаатоу колесницоу сего положити, и вь градь понести повелѣ Алексен'дрь, носил'но дрѣво вьз'мь на рамо положи, и вьзмь постоупи .г.-шть самь царь. И кь Дарію рече: се тебе по достоіанию царскоу чьсть вьздахь; да аште живь боудеши, и бол'шаа сихь оузриши. Аште ли оумрешь, тѣло твоіе по достоіанию имамь почисти царски[5]. И тако вьздвигоше іего вьноутрь града, вь царски дворь[6] іего вьнѣше, и на златомь іего одрѣ положише.

Алексен'дрь же вь многоцѣн'но крьзно и одѣло облькь[7] се, и вѣн'ць цара Соломона на главоу свою положи[8], и жьзьль злати вь роукоу свою вьз'мь, на прѣстолѣ велицѣмь цара Даріа сѣде, и тако Пер'си сь Макіедоніани вь коупь пристоупльше, поклонише се Алексен'дроу. „Многа лѣта“ рекоше „Алексен'дроу, великомоу в'сега свѣта цароу и пер'сид'скомоу господиноу“. И тако приведоше прѣдь ніега пер'сид'скоу царицоу, сь дьштерию Роксан'дою[9].

---

[1] т. сага. — [2] т. самовидьць. — [3] т. вемь. — [4] т. плаштаницоу [5] т. имамь по чьсти царски поставити. — [6] т. двѣри. — [7] т. облекь. — [8] т. постави. — [9] т. Роньзою, али ниже по правилу:

[Како поıеть Алексен'дрь Роксандоу царицоу.] И сихь видѣвь Даріıе, прѣнеможе се срьдцемь, и поболе доушею, и много оумиливь се, просльзы и жел'но притиште кь своıемоу срьдцоу, рекь: о доуше и срьдце и мили свѣте очию моıею, вселюбьзнаа дьшти моıа Рок-сан'до; се тебѣ моужа ненадѣина[1] приведохь оть Макıедониıе не моимь хотениıемь, нь божіимь изволıениıемь. Сего бо богь сьтвори Пер'сомь цара, и в'семоу нашемоу господ'ствоу и имѣнию. Не тако бо напрас'но хотехь[2] бракь твои, ıакоже прилоучи се дьньсь быти, нь вьсе подсльньчныıе царе и к'пезе мыш'лıахь сьбрати на веселость брака твоıего, и радость твою сь мнозѣмь веселиıемь сьтворити хотехь. Вь мѣсто бракь твоихь крас'нихь многиıе дьньсь пролиıаше се крьви, на брацѣ твоıемь, макıедон'скиıе и пер'скыıе; и мы ıелика вьз'-могохомь, подвизахомь се, богь же, ими же вѣди соуд'-бами, нашои соупротиви се силѣ, и [m: свою сьтвори волоу, и неоутолимие ѕвери Перьшани сь прѣвьзнось-ними сьедини Македоніани, и обоихь сьвькоупивь. И тебе повелеваю, дьшти моıа, на Александроу чьсть дрьжати по достоıанию, и сего господина и цара вьсесрьдо лоубити. И сию за роукоу поемь, кь Александроу приведе: прими, говоре, Александре, прѣкрасни и мили свете очию моею; прими, глаголе, Алексан'дре, единородноую мою дьштерь Роксандоу, юже вь радости велице и благодьньстве родихь, нына же, сию сь жалостию великою оставивь, вь землю отхождоу, идеже имамь вьсегда вь ıаде битіа и вьси подобни мнѣ рождьши се чловѣци. Не боудеть бо вь крьви моеи пользе, ıегда вь адово сьнидоу истлѣніе, и сию ıако рабоу прими себѣ, аште годе ти есть, и женоу себе поими. Красна бо есть и

Роксандо. — [1] m. ненадѣıан'на. — [2] m. мнахь.

моудра ѕѣло, и благороднихь родитель дьшти есть она. И се рекь Дарііе, и Роксандоу тришти целова, сию кь Александроу приведе. Александрь же сь прѣстола вьставь, и Роксандоу за роукоу приемь, и вьсесрьдно сию полоубивь, и сладко целовавь, сь собою на престоле посадивь, и вен'ць сь главн своеи сьньмь, на главоу еи постави, и прьстень сь роуки своеи сьньмь, на роукоу еи постави. И кь Дарию рече: виждь, господине цароу Дарііе, и оувери си срьдце; Роксанда бо до сьмрьти своеи сь мною царствовати имать. Дарие же радост'нь бысть ѕѣло, кь Роксанде дьштери своеи рече: боуди царствоуюшти до коньца сь Александромь, дьшти, іемоуже вьсь мирь недостоинь есть единого власа оть глави отпадаюшта. И се рекь царицоу свою за роукоу поіемь, и кь Александроу рече: се мати тебе вь место Олимбіаде есть. И кь Перьшаномь озревь се рече: лоубими Александре, лоуби Перьшане, верьни бо господиню своемоу соуть; и жалость моіа на радость прѣврати се.

15. (В XXI'. *Јагић* 275, 14.) Каньдарвоуша же рече и Аризварна, оубивьшихь Даріа, призвати повеле, и кь нимь рече: по что господина своего оубисте? Они же кь немоу рекоше: сьмрьть его тебѣ Перьшаномь господина сьтвори. Александрь кь нимь рече: аште благодетела своего оубисте, мене ли чоуждана не оубиете? И се рекь, обесити ихь повеле. Проклеть бо іесть, иже господьскога оубицоу хранить и градьскаго издавьчию хранить. И се рекь, вь градь пришьдь,] сь Роксан'дою вѣн'чати се. Роксан'да бѣ паче вьсѣхь жень краснѣишаа, не тьк'мо лѣпотою[2], нь и доушев'ними добродѣтел'ми оукрашен'на бѣше.

---

[1] Веома окрњена. — [2] т. лепотою образа.

16. (B XXIII. *Јагић* 275, 27.) Семоу сице быв'шоу... [Іепистоліа Олимбіадѣ царици и Аристотелю]. Промысль выш'ніаго бога госпожди и матери моіеи Олим'біади царици и оучителю моіемоу Аристоѳелю пишоу радовати се[1]. Се сед'мо лѣто іесть, оть нелиже изыдохомь одь тоудоу, и за всѣхь .з. лѣть не оуписахомь вамь, ни пороучихомь іаже о нась. Сіе же сьгрѣшеніе нѣсть до нась, ни оть нелюб'ве се іесть; ноу соупротивь стоіештимь намь великомоу цароу Дарію, ніего раз'бивающте и оть ніего раз'биваіеми, и о семь оумь свои оупразнив'ше[2], писати вамь не доспѣхомь. Ныніа же вѣдомо вамь да іесть, іако сь нимь трищти бив'ше се, сего побѣдихомь. Се же Пер'си видѣв'ше, царствію моіемоу поработише се. Даріе же живота измѣни се, дьштерь свою Роксандоу[3] вь мѣсто дара мнѣ принесе. Азь же, без'мѣрноую красотоу лица іеіе видѣвь, женоу себѣ поіехь. И вѣдомо да іесть вамь, іако дон'деже жен'скаа любовь срьдце моіе не обыела бѣше, никако мене мисль нахогіааше о вась и о домаш'нихь; да оть нелиже жен'скаа любовь вь срьдце оустрѣли мене, оть толе и о мирскихь мислити начехь; ни бо вьмѣніахь, где оубити ме хотеть, где ли оубити хоштоу. И іесьмь сьда вь Пер'сиполи, велицѣмь градоу, сь Роксандою царицею, оть Пер'сь славимь, в'сои Пер'сидѣ царь. И ви, іаже о вась, оупишете[4] ми, и сами вь Макіедони здрав'ствоуите.

---

[1] т. Сице бивьшоу Александрь епистолию вь Македонию писа кь матери своеи Олимбіаде и кь казателоу своемоу Аристотелоу, имеюште сице: Александрь же царь надь цари промисломь вишнаго бога госпожди и матери моеи Олимбіаде царици и Аристотелоу оучителоу моемоу пишоу радовати се. — [2] т. оупразнаюште. — [3] т. Роксандроу. — [4] т. отпишете.

Семоу же сице быв'шоу, Алексен'дроу же Пер'се вь макıедонıиске свитѣ облѣк'шоу, а Макıедонıани вь пер'ске, достоıанiа бо злата Дарiıева вь Пер'сидѣ обрѣте многаа, сиıе в'се воисцѣ раздавь и конıе хранити повеле. Стльпь же великь по срѣдѣ Пер'сидѣ сьтворити[1] повелѣ, и на нıемь себе оу златѣ изваıати повеле. На ть стльпь вьзьшьдь, велегласно всѣмь слишештимь рече: вѣдомо да ıесть вамь, Пер'си и Ин'дiане[2], ıако азь ваша многобожиıа идол'скаа проклинаю, и на серафимѣхь почиваıемомоу богоу покланıаю се, небо и зем'лю сьздав'шомоу, оть хероувимь славимомоу[3] невидимомоу и необьзримомоу и неизьчтен'номоу трисветыми гласи славимомоу. И се рекь, богь богомь и всѣмь видимимь тваремь твор'ць помошт'никь ми боуди в'семрьз'киıе потрѣбити идоли скврьп'ныıе. И се рекь, сь стльпа сьниде, и иманиıе Дариıево разлагаше; и бѣше обрѣль Дариıева злата вь Пер'сидѣ .вı. истерьнь[4] пльнѣхь и .к. коукь пльнехь искоусна злата, и .вı. пир'говь многоцѣн'на каменiа и бисера, ıемоуже не бѣ числа, и тисоуштоу тисоушть конь зоб'ныхь; львовь же и пар'доусь лов'ныихь и соколь и грипьсь[5] оузвод'ныихь, имь же числа испитати[6] не могохь. И темь в'сѣмь воискоу направивь, и сию на Пер'сит'скомь прѣписавь поли. И обрѣте сiıе кон'никь ороужнехь .д. ста[7] тисоуште тисоушть. И вь Пер'сидѣ[8] годиште прѣбивь, и Селев'кiа вь Пер'сидѣ остави.

17. (В XXIX. *Јагић* 276, 31.) И самь на лидон'ского цара на Криса поиде. Крись[9] же поклонити се

[1] m. сьздати. — [2] m. још: и вьси Македонiане. — [3] m. славославимомоу. — [4] m. бистерьнь; f. .в. стернь. — [5] m. грипьсось — [6] m. исписати. — [7] m. тисоуште. — [8] m. још: сь Роксандою. — [9] m. Крьсь.

іемоу не хоте. Людиіе же іего оухватише и кь Алексен'дроу жива приведоше, и толико богатьства оу ніего обрѣтоше, іелико око не видѣ и оухо не слиша. И се Алексен'дрь воисцѣ раз'дѣли. И тако на десноу страноу вьстока поиде, и в'се іезыке приіемь до краи земліе доиде, не кь томоу бо тамо словесни людіие, нь скоти диви, звѣри чловѣкообразни. И тако[1] .і. дьни ходивь, вь мѣсто поусто пришьдьше, жени же дивиіе обрѣтоше, дльги же бѣхоу оу .г. сеж'ни, и космати же в'си бѣхоу іако свиніа, очи же имь сиіахоу іако и звѣзда. На воискоу же многиіе наіахав'ше, [многиіе оть воиникь оубише], дон'деже воиска приспѣ, [многие оубивь оть нихь безь числа].

18. (В XXX. *Јагић* 277, 7.) И оть тоудоу .н. дьніи ходив'ше напрѣдь, на землю пес'чаноу нѣкою доидоше, мравые[2] же вь зем'ли тои такови бѣхоу, іако іедина оть нихь кони похватаіе и вь оутлиноу оутецаше. И тако Алексен'дрь сламоу на оутлини наносити повеле, и сихь запалити. И оть тоудоу на рѣкоу дошьдь, іеиже ширина бѣше іако дьнь хода. И тоу Алексен'дрь вь недооумѣниіе вьпаде, мостове на рѣцѣ тои сьтворити повеле, и сего сьтвори за .ѕе. дьни, и вса воиска по мостоу томь прѣиде.

19. (В XXXI. *Јагић* 277, 14.) И тоу вь земли тои людиіе обрѣтоше колико лакьть велици, кь Алексен'дроу пришьдьше, поклонише се, и принесоше іемоу меда много и финикь, и поклонише, питици[3] же нарицахоу се. Алексен'дрь же градь вь земли ихь сьзда, и цара имь оть нихь постави, и наоучи ихь чловѣчьскыи жити;

---

[1] т. тамо. — [2] т. мравие. — [3] т. типиз'ци.

землю же ихь за .і. дьніи прѣиде. И толико овоштіа и меда принесоше воисцѣ, іелико до воліе[1] за годиште быти. Питиково поліе[2] прѣшьдь, па поліе велико[3] и широко доиде, и іезеро бѣ на поли томь бистро и стоудено и слад'ко вел'ми; образь же чловѣчь оу златѣ изваіань на краи іезера того обрѣтоше. Поліе же то чловѣчьскыихь костіи пльно бѣше. Алексен'дрь же кь образоу ономоу потекь, слова грьчьскаа на стльпѣ томь обрѣте, имѣюште сице: „Чловѣче, аште к'то хоштеть на вьстокь поити, до здѣ дошьдь, опеть се врати, [не кь томоуи оноуге имаши поити].

[О Сьнхосоу цароу.] Азь бо іесьмь Сьн'хось, иже свѣмоу свѣтоу бyхь царь. И краи земліе вьсхотѣхь видѣти, и сь воискою великою на сие поліе доидохь. И вьсташе на ме диви чловѣци, и всоу мою воискоу раз'бише, и мене на семь полю оубише". Сіа слова Алексен'дрь прочьть, и оубоіа се, іако да Макіедоніане сихь словь не проч'тоуть, и постав'ць[4] вьз'мь, и тѣло Сьнхосово[5] загрьноу. И тоу становь сташе. Макіедониане же вьпрашахоу іего: што писмена златаго оного тѣла пишоуть[6]? Онь же кь нимь рече: слад'коу и красноу напрѣдь намь зем'лю[7] вьз'вѣштаіеть быти. И се рекь мам'ліаше ихь.

20. (В XXXIII. *Јагић* 278, 1.) И два дьніи сь мѣста того прѣшьдьше, кь горѣ нѣкоіеи падоше. Люди вь горѣ тои видѣше грьды нѣкако и страшни видѣниіемь, и два сеж'ніа оубо дльзи[8], кос'мати же в'си. Воискоу же зреште не бѣгахоу. И се Алексен'дроу вьзвѣстише. Алексен'дрь же поиде на видѣниіе ихь, и видѣвь ихь, оть мѣста на мѣсто прѣходеште, лоукаво на воискоу погледоуюште.

---

[1] m. довольно. — [2] m. итиково царство. — [3] m. дльго. — [4] f. поставьць злать. — [5] m. образь Сьньхосовь. — [6] m. что пишеть на златомь образе? — [7] m. землоу и пиштоу. — [8] f. дльготою.

И оубоıавь се Алексен'дрь, рече: сіи соуть людиıе, иже Сьнхоса нѣкогда разбише. И се рекь воисцѣ всои ороужати се повелѣ, и стоборь високь[1] прѣдь в'сомь воискомь сьтворити повеле. Іединоу женоу вьз'мь, кь людемь дивимь поиде, и кь іединомоу оть нихь женоу посла. Жена же, близоу іего сѣд'ши; онь же сію, пристоупивь[2], начеть ıасти. Жена же гласомь велицѣмь вьзоупи; чловѣка же дивыıега копиıемь оудрише воиници. Онь же, гласомь велиıемь вресноувь[3], женоу поусти. Гласъ же іего оуслышав'ше дивіи моужіıе, толико ихь наıаха много множьство на воискоу, іелико числа не бѣше; дрѣвиıемь бо и камениıемь воиникы биıахоу. Алексен'дровь плькь дори оу около оугнаше, дон'деже Антіохь сь своимь пльком приспе, и тако ихь прѣко великога[4] полıа прѣтери. Алексен'дрь же, мегю нихь оупадь, іединого оть нихь похвативь за космы, оу околь оум'чаа. Бѣше же десетолѣтьнь дѣте, и вишіи бѣше оть всѣхь людіи питомѣхь. И тоу ихь оуби Алексен'дрь тисоуштоу тисоушть, а оть Алексен'дровѣхь оубише двѣ тисоушти. Таковь же законь чловѣкь тѣхь бѣше; іегда кого окрьвав'лıаахоу[5], тогда дроужина іего изедахоу. Вь оутрѣи же дьнь велмоужіıе кь Алексен'дроу рекоше: Алексен'дроу цароу, до волıе намь сьмрьти оть вьселıен'скыихь царь, а ты повель іеси нась оть дивыихь люди погоубить нась[6]; да до волıе намь всоу зем'лю приıем'ше, починоути даи мало, нег'ли вь чоуждихь[7] землıахь безь памети останоути погиноув'ше. Алексен'дрь кь нимь оумиливь се рече: о любиміи мои вел'моужи и кон'ници, не кь томоу вы маломошт'ни[8] боудете, вьсь бо

[1] т. великь и високь. — [2] т. притисноувь. — [3] т. весноувь, — [4] т. широкога. — [5] т. іегда кого оть нихь окрьвавити хотехоу. [6] т. погиноути. — [7] т. тоуждихь. — [8] т. маломоштни.

свѣть приіем'ше, и на кон'ць идемь, и приспѣсмо; скоро вь зем'лю нашоу вьз'вратити се имамо.

21. (B XXXIV. *Јагић* 278, 32.) [О Ираклию цароу]. И оть тоудоу вьстав'ше, дивихь люди[1] землю прѣшьдьше, и вь землю нѣкою див'ноу доидоше и крас'ноу, іаже пльна овоштіа разлика бѣше, и тоу два стльпа велика обрѣтоше оу искоусномь златоу сьтворен'на, Ирак'лиіа цара образь и Серамиде[2] царице. И кь симь стльпомь Алексен'дрь пришьдь, и плакавь много, рече: о див'ныи вь чловѣцѣхь, Ираклиіе цароу, и Серамидо[3] царице, како добрѣ вь мѣстѣхь царствовасте и добрѣ оумресте! Паметь ваша и по сьмрьти стоить. И вь царство ихь вьшьдь, и тоу сь воисками .s. дьнь стоіавь. [И дворове поусте Ираклиеве обрете злате, бисеромь и камениіемь оукрашен'не, поусте же, и тоу дьнь прѣстоіавь .s.] И тако вьноутрь поустыніе идоше. И прѣшьдь .і. дьнь, люди чюдне тамо обрѣте .s. роукь и .s. ногь имоуште, и си сь Алексен'дромь бити се не могоуште. Алексен'дрь же оуби ихь много, и, живехь оухвативь, хотеше ихь вь вьселіен'ноу из'вести чюда ради. Нь обичаіа имь не знаіахоу что іадоуть, и ови оть неоуред'бе[4] помреше[5]; а зем'лю ихь за .s. дьніи прѣиде и вь псоглаве люди доиде.

[О псоглавыхь]. Псоглавы тіи бѣхоу: в'се тѣло ихь бѣше чловѣчьско, глава же пьсіа, глась же ихь іединою чловѣчьскы говорахоу, дроугоици[6] же іако пьси лаіахоу, и сихь Алексен'дрь много изби, инихь зазида

[1] m. ово „дивихь люди“ нема. — [2] m. Семирамиде. — [3] Семирамиде. — [4] m. оуставь̂. — [5] f.: обычаи имь не знаіе и не вѣдѣше что іадоуть; тѣмь же и помрѣше вьси оть града. — [6] m. дроуговіа.

ихь за .і. дьнь прѣшьдь, на некоіе море доиде, и тоу воисцѣ починоути повелѣ.

[О рацѣхь.] И тоу коню іедіномоу оумьр'шоу, господинь іего вьврьже іего оу море. Ракь же оу мороу[1] нашьдь іего, дроугыіе ракы поблазни[2]. И тако раци исхождахоу изь мора, коніа и чловѣка оухватахоу и оутецахоу оу море. И се Алексен'дрь слишавь, трьстиіе запалити повеле. И тоу ихь множьство изьгоре.

22. (В XXXV. *Јагић* 279, 23.) Семоу же сице бывшоу.... [Здѣ хоштемь повѣсти о нагомоудрихь.] И одь тоудоу вьставь Алексен'дрь, при мори нѣкоіемь ста. И тоу одь тоудоу овоштіа различ'наа бѣхоу. Отокь же вь мори томь зрѣше се, и тамо вьнити хотеше. Корабь[3] сьтворити повеле, кь отокоу плоути хоте. Филонь кь ніемоу рече: Алексен'дре цароу, не ходи ты прьвѣіе вь отокь, не вѣси бо ч'то тамо срѣштеть те, да не тамо погинеши; нь азь прѣжде тебе идоу, и, тако ты по мнѣ пріидеши. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: да аште ты тамо погиб'нешь, любимыи и присныи дроуже мои Филоне, к'то о тебе оубо мене да оутѣшить; цѣна[4] бо мене глава твоіа іесть паче всѣхь главь земльскыихь? Филонь же кь ніемоу рече: цароу Алексен'дре, аште Филонь оумреть, дроугаго вь мѣсто обрѣштеши; аште ли ты оумреши, дроугаго Алексен'дра Филонь не обрѣштеть. И се рекь Филонь, вь голию вьсѣдь, и кь отокоу плавати начеть[5]. Оть ютра до ношти плоувь, люди обрѣте тамо грьчьскыимь іезыкомь глаголюште, моудри же и крас'ни зѣло, нази же вьси. Сихь видѣвь Филонь

---

[1] m. морьски. — [2] f. поблазнивь сь нимь. — [3] m. дрѣва. — [4] m. цѣнеіа. — [5] f. и кь островоу плоути хоте.

кь Алексен'дроу вьз'врати се, и в'са іемоу вьзвѣсти, іаже видѣ тамо.

23. (*Јагић* 280, 3.) И тако Алексен'дрь вь голию вьшьдь, и дроузехь голіи .л. сь собою вьзьмь и отока того доиде. Людиіе же отока того поклонише се іемоу и рекоше іемоу: ч'то кь намь, Алексен'дре, пришьль іеси, и ч'то оть нась вьзети хоштеши? Нази бо в'сегда іес'мы, іакоже зриши быти; овоштиіемь отока сего питаіемь се мы. Алексен'дрь же рече кь нимь: вьзети оть вась ничто не трѣбоую; за чюдо вась пришьль іесьмь видѣти. Вьз'вѣстите ми оубо, како имени моіего не знаюште и сіа мнѣ рекосте, и како грьчьскимь іезыкомь здѣ обрѣтаіете се вь чюждои странѣ? Они же кь ніемоу рекоше: име твоіе прѣжде многыихь лѣть провьз'вѣсти намь Ирак'лыи царь, наше же пришьствіiе здѣ да вьзвѣстимь тебѣ. Ираклиіа витезь сь Серамидою[1] Іеллиномь царь бѣше, Тракіи и всои земли царствоваше, іако[2] оть вась наричеть се Макіедоніа. Неправде же мнозѣ и оубіиствоу и крьвомѣствоу и клетвопрѣстоуп'ліению настав'шоу, сіа Ирак'лиіе видѣвь, іезыкь нашьствіiе на зем'лю тоу рече. Моужоу велеоумноу вь поустиніахь изьбра себѣ житіiе, и прѣмоудрыи вь чловѣцѣхь Соломонь глаголіеть: боліе іесть чловѣкоу[3] оть великиіе немошти страдати, нежели чловѣчьска стоуда[4] трьпѣти. И се рекь Ирак'ліа, и тисоуштоу голіи сьтвори, и правиіе и чьст'ныіе земліе доиде[5], сь женами и сь децами своими, вь голиіе ихь поставивь, и самь сь царицею своіею, неправ'ди ради и безакопіа, оть вьселіен'ниіе побѣже, и цѣло годиште плоувь и до земліе сііе, и доиде, идеже

[1] m. Семирамидою. — [2] m. іаже. — [3] m. моужоу. — [4] m. безаконіа.
[5] m. и правиіе и истин'ниіе люди земле свое изабравь.

ты, Алексен'дре, стльпове ихь и образѣ оу златѣ изваıанѣ видѣль ıеси, и оубо многаа лѣта царствоваше слад'ко и добрѣ Ираклıа[1] царь сь Серамидою[2] царицею. И оба легь[3], оумрѣста. Нась же без'глав'нѣхь вь земли тои оставише, дрѣва в'са запалив'ше, ıако да опеть вь неправед'ноу зем'лю не отидемо[4]. Ми же прьв'нıемоу зломь обычаю послѣдовав'ше ; и тако богь раз'гнѣва се на нась за безакониıа наша, и дивиıе люди, ихь же ты видѣль ıеси, на нась напоусти, и царствııе наше раз'дроушише, и многиıе оть нась оубыше. Мы же, не оумѣюште коуде вь вьселıен'ноую изьлести, вь царстви же своıемь оть дивиихь люди[5] не могоуште жити, и вь си отокь вьселихомь се, и ıесмо прѣбываюште здѣ и плодеште се, овоштиıемь отока сего питаюште се, и разоумомь философ'скыимь гатаюште се к'ниж'ныимь. Да не вьзможно ти ıесть ч'то оть нась вьзети, тьчию оть моудрихь наших, аште ч'то хоштеши, пользно бо ти боудеть[6] вь недооуменихь нѣкыихь, ихь же напрѣдь хоштешь видѣти. Симь же Алексен'дрь подививь се житию ихь и рече: по истинѣ ниıедино оть земльскыихь словеснаго разоума поч'тено ıесть, цѣни[7] бо ıесть словес'ныи чловѣкь на зем'ли паче тисоушть многыихь бисера и камениıа многоцѣн'наго. Соломонь моудри вь к'нигахь своихь глаголıеть: моужь моудрь скровиште неисчрьпаıемо ıесть, и моужоу моудроу нѣсть измѣнити се оть соуштихь нич'тоже, и ıединь моудрь множ'ствомь обладаıеть люд'ми, и ıединь безоум'нь множьство погоублıаıеть люди. И се рекь Алексен'дрь, .ѕ. философь оть нихь поıемь сь собою; и тако оть отока изыде.

---

[1] m. Іераклıе. — [2] m. Семирамидею. — [3] m. легьша, f: облегша. [4] m. вьз'вратисмо се. — [5] m. чловѣкь. — [6] m. хоштеть бити.— [7] m. цѣн'нѣи.

24. (*Јагић* 280, 13.) Исходештоу же іемоу, кь нимь рече: ч'то оть соудоу напрѣдь іесть? Они же кь ніемоу рекоше: ничесомоуже напрѣдь быти, тьчию макарон'сціи[1] отоци вь окіан'сцѣи рѣцѣ соуть, идеже людиіе блажен'ніи живоуть, идеже[2] нагомоудріи наричоуть се, они оубо вьсакиіе страсти нази соуть. Алексен'дрь же кь нимь рече: оть коудоу сіи вь отоке вьселише се? Они же кь ніемоу рекоше: Адамоу оубо прѣотьцоу нашемоу, заповѣдь божію прѣстоупльшоу и изь раіа изьгнан'ноу бив'шоу, и вь отокь вьселив'шоу се, и бив'шоу .р. лѣть вь отоцѣ томь проваждаюште и раи позираюште, плакааше крас'ниіе доброти раискыіе поминаіе. И тоу сына два роди, Каина и Авела. И сихь люб'ви діаволь позавидѣвь, и брата на брата подвиже. И Каинь Авела оуби. Скрьбыю же великою оскрьбивь се прѣотьць нашь Адамь и прѣмати наша Іев'ва, и раискоіе изьгнаниіе поминаіе, и на раи сь сльзами позираюште, и сына своіего прѣдь собою зрешто, бѣхоу же в'сегда плачоуште. Сьдѣтель в'семоу небоу и зем'ли, твор'ць Господь, неизчтен'ноую жалость и без'мѣрноую скрьбь прѣотьца нашего видѣвь, и аггела кь ніемоу посла повелѣваіе: о землерод'не и оть прьсти сьз'дан'не, прьвіи вь чловѣцѣхь Адамѣ и Іев'во, по ч'то за сьмрьть Авеловоу скрьбите? Сего оть земліе азь вьзель бѣхь, и пакы кь матери своіеи[3] зем'ли вьз'вратихь, идеже хотеть вьнити в'си, иже оть тебе родити се хотеть. И вь в'тороіе пришьствіе моіе пакы вьстати имоуть, іегоже ради прѣслоушаніемь отпадоше; сего паки послоушаніемь наслѣдити имоуть. И Авела оубо оу зем'лю оукопати повелѣ. На мѣсто же іемоу дроугаго сына родити повелѣ, моужа правед'на и благочьстива, именемь Сиѳа. Адамоу же изь отока

[1] f. блаженстіихь. — [2] f. иже. — [3] m. его.

того изити повеле господь, глаголіе: іегда на раи позираіеши, и тогда изьгнаніие поминаіеши, и вьсегда злосрьдь имаши быти; нь оть соудоу изиди, и вь вьселіен'ноу поиди, и, седьмь тисоуштамь лѣтомь прѣшьдьшимь, пакы раіа оузриши. И Адама оубо сь Іев'вою изь отока сего изведе, Сиѳа же сь чеди своими вь отоцѣ семь остави. И тіи соуть нагомоудрьци, родив'ше же се оть Сита, Адамоу оубо вьноуци соуть. Житиіе же ихь разоумѣти имаши, Алексен'дре, іегда кь нимь пріидеши. Алексен'дрь же кь нимь рече: кажете ми поуть, иже кь макарон'скыимь отокомь[1] идеть. И они же іемоу казаше.

25. (*Јагић* 282, 8.) И ходи .ѕ. дьни, отока нѣкоіего мала достигь, высока же зѣло. И на нь вьшьдь, образь свои оу златѣ сьзда, и вь роуцѣ своіеи дрьжаше мьчь, и нѣкыимь показоваше кь макарон'скыимь отокомь. И оть тоудоу двигь се сь вои своими, и ходи .ѕ. дьни мѣста нѣкоіего. Бѣхоу же гори высокыіе зѣло. За тоуи же гороу привезань бѣше чловѣкь веригами гвоздѣнеми; тисоуштоу же сѣжань высокь бѣше и двѣ сте сѣжьнь дебель. И сего же Алексен'дрь видѣвь сь Макіедониани, подиви се. И кь семоу же не смѣюште приступити, поминоуше. Плачоуштоу же чловѣкоу, глась іего .д. дьни слишахоу. Кь горѣ велицѣи пришьдьше, женоу великоу обрѣтоше веригами кь горѣ тои привезаноу, тисоуштоу сѣжань дльгоу и двѣ сте дебелоу; зми же великь о ногоу іеіе свиль се бѣше, и за оуста ю дрьже, не даваше іеи глаголати. И .н. дьни хода прѣшьдьше, іечаніе нѣкоіе ноуждно слышахоу и іезера великаа и пльна зміи видѣвше. И тоу моукамь мню бити, вь них же чловѣци грѣш'ніи моучити се имоуть. До

---

[1] *μακάρων νῆσοι*, острва блажених.

окіана рѣкы доидоше и макарон'скы отокь видѣв'ше; .к. бо пьпришть оть зем'ліе отстоıахоу. И тоу Алексен'дрь сь вои своими становь ста, и Алексен'дрь голиıе сьтворити повелѣ.

26. (*Јагић* 282, 13.) Семоу же сице бывшоу... [Чьти о Іефан'тоу.] И тако вештаюште, кь Іефан'тоу цароу приведоше ıего. Іефаньть же подь нѣкыимь красныимь дрѣвомь лежаше; вода же краснаа близоу ıего исхождааше; простори же и покровь оть лист'ви бѣше дрѣвь тѣхь. Іефаньть же Алексен'дра видѣвь, главою же помаıавь, рече: по что кь намь пришьль ıеси, неоустав'наакого и соуıетнаго свѣта цароу? И сего за роукоу ıемь, „близоу мене сѣди" рече. Алексен'дрь же близоу ıего сѣдь, Іефаньть же главоу ıего роукама обыемь, и сию слад'ко целивавь, рече: радоуи се вьсѣхь главь главо! Іегда бо вьсь примеши мирь, и своıего кь томоу не видиши отьчьства; нь ıегда земльнаа вьса приобрѣштеши, тогда и ада наслѣдиши. Сіа же слышавь Алексен'дрь, и, доушею же оскрьбывь се, рече кь Іефан'тоу: по ч'то сиıе ми слово рече? Іефан'ть же кь нıемоу рече: велеоум'ноу моужоу не подобаıеть рѣчи протльковати. Рече же кь нıемоу Алексен'дрь: аште велиши, да принесемь ти что оть потрѣб'ныихь, ıаже вь нашои обрѣтають се зем'ли. Онь же рече: принеси. Алексен'дрь же повеле принести, Филоноу рече, хлѣбы чисты и вино. Іефанть же сіа видѣвь и ничесоже не приıе, нь рече: не намь ıесть оудоб'на сиıа пишта, нь вамь; мнѣ же пишта оть дрѣва сего ıесть, питиıе же оть источ'ника сего. Земльнород'но бо тѣло моıе оть матере земліе питаıеть се; одѣıаниıе же моıе листвиıе ıеıе; оумь же вьсь на небо, не пекыи се ни о чемь земльнемь; житіе же наше безьстарост'но ıесть; и на многаа проводимь

лѣта, іегда же оть житіа сего отходимь страст'наго, и вь дроуго нѣкоіе отходимь бесконьч'но, идеже намь вьсь оумь іесть. И о сихь Алексен'дрь подививь се, рече: вь истиноу сіи чловѣци божьстьв'но житиіе живоуть. Кь Іефан'тоу же рече: оть коудоу ви здѣ вьселисте се? Онь же кь ніемоу рече: Адамови вьноуци іес'мо, іакоже и вы; Адамоу же оть соудоу изьгнан'ноу быв'шоу, мы остахомь здѣ; сынове же іесмо Сиѳови, сына Адамова. Іефаньть же кь Алексен'дроу рече: вы оубо по что пьстриіе ризи носите, и разликиіе пиште іасте, и іесте ратоуюште и ратоуіеми, и биюште и биіеми, и закалаюште подоб'ныіе вамь чловѣкы и оть нихь закалаіеми, царствіа и величьствіа иштоуште, и пакы, іакоже оубозіи чловѣци оумираюште, и іесте мыслеште о плѣновѣхь и ратѣхь и крьвопролитіахь? Іегда вамь не наидеть се рать, тогда вы на дивиіе звѣри исходеште и сихь оубиваіете, и тако лѣта своіа сь доушами прѣльштаіете, и напрасно оумираіете. Ако ли іелицехь оть вась светыхь мните, и сихь вь макарон'скыихь отоцѣхь мните быти и жити глаголіете, да оть коле ты вь Макарон'скыи отокь дошьль іеси, аште оть праведникь вашихь кого познаваіеши ли, ишти іеда кого наидеши здѣ! Алексен'дрь же рече кь ніемоу: вьса глаголан'наа тобою краснаа и сладка іавише ми се; нь вьзвѣсти мнѣ, каковы раждаіете се, поніеже жен'ска пола вь вась не виждоу? Іефанть же кь ніемоу рече: іесоуть оу нась жены, нь несоуть здѣ, нь вь иномь отоцѣ соуть прѣмо нась. На годиноу же кь нимь приходимо іедноушть, и сь ними прѣбыв'ше .л. дьніи, пакы вьз'вратимь се вь отокь сь. Да іегда же комоу родить се дѣте, не кь томоу отьць іего сьчетаіеть се сь женою. И дѣте же три лѣте сьтвор'ше, аште моужьско іесть, то мы іего кь себѣ при-

іемліемо, аште ли жен'ско, то сь женами вьсегда[1] іесть. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: хотель бихь отока того видѣти, аште вамь оугод'но іесть. Іефаньть же рече кь ніемоу: отока оубо доити имаши, вьноутрь же нич'тоже видѣти имаши и до зьда бо дошьдь, вьноутрь[2] ничесоже не гледаи, не бо имать чловѣкь живь быти, аште вьноутрь погледаіеть. Алексен'дрь же симь оувѣривь се словесемь, и кь отокоу ономоу поиде, и зьдь мѣдень видѣвь вь отоцѣ томь, вьноут'рь позрети не сме; богоу бо іединомоу вьз'мож'но бѣ, чловѣкоу невьз'мож'но ниіединомоу.

27. (*Јагић* 284, 22.) Тако стльпь вь отоцѣ томь постави высокь, и себе на ніемь оу златѣ сьтвори, слова же грьчьскаа написа, имѣюште сице: Алексен'дрь, иже в'соу землю приіемь, и до сего отока приспе, и макарон'ске отоке видѣвь. И тоу богь іеллин'скыихь не обрѣтохь; тоу бо ихь глаголють Ел'лини жити, нь нѣсть сіие, іакоже мнить се Іел'линомь быти, нь Іефаньть нагомоудри царь мнѣ сь истиною каза: іако іел'лин'сціи бозы вь дол'ніеишніемь адоу и вь геіенѣ и вь тартаре моучити се имоуть сь діаволомь, повелѣниіемь Саваоѳа бога. А аште к'то по мнѣ вь овь отокь пріидеть, вь отокь ськ не погледаи, а все гледаи; богоу іединомоу вьз'можно іесть, чловѣкоу ниіединомоу пристоуп'но. И тако вь макарон'ске отоке вьз'врати се. Макарони бо по срьбскомь іезыкоу блажены наричоуть се. И кь Іефан'тоу же пристоуп'ль, Алексен'дрь рече: вьзвѣсти ми, о нагомоудрихь блажени Іефан'те, что оть соудоу напрѣдь іесть? Онь же кь ніемоу рече: рѣка сіа, вь ніеи же отоци соуть, окіань наричеть се, в'соу же та обьтечеть

---

[1] f. за вьсе. — [2] f. вьноутрь же мѣднаго зьда.

зем'лю и всеіе зем'ліе вь ню воды вьтичоуть. По онои же странѣ гороу, юже зриши, овоштіами раз'ликими оукрашен'на іесть, то іесть мѣсто оть вась нарицаіемоіе Іедемь, идеже господь Богь Саваоѳь вь начелѣ раи насади на вьстоцѣ древ'ліе. И тоу Адама прѣотьца нашего вьселиль бѣше. Онь же завистию діаволіею, оувы мнѣ, испаде, заповѣди божіе прѣстоупльшоу іемоу, изь раіа изьгнань бысть. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: могоу ли раіа сего дошьдь видѣти? Іефан'ть[1] же кь ніемоу рече: не имать доуша вь пльти соуштіа раіа видѣти, горою бо великою мѣдною ограждень іесть и на дьврехь[2] іего шестокрилати серафимь вь пламен'номь ороужіоу стоеть. Нь походи оубо, Алексен'дре, оть ноудоу же пришьль іеси, послѣдоуи же четир'ма рѣкама, оть раіа текоуштима, и вь вьселіен'ноую походи; инако бо видѣти не можеши. Рѣкамь бо имена соуть сіа: Фисонь, Гионь[3], Тиг'рь, Іефрать. Алексен'дрь, хоте изь отока того изыти, вси же іего слад'ко целивахоу. Алексен'дрь же кь нимь рече: аште ми не би скрьбь за Макіедоніане была, іако да вь чоуждои земли не погибноуть, здѣ быхь сь вами осталь и аггельскоіе житіе сь вами пожиль быхь, и вь в'тороіе божіе пришьствіе, близоу раіа, на зем'ли обрѣль се быхь. Іефанть[4] же кь ніемоу рече: походи сь миромь, Алексен'дре, в'соу зем'лю бо прѣіемь, и самь вь ню вьнидеши.

28. (XXXVI и XXXIX одломци, *Јагић* 285, 15.) Вь воискоу же Алексен'дрь пришьдь, воіеводамь своимь в'са іелика видѣ и слыша сказоваше, они же о крьсманіи іего много жалост'ни бѣхоу. Оть тоудоу вьздвигь своіе си воіе, и вь вьселіен'ноу идоше, на десноу страноу сь

---

[1] ш. Еван'ть. — [2] ш. вратехь. — [3] ш. Геонь. — [4] ш. Евн'ть.

вьстока оустрьми се, и прѣшьдьше .і. дьни, прѣровь дльбокь[1] на поли томь обрѣте. И сего прѣити не моги, камароу на ніемь зиданоу сьтвори, и тоу воискоу свою прѣведь в'соу, на камаре тои слова написа грьчьскаа и іегуп'тьскаа и пер'сид'скаа, имѣюшта сице: Алексен'дрь царь на краи землıе дошьдь, и по сиıеи камаре высокои прѣиде сь в'сою воискою своıею, и тоу .д. дьни ходивь, до тьм'не землıе доиде.

29. (В XXXIX и XL одломци. *Јагић* 285, 26.) Семоу же сице быв'шоу... [Ч'ти здѣ, како Алексен'дрь бисерь изнесе]. И тоу оубо сь изьбран'ними Макіедони на кобилахь вьсѣд'ше, имѣюште ждрѣб'це, и ждрѣб'це ихь на становехь оставише, они же вь тьм'ноу землю вьнидоше. И ноштъ ходив'ше іединоу, Антіохоу вь воисцѣ личити повелѣ, іако в'сакь прьсти землıе теи да из'несеть[2],ками ли іе, дрѣво ли іе[3]; сііе да изнесеть. Іелици оубо повеленııе сьтворише, злата много из'несоше; іелици же семоуи пороугаше се, тіи много каıаше се. Изь т'мѣ же вь воискоу изьшьдь, іеже вьзели бѣхоу, то все злато и бисерь бѣше и каменııе многоцѣн'но.

30. (В XXXIX и XL одломци. *Јагић* 285, 35.) Вьстав'ше же, и тако .д. дьни мѣста ходив'ше, и тако Алексен'дра два птишта чловѣкообразна срѣт'ше іего, и кь ніемоу рекоше: Алексен'дре цароу, по что божіа гнѣва косноути се хоштеши, и вь поустихь кьсниши землıахь? Нь походи, не крьсмаи; чека бо те Индіа и Форово велико господ'ство, іеже пришьдь, раздроушити имаши.

---

[1] m. широкь и гльбокь ѕѣло. — [2] f. вьзметь. — [3] f. камень ли, дрѣво ли.

И[1] див'неишаа прьвихь оузриши. И, .ѕ. дьнь прѣшьдь, іезера нѣкоіего доидоше, и тоу становь своимь ста, и іасть начеше искати. Магіерь[2] же Алексен'дровь риби соухи вь блатѣ томь омити понесе. Іегда же ихь ок'васи, тог'да они оживеше, и [оу] іезеро оутекоше. Алексен'дрь же, сиіе слышавь, подиви се, и воисцѣ в'сои окоупати се рече. И коніе и в'си окоупав'ше се, з'драви и крѣп'ци бише.

31. (В XLII. *Јагић* 286, 11.) Два дьни оть тоудоу прѣшьдь, и дроугаго доидоше іезера; іегоже вода слад'ка бѣ, іако захарь. И вьскраи іего ходе Алексен'дрь, коупати се хоте. Риба изь іезера того на нь маши се. Алексен'дрь сию видѣвь, побѣже; риба же, тераюшти[3] іего, изьсоуноу се на соухо. Алексен'дрь же сию, вьзвративь се, притиште, и, раз'правь, камень вь срьдци іеи обрѣте колико гоус'че іаице, свѣтлостію іако лоуча сльньч'наа свьтѣше се. Сего же Алексен'дрь вь мѣсто лоучева фаноса прѣдь воиске ношаше на копіи. И тоу ношть жены оть іезера изыдоше, и около воиске ходеште див'ними нѣкыми гласи и чюд'ними красные и жалост'ныіе пѣсни поіахоу. И сихь Макіедоніане слышахоу и див'ліаахоу се. И шесть дьніи оть тоудоу прѣшьдьше, и оу нѣкоіе мѣсто лоуж'но доидоше. И тоу чловѣци на нихь оусташе, одь поіаса горѣ чловѣкь, а одь поуп'ка же долоу конь; исполини же наричоуть се. И сихь много множьст'во на Алексен'дра наіахаше, стрѣле носеште и лоукове; стрѣле ихь не имоуште гвоздіа, нь оуврьт'не носеште оть камена адаман'та. И сихь видѣвь Алексен'дрь, рече Макіедоніаномь:

---

[1] m. на десноую же страноу походи и. — [2] Тако и m. и f. као што и треба, а нашь рукопис има а г і е р ь. — [3] f. гонешти.

сьторимь хрьлость, іако да оть сихь оухватив'ше мно-зѣхь вь Макіедонию отведемо. И около воиске прѣровѐ гльбоке ископати повеле, и сихь трьстиіемь и травою покрити повеле, и нихь на бои поманити повеле. Они же на бои оустрьмише се, оухиштреніia же словеснихь чловѣкь не разоумѣюште, и мнози бо оть нихь оу прѣ-ровь оупадоше. Алексен'дрь же на нихь оустрьмивь се, и много множьст'во оть нихь оуби, и .і. тисоуштъ жи-вехь оухвативь, и сихь оупитомивь вь вьселіен'ноу из-вести хоте; толико бо они брьзи бѣхоу, іакоже имь ништо на зем'ли не оутецаше, и такови они стрѣл'ци бѣхоу, іако ништо роуками своими не грѣшахоу. И симь Алексен'дрь ороужіа сьтвори, и стрѣле и м'чеве наоучи ихь носити, и много іемоу на р'ваніахь пораоботаше[1]. Да іегда ихь вь вьселіен'ноу изведе, и вѣтроу стоуденоу на нихь дьх'ноув'шоу, и тако в'си помрѣше. Алексен'дрь же .р. дьни прѣшьдь, кь прѣдѣломь вьселіен'скыимь приближи се.

32. (B XLIV. *Јагић* 287, 5.) И тоу вь сльньч'ныи градь приде, и вь сльньч'нѣмь градоу поклони се. Пи-саніа же тоу обрѣте, іаже о сьмрьти іего вьзвѣштахоу. Оть тоудоу прѣшьдь .і. дьни люди іединогы[2] обрѣте, опаши же оу нихь ов'че бѣхоу, и много оть нихь оу-хватише. Алексен'дрь же ихь вьпроси: што ви іесте? Они же кь ніемоу рекоше: Алсксендре цароу, оумили се о нась, поусти нась, немошти бо ради вьселихомь се вь поустоши сіе. Алексен'дрь поустити ихь повеле. Они же оть Алексен'дра проштеніе приіемше, и на высокоу гороу вьзьшьдьше и по каменію скачюште Алексен'дроу смеіати се начеше, глаголюште сице: о

---

[1] m. помогоше и поработаше. — [2] m. іедноногы.

безоум'ныи Алексен'дре, како всѣхь чловѣкь прѣмоудрѣи іеси, а ми те прѣмоудрисмо. Како нась поусти? Месо наше слаіе іесть паче вьсѣхь месь, коже же наше толико тврьди соуть, іако ниіедно гвоздиіе пробити ихь не можеть; благо же оу нась толико іесть, бисера и многоцѣн'нога каменіа, іемоуже нѣсть числа. Сіе же Алексен'дрь слышавь и радостьнь бывь, насмѣіавь се рече: по истинѣ в'сака соіа[1] оть іезыка своіего погибаіеть. И се рекь, воисцѣ ороужати се повеле[2], и тако, опоу гороу обьшьдь, и двѣ[3] тисоушти оть нихь оухвативь, и вь станове ихь приведь, коже имь одирати повеле. И толико имь месо слад'ко бѣше, іако ниіедино месо таково. Месо же ихь Пер'сомь и Іегуп'теномь іасти повелѣ, вь ложиштехь ихь толикои зеленога каменіа обрѣтоше, іемоуже числа не бѣше. И тако .ѕ. дьни прѣшьдьшоу на ин'діиске прѣдѣлѣ приспѣше. Тоу Алексен'дрь много смѣіавь се: .ѕ. бо мѣсець имѣше не насмѣіавь се; оть нелиже сьмрьть іемоу проповѣдаше, оть толе вьсег'да жалостьнь бѣше, и всакь бо чловѣкь прооувѣдаіе сьмрьть свою, жалостію радость замѣніаіеть.

ДЕО ТРЕЋИ.

1. (С II. *Јагић* 287, 31.) На прѣдѣлѣхь Ин'діие приспевь и тако Филона вь Пер'сидоу кь Роксан'де посла.

[Ч'ти здѣ и разоумѣи о Фороу цароу како бы.] Сиіа же Форь великыи царь индіискыи слышавь, вѣст'никы кь Алексен'дроу посла сь іепистолиіею, имѣ-

---

[1] т. соуеть. — [2] т. воисце направити се безь ороужіа и сь собою хрьте и парьдоусѣ повести рече. — [3] т. .в. сте.

юштоу сице: „По́рь, великыи ин'діискыи царь, тькмь всѣмь ин'діискымь богомь, Алексен'дроу Макıедоніискомоу цароу пишоу. Вь оуши моıе пріиде, ıако Даріа пер'скога цара оубиıеніıе зѣло прѣвьзносна сьтвори тебе. И сіıе оть безоуміа пострадаль ıеси. Не вѣси ли, ıако прѣдь силою моıею вьса землıа не може те оукрити[1]? Да боуди довол'нь сиıеи лоудости своıеи, и проштению оть мене помоли се, и оть вьсеıе землıе, ıеже ıеси дани вьзель, кь цар'ствоу моıемоу принеси, самь же вь Макıедонию побѣгь, животомь своимь промиш'лıаи. Аште ли семоу не оувѣриши се, не кь томоу мнѣ вь Макıедоніи оукрити се имаши". И сию ıепистолию Алексен'дрь приıемь, прочьть, и кь Пороу дроугоу отписа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царь надь цари и всѣмь к'неземь и царемь царь, не своıею храбростию нь божіимь изволıениıемь, великомоу Фороу[2], индіискомоу ослоу. Ты кь мнѣ пишешь, ıако Дариıево оубиıениıе мене прѣвьзнесе. Да вѣдомо да ıесть тебе, ıако Дариıе богомь подоблıаше се, ıакоже и ты; да оть колѣ богы ваше побѣдихь, оу што оуздаıе се мнѣ противиши се? Аште богь силнеи ıеси, по что Дарию не поможе, нь по истинѣ хоте, али не може; аште ли и можаше, али не смѣаше. И да вѣси, азь бо на тебе идоу и сь помоштию бога Саваоѳа, не ıако на Бога нь ıако на наи[мь]н'шега чловѣка. Чловѣкь бо недостоинь ıеси; како богь наричеши се бити, бога бо ник'тоже видѣ?! И сь в'сею силою на бои иди, ıако да бол'шею чьстию Макıедониıаномь дльжьнь боудеши, ıере [елико бо множьствомь воиске на нась придеши], толикои сь великою храбростию разбити те имамь, ни бо по вьселıеннѣи

---

[1] т. још: и мнѣ раз'гнѣвавьшоу се вьса поднебесна вьселена прѣдь силою моею постоıати не можеть. — [2] т. Пороу.

терати те имамь, нь вь Ин'діе тьчию изести те имамь. И аште жива те оухватимо, не вь макарон'ски отокь послати те имамь, идеже богы твоіе мниши быти, нь вь адь[1] дол'ни сь земльними моучити се, тамо бо соуть они вь геіене, іакоже мнѣ Іефан'ть[2] макарон'ски [царь] сказа. И боуди довол'нь [оброкы] своими".

2. (С XLIII. *Јагић* 288, 27.) И тоу іепистолию Алексен'дрь поклисаромь Форовемь давь, самь же іепистолию кь матери своіеи Олим'биадѣ и оучителю своіемоу Аристотелю писа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царь Олим'біадѣ царици, госпоги и матери моіеи, радовати се, и Аристотелю казателю моіемоу. Четири бо лѣть іесоу[3], оть нелиже вашемоу не вьз'вѣстисмо срьдолюбьствоу[4], и о семь вась много жалити м'ню, и многими за вась обьдрьжими іесмо скрьб'ми. И ви доушею болите много, м'ню и мысльми мнозѣми обоуреваіеми іесте; іакоже и корабь нѣкими вльнами обоуреваіемь, тако и срьдца ваша попленіена[5] соуть жалостию за нась. Многашти бо вь с'нѣ вась видѣхь и кь вамь срьдьчнима очима[6] влѣкомь бѣхь, и жалост'нѣхь вась и радост'нѣхь видѣхь. Оумь вь с'нѣ многаа обьтечеть[7] зрѣти и далеч'наа мѣста. И тако оть сна вьстаіе и льжно мьчтаніе поустивь, и жалостьнь бывахь о семь, іакоже вь іавѣ растаіе се сь вами мне. Се тебѣ страдати мати! Многашти бо вь с'нѣ зриши ме, и сь мною веселешти се радост'на іеси, и, пакы оть сьна вьстав'ши, прѣльст'наа оузнав'ши, не мало скрьбиши. Тако бо и в'си страждоуть, иже срьдьчноую любовь имѣють. Вѣмь бо те, мати,

---

[1] т. іадь. — [2] т. Егн'ть. — [3] т. поминоуше. — [4] т. срьдобольствоу. — [5] т. потоплена. — [6] т. обичаемь. — [7] т. обична.

неизречен'ноую любовь имѣти кь иединородномоу сыноу, а вь дал'нихь земліахь соуштоу; тако бо и всѣмь матеремь подобаиеть за сынове своие болети. И твою любовь, юже кь мнѣ, моие извѣствоуиеть срьдце; срьдце бо срьдцоу жалость и радость оуказоуиеть. Да о в'сѣмь овемь сьгрѣшению милостива боуди, и сьгрѣшениие намь прости; не бо оть нелюб'ве вамь писати сьгрѣшихомь, нь пропоуштати кь вамь к'ниги не могохомь; сь вьстока бо доидохомь и вь Ин'діие иесмо. Ин'діа нась вьмѣсти, да, иелика намь прилоучише се, в'са иепистоліа вамь тази вьзвѣстить, и вса, іаже о нась, кажеть. Вѣсте бо, іакоже прѣжде писасмо, како Пер'сид'ско царство прѣиехомь и цара ихь Дариіа оубихомь, и дьштерь иего себѣ женоу оузехомь, и вь коупѣ Макиедонию сь Пер'си сьиединихь. И тако сихь вьсѣхь сьиединихь, и вь Іеросалимь пріидохь. Людиие же града того, бога великаго нѣкоиего имѣюште; и обрѣтохь сего азь силнѣиша паче богь нашихь. Видѣхь и поклонихь се иемоу, и вѣровахь вь нь. Име иемоу иесть светь Господь Саваоѳь, невидимь же иесть сь чловѣчьскыма очима, нь оумомь оубо тьчию иеднемь иедва довѣдомь иесть. [И оть тоудоу вьстахь, вь Египьть придохь; и тоу цара египьтьскаго стльпь обретохь, иже царство своие оставивь, и вь чоуждоу отбегь беше землоу; имѣие разоумь, да разоумееть. И тоу вьселѣньске боге похоуливь, и серафими славимаго прославихь Саваоѳа бога, сего помоштию ороужавь се на вьсточноу краи земле оустрьмихь се. И мѣста многа прѣшьдь ноуждна и оусильна, гори непроходние и пола непрѣзрима, и до дивихь чловѣкь доидохь, иже некогда Сьньхоса раз'бише, цара великаго и сильнаго. И тоу образь Сьньхоса цара обретохь на стльпе висоце, оу злате изьваіань беше. На томь стльпе о раз'бои его оуписано беше, како его раз'бише диви

чловеци]. И оть тоудоу вьставь сь вои своими и лоугове тьмне прѣидохь, и блата великаа прѣидохь, и рѣкоу великоу прѣшьдь, іеиже ширина дьнь хода, и тако до царства Ираклiина и Серамиде[1] царице. И образѣ ихь на стльпѣ высоцѣ оть злата сьтворень бѣше. И оть тоудоу кь вьстокоу шьствіе творе, чловѣкы многоразликые раз'ликоуіе, обрѣтохь шестороуке и шестоногые и звѣры и жени, ихьже писати не вьзмогохь кь вамь. Тако кь макарон'скыимь отокомь пріидохь, и вь нихь вьшьдь, богы наше тамо искахь видѣти. И много вьпрашахь и ниіединого оть нихь обрѣтохь; нь паче макарон'скыи царь вьз'вѣсти мнѣ сь клетвою глаголіе: іако іел'лип'сціи бози вь дол'ніеишихь свезан'ни соуть оть в'сѣхь бога Саваоѳа. И отоке ихь прѣшьдь, и мѣсто нѣкоіе оугледахь, идеже прѣотьць нашь Адамь жиль бѣше, иже наричеть се Іедѣмь, вь ніемь же богь раи насади на вьстоцѣ. Тоу мене два чловѣкообраз'на птикіа срѣтоста, и кь мнѣ рекоше: Алексен'дре цароу, не кь томоу кь раю иди; не имаши бо іего видѣти, пламен'но бо ороужііе стрѣжеть іего, и опалити те имать. И се слышавь, вь вьселіен'ноу вьз'вратихь се, и не оумѣюште опеть вь вьселіен'ноу ити, и рѣкамь послѣдовахь .д.-имь, иже оть раіа вь вьселіен'ноую текоуть, и на десноу страноу шьствиіе творе, за годиште вь вьселіен'ноу изыдохь, и на землю ин'діискога цара Пора доидохь, и рать сь нимь сьтворити имамо, іако скороіе сьтворить се божііе повелѣніе. И здрав'ствоуюшти боуди, мати моіа, сь моимь казателіемь Аристоѳеліемь, и намь о вась оуписоуите“.

3. (C III у главном. *Јагић* 290, 29.) Семо же сице бывшоу... [Како Форь царь би бои и како Пер'-

[1] m. Семирамиде.

си невѣрство Алексен'дроу сьтворити хотехоу.] Порь же великыи царь ин'дiискыи всоу сил'ноу воискоу своюю сьбравь, и сию прѣписа, и обрѣте .н. тисоушть и .i. тисоушть львовь, иже бѣхоу на брань наоучени. И сию неизьчтен'ноу Поровоу силоу Макiедонiане и ини iезыци слышав'ше, оубоiаше се зѣло, и мысль нѣкоу лоукавоу помыслыше, Алексен'дра Фороу[1] издати. Рекоше: сами же животь свои испросив'ше оу нiега, бѣжати хотехоу. Потоломеи же воiевода Алексен'дровь се слышавь, Алексен'дроу каза. Алексен'дрь же сиiе слышавь, и всоу воискоу своюю сьбра, и кь нимь рече: о любими мои велеможни Макiедониане и всѣхь iезыкь сил'нѣишiи почтени витези! Како вьсь свѣть приiем'ше и в'сесил'не деснице побѣдив'ше, дьньсь оть непотрѣб'ныхь и одь нехрабрихь Ин'дiань оубоiасте се? Нь тако они нась изести не могоуть[2], iакоже вамь мнить се бити. Да аште вамь омрьзѣль iесьмь, ви сами оубiите ме. Аште вамь Порь добро сьтворить, азь самь кь Пороу добра ради вашега да погю[3]. Нь да вѣдомо iесть вамь, Макiедонiане, Алексен'дра аште изгоубите, векiе[4] Макiедонию не оузрите, нь вь пороблiенiiе[5] iезыкомь в'сѣмь в'си боудете, и зле вь чоуждихь землiахь вси оумрети имате. Не тако ли ви бол'шiи оть всѣхь iезыкь бѣсте[6] оу Филипа отьца моего, iакоже нынiа сь мною царствоуiете. Да вѣдомо да iесть вамь, iако мнѣ .г. лак'ти землiе iесть до волiе; вамь же в'соу вьселiен'ноу одоумрети имамь; нь сию царьствовати безь мене не можете. И вѣдомо да iесть вамь, iако оть нелиже невѣроу сию приказасте кь мнѣ дьньсь, на кон'ць лѣтомь поработити се имать господ'ст'во ваше семоу пер'скомоу

---

[1] т. Пороу. — [2] т. Не тако они нась изести имоуть. — [3] т. идоу.
[4] т. не кь томоу. — [5] т. порабоштениiе. — [6] т. бѣхоте.

ıезикоу, и вась вс҄ѣхь погоубив'шоу до кон'ца, и баштин'скоу зем'лю вашоу прѣıети имоуть. Азь же самь кь Пороу идоу на бои. И аште ıего оубию, азь ıесьмь побѣждаıе в'соу зем'лю, а не вы; аште ли онь мене оубиıеть, то вы в'си оумрете. Макıедоніане же сіıе слышав'ше, много плакав'ше, и много плакаавше, кь Алексен'дроу пристоупив'ше, рекоше: великыи цароу Алексен'дре, боуди намь всѣмь оумрети сь тобомь, него безь тебе много жити. Невѣр'ствіе же сіе наше не ми кь тебѣ приказахомь, нь невѣрніи и нехрабри Пер'си; соусѣди бо Ин'діаномь соуть, и тако оустрашити нась вьсхотѣше. Нь добрѣ нась Ин'діане познавають, какови ıавихомь се имь, ıегда на помошть Дарию дош'ли бѣхоу. Алексен'дрь же се слышавь, на Пер'си разгнѣва се, и вь жен'ске свитѣ облѣшти ихь повелѣ, и плат'на жен'скаа[1] на главахь носити повелѣ.

4. (*Јагић* 291, 27.) И тако воисцѣ на бои направлıати се повелѣ. Воискоу же своıю прѣписа, и обрѣте .s. тисоуштъ тисоуштъ. И тако ıепистолию писа кь Филоноу вь Пер'сидоу, ıегоже бѣше оставиль вь Персидѣ, Роксан'доу блюсти и Пер'сидомь господствовати, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царемь царь, миломоу моıемоу и любимомоу Филоноу воıеводѣ. Вѣдомо да ıесть тебѣ, ıако в'соу прѣıем'ше зем'лю, и здрави до Ин'диıе доидохомь, и соузоубь[2] сь Поромь сь ин'діискыимь царемь стоимо; да кои часъ ıепистолию мою примѣшь, вь ть часъ сь в'сомь западномь воискомь на Ин'дию оть тоуда греди, и кь мнѣ оть тоуда вѣсть посли, ıако да и азь оть соуда на нь поидоу. Алексен'дрь же на бои кь Пороу поиде. И тако двѣма став'шима се воискама

---

[1] m. и f: плати женски. — [2] f. сьпротивь.

Порь .і. тисоушть напрѣдь поусти львовь. Алексен'дрь же прѣмо ихь тисоуштоу биволь посла неоученехь[1]; львове же сь ними сьразише се, и опеть вратише се оу своую воискоу. Алексен'дрь же воискоу свою на .г. раз'би чести[2], и на бои идеше. Порь же такожде воискоу свою на .г. чести разбивь, и на бои идеше; троубамь же великымь гласнымь[3] оудрив'шимь многымь. И тако наіахав'ше, оудрише се оть ютра до ношти на іединомь мѣсте, и бив'ше се. И Порь оу околь свои отиде, и тоу оть поров'ске оуби се .о.[4] тисоушть люди, а оть Алексен'дровехь .ле. тисоушть, и оть Макіедоніань .е. сьть. Се же Порь видѣвь, вь воискоу свою пришьдь, и всѣхь кь себѣ призвавь, рече: о велемошт'ни вельмоужи[5] и сетрапи[6] ин'діискыи! Се сь Макіедоніани бив'ше се, сьразис'мо се! Да что сьтворимь по семоу[7]? Они же кь ніемоу рекоше: великыи цароу Форе, не кь томоу людіи [на брань] посилаи, нь велиіе елефан'те и дивиіе львове оуготови. Порь же .р. тисоушть іелефан'ть оуготови[8], пир'гове на нихь дрѣвѣне сьтвори, на коіемь ждо пир'гоу .к. ороуж'никь постави, и тако на бои на Алексен'дра поусти.

[Како дроуги бои бише]. Алексен'дрь прѣма ихь на бои пошьдь, воіе же .с. тисоушть поведе пешьць, и в'семь прапор'це носити[9] рече, и ноги слоновомь подсѣцати, слонове же, прапорьць звекь, не видѣв'ше, оуплашив'ше се, побѣгоше. И тоу одь Поровехь Алексен'дрь оуби тисоуштоу[10] и четири ста и .н., а одь Алексен'дровехь тисоушта и .ѕ.[11] моужь. И тако Форь прѣиде

[1] т. неоукихь. — [2] т. з'боеве. — [3] т. гласовьнимь. — [4] т. .в. — [5] т. велеможие. — [6] т. страпи. — [7] т. кь томоу. — [8] т. приведе. — [9] т. на коне поставити. — [10] т. тисоушть. — [11] т. тисоушть .ѕ.

Ал'фионь рѣкоу[1]; сь кораби рѣкоу сию прѣхождахоу. И тако Форь на брѣгоу рѣкы стоіаше, а на дроугои Алексен'дрь стоіаше, оба соупротивь стаста.

[Како Филонь оть Пер'сиде пріиде кь Алексен'дроу.] Филонь же[2] оть Пер'сидѣ сь всою воискою приспе, сь тисоуштею тисоушть ороужнехь людіи, и .р. тисоушть конь зоб'ныихь кь Алексен'дроу приведе, и тисоуштоу тисоушть камили натоваренехь, іаже соуть на потрѣбоу, и принесе іемоу діадимоу многоцѣн'ноу и стѣмоу многоцѣн'ноу одь Роксан'де царице, и тисоуштоу товарь злата іек'содоу спен'зе[3]. И тоу стоіе Филонь кь Алексен'дроу рече: мили мои господине, всѣмь царемь цароу, великыи хон'кіаре и анасаре[4] Алексен'дре! Не подобаіеть тебѣ быти се сь Форемь царемь, и не подобаіеть крьсмати, нь тако скоро на нь наіахав'ше, іако на неіака и нехрабра и неискоус'на [бою], оубити бо іего имамо. Алексен'дрь же о пришьствіи Филонове радостьнь бысть ѕѣло. [Филоново же пришьствиіе кь Александроу Македоніане видевьше, охрабрише се ѕѣло.] Ин'діане же се слишав'ше, страхь обыеть ихь зѣло великь. Филонь же кь Алексен'дроу рече: іелико Форь[5] прѣмо нась стоить, толико воиска іего храбра іесть; да поусти мене на нь сь покоиномь моомь воискомь[6]. Алексен'дрь кь ніемоу рече: Порова воиска сил'на іесть, и безь числа зѣло, рѣка же сіа

---

[1] m. И тако Порь вьзе вьсоу свою воискоу и рекоу прѣиде нарицаемоу Алифионь. — [2] m. и вь ть часъ Филонь. — [3] m. ездоу и спеньзоу. — [4] m. велики хокиіаре и насаре. — [5] m. Порь, и увек тако. — [6] m. има овде још: и нарокомь твоимь облеци мене, и молитвою твоею ороужаи мене, и тако благословивь ме, на Пора поусти ме, много бо можеть нарокь сильна господина и честита.

непрѣходима іесть кон'скыма ногама. Филонь же рече: Макіедоніиске деснице непоколѣбиме соуть; ни Макіедоніискыимь коніемь ниіедина рѣка не стоить нарокомь твоимь, Алексен'дре, ни гори не стоіеть, ни рѣкы, ни лоугове. Не подобаіеть тебе сь Поромь быти се, много бо царь тебѣ іесть подроуч'ныихь таковыихь, іакоже іесть Порь; нь мене подобаіеть быти се сь нимь, а не тебе. Азь бо іемоу тьк'мь іесьмь, онь бо Ин'діаномь царь іесть, а іаа в'сои Персидѣ царь[1] іесмь по твоои милости; пер'сид'ско царство тьк'мь бѣше ин'діискомоу. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: како рѣкоу прѣидеши? Филонь же кь ніемоу рече: іакоже ты оузриши. И тако Алексен'дрь тисоуштоу ороуж'нехь людіи іемоу даде, и ніегова дроуга тисоушта тисоуштъ бѣше. Тако Филонь всакомоу воиникоу повеле в'сакыи пеш'ца за собомь вьзети сь м'чемь и штитомь. Да іегда воиска Форова обѣдовати начеть, тогда Филонь сь всѣю воискою челомь приіахаше, и оу рѣкоу оудрише. И сию изь мѣста на поліе изьгнаше, и прѣдни исквасише се мнози, зад'ни же вьси іако по соухоу прѣидоше. Прѣшьдьше же рѣкоу, пеш'це сь конь сьсадише, и тако на околь наіахаше. И тоу сѣчь великь сьтворише кон'ници же и пеш'ци. Алексен'дрь же сиіе видѣвь, Филонове хрьлости и храбрьствоу подиви се. И Алексен'дрь же тако сьтвори, іакоже и Филонь, и рѣкоу прѣиде. Ин'діане же много рьваше се, и начеше бѣгати. Алексен'дрь же сихь постизаше, и мнозехь оть нихь оубиваше, и инѣхь живехь оухватахоу. И тоу одь Порове воиске тисоушта тисоуштъ оубиіено бысть, Александровѣхь .г. тисоуште[2]. Фороу же, сь боіа бѣжештоу, тако, плаче се, глаголаше: оуви мнѣ окаіан'номоу, како сил'ніи падоше се и не-

[1] т. господинь. — [2] т. још: и .и. сьть.

мошт'ни прѣпоıасаше се силою; како макıедонıискыи сьть Дариıевоу силоу оу побѣди[1], и оу косме моıе ıако чичькь[2] оуви се, и силоу мою раз'дроуши! Сихь бо ни Ал'фионь[3] рѣка оудрьжати не вьз'може. Алексен'дрь же на околе Форове сѣде, плѣновати землю посла. Форь же вь свои стол'ныи градь Ин'диполıе[4] дошьдь, кь окол'нимь ıезыкомь писанıа посла: „Вѣдомо да ıесть вамь, дроузи мои, и братиıе моıа, ıако Алексен'дрь макıедон'скыи царь в'соу вьселıен'ноу приıе, и Дарıа цара оуби, и до̀ нась доиде, и дваштн мене раз'би, и силоу мою раздроуши, Ал'фионь рѣкоу сь в'сѣю силою[5] прѣшьдь, и зем'лю мою плѣноуıеть. Да молю се вамь, на помошть мнѣ прити; аште оубо мене оубиıеть, ви в'си постоıати прѣдь нимь не можете". Се же ıезыци слышав'ше, вьси иже на север'нои странѣ, вьси кь Фороу на помошть прıидоше, .ѕ. тисоуште тисоуштъ, и Форове воиске .д. тисоуште тисоуштъ. И тако на бои направише се, [Александровехь .ı. тисоуште тисоуштъ], и обои прıидоше.

5. (С IV. *Јагић* 294, 9.) Став'ше же, соупротивь двѣма воискама, Алексен'дрь кь Филоноу рече: походи и воискоу Форовоу сходи. Филонь же кь нıемоу рече: како сходити ю повелѣваıеши? Онь же рече: оу поклисар'ство кь нıемоу походи сь ıепистолиıею имѣюштоу сице.

„[Ι е п и с т о л ı а кь Ф о р о у.] Алексен'дрь, насарь и великыи хон'кıарь[6], Фороу ин'дıискомоу цароу радовати се пишоу. Вѣдомо да ıесть тебе, ıако прѣклон'ноу главоу ни остри мьчь не сѣчеть; да аште Дариıе мнѣ хотеше

---

[1] f. м. оу побѣди има: побѣдивь. — [2] f. чичикь. — [3] m. Альфильнь. — [4] m. Иньдиполь. — [5] m. воискою. — [6] m. хокиıарь; f. хон'карь.

поклонити се, свемоу свомоу дьньсь господинь биль би, и животь своиималь би. Да ты, сего грьдыни подобе се, прѣвьзносиши се много; не вѣси бо, іако в'сакь прѣвьз'носеи се, смѣрить се. Ноу пиз'матарь бо іеси Ин'діаномь оуказаль се, сихь бо безоумно на заколіеніie приводишь. Да аште тебе Ин'діане нѣсоу мили, а мнѣ Макіедониіане мили соуть; и не достоино[1] воискамь бити се. Оть дьньсь іаа и ты да биіева се, іере не подобаіеть за Алексен'дра и за Фора вьсь свѣть да опоустеіеть. Да іаа и ти бимо се: аште ты мене оубиіеши, свемоу момоу господинь да боудеши; аште ли азь тебе оубию, по прав'дѣ господинь Ин'діи да боудоу. Аште ли животоу своіемоу радь іеси, боуди господствоуіе земліею своіею, мнѣ же дани и воискоу даваи. Іедино, коіе годе, одбравь, и мнѣ опеть одпиши!" [Сию же епистолию Филонь вьз'мь, кь Пороу отиде.] Форь же іепистолию прѣдь Ин'діани прочисти повеле, и радостьнь о семь бысть, рече: азь сь тобою бити се имамь, а воиске наше на страноу да стоіеть. И кь Филоноу рече: ты ли іеси Филонь пер'скыи господинь, ты ли іеси Филонь Дариіевь намѣст'никь? Филонь же рече: азь іесмь Филонь, Алексен'дроу господинь любимь, Пер'сомь же господинь и Сиромь и Финикомь и лидон'скои зем'ли. Форь же рече: оть дьньсь господствовати не имате, оть роукы бо моеіе Алексен'дрь оумрети имать; ты оубо животомь своимь промиш'ліаи, и мои боуди, и Пер'сидою господствоуи, и одь Ин'діiе четврьтоу честь дамь ти. Филонь рече: іаа оубо господинь Пер'сомь іесьмь. Ты же ми четврьтоу честь Ин'діiе даваіеши[2], господинь мои в'соу Ин'дію даль ми іесть; іегда сию пріиметь, тогда мене господина вь ніеи сьтворить. Ин'діане же,

---

[1] т. доволеєть. — [2] т. вештаеши.

тоу стоıеште, кь Филоноу рекоше: по ч'то тако говориши сил'ноу господиноу? Филонь же рече: сил'на господина вол'нь поклисарь и вѣр'нь слоуга соум'нıе не имать. Форь же кь Филоноу рече: боуди мои, и дьштерь мою дамь ти, и по сьмрьти моıеи в'сои Ин'дииıе господина сьтвороу те. Филонь же кь Фороу рече: вѣроу ми ими, Форе цароу, оть люб'ве Алексен'дрове не можеть ме разлоучити вьсь подсльньч'ныи свѣть; вьсь бо мирь не достоинь ıесть ıединого [m: власа оть глави отпадаюшта. И се рекь Филонь, кь Александроу отиде, и кь Пороу рекь: ıахаи брьже на бои, Александрь бо те чека оу вьсемь ороужи, на великомь кони седе. И тако Александрь, ороужавь, се изыаха, Филона же оупрашаше глаголе: каковь юнакь есть Форь? Онь же кь немоу глаголаше тако: тела оубо велика есть и дебела, ıако оубо ѕело, нь гнила[1]; да походи, Александре, оубити бо га имашь, парокоу бо твоемоу вьсе помагають вѣди! Александрь же, призвавь име бога Саваоѳа, и рече: боже велики, иже на светихь почиваеи, помоштникь ми боуди дьньсь на иньдискога Пора! И единь светь Господь Саваоѳь рекь, копие вь роукоу приемь, прѣма Пороу поıаха. Порь же изь свое воиске прѣма Александроу поıаха. И стекьша се оба, копиама оудариста се, и копıа обломише се; рогате киеве трьгоше, и сими по .ı. крати оударише се; и тако мьче[2] трьгоше. Пристоупль же Александрь, и кь Пороу рече: такова ли вера твоıа есть, Поре, воиска бо твоıа на помошти ти идеть? Порь же кь нимь озревь се, хоте ихь оуставити. Александрь же его прѣдваривь, доучипала моштно петни оударивь кь Пороу прискочивь, брьдоуномь его

---

[1] f. тѣломь оубо великь есть и дебель, ıакь же ѕѣло, ноу гниль.
[2] f. мьчице.

по дьсноу пазахоу оударивь, прободе. Доучипаль же кона Порова зоуби за врать похвативь, кь земли притиште. Порь же сь кона оурьва се, и зле доушоу свою прѣдадѣ.] Ин'дианѣ же се видѣв'ше, бѣгати начеше. Алексен'дрь же за ними тераіе, .г. тисоуште тисоуштъ оть нихь оуби, а мнозѣхь живехь оть нихь оухвати. Тѣло же Форово вьз'мь, на златѣ одрѣ[1] положи, и вь стол'ныи градь вь Ин'диполь принесе. Царица же іего Клитимиштра[2], власи до земліе распоустив'ши и крьзно многоцѣн'ноіе на себе раздьр'ши, и сь десеть тисоуштами ин'діискыихь владыкь, сь плачемь велицѣмь к ридниіемь тѣло Форово срѣтоше и жалост'но оплакаше. Алексен'дрь же поставити іего на поли поставити повеле на златомь одроу, и стемоу великоу на главоу іего; и тако сь в'сомь воискомь оплакавь іего, и тако сь чьстию оукопати іего повеле. И тоу .ві. дьни прѣстоіавь, Алексен'дрь же вь Ин'диполь отиде. Вьведоше іего вь царствіа Форова, и толика тоу вьноутрь видѣ, іаже око не видѣ и оухо не слыша. Полата іего бѣ велика на .д. стрѣліаіе дьлга[3], златѣ іеи стѣнѣ бѣхоу, и покровь злать вьсь, и стльпове в'си злати, сь бисеромь и каменіемь многоцѣн'нимь оукрашен'ны бѣхоу, .ві. мѣсець оу чловѣчехь образѣхь, кьждо по своіемоу подобію, оу злаатоу свьтеше се изваіани бѣхоу; всѣхь же великыихь царь боіеве и .ві. добродѣтеліи чловѣчьскыихь[4] образи оу златѣ изваіани бѣхоу, и всако по своіемоу подобию; часовныкь месечны и имена лоун'паа врьхь полате теи. И тоу Алексен'дроу приведоше тисоуштоу[5] конь зоб'ныихь Поровѣхь и .р. тисоуштъ фарижь[6] ин'-

---

[1] m. столе. — [2] m. Клетимишта. — [3] f. дльга и широка. — [4] m. још: и женьскихь. — [5] m. тисоуштоу тисоуштъ. — [6] m. парижь.

діискыихь подь кіепазми сирмени[1]. И приведоше іемоу .і. тисоушть львовь лов'нихь. И .к. тисоушть пар'доусь и тисоуштоу[2] ороужіа цѣла, и стемоу Поровоу оть акѵн'та[3] камена, прьсте[нь] Форовь многоцѣн'ныи оть амеѳіста[4] камена, и блюдь настол'ныихь великыихь .р. тисоушть, и роговь слоновехь .н. тисоушть, и потирьь многоцѣн'ныихь оть каменіа многоцѣн'наго сь бисеромь оукрашенѣхь безьчисльна, и .л. тисоушть прочихь [вешти оукрашенихь], ихь же нѣсть мошт'но исповѣдати. И тоу Алексен'дрь годиште прѣбивь, и вьси околни царие кь ніемоу пріидоше, и принесоше іемоу дары и дан'ки многы.

6. (С XXV. *Јагић* 296, 26.) Алексен'дрь же любимаго своіего воіеводоу Ан'тіоха господствовати вь Ин'діи сьтвори, самь же на амастрон'скые[5] жены поиде, и кь градоу ихь близь пришьдь, и рьвати ихь повеле. И толико они искоусно рьвахоу, іако никомоу же поборити сихь могоуштоу. Алексен'дрь же слышав'ше[6] сиіе благообразниіе жены, и .р. жень кь ніемоу послаше сь дар'ми многоцѣн'ными и сь іепистолиіею имѣюштоу сице:

„[Іепистоліа кь Алексен'дроу.] Весть нѣкаа вь оуши наши приде, о миродрьж'че, великы цароу Алексен'дре, іако вьсь приіемь свѣть и сь жен'скыимь плькомь бити се хоштеши. Да сиіе намь невѣр'но[7] мнить се, тебе толико моудра знаюште. Не подобаіеть тебе сь нами бити се; не вѣси бо ч'то прилоучить ти се. Аште бо нась разбиіеши, малоу чьсть обрѣштеши; аште ли ми тебѣ разбиіемь, то велика срамота тебѣ боудеть. Да молимо се тебѣ, мол'бе наше не прѣзри, нь образь

---

[1] m. подь хакизмомь, f. хакизмы. — [2] m. тисоуштоу тисоуштьь. — [3] m. кинита. — [4] f. аментиста. — [5] m. амазоньские. — [6] m. о Александре прѣжде слишавше. — [7] m. неверовано.

свои оуписавь кь намь допусти, іако да намь мѣсто тебе царствоуіеть. И царствоу ти посласмо многоцѣн'ные дары злата и бисера, и многоцѣн'наго каменіа и вѣн'ць царице наше Плин'тер'ве[1], и дѣвиць .р. прѣкрас'ныихь, на потрѣбоу тебе и властеломь твоимь. И оумилосрьди се о нась, и наша прошеніа іако вѣр'ныихь рабь своихь пріими, и кь намь скоро надеждоу одпиши". Іепистолию же сию Алексен'дрь приіемь, и красотѣ жень онѣхь подиви се.

7. (С XXVI. *Јагић* 297, 27.) И іепистолию кь нимь отписа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царемь царь сестре моіеи Клитер'ве амастрон'скои царици радовати се пишоу. Іепистолию вашоу приіехь, и писан'наа вь ніеи оузнахь, и на дарѣхь захваліамь. Да не подобаше вамь жень благообраз'ныихь кь нама посилати. Мы бо вьсе моуже земльскые побѣдихомь, како оть жень побѣдити се хотѣхомь? Дахь копиіе моіе вамь, іако да мегю вами царствоуіеть мѣсто мене, и .л. тисоуштъ жень мене на помоштъ пош'лите, имамь бо ити на мер'сил'скога[3] цара Іевромитра[4], моимь не хотешта повиноути се властемь". Потоломеи же тоу стоіе воіевода, глоуме се кь Алексен'дроу рече: цароу Алексен'дре, даи ми женами онеми царствовати; аште ли ми царство ихь не даси, даи ми, да и овехи .р., да ихь вь царство ихь провогю! Алексен'дрь же, насміавь се, рече іемоу: аште и воіевода силѣ моіеи іеси, іедина оть нихь одолѣти ти имать. Потоломѣи же[5] кь Алексен'дроу рече: ты векіе оубоіаль се іеси, него ли азь, іере ихь цѣлехь домомь поустиль іеси[6].

---

[1] m. Плитьреве. — [2] m. амазоньскои. — [3] m. мерьсилоньскога.— [4] m. Еврримитра. — [5] f. још: глоумѣжливь сыи. — [6] m. нема никако овога разговора Птоломејева с Александром. f., као што

8. (*Јагић* 299, 5.) И оть тоудоу Алексен'дрь двигь се, на Іевримитра мер'сил'скога[1] цара поиде. Іевримитрь же, сиіе слышавь, и вьсоу свою воискоу сьбравь, .и. тисоуштіи ороужнехь людіи, и на Алексен'дра поиде. Сходе же посла, страже Алексен'дрове хватати хоте. Алексен'дрь же сіе слышавь, Селев'кіа воіеводоу посла сь тисоуштею тисоуштъ воиске вь нѣкоіемь лоузѣ[2] ськрити се повелѣ. Іевримитрь же сь воискою на Алексен'дра наіахати хоте. Селев'коушь, сего напрасно соусрѣть, раз'би, и жива іего оухвативь, Алексен'дроу приведе. Алексен'дрь же главоу іемоу повеле отсѣшти.

9. (С XXIX. ср. XXVI. *Јагић* 299, 13.) Іезыци же северные страны слышав'ше, оубоіаше се, и кь сѣвер'нои побѣгоше странѣ. Алексен'дрь же, теравь ихь до високыихь странь[3], иже сѣвер'ныи хльми зовоуть се, и тоу мѣсто подоб'но видѣвь, зазидати ихь, іако да по томь вь вьселіен'ноую не изыдоуть.

[О погани іезыцѣ, како Алексен'дрь зазыда ихь, .ке. іезыкь). Алексен'дрь же помоливь се Богоу рече: о боже богомь, вьсѣмь видимимь же и невидимымь тваремь твор'че, оуслыши ме вь си часъ, не вьзможно бо ти нѣсть ништо; ты бо рече, и быше; ты повеле, и сьздаше се; ты бо іединь іеси прѣвѣч'ныи и без'начел'ныи невидимыи богь, и твоимь повеленііемь сьтворихь в'са, іаже сьтворихь; и прѣдаль ми іеси вь роуцѣ вьсь мирь: да молю в'сехвал'ноіе име твоіе, и сіе моіе прошеніе сьтвори, и сима двѣма горама сьстати се повели. И вь ть часъ онеи двѣ горѣ сьсташе

Јагићем забележени горе показани варијанат показује, има га. Очевидно је у овом рукопису прескочен. — [1] m. мерьсилоньскога. [2] m. мѣсте. — [3] m. до високихь и великихь горь.

се на .вı. лакьть близь[1]. Алексен'дрь сие видѣвь, прослави Бога, врата же мѣдена и велика сьтвори тоу и замаза ихь асиникитомь[2]. Асиникиѳь[3] же ıесть такова ıестьства, ни ог'нь ıего похватити можеть ни железо. Вьноутрь же врать тѣхь, на .п.[4] пьпришть коупиноу насади; и тоу погане оне ıезыкы заклопи, врата же таи каскаа[5] врата нарече. Соуть же ıезыци, ıеже заклопи Алексен'дрь: Гоѳи и Магоѳи, Аноугесь[6], Аноусьсь[7], Іетрених'си[8], Диваресь, Фотинеи, Нев'ни[9], Фар'зани, Ил'мади[10], Занароть, Ѳеани, Мар'маѳіани, Хахони, Агрiматри, Аноуфаги, Псоглави, Фар'деи, Аланесь, Фосоникеи, Ансинеи, Татари. Тіи же ıезыци погани бѣхоу много. И сіихь Алексен'дрь заклопи за велико ради ихь поган'ст'во. И оть тоу вь вьселıен'ноу вьзврати се, [и] вьсе грады и страны прѣıеть.

10. (С XIX. *Јагић* 300, 5.) [О Клеофиле амастрон'скои царици, како ю сходи Алексен'дрь.] Слышав'ши же пришьствиıе ıего Клеофила[11], амастрон'скаа[12] царица, изоуграфа хытра посла, Алексен'дровь образь прѣписати ıемоу рече. И изоуграфь, пошьдь, в'соу приликоу образа ıего прѣписавь, кь царици Кан'дакіи принесе. Царица же красотѣ образа ıего подиви се, и вь лож'ници ıего храніаше, Алексен'дрово бо оухиштрениıе разоумѣла бѣше, како самь све градове сходить[13], и землıе, поклисарь творе се, обьхождаше. И

---

[1] т. соублизь. — [2] т. асакитомь. — [3] т. асакить. — [4] т. триста. [5] добар грчки текст има τὰς πύλας Κασπίας; т. има касписка. — [6] т. Анагись. — [7] т. Агись. — [8] т. Ексанихеи. — [9] Ових двојих — Фотинеи, Нев'ни — т. нема. — [10] т. одавде даље овако: Климадикса, Нар'ѳитеıа, Нимьраглави, Фарьдеи, Аланесь, Фосоникеи, Аньсиникеи, Салатари. — [11] т. Клеофила Каньдакиа. [12] т. амастридоньска. — [13] т. сходникь творе се обьхождаше.

се слышав'ши, Клеофила оухватити іего надѣіаше се. Семоу же сице быв'шоу Алексен'дрь царствіа [т. : Кан'дакие приспе. Кадакиіа же царица Пороу иньдискомоу цароу сватіа бѣше, сынь бо ее Караторь Поровоу дьштерь себе женоу имаше. Александрь кь мастридоньскои приближивь се земли, слиша сие. Агримьски царь, Канадакие царице сынь, Каньдавльсь именемь, и оть царствіа своего побегь, сь женою и сь материю ее, оть Александрова страха кь матери своеи Клеопили Кандаки оу Мастридоу бегаше. Еѵагридь же некои, солоурьски царь, бежешта его видевь оть Александрова страха, на нь оуста, и разби его, и женоу емоу оузе, и дьштерь, имание вьсе, оузе. Кандавль же, сь стомь коникь оутекь, вь Мастридоу кь матери своеи бегаше, и на страже Александрове оудари. Они же оухватише его, и оупрашахоу его, глаголюште : кто и оть коудоу еси ? Онь же кь нимь вьсоу истиноу сказа. Они же, поемьше его, кь Александроу приведоше. Александрь же слишавь, іако Кандавльсь Кандакие царице сынь оухваштень есть, ськри се, и вь место себе Анѳиоха воеводоу постави, на прѣстоле царьскемь посади. Самь же, іако единь оть властель, прѣдстоіаше емоу ; хотеше бо амастридоньско царство да сходить. Аньтиохоу же рече : мнѣ повели прѣдь те Каньдарьвлоуса привести, о вьсемь его оупрашавь, мне прѣдаи блоусти. И тако] Ан'тиохь повелѣ Кан'дав'лоуса привести. Алексен'дрь же, изьшьдь, приведе іего прѣдь Антіоха. Антиохь же вьпрашаше іего : оть коудоу іеси ты бѣже, и вь роукоу мою вьшьль іеси ? Онь же кь ніемоу рече : оть страха твоіего бѣже кь матери моіеи, амастрон'скои[1] царици Кан'дакіи ; Іевагрить же, соумедникь мои, соулоур'скыи[2] царь, оу-

---

[1] т. амастридоньскои. — [2] т. солоурьски.

ставь на ме, раз'би ме, и все моıе имѣниıе вьзе, и женоу мою и дьштерь. Азь же ıединь оутекь оть боıа, на твоıе намѣрихь се страже; они же ме оухватив'ше, и кь тебѣ приведоше. И на мнѣ сьврьши се дьньсь злочестаго нѣкоıего чловѣка притче, иже оть льва бѣгаıе на нѣко дрѣво оутече, и краи ıезера стоıаше дрѣво оно, и на расохахь дрѣва того оумѣсти се оть страха львова, обез'печаливь се; на врьхь же дрѣва того погледавь, змиıа великааго оугледа[1] кь нıемоу лезешта[2], и вь недооумѣниıе вьпадь, и вь ıезеро скочити хоте, кор'кодила зıаюшта вь ıезере томь видѣ, и хотеше ıего погльноути, и вь недооумѣниıе вьпадь, вьсплакавь се, рече: злочестимь вьса злаа прилоучають се! И се рекь вь ıезеро скочи, рѣкь: бол'ше ми ıесть оть кор'кодила вь ıединь часъ погльноутоу[3] быти, негли оть лютаго льва гор'ко изеденоу бити. Тако и мнѣ прилоучи се, Алексен'дре. Оть страха бо твоıего бѣже, оть твоıе роуки оудрихь се. Ан'тıохь же на царскомь столоу сѣде, рече Кан'дав'лоусоу: злочестимь оубо в'сѣмь многаа злаа нанесе честь, и нихь напоконь оумараıеть; ты же злочесть нѣси, одь кьдь вь роукоу мою вьпаль ıеси. Азь женоу твою вьзьмь, кь тебѣ вратити имамь, и дьштерь твою и в'се твоıе имѣниıе; и вса своıа вьзьмь, госта мене и приıателıа имаи! И се рекь, „Ан'тиоха призовете ми“ рече. Алексен'дра призваше. Ан'тıохь кь нıемоу рече: Ан'тıоше воıевода, в'соу свою воискоу вьз'мь, и сь Кан'дав'лоусомь на соулоур'скаго[4] цара поиди. И аште сь добромь Кан'дав'лиıевоу женоу и дьштерь и имѣниıе ıего в'се вратить, приведи ıего на вѣрѣ кь мнѣ; аште ли не повратить в'се, своу ıего землю плѣнивь и гра-

[1] т. виде. — [2] т. пльзешта. — [3] т. погльштен'ноу. — [4] т. на Агрида солоур'скога.

дове іего разбивь, свезана кь мнѣ приведи. И іегда сіıе сьврьшиши, тогда кь матери іего, Клеофиле Кан'дакіи амастрон'скои[1] царице, оу поклисар'ст'во послю те. Кан'дав'лоусь же сиıе слышавь, и клобоукь сь главѣ своıе с'нимивь, на ногоу іего падь, мне іего Алексен'дра, поклони се, и рече: великыи Алексен'дре цароу, вьсѣхь невол'нихь милоуıеши, и тако не за тоуніе[2] свемоу свѣтоу цара богь сьтвори те. Да одколе образь твои сподобыхь се видѣти, вьсе прилоучив'шеıе ми се скрьбы радостию замѣнихь. И се рекь, Кан'дав'лоусь и Алексен'дрь Ан'тіохоу поклонише се, и Алексен'дрь Кан'дав'лиıа за роукоу вьзьмь, на Іевагрида[3] цара погоше.

11. (С XX. *Јагић* 302, 7.) Алексен'дрь же вьзьмь избран'ные воиникы .д. ста тисоуштъ. Идоуштимь же имь поутемь, и Алексен'дрь Кан'дав'лиıеви глаголаше: аште женоу твою тебѣ вракю, што ми добро вьздаси? Кан'дав'лоусь же кь ніемоу рече: нѣсть мошт'но іезыкомь исповѣдати толикоу доброу вьзьмьздиıе, све бо имѣниıе тебѣ дамь, и главоу мою вь роуцѣ твои прѣдамь. Іелико вьз'мож'но ти іесть, потьшти се за ме, и іегда вьзвратимь се оть соудоу, тогда Алексен'дра помолити имамь, іако да тебе поустить оу поклисар'ст'во сь мною кь матери моıеи Кан'дакіи. И она тебѣ вьзьмьздіа великаа и дари и чьсти сьтворити имать, и третиıега сына тебе сьтворити имать. Приспевь же вь Іевагридовоу[4] зем'лю на тріи пльковe в'соу воискоу разбивь[5], и .р. тисоуштъ на плѣнь поустише, и .р. тисоуштъ на градь Іевагридовь[6], и .р. тисоуштъ оу лоугь близоу града скрише се. И чловѣке зем'лıе тоıе

[1] m. амастридон'скои. — [2] f. и тако не тоуне. — [3] m. Еѵгрида солоуньскаго. — [4] m. Еѵгридовоу. — [5] m. наредише. — [6] m. Еѵгридовь.

оухватише, и іепистолію имь дав'ше кь Іевагридоу, нароучише: „Вѣдомо да іесть тебѣ, Іевагриде[1], цароу солоур'ски[2], іако Алексен'дрь, царь царемь и всои земли господинь, вьсь прииемь свѣть, и до здѣ доиде, и непрѣлом'ствиіе твоіе и лоудость видѣвь и понос'ство, Антіоха воіеводоу послаль іесть здѣ. И тако тебе повелеваіеть, дани м'нѣ принеси, и женоу Кан'дав'лиіевоу и дьштерь и иманиіе моу врати. Аште ли сііе не сътвориши, сьмрьтію злою оумреши". Іевагрить же сиіе слышавь, сход'нике на Алексен'дра посла. Сходници же кь ніемоу послаше: воиске Антіохове мало іесть. Се же слышавь Іевагридь, на бои на Алексен'дра поиде[3]. Алексен'дрь же воискоу скрьвеноу изь лоуга из'веде, и Іевагріда до кон'ца раз'би. Іевагрідь же, страха Алексен'дрова оубоіавь се, и самь на мьчь свои налегь, оубоде се. Алексен'дрь же на градь іего пришідь, до темеліе[4] сего разори, и имѣніа іего вьзеть, и [женоу и] дьштерь Кан'дав'лиіевоу врати; плѣнове же вьз'мь, вь свою воискоу отиде. Кан'давль же кь Ан'тіохоу пріиде, и іако Алексен'дроу поклони се. Антиохь же рече іемоу: в'са своіа вьз'мь, и кь матери своіеи иди. Кан'давліие[5] же кь ніемоу рече: великыи Алексен'дре цароу, вса моіа погодіа сьврьшиль іеси, и сь в'се моіе[6] погодиіе[7] сьврьши, сего воіеводоу твоіего Ан'тиоха оу поклисар'ство кь матери моіеи посли; вьса бо твоіа хотеніа онь сьврьшити имать, зѣло бо видѣхь іего искоус'на, нь сиои воисцѣ моудра и хрьла и вѣрна тебѣ. Антіохь же кь ніемоу рече: в'са, іелика хоштеши, сьврьшити имамь. Алексен'дра призвавь, рече іемоу: походи, воіеводо Ан'тіоше, кь Клеофиле царице амастрон'скои[8] сь сыномь іеіе Кан'дав'лиемь, и р'ци іеи

---

[1] т. Евгриде. — [2] т. солоурски. — [3] т. поге. — [4] т. темела. — [5] т. Кандавльсь. — [6] т. сие мое. — [7] т. приношениіе. — [8] т. амастридоньской.

тако: Алексен'дрь [царемь царь] на мегю землıе твоıеıе дошьдь, и даани одь тебѣ иштеть[1]; да аште сııе не сьтвориши, сь в'семи моими силами на царство твоıе гредоу. Алексен'дрь же кь Антіохоу рече: повели ои к'нигоу писати. Кан'дав'ліи же тоу стоıе, рече: не подобаıеть к'ниги писати таковоу моудроу поклисароу, ıакоже ıеси ты. И тако поклонив'ше се оба Ан'тіохоу, [поидоста]. Ан'тіохь же Кан'давліа даровати повеле крьзмомь макıедон'скымь многоцѣн'ныимь и коуч'момь пер'сид'скомь и фарижемь ин'діискомь [подь хакизмомь коркодиловомь]. Алексен'дрь ıего на свои стань поведе, и гости ıего, и чьст'но дарова ıего на станоу.

12. (С XXI. *Јагић* 303, 16.) [К а к о А л е к с е н'д р ь а м а с т р о н с к о у ц а р и ц о у с х о д и.] Тако ıако поклисарь [кь мастридоньскои царици] сь Кан'давлиıемь поиде, Кан'дав'ліи же Алексен'дра облобиза, и кь ніемоу глаголаше: ıако вь истиноу оу свои поднебеснои зем'ли подоб'на тебе не видѣхь; аште дроугаго чловѣка подоб'на тебе Алексен'дрь имать, по прав'дѣ ıе, ıако да надь в'сѣми царствоуıе свѣтомь. О семь Алексен'дрь Кан'дав'лиıеви отвѣшта: вѣроуи ми, Кан'дав'лиıе брате, ıако много ıе оу Алексен'дра бол'шіихь оть мене; старѣи мене ıесть Филонь, по томь Селев'кіи, по ніемь Филипь, по томь Потоломѣи воıевода, по ніемь Антиногень[2], по сихь всѣхь азь Ан'тіохь. Кан'дав'ліи же кь ніемоу рече: и азь сихь всѣхь видѣхь, нь тебе паче в'сѣхь бол'шаа имамь, достоинь бо ıеси вьсѣмоу свѣтоу господствовати. Алексен'дрь же искоушаше, хоте оувѣдѣти, како ıего любить. Онь же рече: ıако сь тобою сьмрьть вь мѣсто живота замѣниль[3] бихь; аште бо ми ıесть сь тобою оу-

[1] т. ждить. — [2] т. Ан'дигонь. — [3] т. приель.

мрѣти, раз'лоучити се люб'ве твоеіе не имамь. И тако идоуштима има, до пештери нѣкоіе великые доидоше. Кан'дав'ли же кь Алексен'дроу рече: любимы мои Антиоше брате, вь сиои пештере глаголють, іако тоу бози іелин'сціи живоуть вьси. Да аште хоштеши оувѣдѣти, іаже до сьмрьти слоучити ти се хотеть, мало стоупи, оуклони се вь пештероу; вьшьдь бо вь ню, див'наа нѣкаа оузриши и чюд'наа. Нь вѣдомо да іесть тебѣ, іако тоу мнози вьшьдьше, омахнитеше. Алексен'дрь же Кан'дав'лию рече: да такова ли любовь твоіа кь мнѣ іесть, іако ноудиши ме вьнити, идѣже оумь свои из'гоубити хоштоу? Кан'дав'лиіе же кь ніемоу рече: не твоіеіе ради зломіе се рекохь, нь іеже ини пострадаше, то азь тебѣ рекохь; ты же, аште вьноутрь вьнидеши, не боудеть ти ниіедино зло, оумь бо твои сил'нь іесть зѣло, и по свои прилице вѣдовита те мню быти, и нарокь господина твоіего великь іесть; нарокоу оубо іеговоу и бози и врази помагають. Аште бихь знаіаль что зло тебе, волель быхь самь оумрети прѣжде тебе, нег'ли влась главы твоіеіе да одпад'неть. Алексен'дрь же, слад'ко облобизавь іего, рече: дроугоу вѣр'ноу нѣсть измѣни оть соуштіихь нич'то. И до пештере тоіе дошьдьше, Алексен'дрь кь ніемоу рече: кажи ми поуть, иже вь пештероу оноу гредеть. Кан'дав'ли же каза іемоу поуть, за грьло же іего оухвативь, рече іемоу: любимыи мои брате Ан'тиоше, вь пештеру не ходи, не вѣси бо что прилоучить ти се. Мьчтаніа соуть многаа тамо, да аште что прилоучить ти се тамо, азь оумрѣти имамь здѣ, кь томоу очи Алексен'дрове видѣти не имамь; много бо любьзно видѣхь кь тебѣ прѣдлежешта. Алексен'дрь же рече кь ніемоу: почекаи [m: мене мало здѣ, азь бо вь пештероу имамь ити Александровемь оpоужавь се нарокомь, и ничто мнѣ не имать бити. И тако вь пештероу вьниде. Вьшьдьшоу же емоу вьноутрь,

мьчтаніа нека ѕверообразна срѣтоше его. Онь же име бога Саваоѳа призвавь, безь страха бивь, чоудна же и нека и див'на вь пештери тое видѣ: чловѣкообразниіе ѕвери и чловѣки многи свезани опако роукама видѣ. Тоу Араклию и Аполона позна, и Крона и Ерміа, ихь же Елини боге имахоу. Сихь Александрь видевь, свезанни бо бехоу вьси веригами. Александрь же кь единомоу оть нихь пристоупль, о чюднихь онехь виденихь оупрашаше его. Свезани же царь они кь немоу рече: Александре цароу, царие сие, ихь же ти зриши, тии бехоу вь вьселенной царие, іакоже ти дьньсь, и за грьдиноу великоу и поносьство богоу небесномоу оуподобише се, и на сихь богь разгневи се, свезаньнихь вь пештероу сию рече привести; зде доуше ихь моучити се имоуть до сконьчаніа вѣка. Сконьчавьшимь се седмимь вѣкомь, вь тарьтарскоую геенoу имоуть поити, и тамо вь бесконьчни вѣкь моучити се имоуть. Александрь же кь немоу рече: мноу, іако негдѣ видехь те. Онь же кь немоу рече: аште на дивиіе чловѣки ходиль еси, тоу на стльпе образь мои видель еси. Александрь же кь немоу рече: и како име тебѣ есть? Онь же кь немоу рече: Азь есмь Сьньхось иньдиски царь, иже некогда вьсь приехь светь, и грьдинею прѣвьзнесохь се, и на вьстокь на краи земле вьсхотехь поити; и вьсташе на ме диви чловѣци, и воискоу мою вьсоу оубише, и мене тоу погоубише. Аггели же дошьдьше, и доушоу мою свезаше, и вь сию ме пештероу приведоше. И здѣ моучити се имамь, іако за моіе безоумьное прѣвьзнесениіе, да пази и ти, Александре, іако да не прѣвьзнесь се, и ти зде приведень боудеши. И тако Александрь по срѣдѣ ихь ходе, тоу Дариа персидискаго цара позна. Дарие же его видевь и жалостно проплакавь, рече кь Александроу: о прѣмоудри Александре, да и ти ли осоу-

жденъ бѣ зде съ нами бити. Александръ же къ немоу рече: не съ вами придохъ здѣ бити, нъ придохъ васъ видети, и паки отъ васъ отити хоштоу. Дарие же къ немоу рече: о прѣмоудри въ чловѣцехъ Александре, отъ коле богомъ годе бити, ıако да въса незнаема оузнаеши, почекаи мало, и скажоу ти дивьна нека и чюдна, ıаже прилоучить ти се хотеть на поути. Вѣдомо да есть тебе, ıако Кандакіа Клеофила амастридоньска царица образъ твои прѣписала есть, и тако познати те иматъ, ноу походи, не соумьни се; богъ бо, въ него же вероуеши, отъ роукоу ее] избавити те иматъ, и крьсмати[1] же ты немои. Пакы прослъзивъ се, рече: мили мои сыноу Алексен'дре, како пер'сид'ско господство стоитъ, и како [лоубовъ] дъштери моıеи Роксан'де къ тебѣ прѣдлежитъ? Алексен'дръ же къ ніемоу рече: Пер'сида оубо благодън'ствоуıеть съ м'ною, ıакоже и съ тобою; Роксан'да, дъшти твоıа, съ мною царьствоуıеть надъ в'сѣмъ свѣтомъ. Даріıе же къ ніемоу рече: по оуноутрь пештере вънидй, и тоу Фора оузриши, ин'діискога цара. Алексен'дръ же Фора видѣвъ, и къ ніемоу рече: о великы ин'діискыи Форе, како некогда богомъ подоблıаше се, нынıа же ıако ıединъ отъ хоудихъ чловѣкъ моучиши се! Форъ же къ ніемоу рече: тако страдати имоутъ в'си, иже прѣвъзнесоше се зем'лъскою славою; нъ блюди и ты, Алексен'дре, ıако да не и ты, прѣвъзнесъ се, свезанъ здѣ приведенъ боудешъ. И сиıе поменоувъ, чьсть жене моıеıе Клитемиштре[2] съблюди. Алексен'дръ же къ ніемоу рече: боуди печалоуıе мрьт'вими, а о живыихъ не пьци се. И се рекъ Алексен'дръ, отъ пештери тиıе изыде, и къ Кан'дав'ліоу доиде, и обрѣте ıего плачоушта се, мнѣше бо, ıако Алексен'дръ въ пештере погиноулъ ıесть. Іегда же видѣ ıего

---

[1] m. късмети. — [2] m. Клетимиштре.

идоушта, радост'но притекь кь нıемоу, и целовавь ıего, рече: по ч'то, Антıоше, вь пештере толико крьс'ма? Твоıе бо крьс'маниıе много мене оустраши; нь по истинѣ видѣхь дьньсь, ıако господина твоıего Алексен'дра нарокь великь ıесть, тебе бо сьблюде дьньсь цѣла. Нь кажи мнѣ, ıаже вь пештерѣ видѣ. Алексен'дрь же сказа ıемоу в'са ıаже видѣ, и тако оба дивише се.

13. (С XXII. *Јагић* 306, 15.) И до Кан'дакııе[1] царице доидоше. Клеофила же царица о сыноу[2] слышав'ши, радостна бысть зѣло, [и сь прѣстола своего оуставьши, и далеко его срѣте], слышала бо бѣше, ıако Алексен'дрь оубиль ıего ıесть, и радостию великою испльни се, и сь прѣстола вьста, и далече ıего срѣте', сына же своıего оупрашаше оувѣдѣти в'са, ıаже слоучише се ıемоу. Кан'дав'ль[3] же наче сповѣдати ıеи; Алексен'дра же за роукоу поıемь, и кь матери своıеи рече: се Ан'тıохь, Алексен'дровь воıевода, животь мнѣ даде, мати моıа, женоу мою и дьштерь одь Іеврıмитра из'роучи онь, и в'са мнѣ, ıелика добраа слоучише се, онь сьтвориль ми ıесть. Да прıими сего вь мѣсто сына, мати моıа, ıере много онь оу Алексен'дра милостьнь ıесть. Царица же Алексен'дра за грьло оухватив'ши, любьзно облобизаа и рече: добрѣ пришьль ıеси кь мнѣ, силна господина воıеводо Ан'тиоше! Добротоу же лица ıего зрѣшти див'лıаше се, и кь нıемоу рече: трети сынь оть дьньсь мнѣ быти имаши, Ан'тıоше. Алексен'дрь же вьставь, рѣчи поклисар'скыıе глаголати кь нıеи начеть. Она же говороу ıего подивив'ши се, белеге образа ıего с'матраюшти, помысли, ıеда се ıесть Алексен'дрь, макıедонскыи царь, и любьзно ıего похватив'ши, рече: хотела бихь, о Ан'тıоше, ıако

---

[1] ш. Кондакие. — [2] ш. пришьствие сина своего. — [3] ш, Кандавльсь.

да никако оть нась не отидеши, нь сь синов'ми моими и сь мною да царствоуıеши, кь Алексен'дроу же да не вьз'вратиши се. Нь оть колѣ сіıе невьз'мож'но ıесть, вьставь сь мною вь царскіıе полати вьниди, и, царскаа моıа имѣніа видѣвь, ıеже аште хоштеши, вьз'ми. И сіıе сьтворивь, и ıепистолію кь Алексен'дроу пишоу ти, и дани ıемоу дати имамь, и поклисара моıего сь чьстію сь тобою послати хоштоу. И се рек'ши, за роукоу ıего поıемь.

[Како позна царица Клеофила Алексен'дра.] Вь царскые полати вьведе ıего, и тоу ıемоу сказа чоуд'наа нѣкаа царскаа имѣніа, бисера и каменіа множьство безь числа, и своуде обьвед'ши, вь лож'ницоу ıего вьведе, на образь же ıего погледав'ши, рече ıемоу: што ти одь в'сега одражало ıесть, ıеже ıеси видѣль вь домоу моıемь, Алексен'дре, вьз'ми. Онь же оужасноувь се, рече: Ан'тіохь ми име ıесть, Алексен'дроу же азь рабь ıес'мь. Царица же кь ніемоу рече: Алексен'дра тебе вѣмь быти, тебе же Ан'тиохоу нарицати се подобаıеть. Аште ли вѣдѣнию моıемоу не вѣроуıеши, и разоумѣниıе моıе невѣр'но мнить ти се быти, да на образь же сы оуписан'ныи погледаıе, и разоумѣи, комоу ıесть подоб'нь! Онь же на иконоу погледавь, и белегь на образоу своıемоу видѣвь, рече: по истинѣ прилич'нь ıес'мь Алексен'дроу, за тои бо ме и любить. Она же кь ніемоу рече: вь истиноу ты самь ıеси Алексен'дрь, и дьньсь азь назвахь се свѣмоу свѣтоу царица, господина бо свѣтоу дьньсь вь роукоу моıею дрьжоу. Нь вѣдомо да ıесть тебе, Алексен'дре! Іакоже вьсхоте, вьшьль ıеси здѣ; іакоже хоштеши, не изыдеши оть здѣ! Алексен'дрь же сіıе слышавь, и образь свои измѣніати начеть, и зоубы скрьжитаıе, очима погледоуıе семо и онамо, рече, и

помисли тоу оноу царицоу оу ложнице оубити, самь же до конıа оутекь, и, на срѣкю себе врьгь, или оумрѣти или оживети помиш'лıаıе, рече: бол'ше бо ıе господиноу великоу сь чьстию оумрети, нег'ли срамот'но мнȏго лѣть живоу быти. Кан'дакıа же царица образь ıего прѣмѣнıаюшть се видѣ, и оубоıав'ши се кь вратомь постоупи, изити хотешти, Алексен'дрь же, за роукоу похвативь ю, рече: стани, не имашь на дворь изыти, нь здѣ зле оумрети имашь, азь бо тебе оубию, и самь на дворь изыдоу, и сына твоıа оба оубию, и самь сь ними поч'тень оумроу. Кан'дакıа же се слышав'ши, и радост'но кь Алексен'дроу пристоупив'ши, и кь нıемоу приплет'ши се, и за грьло ıего роукама похватив'ши, и любьзно ıего целовав'ши, рече: о великыи Алексен'дре, и мнѣ сыне и господине! Не оскрьби моıего срьдца, ни злоıе о себе помысли, ни сьмрьти одь мене оубои се; азь бо обыавити тебе не миш'лю, ниже сыновомь моимь казати те хоштоу, нь многими дар'ми почьт'ши те, и вь воискоу твою отпоуштоу те сь чьстию. Не бо ıесть прилич'но такова чловѣка оть зем'лıе оубивати, моудростию и храбростию оукрашен'на, нь паче сьблюсти и почисти. Тебе бо оубивь кьто, ть в'семоу свѣтоу крьв'никь боудеть; главѣ бо твоıе животомь вьсь сьдрьжить се свѣть, и мир'но страхомь твоимь стоить. Да не подобаıеть мнѣ всѣхь главь главоу отсѣшти; хоштоу сына имати те себѣ, и тобою назвати се свемоу свѣтоу царица, Алексен'дре! Да о семь беспечал'нь боуди; не тако бо азь безоум'на ıес'мь, ıако да животомь твоимь вьсь свѣть поколѣб'лю, вьсь мирь бо нѣсть достоинь ıединого власа оть главы твоıеıе падаюшта. Нь ıако праснаа мати карати те имамь. Не кь томоу сикои, Алексен'дре, твори; не вѣси бо невѣрниıе чести и неоуставнаа наношенıа, и не подобаıеть тебе, всѣхь главь

глава, главоу на кон'ци обѣшать, твоіе бо главе сьмрьть вьсь мирь[1] смететь. Алексен'дрь же сіе слышавь, поклони се и рече: оть дьньсь мнѣ мати боуди вь мѣсто Олим'биадѣ царице.

14. (С XXIII. *Јагић* 309, 18.) Кан'дакіа же іего целовавши, и за роукоу іего поіем'ши, на дворь изведе, и вь ть часъ приде сынь іеіе Дорифорь[2], оть Алексен'дрове страже разбиіень. И іедва оутекль бѣше, воискоу же свою тамо изгоубиль бѣше. Слышавь же, іако Антиохь, воіевода Алексен'дровь, кь матери іего ишьль іесть, и брьзо пріиде, Ан'тіоха оубити хоте. Кан'дакіа же сіе слышав'ши, кь Дорифороу, сыноу своемоу, рече: не подобаіеть сіе сьтворити; Алексен'дрь бо твоіего брата оть многа зла избави, и женоу іего и дьштерь, и в'се имѣниіе іего врати, и жива іего кь мнѣ сь чьстію поусти, и оть пороб'лієніа іего избави оть соулоур'скаго цара, и поклисара кь намь посладь іесть, милост'на своіего чловѣка Ан'тиоха, и любовь оть нась и приіател'ство самодрьжьць[4] трѣбоуіеть, и вь мѣсто добра и чьсти, іеже подобаіеть іемоу сьтворити, сьда ты главоу [m: емоу хоштеши отсешти!? Немои, сыноу мои, больше бо тебе есть дьньсь оумрети, нежели Александрова поклисара вь домоу моемоу оубити! Дорифь же матерь свою не слоушаше, глаголе: единого Александрова чловѣка не даваеши ми оубити, понеиже онь сь нимь много тисоушть оуби люди, и тьста моего, Пора иньдискаго цара. Вероуи ми, мати, Ан'тиохь дьньсь живота не имать. Се же Кандавлиева жена пороучи: вѣдомо да есть тебе, іако Дорифь, брать твои, лоубимаго твоего Ан'тиоха оубити хоштеть мьчемь. Кандавльсь же

[1] m. светь. — [2] m. Едорифь. — [3] m. Дорифоу. — [4] m. миродрьжьць.

сие слишавь, скоро вь полатоу матере свое дотече, Дорифа же обрете нагь мьчь дрьжешта, и матерь его прѣсь половиноу дрьжештоу, и сь нимь рьвоушта се, ıако да Александра не оубиеть. И припадь, мьчь его изь роукоу исхити, и хотеше его имь оударити. И много его оп'совавь рече: непотреб'ниче и страшливице, аште храбрь мниши се бити, самь тіи динь надь ниме динемь копи поишти; аште онь похватить мьчь, .р. тацехи, ıако тебе и мене, постоıати прѣдь нимь не могоуть; аште ли храбрь мниши се бити, пошьдь, оуби его оу Александрове воисце; аште ли его оубиеши здѣ, то вьсехь нась оубиль еси; тебе же вьса вьселенна] прѣдь образомь Алексен'дровѣмь оудрьжати не можеть. Алексен'дрь бо, господинь ıеговь, ıединомь мьчномь раномь лоудога тьста твога Фора [индискаго цара] оуби. Кан'дакіа же, вьноутрь завѣса вьшьдьши, и Алексен'дра вьнь извед'ши. Видѣвь же ıего Дорифорь[1], и постоупи кѣ нıемоу, хоте ıего оубити, и Алексен'дрь кор'доу свою роукомь похвати, и кь Дорифороу[2] рече: вигю, ıако хоштеши ме оубити; нь знаи, ıако сьмрьть моıа и тебе хоштеть оубити[3]; мене бо хоте оубити, и самь дьньсь оумрети имаши, не тако бо Макıедоніаномь сьмрьть прѣстраш'на ıесть, ıакоже вамь. Да аште мене, поклисара Алексен'дрова, оубиıеши, Алексен'дроу малоу ч'тетоу нанесеши, господиноу же моемоу, на вьзисканиıе моıе пришьдьшоу, где оукриıеши се? Аште би вь оутробоу вьшьль, оть нıеıе же ıеси изьшьль, ни тоу оукрити се не можеши. Аште би господинь мои знаıаль, ıако Кан'дакіа царица оубиваеть поклисаре, не би мене кь вамь послаль, нь самь сь свеми своими силами дошьль бы. Кан'дакіа же, насміав'ши се, рече: моудре и прѣмоудре вь чловѣцехь,

---

[1] т. Дорифь. — [2] т. Дорифоу. — [3] т. оуморити.

всакы бо срьдьчныи страхь іезычнаа покриваіеть моудрость. Караторь[1] же слышавь сіа, оубоіавь се; Кан'дакіа же царица и Кан'дав'лоусь, сынь іеіе, Алексен'дра любьзно похватише за грьло, и сь Караторомь оумирише, и тоу гостив'ше се, и сь Караторомь іего дар'ми чьст'ними дароваше. Дарова іемоу царица Кан'дакіа[2] вѣн'ць сь великымь камениіемь и сь многоцѣн'нымь бисеромь, глаголюшти кь ніемоу: вьз'ми сего, Алексен'дре, дьштери моіеи, а женѣ твоіеи Роксан'де. И дарова іемоу прьстень одь четирехь камень, хрьлостию маг-нит'скою сьтворень; и дарова іемоу ороужіие оть акин'та[3] гвоздіа, прѣстав'ліено на аспидове кожи; и дарова іемоу фарижа бѣла арапскога, осѣдлана сѣдломь бесьтримень оу франьчьскои фране[4]; и дарова іемоу хел'мь оть сал'хата[5] гвоздиіа, и на ніемь орьль, и ор'лоу слова на прьсѣхь писахоу тако: Алексен'дрь насарь, великыи хон'кетарь[6], биіе се за в'сега свѣта господст'во. И тако іего [много гостивьше], сь чьстию отпоустише, и целивав'ши іего царица, проплакав'ши, кь ніемоу рече: не кь томоу, чедо Алексен'дре, сход'ника себе сьтвори, не вѣси бо невѣрныіе чести и неоустав'на сьлоученіа. И тоу дани даше іемоу .і. лѣтомь; онь же не хотеше вьзети, глаголіе: одмолити ихь имамь оу Алексен'дра. Она же рече кь ніемоу: аште даани не вьз'мешь, познати те имоуть; нь понеси ихь, намь же непрѣлож'ноу любовь даи, и приіател'ст'во непотвор'но сьблюди. И се рекь, за грьло іего приіем'ши, рече: рада бихь сына те имѣти, о Алексен'дре, и сь тобою в'семоу свѣтоу царствовати. И тако проводиста іего оба сына іеіе

---

[1] т. тако исто ту и у напредак. — [2] т. Кандакоуша. — [3] т. никита. — [4] т. бестрьманьскимь седломь оседлана и франичьскои фране. — [5] т. салафатара. — [6] т. хокиіарь.

[Кандавлоусь же и Караторь] до Алексен’дрова окола, страже же Алексен’дрове срѣтоше ихь, и Алексен’дроу, сьсѣдь, поклонише се. Каратороу же и Кандав’лию Алексен’дрь рече: вѣдомо да ıесть вамь, ıако самь азь ıесьмь Алексен’дрь. Се же они слышав’ше, рекоше: аште ты ıеси Алексен’дрь, да то мы оумрьли ıес’мо. Алексен’дрь же кь нимь рече: не имате одь мене оумрѣти. И за грьло ихь похвативь, „азь бо любовию и чьстию матере ваше обьдрьжимь ıесьмь, и брат’скыи оть дьньсь прѣдложити имамо“. И тоу дарова ихь, и сь чьстию отпоусти.

15. (*Јагић* 312, 5.) Алексен’дра же тоу срѣтоше Потоломеи воıевода и великыи Ан’тиохь, ин’дıискыи господинь, и любими ıемоу зѣло и храбри воıевода Филонь, пер’скыи господинь, и много Алексен’дра об’лобизахоу, и кь нıемоу сь плачемь рекоше: по ч’то, Алексен’дре, животомь своимь всоу вьселıен’ноу смести хоштеши, по что главоу свою на зарь[1] мекıешь, самь на сходоу ходе, безьчьст’но оумрѣти хоте, нась же вь чоуждихь оставьль землıахь, и всѣхь погоубити имаши? Да не тако, Алексен’дре, намь крьв’никь[2] боуди, ıакоже дѣломь твориши, нь вьсь приıемь свѣть, и тако вь Пер’сидоу дoидемо[3], и тоу домомь дошьдьше, и господ’ства в’са раздѣлимо по достоıанию и по подобию. И тоу гозби многыи воисцѣ сьтвори[4].

16. (*Јагић* 312, 16.) И тако двигь своıе воıе, и вь Пер’сидоу кь царице Роксан’де поиде[5], и многые радости сьтвори тоу, и в’са господства раз’дѣли.

---

[1] m. надь зарь. — [2] m. пизматорь. — [3] m. поидемь. — [4] m. и тоу домомь дошьдьше, и господьства вьса землньска разделивьше по достоıанию. И тоу Александрь вь воискоу пришьдь, гозби многиıе воисцѣ сьтвори. — [5] m. приде.

[Како царь Алексен'дрь в'са царствіа раздѣли земльскаа]. Ан'тиохоу Индію господ'ствовати повеле; Филоноу же даде пер'с'ко господст'во; Антигоноу в'соу мер'сил'скоу и север'ноу зем'лю даде; Филипоу же Асию и Киликію даде; Потоломѣю же слад'коу и красноу землю даде Іегуп'ть, и Іерусалимь и Палестиню в'соу и Междоурѣчиіе сир'скоіе и слад'ке аф'рикіиске отоке; Селевкию же даде рым'ско господ'ст'во; Лаомедоушоу же даде Неглитор'ско господ'ство[1]. И вса сиіа по достоіанию раз'дѣливь, и сь Роксан'дою годиште прѣбивь, сь великою веселостию и радостию.

17. (*Јагић* 312, 26.) И оть тоудоу сь двором своимь двигь се, и вь Вавулонь отиде. И вь тоу ношть іави се іемоу вь с'нѣ пророкь Іеремиіа, глаголіе: греди, Алексен'дре, на оуречен'ноіе себе мѣсто; се бо .м.-го лѣта сьврьшило се іесть и четворосьставноіе тѣла твоіего іестьство дьньсь, Алексен'дре, растоупити се имать: оть земліе заіем'ноіе тѣло пакы кь земли вратить се. Вѣдомо да іесть тебѣ, іако всоу обьшьдь зем'лю и отьчьства своего оузрети не имашь, роукы бо слоужешти ти, оть них же блага вькоушаіеши, и отров'наго іеда вькоусити имаши. И вь Вавулонь походи, и воискоу свою оуреди, и царствіа оукроти. Вь землю бо, оть ніеіе же изьшьль іеси, пакы вь ню вьнидеши, и вь небытиіе боудеши. Доуша бо нетлѣн'на поиметь се вь недовѣдомоіе мѣсто, божиіемь промысломь отведеть се, тлѣн'но же тѣло кь зем'ли тлѣн'нѣи останеть. И пакы на скон'чаниіе вѣкомь оть земліе вьстати имоуть; и тлѣн'но

---

[1] Јагићево хрватско издање има још: Пиникоу да нимшку землю и пажадско господство. Место последњих речи f. има: нѣмьчьскоую землю и парижьское господьство.

соуште вь нетлѣніе облѣчеть се, и тоу сь доушею стати се вь коупѣ и сьединити се имоуть. И тоу, познав'шима се има, іакоже нѣкима двѣма любимома дроугома, и стан'кь радостьнь боудеть и любимь зѣло. И тако доуша сь тѣломь своимь сьстанеть се, и боудеть вьстаніе мрьт'вимь, о Алексен'дре. И о семь мнѣ не не вѣроуи, вьстати бо имать в'сака пльть и в'сакаа доуша, и познати се имоуть на мѣстѣ страш'номь ономь, на великомь трьжиштоу, идеже прѣстоли поставеть се, и вѣт'хыи дьньми сѣдѣть соудити страш'номь и нелицемѣр'номь. И тисоушта тисоушть аггель окрьсть іего, и т'ма тьмь около іего, и многоочити хероувими и шестокрилати серафими. И тогда в'сакаа доуша вь своіе облѣчеть се тѣло, и соудомь вьзьмьздіа пріимоуть сь тѣломь вькоупѣ. Сь нимь же сьгрѣшише, сь тѣмь тѣломь и моукоу пріимоуть и мьздоу, не имоуште кон'ца ни число лѣтомь. И не боудеть тогда ни жен'скы поль, ниже моужьскыи, ни боудеть тогда лѣпоти тѣлес'ные, ни гроубости, ни вьз'раста омаліен'на, ни оумножен'на, ни различіа лиць, ни чрьности ни бѣлости, ни роусости ни смаглости; нь тѣлеса в'са вь іединомь іестьствѣ боудоуть, тричест'ноіе тьчию сь собою имоуште, іеже іесть желател'ноіе и іарост'ноіе и помысльноіе, проча же пристрастіа оть тѣла тогда оскоудѣють, доуша же в'сегда без'страст'на прѣбываіеть. И тогда оубо, о Алексен'дре, в'сакыи чловѣкь познаіеть любимаго[1], и не тьчию любимыихь, нь и нелюбимыихь, и не тьчию их'же видѣ, нь их'же слыша, а не видѣ, и тѣхь познати имоуть на соудишти ономь страш'номь. И ты оубо, Алексен'дре, познати имашь в'сѣхь, их'же обыель[2] іеси здѣ; и тобою обидими познати те имоуть. Да вѣдомо да іесть тебе, іако не кь

[1] m. своего лоубимаго. — [2] m. обидель.

томоу оузрети ме имашь[1], нь тамо ме оузрѣти имашь, идеже в'си прѣдстати имоуть, иже оть вѣка оумьр'шеи на соудишти ономь страш'номь великаго бога Саваоѳа. И се рекь пророкь Іеремiа, невидимь бысть.

18. (*Јагић* 314, 2.) Алексен'дрь же оть с'на вьставь, вь недооумѣниıе вьпаде, и соумор'нь бывь, и на постели сѣдѣше. И оужасно видѣнiе сьмыш'лıаıе, сѣде плакаше се, срьдце же ıегово обоуреваıемо бѣше, ıакоже и корабь нѣкыи вь поучинѣ мор'скои вѣтри и вльнами обоуреваıемь многыми. И вь мысли вьпадь, оужас'но видѣниıе помыш'лıаıе, на пер'ници леже, плакаше. Филонь же и Потоломеи прiидоше кь нıемоу заоутра, плачюшта ıего обрѣтоше. И стеме злате сь главѣ свое сьврьгоше, и прьстию главѣ своıе посипаше, и кь Алексен'дроу пристоупише, и рекоше: по ч'то, Алексен'дре, жалостiю радость замѣноуıеши, и по ч'то толицѣ скрьбы прѣдаль се ıеси? Алексен'дрь же сѣде видѣнiа сповѣдаше, они же дивноу сповѣсть слишав'ше, и оужасоше се много, и оутѣшити хотеште ıего, кь нıемоу слад'кыıе бесѣди глаголахоу: не тако, Алексен'дре, подобно ıесть мьчтан'ми сьн'ними[2] оутроупити срьдце и сьвѣсть. Сьнь бо тако намь мнить се быти. Оть многа спаниıа и оть залихаго питiа глав'ныи омокраваıеть се моз'гь, вь нıемь же живеть царь сьвѣстемь — оумь; чловѣкоу же зѣло прѣзь мѣроу спештоу, и оть сьн'ные влагы зѣло омокраıемоу мозгоу, оумь бо зрить многаа, оумнимь своимь невештестьв'нимь окомь прозираıеть, видить многаа она, ıаже вь ıавѣ видѣль ıесть или слышаль когда, и тѣхь вь с'нѣ зрить, и тѣми дѣиствоуıеть. Сiа же видѣнiа, о Алексен'дре, доушев'ноıе зрѣниıе мы мнимо быти, тѣло

---

[1] *т.* имашь жива. — [2] *т.* ноштнимь.

бо тлѣн'но вь іавѣ зрить тлѣн'наа сіа и видимаа, доуша же, нетлѣн'на соушти и невештествьн'наа, и оумнаа в'са, іелика хоштеть помыслыть, сихь зрить. Аште и дал'ніаіа и ближ'ніаа соуть мѣста, своіе бо іесть, іеже быти, идеже хотеть, тамо по подобію божіа образа сьздати се. Приплеть бо сію богь кь мрьтьв'номоу тѣлоу, іако дѣиствовати нимь собою оживліаюштоу, и то іакоже и ог'ньно горенііе вѣтрьнымь распаліаіеть се дыханиіемь, или іакоже коузньць нѣкыи злаатиіе хрьлости желез'ними растварaіеть роукодѣл'ми, или іакоже корабь нѣкыи вльни мор'скые прѣскаче, не собою носимь, нь вѣтрьнымь дыханиіемь кь нимь нѣкымь. Тако и тѣло сь доушею окрьм'ліаемо іесть, и тою сьстоить и водить и носить се, іакоже нѣкаа два юн'ца іедино окрьм'ліаюште рало, дондеже сьставить сіа всѣмь промысльникь богь и распрежеть пакы. Доуша оубо поиметь се, тѣло же оставить се, тлѣн'но соуште; доуша оубо кь богоу іако невештествна и нетлѣнна, тѣло же пакы кь зем'ли, іако вештествьн'но и тлѣн'но. Аристоѳель же твои, о Алексен'дре, вь к'нигахь своихь пишеть, глаголіе, іако стати се имоуть пакы доуше сь имиже сьгрѣшише тѣлеси тогда, іегда прѣдложениіе в'торо боудеть чловѣкомь, іегда мрьт'віи оть гробь вьстаноуть. И Соломонь моудри правед'ныихь доуше вь роуцѣ божіи глаголіеть быти, грѣш'ныихь же доуше вь тар'терѣ и геіенѣ вь дол'нѣишихь зем'ліахь глаголіеть быти. Аристотель же моудріи и Платонь великыи мира сего кон'чиноу глаголіеть быти тогда, іегда наврьшить се число оть падшаго аггельскаго чина праведныихь чловѣчьскыми доушами. Кь семоу же Алексен'дрь: іевреискыи великыи пророкь Іеремія сьгласоуіеть, тако бо іесть, и вѣроую. И се слышавь подиви се вь недооумѣніи бывь, глаголаше: слава тебѣ, слава тебе, чюд'ныи и див'ныи и непостижимыи

и описан'ныи и недовѣдомы неописан'ныи неислѣдими, в'са оть небытіа вь битіе приведыи, и благорастварајe в'са, великыи промысле божіи! Како небеса твоимь сътвори словомь, видѣніа не прѣмѣнише се или обет'шаше; како зем'ліа таковаа и толикаа, юже ни на чесомь же оутврьдиль іеси, и плодь свои не измѣни или обет'ша; како мор'скые многые воды на іединомь стоіеть мѣстѣ и в'сакь дьнь множаіеми прѣдѣла не прѣидоше, ни воню измѣнише іестьствьною сьдрьжимою силою и раз'ликыми вѣтри колѣбліеми; како .д. велицін вьз'доуш'ніи, оустав'ліен'ни тобою, вѣтри оустава своіего не из'мѣнише, ни благорастворен'наго диханіа не прѣмѣнише; и како сльньч'ноіе сиганіе толицѣми тисоуштами лѣть топлоти ни свѣт'лости не из'мѣни; и како лоун'ныи кроугь оумножевають се, не оскоудѣваіеть на новиноу ни на вѣтшиноу, оустава своіего не из'мѣни; и како чловечьскаа тѣлеса четир'ми сьплете стихіами, и доушоу обожен'ноу на нихь вьсади, іакоже нѣкоіего вьсад'ника на четирехь рав'но текоуштихь оутврьди точ'цѣхь, дон'деже рав'но четири сьстоіеть се стихіе, и тобою сьтворен'но тѣло цѣло и непоколѣбимо рав'но течеть, іегда же ли оть четирехь сьставь іедино или оумножить се или оскоудѣіеть, тог'да раст'лить се и оть доуше распрежеть се тлѣн'но чловѣче тѣло? Аште ли промысломь твоимь и врачев'скою хытростію пакы четири има истьк'неть се кола, іеже соуть сьстави, тог'да пакы тѣло сь доушею здрав'ствоуіеть.

19. (*Јагић* 31б, 19.) Оть толи оубо в'сегда вь недооумѣніи бываше Алексен'дрь, сьмыш'ліаіе бо вь себѣ и глаголіе: когда постигнеть ме сьмрьть, кьто боудеть паметь мою твореи по сьмрьти, аште виденіе и познаніе боудеть тог'да, іегда доуше сь тѣлеси стати се имоуть

на тръжишти ономь на великомь? И мысльми многыми боримь бѣ помыш'лıаıе, боудеть ли си вьстанiıе тѣломь пакы или не боудеть, вь тьжде ли оумь пакы прiити имоуть или ни, дивлıаше бо се, глаголıе: како сьгнив'шеıе се кости и расипав'ше вь тожде бытiıе пакы прiити имоуть? Нь сьмышлıаıе вь себе, пакы глаголıе, ıако вса могыи божiи промыс'ль, сьздавыи ихь оть небытiа вь бытiе, можеть и косты мрьт'выıе пакы вь тожде привести бытiıе. И многаа таковаа рече, ıако вьз'величише се дѣла твоıа, господи, и в'са прѣмоудростию сьтвориль ıеси.

20. (*Јагић* 317, 1.) И се рекь, кь Вавулоноу шьствiıе твораше. Іакоже нѣкыи чловѣкь на оуроч'ноıе[1] мѣсто оумрьт'вiа своıего, идеше тогда макıедон'скыи царь. И вьсега свѣта царь, сьмрьть свою помыш'лıаıе, вьсегда неоутѣшимь бѣше. Іегда же приспе на полıе, нарицаıемоıе Синарь, и вь зем'лю, зовомоу Ав'сидiа[2], идеже правед'ныи Іовь богатiи жиль бѣше, и тоу станомь своимь ста, и сил'ниıе ıего воиске по томь полю падоше. Велмоужиıе же Алексен'дрови, Алексен'дра скрьб'на зрѣште, и жалости ıего измѣнити хотеште, и на гороу ıего високоу вьз'ведоше, и, срьдце ıего обьвеселити хотеште, воисцѣ ороужати се повелеше, и на ıединомь мѣстѣ на поли ономь сьбрати се рекоше, и сихь позрѣв'ше кь Алексен'дроу рекоше: Алексен'дре цароу, сил'ныи господине, видиши ли? По ч'то скрьбiю срьдце своıе потаплıаıеши? Зриши ли, колицемь людемь дьньсь сьтвори те богь цара, да подобно ıесть тебе веселити се и радовати зѣло. Алексен'дрь же, зѣло прослызивь се и главою покимавь, рече: зрите ли сихь всѣхь, и по

---

[1] т. оуречен'ное. — [2] т. Ав'ситида.

.н. лѣтѣхь вьси подь зем'лю заидоуть! Бѣ бо видѣти бол'ше паче нежели ми хиліада[1] тисоушть людіи, конь же бесчисльно множьство; бѣхоу бо обои іеште, тоу сьбрав'ше се іезыци: Пер'си, Ин'діане, Сири, Іевреи, Миди, Финици[2], Гел'фи, Иіел'дами[3], Хал'дѣи, Миди[4], Нѣм'ци, Грьци и ини в'си вьсточ'ни іезыци и запад'ни. И тоу Алексен'дрь царь великые гост'би воисцѣ сьтвори, и тоу оть вьстока и запада и севера и юга в'се власти и к'незы оть мора сь многоцѣн'ними дар'ми пріидоше кь Алексен'дроу.

21. (*Јагић* 317, 22.) Ког'да приде царица Олим'биада кь Алексен'дроу. И вь ть дьнь пріиде оть Олим'біадѣ царице казатель іего и оучитель Аристоѳель. Видѣвь же іего Алексен'дрь, вьзрадова се зѣло, и за грьло іего приіемь, об'лобизаше слад'ко, глаголіе: добрѣ пришьль іеси, [многочьстна и бесьцена главо, добрѣ пришьль ми іеси,] неоугасимы свѣтил'ниче, иже вь Іел'линехь дьньсь начел'ниче и казателю в'семоу разоумоу и философіи, великыи и див'ныи Аристоѳелю; добрѣ пришьль ми іеси, рече, іегоже моудрости почоудише се Іел'лини, іегоже разоумоу оудивише се Хал'дѣи, іегоже хрьлости подивише се іегуптьсціи вльхов'ніи моудрьци! Нь вьз'вѣсти ми, о чюд'ныи вь чловѣцѣхь и любими мнѣ дидаскале[5] и оучителю мои, како запад'наа мироуіеть страна, и како макіедон'скаа стоить зем'ліа, и жива ли іесть в'селюбимаа и сладкаа мнѣ мати, свега свѣта царица Олим'біада, и како іаже о нась вь вьселіен'нѣи слышите? Вѣр'но[6] ли іесть чловѣкомь, іако в'соу зем'лю прѣіем'ше и до раіа доидохомь оного, іе-

---

[1] т. мирьміада. — [2] т. Фаници. — [3] т. Еламите. — [4] т. нема Мида. — [5] т. дидискале. — [6] т. вѣроуетно.

гоже ты вь к'нигахь своихь оуказоуıеши на краи зем'лıе бити вь Іедѣме на вьстоцѣ; ıаа того близоу доидохь, до макарон'скыхь отокь вь окіан'сцѣи рѣцѣ, идѣже ıел'линсціи моудрьци доушамь чловѣчьскимь глаголють быти; нь тоу азь доуше ниıедини не видѣхь, нь ıакоже сь истиною макарон'скы вьзвѣсти мнѣ старѣшина, не тоу имь быти глаголıе нь вь дол'нıеишихь роукахь землıе, вь адоу, и тако ожидати рече свободоу и откло-плıениıе оть выш'нıаго промысла великаго Саваоѳа Бога. И се Аристотель слышавь подиви се, и кь Алексен'дроу тако отвѣшта: благодароу сподоб'льшаго ме видѣти свѣт'лоıе и красноıе твоıе лице сил'ны и слав'ныи господине, великыи Алексен'дре цароу. Вьселıен'наа оубо вса, ıаже о тебе слыша, почоуди се и вел'ми вьз'радова се о славѣ великои, ıелико богь дароваль ти ıесть, ıакоже бо ниıединомоу дроугомоу чловѣкоу. Макıедон'ска же зем'лıа радоуıеть се и веселить се, цвьтеть ıако и кринь мѣждоу земльскими царстви, бога непрѣстан'но за тебе в'сесрьд'но молеште, по твоıеи бо сьмрьти не имать дроугаго добити ни цара ни господина, ıакоже тебе, Алексен'дре. Вѣдомо да ıесть тебе, ıако вьселıенаа вьса недостоина ıесть за ıединь влась оть главы твоıеıе отпадаюшть. Госпожда же моıа, а мати твоıа, благодьн'но царствоуıеть[1], жел'но тебе позираюшти или видѣти те или слышати, мир'но[2] вь Макıедоніи здрав'ствоуıеть, жалостию и радостию оумь прѣмѣнıаюшти, вь страсѣхь в'сегда соушти, и вь недооумѣни быв'ши, хоште ли сподобити се видѣти твоıе свѣтлоıе лице. Мене же послала ıесть великоıе твоıе царство видѣти и госпождоу мою царицоу Роксан'доу, ıако да в'сесрьдно одь нıе помолю, ıако да скорѣıе кь нıеи придеть. Молить бо

---

[1] m. здравьствоуеть. — [2] m. мирно же царствоуıеть.

те мною, глаголюшти: не прѣслоушаи мене о семь, в'селюбьзны мои сыноу и очию моіею прѣмили свѣте, не оулиши мене, не оулиши твоіеіе наситити се в'секрас'-ниіе доброти вь скорѣ, и сь в'сесрьдною и свѣтлою царицею Роксан'дою. Аште ли тебе невьз'можно кь намь вь Макіедониоу прііити, мы кь царствоу ти да придемо, идѣже ты повелишь, и твоіего наситив'ши се, мнѣ в'сеслад'каго, образа; животь свои бо вь скорѣ имамь замѣнити сьмрьтию.

22. (*Јагић* 318, 23.) И о сихь словесехь Алексен'дрь оумиливь се рече: благодароу всакомоу сыноу[1], повиноуюштоу се отьчьскомоу повелению. И се рекь, Аристоѳеліа за роукоу поіемь, и на обѣдѣ сѣде. И в'си іеже вел'моужи и к'незы и господа земльнаа по достоіанию сѣдоше. Филопа же и Ан'тіоха и Потоломеа и Селев'-коуша на особ'нои трапезѣ посади конь подножіа. Аристоѳеліа же, оучителіа своіего, и Лаомедоуша, Поликратоушева сына, іегоже любліаше зѣло, конь прѣстола своіего на шестомь степене посади. И прѣполовльшоу се обѣдоу, и вьста Алексен'дровь оучитель Аристоѳель, дари Алексен'дроу и Роксан'де изнесе, іеже бѣ послала мати іего Олим'биада царица. И принесе двѣ стѣме, іединоу Алексен'дроу, а дроугоу Роксан'дѣ, и крьзне велицѣ двѣ сь великымь бисеромь и многоцѣн'нымь камениіемь, и двaa фарижа бѣла, оседлана слоновеми сѣд'ли сь камениіемь и бисеромь, и .р. конь зоб'ныхь, и коучмоу царскоу з-бисеромь и сь златомь, и тисоуштоу оклопи прѣсталіенехь на львовехь кожахь, .д. рогове слонове, и два прьстена оть камена ан'дракса, и хакізмо париж'ко оть коже кор'кодилове з'-бисеромь и

[1] m. блажоу вьсакого сина.

сь каменнıемь, и .р. блюдь настол'ныихь, и бѣлежьць ороуж'ныи сь бисеромь, и ıепистолию имѣюштоу сице: „Вьсесвѣт'лыи и любьзныи свѣтѣ, свѣт'лыи и милыи и любьз'ныи очию моıею сыноу Алексен'дре, в'сега свѣта цароу, ıако азь, в'селюбьзнаа мати твоıа Олим'бıада, радовати се тебе пишоу. Вѣдомо да ıесть царствıю твоıемоу, ıако отнелиже видѣнıа твоıего вь Макıедонıи разлоучихь се, оть толе срьдце моıе и доуша рать сьтвориста великоу, и оумирити ихь одь толе не могохь и до дьньсь; нь вьсегда сь сльзами толешти ıесьмь и твоıе поминаюшти оть мене разлоученııе, сыноу мои, и вьса царскаа богатьства и злата ни вь ч'то же вьмѣнıаю, твоıего поминаюшти оулишенıа. Не тако бо азь немилостива ıесьмь, ıакоже тебе мнить се быти. Да аште тебе оугод'но ıесть, скоро приди; аште ли неоугод'но царствıю твоıемоу ıесть силоу величьства твоıего оставити, [и сь Роксандою кь нами прити], намь повели кь тебѣ прıити, идѣже аште ты хоштешь. И здрав'ствоуи, и боуди всега свѣта царь“.

23. (*Јагић* 319, 17.) Іепистолıю Аристоѳель прочьть, на своıемь сѣде мѣстѣ. Алексен'дрь бѣ сѣде на високомь прѣстолѣ, иже бѣше быль Фора цара ин'дıискога, .вı. бѣше степень оть землıе високь, сьтворень бѣше оть слоновехь зоубь[1], сь искоус'нимь златомь и бисеромь. Вь ть дьнь чловѣкь нѣкыи оукраде ромен'чоу златоу. Алексен'дрь сиıе слышавь, рече: кто любо ромен'чоу украде? Где годе боудеть, Алексен'дрова се кıе звати, а не оукрадшаго. И тогда Аристоѳель Алексен'дра вьпрашаше, глаголıе: како вьз'може толикаа сьтворити, ıелика ниıедин чловѣкь сьтворити можеть?

[1] m. оть алефандиновехь кости и оть словехь зоубь.

Алексен'дрь же кь ніемоу рече: тріи дроузи на сиіе сьпоспѣш'ници бише мнѣ: роука подат'лива и вѣра непотвор'на и соудь правь[1]. Тогда іемоу сповѣдати начеть в'са, іелика по зем'ли видѣль бѣше, и како сил'ныихь царь господства раздроуши. Сіа слышавь Аристоѳель, дивліаше се, и кь Алексен'дроу глаголааше, оупрашаіе: где соуть великаа скровишта, іаже по земліахь сьбраа? Алексен'дрь на властеле позрѣвь, рече: любими мои дроузи, си соуть моіа скровишта, царска бо скровишта вь чловечьскыихь живоуть срьдцихь. Аристоѳель же кь ніемоу рече: потьшти се, Алексен'дре, чедо сьтворить, іако да Макіедоніаномь по сьмрьти паметь оставиши! Алексен'дрь же кь ніемоу рече: не имамь вамь оставити сына, нь остав'лю вамь великыіе моіе подвигы и добраа моіа дѣла. Тогда пристоупи кь Алексен'дроу нѣк'то оть любимыхь, и рече: добро іесть цароу царство обогатити. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: Криса, лидон'ского цара ничто не пол'зова сребро и злаато, много бо злата сьбраль бѣше, нь дроузи того кіер'досаше. Онь же кь Алексен'дроу рече: пользно іе цароу векіе даани оть зем'ліе вьзимати. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: ни врьтара не люб'лю ис-корѣне зелиіе[2] истрьзаюшта. И тоу Алексен'дрь Пер'сенина нѣкоіего стара оузрѣвь, иже брадоу вап'саль бѣше, іако да младь чловѣкомь оузираіеть[3] се. Видѣвь же іего Алексен'дрь, рече: о любими мои Меликьн'сире, аште пол'за оть вап'сала[4] хоштеть бити, колене ногоу своіею вап'саи, да оукрѣпеть се; аште ли вап'саломь старости оукрѣпити не можеши, не вап'саи себе, іако да вап'сало тебе не прѣварить, и мне себе млада, вь старости напрасно оумреши.

[1] т. подательство, и непотворьство и прави соудь. — [2] т. зелькоу. [3] т. оуказоуіеть. — [4] т. вапьсила.

И о семь властеле смѣıаше се много. Дроугы же моужь великь, ıемоуже и томоу име бѣше Алексен'дрь, страшивь же бѣше сьи зѣло к сь в'сакого боıа бѣгаше, Алексен'дрь же кь нıемоу рече: чловѣче, или име из'мѣни, или дѣло; моıе бо име тобою срамот'но ıесть.

И вь ть дьнь кь Алексен'дроу приведоше тисоуштоу[1] гоусарьь, и рекоше кь нıемоу властеле обѣсити ихь. Онь же кь нимь рече: оть коле лице моıе видѣли соуть, не имать ниıединь оть нихь оумрѣти; соудіамь бо дан'но ıесть оубивати, цароу же дан'но ıесть миловати. И сьтвори ихь Алексен'дрь лов'це себѣ. И вь ть дьнь приведоше кь Алексен'дроу чловѣка Ин'діанина, стрѣл'ца ıего глаголахоу в'сегда бити, [ıако скрозе прьстень вьсегда стрелоу прометати емоу]. Алексен'дрь стрѣлити ıемоу повеле. Онь же не вьсхоте стрѣлити. [И паки емоу повеле. Онь же не вьсхоте. И вьси ıего ноудише много, да стрелить. Онь же не вьсхоте.] Алексен'дрь же главоу ıемоу повеле отсѣшти. Ведомоу же, и нѣкомоу рек'шоу ıемоу: по ч'то, о чловѣче, за ıедино стрѣлıениıе животь свои оддаде? Онь же кь нıемоу рече: .ı. дьни имамь лоука не похвативь; и оубоıахь се, ıако да прѣдь царемь не погрѣшивь, прьв'нıега мога гласа не изгоуб'лю. Се же Алексен'дрь слишавь, и захвали ıемоу много, и сь чьстию ıего отпоусти. И тоу Алексен'дроу нѣкыи одь воиникь пристоупивь, рече: великыи цароу Алексен'дре, дьштерь ıединородноу имамь и дньсь омоужити ю хоштоу, помози ми прикіомь. Алексен'дрь же тисоуштоу таланьть повеле дати ıемоу злата; онь же кь нıемоу рече: много ми ıесть, цароу. Алексен'дрь же кь нıемоу рече: царскаа даань многа трѣбоуıеть се.

---

[1] т. .г. тисоуште.

24. (*Јагић* 321, 9.) Алексен'дрь царь Аристоѳеліа дарова стемою великою и крьзномь многоцѣн'ныимь велицѣмь, иже бѣше било Фора ин'діиского цара, и оть тисоушть талапьть злата, и повеле дати іемоу .і. кьбьль бѣлога бисера, и василопатера[1] вь тѣ дьнь іего постави, и вь Макіедоніоу іего посла, повеле іемоу матерь іеговоу привести Олим'біадоу царицоу на стан'кь іемоу, вь Іегуп'ть великыи вь палестин'ской зем'ли; самь же тоу оста.

25. (*Јагић* 321, 14.) И тоу чловѣкь нѣкыи пріиде кь Алексен'дроу, и рече іемоу: прѣжде мало дни на краи рѣке [нарицаемие Тигрь] обрѣтохь скровиште велико зѣло, да аште велиши, прѣвьз'ми сіе, много бо злата іесть. И Алексен'дрь, насміавь се, рече: в'сако злаато вь божиои рѣцѣ[2] іесть. Да аште би богь хотель, мнѣ обыавиль би іе, нь поніеже тебѣ обыавиль іе, и тебѣ дан'но іесть; да походи, сіе вьз'ми себѣ. Онь же кь Алексен'дроу рече: іелико оть ніего трѣбовахь, вьзехь; остатькь же, цароу, вьзми ты. Много множьство бо іесть, два бо дьніи и двѣ ношти, іелика хотехь, вьзехь, кь томоу же не трѣбоую. Алексен'дрь семоуи подививь се и на конь вьсѣдь, на мѣсто оно дошьдь, много злата видѣвь, рече: іеда оть Даріевѣхь скровишть сиіе іесть? И тако воисцѣ повеле вьзети. И вса воиска по до воліе вьзе. Алексен'дроу же сто коли[3] оть ніего оста.

26. (*Јагић* 321, 26.) Семоу же сице быв'шоу: [Когда пріиде царица Олим'біада кь Алексен'дроу]. И се Олим'біада царица, мати Алексен'дрова, оть Макіедоніе приспе. Алексен'дрь же в'се царе и кнезе на-

---

[1] т. василопатра. — [2] т. роуце. — [3] т. .р. кьбль.

редивь, и всоу сил'ноу воискоу направивь, и коніе по-вод'не сь позлакіенеми сѣд'ли[1] повести рече: троуби глас'ніие и органы и дипли, псал'тири и ине моусикіиске хитрости по достоіанію оуредивь, колес'ницоу златоу сь бисеромь и каменііемь оукрашеноу на оусрѣтеніие матери своіеи посла. Прѣжде себе Роксан'доу царицоу свою посла, и тисоуштоу владыкъь сь ніею сь чьстию и сь достоіаніиемь рече. И видѣв'ши Роксан'доу Олим'-біада царица, възрадова се зѣло, и позирающти на ню дивлıаше се добротѣ и лепотѣ ıеıе и неизречен'номоу разоумоу, и слад'ко сию облобизавши, и кь срьдцоу своıемоу притисноув'ши, рече: благодароу те, боже мои, ıако даль ми ıеси Алексен'дроу, подоб'ноу ıемоу женоу. И рече кь ніеи: добрѣ обрѣла те ıесьмь, срьдце и доуше и мили свѣтѣ очию моıею, и в'селюбьзнаа дьшти моıа Роксан'до. Роксан'да же кь ніеи рече: добрѣ пришла ми ıеси, сил'наа и свѣтлаа царице, и господина моıего мати, и мнѣ госпожде и мати Олим'біадо царице! И тако на колес'ницоу вьсѣд'ше, поıахаше. Алексен'дрь же ихь срѣте вь чоуд'нои нѣкоıеи парастаси сь вьсеми своими вел'моужи, и в'си же па велике коніе оусѣли бѣхоу, и всаки вел'моужь прѣдь своомь воискомь оу царскыихь стемахь, на златои направѣ, ıахахоу. Алексен'дрь же бѣ ıахаıе оу великои тльшти макıедоніиского рьта[2], на великомь коню, оу финичьскомь крьз'ноу, на главѣ же ıего персид'скаа коучма сь стратокамиловемь перііемь, на коучме вѣньць Клетер'ве[3], амастрон'ске[4] царице, и ıегда вь близоу[5] став'ше се, тогда царице обѣ сь колесниць излезоше[6], и сагове сил'не[7] по тѣхь по-

---

[1] т. подь сребрьними седли и златими направами. — [2] т. рота. [3] Клитер'ве. — [4] т. амастридоньске. — [5] т. соублизь. — [6] т. слезоста. — [7] т. свильне.

лıехь прострѣше[1], и тоу на пихь сташе, и Алексен'дра дочекаше. Алексен'дрь сь коніа сьсѣдь одь далеко, и сь вел'моужи своими и пешь кь матери своıеи поиде. Мати же ıего видѣв'ши, за грьло ıего похвати, и слад'ко облобиза ıего, и рече: добрѣ обрѣла те ıесьмь, сыноу, и в'сега свѣта господине, Алексен'дре цароу. И се рек'ше, кь становомь поıахаше[2]. Бѣше же видети тоу див'ныи и красьнь сьстанькь. Іегда же кь околоу поıахааше, тогда плькове по достоıанію раз'редише се, и редомь прѣко онехь поль идѣхоу. Вьси же троуби гласниıе оудрише, органи и праскавице разликиıе и иниıе в'се моусикіискыıе свирали[3].; и не бѣ тоу слышати ниıединого гласа оть троубнаго вып'лıа, и оть кон'скаго оуристованіа. И тако вь околь придоше.

И тако на обѣдь сѣдоше, вел'моужи по достоıанию и по подобію наредише се. Алексен'дрь сѣде на великомь свомь прѣстоле; обь десноую ıего сѣде мати ıего Олим'біада царица, обь лѣвоую сѣде жена ıего Роксан'да царица. И начеть Алексен'дрь казовати боıеве велике, ихь же сьтвориль бѣше сь Дариıемь пер'сидскимь царемь и сь Поромь индіискымь царемь и сь прочими вьсточ'ними цари и запад'ними. Сіе же слышав'ши Олим'биада царица, див'лıаше се. И тоу Алексен'дрь рече троубы оудрити, иже зовоуть се сир'ниам'ли[4]. И такови же тіи ор'гани соуть: тріи тисоуште писковь имѣють, и гласове ихь в'си раз'лич'ни соуть, дебели и тьн'ци, и висоци и нис'ци, и чюд'ни, и толико жалост'но слышати и слад'ци, ıако в'саки оумь чловѣчьскыи, оумь прѣоудолѣюшти.[5]. Бѣхоу же тоу веселеште се много Алексен'дрь царь сь Олим'біадою матерію и сь Роксан'дою царицею. И сь прѣстола вьстав'ше

---

[1] m. врьгоше. — [2] m. погоше. — [3] m. моусоукиске свирне. — [4] m. сириниамели. — [5] m. прѣоудивлаюшть.

и вь шаторь отидоше. Алексен'дрь младемь витезомь повелѣ иединь оть дьніи тор'нати се; дроугыи же дьнь на клобоукь стрѣліати; ини же дьнь нѣкоу игроу играхоу, іаже нарицаіеть се кароуха, див'на же зѣло іесть и чоуд'наа таи игра.

27. (*Јагић* 323, 5.) И тогда придоше кь Алексен'дроу два нѣкаа витеза Македонианина, іаже Алексен'дрь зѣло любліааше, и оть млада бѣше ихь оусхраниль, и братіа же присна бѣхоу, матерь же вь Макіедоніи имѣхоу, и оть многыихь лѣть сию не бѣхоу видѣли. Она же кь нимь пороучаше и писаше много, іако да придоуть кь ніеи вь Макіедоніоу, да видить ихь. Они же любве Алексен'дрове оттрьг'ноути се не можахоу, вь многа лѣта кь матери своіеи не придоше. Мати же ихь тврьдоу любовь и великоу видѣв'ши, юже кь Алексен'дроу имѣіахоу; видѣв'ши же, іако оттрьгноути се люб'ве Алексен'дрови не могоуть, дѣло чюд'но сьтвори и достоино. Отров'ныи іедь сь оухишт'рениіемь оу гликиз'мо примѣси, іеже наричеть се реф'не[1], и то сьтворив'ши, сынома своима даде, и іепистолію писа, имѣюштоу сице: „Слат'кима и милима и краснима двѣма сынома моима, Лев'кадоушоу и Вринеоушоу[2] любимаа ваша мати Минер'ва[3]. Вѣста добрѣ, сына моіа, ово[4] .к. лѣть лица вашего не видѣхь, ни ви мене оузрѣсте; многашти бо вамь писахь, желеюште вась видѣти, ви же в'сегда пороучоуіете ми, глаголюште, іако люб'ве Алексен'дрови оттрьгноути се не могоуште. Да вѣдомо да іесть вама, сына моіа, іако всако богатьство и слава вь своихь слад'ко, вь чоуждихь же вамь соуштимь злато ваше мрьтво лежить. Да клетвою заклинаю вась вь млеко, иже вьздоихь вась, іако да придѣте видѣти ме. Аште ли Алексен'дрь

---

[1] т. рефене. — [2] т. Вреоноушоу. — [3] Миньрева. — [4] т. іако се.

не поустить вась, гликизмо вамь рефне[1] оудахь; и оть сего Алексен'дроу вькоусити даите, и вь ть часъ вась поустить". Лев'кадоушь же и Вринеоушь[2] іепистолию матере своіеіе приіем'ше, и Лев'кадоушь же кь матери своіеи зазрѣвь, посмеіа се; Вринеоушь же іепистолію прочьть, и гликизмо оно вьз'мь, сьхрани. Лев'кадоушь же рече іемоу: заврьзи сіие, немать бо намь ниіедине пол'зе.

Бѣше же Лев'кадоушь конюш'ки чел'никь[3] оу Алексен'дра; Вринеоушь[4] же слоужаше Алексен'дроу. Бѣше же Вринеоушь лоукавь и невѣр'нь на срьдци своіемь Алексен'дроу цароу. Просиль бѣше Алексен'дрова отьчьства Макіедонию многашти. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: в'соу вьселіен'ноу раздѣлити имамь, Макіедонию же никомоу не дамь; до сьмрьти моіеіе имамь владати самь: по сьмрьти же моіеи да владать номь, комоу да богь Алексен'дровь нарокь и крѣп'коу десницоу и остри мьчь. О семь Вриноушь[5] на Алексен'дра злобоу вь срьдци своіемь храніаше, гликизмо же оно іедовито Алексен'дроу пристоупи, хоте то дати.

[Како хотеше Вринеоушь Алексен'дра отроути]. Позрѣ же на красотоу лица іего, пакы не хотеше, дрьжа же сіие .ѕ. лѣть, не могыи Алексен'дра отроути, не даваше му іеговь брать Лев'кадоушь, нь караше іего глаголіе: бои[6] се Бога, о чловѣче, не оубиваи моужа див'на и чюд'наго, іегоже Іел'лини подивише се моудрости, іегоже храбрости почоудише се Пер'сене, іегоже потресе се подсльньчнаа землıа вьсточ'наа и запад'наа, юж'наа и север'наа, іегоже оубоıаше се в'си поморсціи отоци. ആште бо сего погоубиши, брате,

---

[1] т. рофоно. — [2] т. Вреоноушь. — [3] т. надь коноуси старешина. [4] т. Вреоноушь. — [5] т. Вреоноушь. — [6] т. оубои.

вьсь свѣть съмрьтию іего смести хоштешь, и самь зле оумрѣши. Хотеше Лев'кадоушь Алексен'дроу казати о семь, нь Алексен'дрь не би іего вѣроваль о семь, поніеже Вринеоуша[1] зѣло люб'ліаше. Потоломею же воіеводѣ казати хотеше, нь размысливь, рече: аште брата моіего оубию... и мене сь нимь оубиють. Вринеоуша караше; онь же іего не слышаше, добрѣ бо рече рекыи: вь неразоумно срьдце не вьнидеть богь, аште ли вьнидеть, нь вь скорѣ изыдеть.

28. (*Јагић* 324, 17.) Тогда оубо іедіна оть лоукавыхь жень велико оубиство сьтвори, іакоже и древ'ліе раискиіе пиште Іев'ви ради оулишихомь се. Соломонь моудріи вь чловѣцѣхь жен'скою любовию моудрости своіеіе отпаде, и Самьпсоноу великомоу вь крѣпости жен'скоіе одолѣ оухиштрениіе. Іосіфь прѣкрасныи оть лоукавиіе жены много пострада. И тоу оубо Алексен'дра великаго макіедон'скаго цара лоукав'ствиіемь жен'скымь сьмрьть постиже. Вь іединь же оть дьни Алексен'дрь царь гоз'боу великоу велмоужемь своимь сьтвори, и ть дьнь дары оть свѣта пріидоше кь Алексен'дроу, и на томь обѣдѣ великоу веселость сьтвори. Имѣіаше Алексен'дрь чашоу великоу самотвор'ноу оть ан'драк'са[2] камена, и тою чашею в'сегда піаше, див'на бо бѣше зѣло и многоцѣн'на. Тогда Алексен'дрь Роксан'де напіи чашомь, Вринеоушь[3] же несьблюд'но сию понесе, изь роуке испоустивь, раз'би. Алексен'дрь же о семь расрьчивь се, Вринеоуша[4] покара мало. Вринеоушь[5] же злобоу на срьдци вьз'мь, и сию храніаше на своіего благодетеліа безоум'но, и тоу іего хотеше отроути, нь не даше іе-

---

[1] т. Вреоноуша. — [2] т. анфаракса. — [3] т. Врѣоноушь. — [4] т. Вреоноуша. — [5] т. Врѣоноушь.

моу Лев'кадоушь. Тако бо си лоукавь и грьдѣливь бѣше и алазоникь[1] Вриноушь, ıако помиш'лıаше вь себе глаголıе: ıако аште Алексен'дра отроую, царь в'семоу свѣтоу быти имамь.

29. (*Јагић* 325, 6.) Вь ть дьнь прıидоше ıереи[2] оть Іероусалима, принесоше ıемоу шаторь великь зѣло, и вьзвѣстише ıемоу, глаголюште: ıако пророкь Іеремиıа оумреть. Алексен'дрь царь оскрьбивь се не мало, и вь ть дьнь прıидоше кь нıемоу мнози оть града, ıегоже сьздаль бѣше, Алексан'дрию, и рекоше: цароу Алексен'дре, града ıегоже сьздаль ıеси ты, не можемь жити вь нıемь никако. Алексен'дрь рече: за што? Они же кь нıемоу рекоше: змиıе великиıе оть рѣки нил'скые исходеть, и люди оухапаюште и ıедомь[3] оумирають. Алексен'дрь же кь нимь рече: идете вь Іеросалимь, и кости ıевреискога пророка Иıеремиıе вьзьм'ше и на крьсть сихь оу градь оузигıете [оу зьдь], того бо молитва ıедь змиинь исцѣлıаıеть. И оть толѣ и до дьньсь оу Алексан'дрıи змиıа чловѣка оухапажти[4] не можеть.

Вь дьнь жена кь Алексен'дроу приде глаголюшти: моужь мои злобить ме и караıеть ме много. Алексен'дрь рече: всакои жене глава ıесть моужь, мене нѣсть дано жене соудити прѣдь моужеми. А она же си моужа на оубıиство попоудити хотеше, рече: о цароу, мене же биıеть, тебѣ же невѣр'нь ıесть. Алексен'дрь же рече: нѣсть ти дан'но моужоу соудити; вь царстви бо моıемь жены моужемь не соудеть, горе бо, рече, зем'ли, вь нıеи же жена обладаıеть, жена бо на ıединоу потрѣбоу [оть бога сьтвори се дѣтородства ради], моужоу

---

[1] m. лоудь и соуи. — [2] m. Евреи. — [3] m. единомь. — [4] m. оуıасти.

потрѣб'на іесть и подроуч'на. И се рекь Алексен'дрь іезика іеи оурезати повеле.

И вь ть дьнь пристоупи кь Алексен'дроу дворо-дрьжица іеговь Дан'дароушь[1], иже милостьнь Алексен'-дроу и любимь зѣло и вѣр'нь до кон'ца, кратькь же тѣломь, нь храбрь зѣло, и воиникь[2] доб'рь зѣло, кь Алексен'дроу рече: великыи цароу Алексен'дре, по-доб'но іесть, іако да властеле твои домове своіе видѣть; многа бо лѣта соуть, оть нелиже оть домовь своихь заш'ли соуть. И тоу Алексен'дрь дари многиіе повеле принести, и тоу вел'моуже дарова царскими стемами и многоцѣн'ними діадимами и великими царскими крьз'ни, и красними и див'ними арап'скими фарижи, и множь-ствомь незьчтен'нимь злата и бисера. И тако в'сакомоу вь своіе царство отправити се повеле. Самь же сь ма-териію своіею и сь женою и сь свобод'ними витези вь витал'ски[3] гори ловити поиде.

30. (*Јагић* 326, 8.) И вь ть дьнь Вринеоушь[4] кь Алексен'дроу пристоупи и рече: Алексен'дре цароу, даждь ми макіедоніиско господство! Алексен'дрь же кь ніемоу рече: любимыи и мили мои Вринеоушоу, азь в'семоу свѣтоу царь іесьмь, нь людіе макіедон'скимь ца-ремь зовоуть ме, нь вьз'ми себѣ Ливию и Кіликію в'соу и великоу Ан'тіохію. И сіе Вринеоушь[5] не вьсхоте, нь помиш'лıааше вь себе: іако аште Алексен'дрь оумреть, азь в'семоу свѣтоу царь боудоу. И тако іедь растворивь, Алексен'дроу даде. Алексен'дрь же вькоусивь, и вь ть часъ стоудень бысть іако кроушьць, и осетивь іако от-роувень бысть, и рече: о любими мои врачоу Филипе,

---

[1] т. Дарьданоушь. — [2] т. коникь. — [3] т. еклатьские. — [4] т. Вреоноушь. — [5] т. Вреоноушь.

вѣдомо да ıесть тебѣ, ıако вь сладкомѣ винѣ гор'ка вькоусихь ıеда. Филипь же сиıе слышавь, и степемоу'[1] сь главы своıеıе сьврьгь на зем'лю, и биліа нѣкаа топ'-лıаше сь целимь теріакıемь[2], и Алексен'дроу даде пити. Се же слышавь Вринеоушевь[3] брать Лев'кадоушь, и Алексен'дрове сьмрьти видѣти не могыи, на мьчь свои налегь, самь себе оубоде.

Алексен'дрь же кь врачоу своıемоу Филипоу рече: можеши ли ме сьмрьти избавити, о Филипе? Филипь же кь нıемоу сь плачемь рече: о вьсега свѣта цароу, Алексен'дре, идеже богь не[4] хоштеть, побѣждаıеть се ıестьства чинь; да невьзмож'но ми ıе помошти ти, понıеже прѣодолѣла ıесть ıедов'наа стоудень срьдца твоего топлотоу. Нь сие помошти ти могоу, ıако да .г. дьни живь боудеши, дон'деже вса царствіа оуредиши. Се же Алексен'дрь слышавь, главою же помаıавь, и прослызивь се, рече: о соуıет'наа славо чловѣчьскаа, како вь малѣ ıавлıаıеши се, а вь скорѣ погибаıеши! Добре бо рече рекыи: нѣсть на земли радость, ıеиже не примешаıеть се жалость, ни ıе на зем'ли слава непрѣлож'наа! О зем'лıе и сльн'це и людіе и твари, плачите мене дьньсь, вь малѣ бо на свѣть ıавихь се, а вь скорѣ подь землю заидохь. О землıе, моıа мати, како красниıе чловѣкы оть зем'лıе оупитав'ши[5], и напрасно ихь кь себѣ прıем'лıеши! О неоустав'наа чловѣчьскаа чести, како кь мнѣ тихо посмѣıа се, и паки ме кь зем'ли отсилаıеши! О воıе сил'ни и моштни и любиміи мои Макıедоніане, аште вьзмож'но ви ıесть сьмрьти отети ме дьньсь, да сь вами в'сегда боудоу, за мене дьньсь сьмрьтію бите

---

[1] т. стемоу. — [2] т. теріакомь. — [3] т. Вреоноушевь. — [4] Ово не излишно је. — [5] т. оуспитевьши.

се, похитити бо ме оть вась пришла іесть. Се же слышав'ше Макіедоніане, сь плачемь рекоше кь Алексен'дроу: Алексен'дре, сил'ныи господине, аште би вьзмож'но сьмрьти откоупити те дьньсь, животь нашь вьси дали бисмо за тебе, нь намь невьзмож'но іесть, богоу іедномоу вьз'мож'но. Нь ты на земли добрѣ пожиль іеси, и сьмрьть твоіа поч'тена іесть. Бол'ша іесть нег'ли иномоу животь. Походи оубо, Алексен'дре, походи, на оуготован'ноіе тебѣ оть бога мѣсто, на зем'ли бо добрѣ царствоваль іеси, и тамо раіа наслѣдити имаши.

31. (*Јагић* 326, 8.) Филипь же врачь Алексен'дровь мьскоу живоу рас'сѣкь, оу нои Алексен'дра посади сѣдети. И вса земльнаа царствіа и господст'ва и в'се к'незе по достоіанию оуредивь, Олим'біадоу же матерь свою и Роксан'доу царицоу за роуке поіемь, Потоломеа же и Филона себѣ призвавь, рече: любимаа моіа и слад'каа приснаа братііе, Потоломею и Филоне, женоу мою и матерь вамь дьньсь прѣдавамь, іако да мою [m: поминаюште иже кь вамь срьдьчьноу лоубовь, и нихь почтено сьмрьти дохраните и македониска царствіа добре оуредите. Тело же мое оу Александри оукопаите; мене же паки оузрети имате тогда, егда мрьтви оть гробовь вьстаноуть. Вѣдомо да есть вамь, іако на последьникь летомь Перьшане Макіедоніани обладати имоуть, іакоже и міи Перьсидомь обладамо дьньсь. И се рекь Александрь, Роксандоу за роукоу приемь, сладько сию облобизаше, глаголе: Дариіева дьшти и моіа мила доуше и срьдце и свете очиию моею, вьсего света царице, Роксандо! Вѣси ли, оть нелиже честь моіа приплете ме кь тебе, колико извештание срьдца моего и лоуб'ве кь тебе оуказахь, іакоже ниединь моужь кь своеи жени; такожде и тіи кь мнѣ лоубовь и чьсть верьно сьблоуде іакоже

ниедина жена кь своемоу моужоу також̑де. Да вѣдомо да есть тебѣ, ıако дьньсь лоубовь наша растрьгноути се имать, отхождоу оубо вь поуть невратими и вь мѣсто оуготован'ное мнѣ по дѣломь. Ти же ми, Роксандо, остани сь богомь, моıа мила лоубьви. И се рекь Александрь, облобизавь ю, отпоусти. И тако властеле на целовь призвавь, и сь вьсеми по редоу исцеливавь се, сь плачемь кь нимь рече: о лоубими мои и мили македоници витези, и прочи ıезици, Александра дроугога кь томоу не имате. И сие рекь, рече: приведите ми великаго доучипала моего]. И приведоше прѣдь нимь доучипала. Доучипаль же Алексен'дра видѣвь оумираюшта и многожел'но повишта, [и много порьзавь] ногама зем'лю копаıе, Алексен'дровь облобизаше од'рь. Алексен'дрь же похвативь ıего за гривоу, рече: о мили мои коню доучипале, не кь томоу дроугыи Алексен'дрь вьсѣсти на те имать. И тоу Вриıеноуша[1] оного видѣвь[2], кь нıемоу рече: о любимыи мои Вринеоушоу, не вѣси ли, колика благаа сьтворихь тебѣ? По что [зло за добро вьз'даль ми ıеси, по что] отров'нога ıеда напоиль ме ıеси? Нь проклеть да ıесть господарь, кои храни господскога оубıицоу и блоудника господске коукıе; проклеть да ıесть, к'то хранить градоиздавчию. Нь зла оубıи, да се зло прѣкрати[3]. И тоу доучипаль скочи, Вринеоуша[4] оного за врать похвативь, и на землю притиште, и ногами своими до сьмрьти оубии. Алексен'дрь же сиıе видѣвь, рече: попи, брате Вринеоушоу[5], чашоу, юже ми послужиль ıеси. Потоломеи же п'сомь рас'сешти ıего повеле.

Алексен'дрь же на властеле своıе позрѣвь[6], и

---

[1] m. Вреоноуша. — [2] m. оузревь. — [3] m. да зло прѣкратить се.
[4] m. Вреоноуша. — [5] m. Вреоноушоу. — [6] m. погледавь.

главою помаıавь[1] и жел'но проплакавь, рече: о любими мои свега свѣта цариıе, и в'си витези и прочи кон'ници, како в'соу вьселıен'ноу прѣıехь и до раıа доидохь, идѣже Адамь прѣдѣдь нашь жиль бѣше, и в'се [m: крае земле видехомь, и висиноу небесноу оузнахомь, и гльбиноу мора разоумехомь, нь оубежати не могохомь горькога напраснаго сьмрьтнаго срьпа. Ви же зрите ме оумираюшта, помошти ми хоштете, нь не можете. Нь похождоу оубо, похождоу, идеже соуть вьси оумрьши оть века, ви же останете ми з'богомь, мене до сьмрьти поменоуюште; видети бо се имамо тамо [d: ıегда мрьтви оть гробовь вьстаноуть на соудишти страшномь.

И се рекь, силнıи царь Александрь, и оумрѣ, вь земли нарицаеме Герсемѣ, вь странѣ халдѣисцѣи, близоу Егупта, вь земли Мѣгюрѣцıи сирсцıи, на рѣци Нилѣ, на мѣсте, идѣже Іосıфь прѣкраснıи .з. житниць Фараоноу цароу сьтвориль бѣше. И толико плачь и жалость сьтвори се тоу, никтоже нигдѣ не слыша елико тоу. И тако вьзеше тело, сь чьстıю вь Александрıю донесоше. Плака же мати Олимбıада царица, и Роксанда жена его, нарицахоу царıе и кнеѕы и вси ıезицıи: „жены и дѣти плачите сь мною“! Роксанда крьзно до землıе раздра, и косе до землıе распоусти, сь плачемь кь Алексендроу ıако живоу говораше: о Алексендре, всего свѣта цароу, силнıи господинѣ], да крьв'никь ли мене бѣше, понıеже вь чоуж'дихь остави ме землıахь!? Самь ıако сльн'це сь сльн'цемь заиде, нь о зем'лıе и сльн'це и гори и хльми и море и краснаа дрѣва плодовитаа, плачите сь мною дьньсь, источите источ'никь сльз'ныи оть очию моıею, и ıезеро напльните, гороу напаıаите пелиновоу, оноу гороу ıедовитоу м'нѣ! И се рек'ши, на

[1] m. покимавь.

дворь в'сѣмь излести повеле, сама же конь Алексен'дра сѣд'ши, ıако жива облобизаше, и кь нıемоу глаголаше: Алексен'дре, макıедонıиекыи цароу, макıедон'ско сльн'це! Аште ми ıе дьньсь оумрети, тебе разлоучити се не имамь, моıе мило сльн'це. Се рек'ши, парамахерь Алексен'дровь възьм'ши и на нь налег'ши, врьхь Алексен'дра оубоде се.

Потоломеи же и Филонь стльпь великь сьз'даше и високь срѣде Алексен'дрьскаго града, и на нıемь оу златѣ ков'чезѣ тѣло Алексен'дра цара и Роксан'де положише, идеже и до дьньсь тоу стоıеть. Вел'моужıе ıего и царııе в'сакь отиде вь свою зем'лю, Алексен'дрıа же Потоломею господствовати прилоучи се. По сьмрьти же Алексен'дрове на четири ста царствıа раздѣлише се и зем'лıе. И никомоу, о человече, сы свѣть не боуди оу вѣкь, да блюди се да не замѣнишь за покои троудь.

Сьврьшителю Богоу нашемоу слава вь вѣкы вѣкомь, аминь.

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN